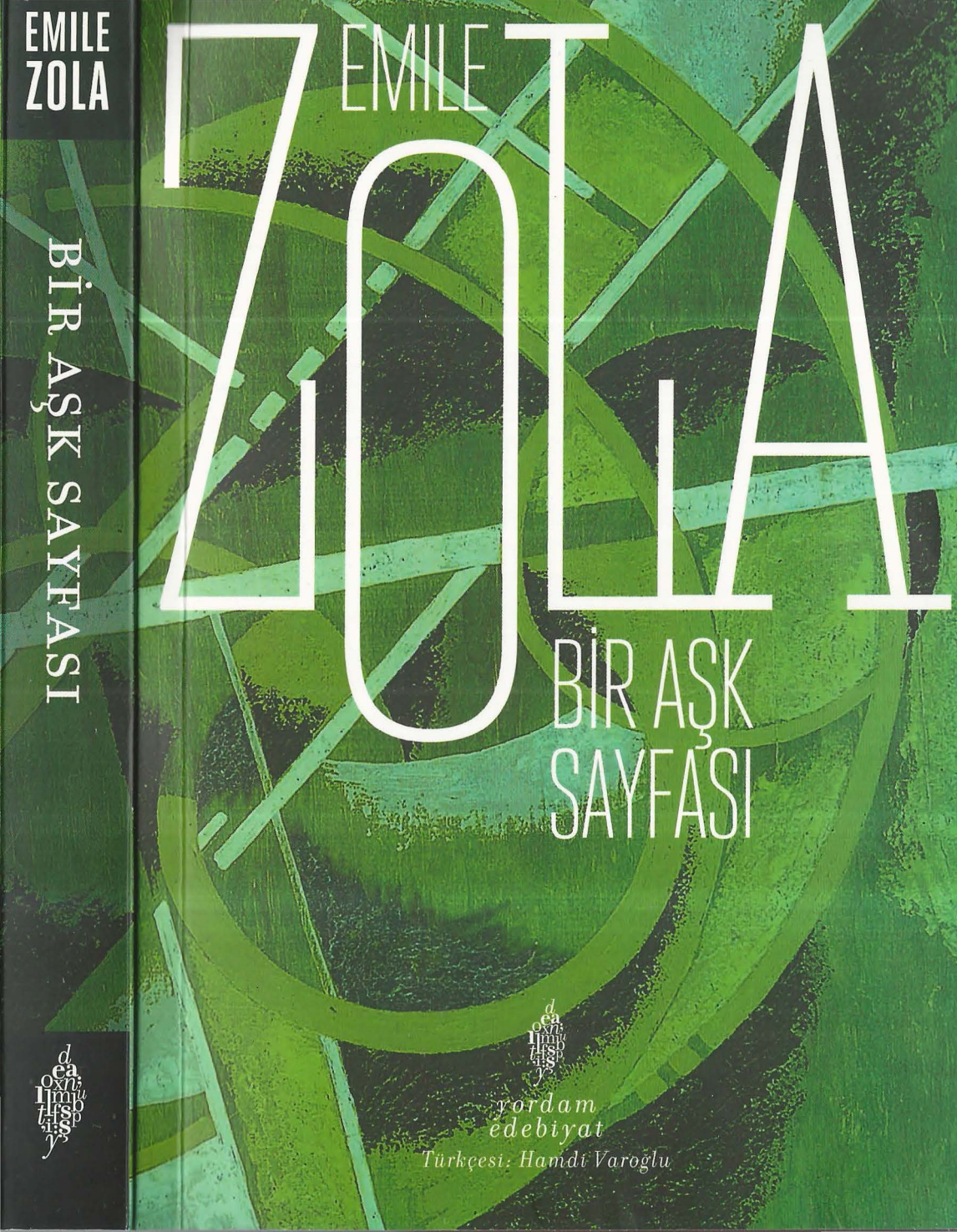
EMILE ZOLA

BİR AŞK SAYFASI

yordam
edebiyat

Türkçesi: Hamdi Varoğlu

Hamdi Varoğlu (1901, İstanbul-1968, İstanbul)

Fıkra yazarı, çevirmen. Turizm Bakanlığı'nda çalıştı, Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü İstanbul Müdürlüğü görevinde bulundu. Uzun yıllar *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Çok sayıda dünya klasiğinin yanı sıra "Emile Zola'nın romanlarını akıcı, büyüleyici Türkçesiyle bize kazandırmış"tır (Selim İleri). Attilâ İlhan'ın ifadesiyle "en iyi Zola çevirmenidir".

Hamdi Varoğlu'nun *Bir Aşk Sayfası* çevirisi, eserin Türkçedeki ilk çevirisidir ve ilk olarak 1944-45 yıllarında Maarif Vekilliği (Milli Eğitim Bakanlığı) tarafından iki cilt halinde yayımlanmıştır.

Eserin orijinal adı:
Une Page d'Amour

EMILE ZOLA

BİR AŞK SAYFASI

ROMAN

TÜRKÇESİ
HAMDİ VAROĞLU

yordam
edebiyat

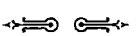
Yordam Edebiyat: 80 • **Bir Aşk Sayfası** • Emile Zola
ISBN 978-605-172-387-7 • *Türkçesi:* Hamdi Varoğlu
Kitap Editörü: Elif Aksu Kaya-Eda Sezgin • *Kapak ve İç Tasarım:* Savaş Çekiç
Sayfa Düzeni: Gönül Göner • *Birinci Basım:* Ekim 2020
© Yordam Kitap, 2018

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 44790)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat
www.instagram.com/yordamkitap

Baskı: **İnkılâp Kitabevi Baskı Tesisleri** (Sertifika No: 44066)
Çobançeşme Mah. Altay Sok. No: 8
Yenibosna / Bahçelievler - İstanbul
Tel: 0212 496 11 11

BİR AŞK SAYFASI

ROMAN

Emile Zola Romanları

İlk Dönem Romanları

1. *La Confession de Claude* – *Claude'un İtirafları* (Yayımlanış tarihi: 1865)
2. *Le Vœu d'une Morte* – Ölü Bir Kadının Dileği (1866)
3. *Thérèse Raquin* – *Thérèse Raquin* (1867)
4. *Les Mystères de Marseille* – *Marsilya'nın Gizemleri* (1867)
5. *Madeleine Férat* – Madeleine Férat (1868)

Rougon-Macquart Dizisi

1. *La Fortune des Rougons* – *Rougon'ların Yükselişi* (1871)
2. *La Curée* – *Tazı Payı* (1872)
3. *Le Ventre de Paris* – *Paris'in Karnı* (1873)
4. *La Conquête de Plassans* – *Plassans Papazı* (1874)
5. *La Faute de l'Abbé Mouret* – *Rahip Mouret'nin Günahı* (1875)
6. *Son Excellence Eugène Rougon* – Ekselansları Eugène Rougon (1876)
7. *L'Assommoir* – *Meyhane* (1877)
8. *Une Page d'Amour* – *Bir Aşk Sayfası* (1878)
9. *Nana* – *Nana* (1880)
10. *Pot-Bouille* – *Apartman* (1882)
11. *Au Bonheur des Dames* – *Kadınların Mutluluğuna* (1883)
12. *La Joie de Vivre* – *Yaşama Zevki* (1884)
13. *Germinal* – *Germinal* (1885)
14. *L'Oeuvre* – *Eser* (1886)
15. *La Terre* – *Toprak* (1887)
16. *Le Rêve* – *Hülya* (1888)
17. *La Bête Humaine* – *İçimizdeki Hayvan* (1890)
18. *L'Argent* – *Para* (1891)
19. *La Débâcle* – *Yıkılış* (1892)
20. *Le Docteur Pascal* – *Doktor Pascal* (1893)

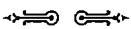
Üç Şehir Dizisi

1. *Lourdes* – Lourdes (1894)
2. *Roma* – Roma (1896)
3. *Paris* – Paris (1898)

Dört İncil Dizisi

1. *Fécondité – Döl Bereketi* (1899)
2. *Travail – Emek* (1901)
3. *Vérité – Gerçek* (1903)
4. *Justice* – Adalet (tamamlanmadı)

Emile Zola Hakkında

Çocukluğu ve Gençliği

Emile Zola, 2 Nisan 1840'ta Paris'te dünyaya gelir. Babası İtalyan mühendis François Zola, annesi Fransız Emilie Aubert'dir. Zola üç yaşındayken, aile Fransa'nın güneyindeki Aix-en-Provence kentine taşınır. Baba François Zola bu kent için büyük bir su kanalı projesi tasarlar; belediye Zola'nın projesine onay verir ve bugün de aynı adı taşıyan Zola barajının yapımı için çalışmalara başlanır. Fakat projenin başlamasından kısa bir süre sonra, Emile Zola yedi yaşındayken, babası hayatını kaybeder. Babanın beklenmedik ölümü, o güne dek rahat bir yaşam süren Zola ailesini büyük borçlarla karşı karşıya bırakır. Maddi güçlüklerin yanı sıra, anne Zola eşinin kanal projesindeki haklarını tescil ettirmek için yıllarca sürecek bir hukuk mücadelesine girişir.

Emile Zola ortaokulda burslu olarak okuduğu Bourbon Koleji'nde geleceğin ünlü ressamı Cézanne ve bilimci Jean-Baptistin Baille ile tanışır. Zola, Cézanne ve Baille, "üç ayrılmazlar" adını alacak denli yakın arkadaş olur. Edebiyatla bu yaşlarda ilgilenmeye başlayan Zola, Alexandre Dumas ya da Eugène Sue gibi dönemin çok okunan yazarlarını yutarcasına okumaktadır. Daha sonra bir öğretmeni sayesinde Victor Hugo'yu, Lamartine'i, Alfred de Musset'yi keşfeder ve Musset'nin etkisiyle ilk şiirlerini yazmaya başlar.

1857 yılında babasının ardından ikinci ölüm acısını yaşar ve çok sevdiği anneannesini kaybeder. Hem bu ölümün etkisi hem de ailenin maddi durumunun iyice bozulmasıyla birlikte anne Zola Paris'e taşınmaya karar verir ve ertesi yıl oğlunu da yanına aldırır. Emi-

le Zola yeniden Paris'e geldiğinde 18 yaşındadır. Bir yandan burslu olarak lisede okumakta, diğer yandan şiir ve tiyatro oyunları yazmaktadır. Okul hayatı parlak değildir. Diplomasını almak için geçmesi gereken olgunluk sınavında (*bakalorya*) başarısız olur ve okulu bırakır.

Düşük bir maaşla doklarda kâtip olarak çalışmaya başlar. Fakat 1860-61 kışında ağır bir ruhsal bunalım geçirerek işten ayrılır. Yaklaşık iki yıl sefalet derecesinde yoksul bir hayat yaşar. Fransız tarihçi ve edebiyat eleştirmeni Henri Guillemin, *Zola: Efsane ve Gerçek* adlı kitabında, yazarın yirmi-yirmi iki yaşlarını kapsayan bu dönemin onun yazgısında belirleyici bir önem taşıdığını belirtir. Guillemin'e göre, ileride "yoksulların tarafı"ndan kulaktan dolma bilgilerle bahsetmemesini bu yıllara borçludur Zola, çünkü açlığın, soğuğun, pis ve sefil otellerin ne olduğunu yaşayarak öğrenmiştir.

1862 yılında kâtip olarak Hachette Yayınevi'nde çalışmaya başlar, kısa sürede reklam şefliğine yükselir. Maddi durumu düzelmeye başlamıştır. Babasından dolayı İtalyan uyruğunda olan Zola, Fransız vatandaşlığını da aynı yıl içinde alır. Bu dönem aynı zamanda gazete yazarlığına adım attığı ve ilk kitap eleştirilerini yayımlamaya başladığı dönemdir.

İlk kitabı olan *Ninon'a Öyküler* 1864'te yayımlanır. Hachette Yayınevi'nde edebiyat ve düşünce dünyasının önemli kişileriyle tanışan Zola, buradaki laik ve liberal ortamdan etkilenir. Siyasi görüşleri açısından inançlı bir cumhuriyetçidir. Goncourt Kardeşler ya da Sainte-Beuve gibi ünlü yazarlarla yazışmaya başlar. Özellikle Taine ve Littré'ye hayranlık duyar. Edebiyat anlayışını oluştururken, en çok Taine'in sanat ve tarih hakkındaki görüşlerinden ve önemli eseri *Deneysel Tıbba Giriş*'i 1865'te yayımlayan Fransız fizyolojist Claude Bernard'dan etkilenecektir.

Okul arkadaşı Cézanne ile dostluğu Paris'te de sürmekte, Zola onun aracılığıyla Pissarro, Manet gibi *izlenimcilik* akımını geliştiren ressamlarla bir araya gelmektedir. Bu ressamların eserleri Salon'a*

* Salon: Paris Güzel Sanatlar Akademisi'nin ilki 1673 yılında düzenlenmiş olan resmî sanat sergisidir. 1800'lerin sonuna dek dönemin en önemli sanat olayı olarak kalmıştır. *-ed.*

kabul edilmediğinde, onların yenilikçiliğini savunan onlarca gazete yazısı yazar, bu desteğini yıllarca sürdürür. Edebiyata bakışının şekillenmeye başladığı, doğalcılık (*natüralizm*) akımının ilk düşüncelerini oluşturduğu bu dönemde Zola, izlenimcilerin sanat anlayışına yakınlık duymuştur.

Zola'nın gençlik yıllarıyla ilgili otobiyografik yanlar taşıyan *Claude'un İtirafı* adlı eser 1865'te yayımlanır. 1866 yılında Zola, yaşamını artık yalnızca yazarak sürdürmeye karar vererek Hachette Yayınevi'ndeki işinden ayrılır. Maddi güçlükler yeniden başlamıştır. Çeşitli gazetelerde *Ölü Bir Kadının Dileği*, *Marsilya'nın Gizemleri* gibi tefrika romanlar yayımlar. Ayrıca gazete yazılarını da sürdürmekte, başta II. İmparatorluğa muhalif *La Tribune* olmak üzere birçok gazeteye makaleler göndermektedir. Bu dönemin en önemli verimi, ilk büyük romanı sayılan *Thérèse Raquin*'in yayımlanışı olur. Bu roman önceki kitaplarından daha büyük bir başarı kazanır ve kısa sürede ikinci baskıyı yapar.

Rougon-Macquart Dizisi

1869 Zola'nın yaşamında bir dönüm noktasıdır. 1893'e dek, yani tam 24 yıl boyunca sürdüreceği ağır bir çalışmaya bu yıl başlar Zola: İkinci İmparatorluk dönemini her yönüyle anlatmayı amaçladığı yirmi kitaplık bir dizi tasarlar. Diziye *Rougon ve Macquart Aileleri: İkinci İmparatorluk Döneminde Bir Ailenin Doğal ve Toplumsal Tarihi* adını verir. Dizinin yedinci kitabı olan ünlü romanı *Meyhane*'ye yazdığı önsözde, bu çalışmanın planını 1869'da yaptığını, sonra da çok sıkı bir şekilde uyguladığını yazar.

Hayranı olduğu Flaubert'e ilk mektubunu da bu dönemde yazmıştır. İki yazar daha sonra çok sıkı dost olur, ilişkileri Flaubert'in ölümüne kadar kopmadan sürer. Flaubert'in aracılığıyla dönemin önemli yazarları Alphonse Daudet, Turgenyev ve Maupassant'la da tanışır.

Zola 1870 yılında Gabrielle-Alexandrine Meley ile evlenir. Bu sırada gazetelerde Fransa-Prusya savaşına ve İmparatorluğun politikalarına karşı son derece sert eleştiri yazıları kaleme almakta-

dır. Savaşın patlak vermesiyle birlikte karısını ve annesini alarak Marsilya'ya gider. Orada önce kendisi bir gazete çıkarmayı dener, maddi güçlüklerden ötürü yürütemez. Çeşitli gazeteler için muhabirlik yapmaya başlar, önce Bordeaux'da sonra Versailles'da toplanan meclisin çalışmalarını izleyip aktarır.

Rougon-Macquart dizisinin ilk kitabı olan *Rougon'ların Yükselişi* gazetede tefrika edildikten sonra 1871 yılında kitap olarak yayımlanır. Dönemin doğalcı yazarlarını ve izlenimci ressamlarını destekleyen yayıncı Georges Charpentier, Rougon-Macquart dizisinin haklarını satın alır. Böylelikle maddi açıdan rahatlayan Zola, tüm zamanını çalışmasına vererek her yıl düzenli olarak bir roman yayımlamaya başlar. 1872'de *Tazı Payı*, 1873'te *Paris'in Karnı*, 1874'te *Plassans Papazı*, 1875'te *Rahip Mouret'nin Günahı*, 1876'da *Ekselansları Eugène Rougon* yayımlanır. Bu arada makale ve incelemelerine de aralıksız devam etmekte, gazetelerde her yıl iki yüzün üzerinde yazı yayımlamaktadır.

Meyhane romanını yazmaya başladığı 1875 yılında yeniden bir sinirsel rahatsızlık yaşar. Roman 1876 yılında önce gazetede tefrika edilir ve büyük olay olur. Ancak 1877'de kitap olarak yayımlanabilir. *Meyhane*, Zola'ya hem büyük bir ün hem de Paris yakınlarındaki Médan kasabasından bir ev almasını sağlayacak kadar para kazandırır.

1878'de yayımlanan *Bir Aşk Sayfası* romanının başında Rougon ve Macquart ailelerinin soyağaçları ilk kez okura sunulur. 1880'de yayımlanan *Nana* satışa çıktığı gün 55.000 nüsha satılır, tıpkı *Meyhane* gibi sanat ve fikir çevrelerinde bir çalkantı yaratır.

Bu dönemde Zola, kendi edebiyat anlayışını ortaya koymak için arka arkaya makaleler yayımlamaktadır. Bu makaleleri 1880'de *Deneysel Roman* adını verdiği bir kitapta toplar. Bu kitabı *Doğalcı Romancılar*, *Tiyatroda Doğalcılık* gibi başka çalışmalar takip eder. Zola, döneminin pozitivist görüşlerinin etkisi altında, giderek bilimselleşen bir çağda ilhamını bilimden alan bir yöntemin romanı ilerleteceğine inanmış, "*doğaya ve insana dair genel bir soruşturma*" olarak gördüğü roman sanatında yöntemi ve gözlemi önemsemiş, doğalcı-

lığın analitik ve deneysel bir yöntemden başka bir şey olmadığını yazmıştır. Fizyolojik bir yapıt yaratmaktan ya da hayattaki insanlık durumlarını bir hekimin laboratuardaki çalışması gibi tecrübe etmekten söz etmesi eleştirilere konu olarak gülünç ve dogmatik bulunmuştur. Fakat asıl ağır eleştirileri, "*Doğalcılık çıplaklıktır*" görüşü uyarınca, gerek toplumu gerekse de bireyi, kontrol edemediği itkileri ve tutkularıyla, kötü ve aşağılık yanlarıyla, yüceliğinin yanı sıra sefilliğiyle ortaya koymaktan çekinmediği eserleriyle almıştır.

1880 yılına gelindiğinde, arka arkaya yakın dostu Flaubert'i ve annesini kaybeder. Bu iki ölüm onu derinden etkiler. Hem bu ölümlerin acısı hem de aşırı çalışmanın yorgunluğuyla çok ciddi bir ruhsal ve fiziksel çöküntü yaşar.

1882'de *Apartman*, 1883'te *Kadınların Mutluluğuna* yayımlanır. Bu dönemde Zola'nın ünü giderek Fransa sınırlarını aşmaktadır. 1883 yılında yine yakın dostları olan Manet'yi ve Turgenyev'i kaybeder. Ruhsal olarak zor zamanları sürmektedir. Aynı yıl sosyalist milletvekili Alfred Giard ile tanışır ve onun ikna etmesiyle maden işçileri hakkında bir roman yazmayı tasarlar. 1884 yılında Anzin'e gider, madenlerde bilgi toplamaya başlar, İşçi Partisi'nin toplantılarına katılır. 1884'te yayımlanan *Yaşama Zevki*'nin ardından *Germinal* 1885 yılında yayımlanır. Roman önemli bir başarı kazanır, ancak tiyatro uyarlaması sansüre takılır ve jandarmaların işçilere ateş açtığı sahne nedeniyle yasaklanır. Zola gazetelerde sansüre karşı sert eleştiri yazıları yazar ama oyunun sergilenmesini sağlayamaz.

Sansüre karşı sürdürdüğü mücadelenin bir diğer gerekçesi de bir rahip ile laik bir öğretmen arasındaki gayrimeşru ilişkiyi anlatan romanı nedeniyle bir ay hapse mahkûm edilen doğalcı yazar Louis Desprez'nin durumudur. Zola, Desprez'yi hapishanede ziyaret eder, bir yazarın yazılarından ötürü tutuklanmasını kınayan yazılar yayımlar.

1886 yılında Zola ile Cézanne'ın arasını bozduğu ileri sürülen *Eser* adlı roman, 1887'de *Toprak* yayımlanır. *Toprak* beş genç yazarın *Le Figaro* gazetesinde yayımlanan çok şiddetli bir eleştiri yazısına hedef olur. Bu genç yazarları Zola'nın eski arkadaşı olan Alphonse

Daudet'nin teşvik ettiği iddia edilmiştir. Yine aynı dönemde edebiyatçı dostu Anatole France, Zola hakkında *"Daha önce hiç kimse insanlığı aşağılamak için bu kadar çaba harcamadı,"* diye yazar. Zola aynı gazetede bir yanıt yayımlarsa da bu genç yazarlarla polemiğe girmekten kaçınır.

1888'de *Germinal*'in tiyatro uyarlaması için bakanlar kurulundan izin çıkar, fakat romanın epeyce kırpılıp yumuşatılarak sahneye aktarılması Zola'yı öfkelendirir. Tiyatronun yöneticileriyle kavga eder ve ilk gösterime gitmez. Oyun pek sönük bir başarı elde eder. Aynı yıl içinde *Hülya* romanı yayımlanır ve Zola'ya *Légion d'Honneur* nişanı verilir.

1888 yılında genç bir çamaşırcı kız olan Jeanne Rozerot ile birlikte olmaya başlayan Zola'nın, 1889'da Denise adını verdiği kızı, 1891'de Jacques adını verdiği oğlu dünyaya gelir. 1889 yılında birçok resminde yanında görülen köpeği Fanfan'ın ölümü yazarı altüst eder. Aynı yıl Fransız Akademisi'ne üye olmak için adaylığını koyan Zola akademiye kabul edilmez. 1897'ye kadar tam sekiz kez başvuracak ama hiçbirinde alınmayacaktır. Bu sırada Zola'nın kitaplarını yayımlayan İngiliz yayıncı da bazı romanların müstehcen bulunması nedeniyle üç ay hapis cezasına çarptırılır.

1890 yılında Rougon-Macquart dizisinin on yedinci kitabı olan *İçimizdeki Hayvan*, 1891'de ise *Para* yayımlanır. Zola bu romanlardan ilkinin hazırlığını Havre demiryolu işçilerini gözlemleyip lokomotiflerde seyahat ederek, ikincinin hazırlığını ise Paris borsasında günler geçirerek yapmıştır. 1891'de Fransa Edebiyatçılar Derneği'nin başkanlığına seçilir. Başkanlığı döneminde yine özellikle sansür konusunda makaleler, açık mektuplar yayımlar. Aynı yıl karısı Alexandrine, Zola'nın Jeanne Rozerot ile gizli ilişkisini öğrenir ve karı koca arasında büyük bir kriz yaşanır.

1892 yılında II. İmparatorluk'un çöküşünü anlattığı *Yıkılış* adlı romanı yayımlanır ve büyük bir başarı kazanır. 1893'te *Doktor Pascal*'ın yayımlanmasıyla birlikte Rougon-Macquart dizisi sona erer. Yayıncısı Charpentier dizinin bitişini kutlamak için Boulogne ormanında büyük bir ziyafet verir.

Dreyfus Olayı ve Son Yılları

Zola, Rougon-Macquart dizisinin ardından Üç Şehir adını verdiği yeni bir diziye girişir. Modern toplumda dinin yerini tartıştığı üçlemenin ilki olan *Lourdes* 1894'te yayımlanır. Kitap ortaya çıkar çıkmaz gerek kilisenin gerekse sağ cenahın şiddetli eleştirileriyle karşılanır, öte yandan bir ayda yüz yirmi bin adet satarak Zola'nın en çok okunan romanlarından biri olur. Dizinin diğer iki kitabı *Roma* 1896'da, *Paris* 1898'de yayımlanır.

Sanatıyla ilgili konularda o güne dek onlarca fikir kavgasına tutuşmuş olan Zola'yı ilk kez doğrudan siyasi bir olayda tutum almaya iten Dreyfus olayı yazarın dikkatini bu dönemde çeker. Fransız ordusunda yüzbaşı olan yahudi asıllı Alfred Dreyfus, 1894 yılında casuslukla suçlandığı düzmece bir yargılama süreci sonunda müebbet hapis cezasına çarptırılmış ve cezasını çekmek üzere Şeytan Adası'na gönderilmiştir. Zola önce *Le Figaro* gazetesinde toplumda yükselen yahudi düşmanlığını eleştiren bir yazı yayımlar. Ardından, yüzbaşının suçsuzluğuna inandığı için, unutulmaya yüz tutan bu davayla daha aktif bir biçimde ilgilenmeye başlar ve aynı gazetede peş peşe üç makale daha yayımlar. Bu makaleler Fransa'da büyük gürültü koparır. 1898 yılında ise cumhurbaşkanına hitaben yazdığı ünlü *J'Accuse* (*Suçluyorum*) başlıklı açık mektup yayımlanır. Hakkında dava açılır, bir yıl hapis ve 3000 frank para cezasına çarptırılır. Mahkûmiyet kararı temyize gider, Yargıtay cezayı onaylar. Yakın dostlarının Paris'i terk etmesi için ikna ettiği Zola, cezanın kesinleştiği günün akşamı İngiltere'ye gider ve bir yıl kadar Londra yakınlarında yaşar. 1899 yılında Dreyfus davasının yeniden görülmeye başlanmasıyla Zola da Fransa'ya geri döner. Dreyfus bu kez daha hafif bir cezaya çarptırılır. Zola bu mahkûmiyet kararıyla ilgili de bir makale yayımlar. Dreyfus'ün suçsuzluğu ancak Zola'nın ölümünden sonra kesinleşir.

Bir yandan bu siyasi kavgayı sürdürürken, diğer yandan da ideal bir toplum için en önemli gördüğü dört başlık olan doğurganlık, çalışma, hakikat ve adalet konularında Dört İncil adını verdiği bir diziye başlar Zola. Dizinin ilk kitabı *Döl Bereketi* 1899'da, ikinci ki-

tap *Emek* ise 1901'de yayımlanır. İşçi dernekleri bu kitabın şerefine Zola için bir yemek düzenler. Aynı yıl Dreyfus davasıyla ilgili makalelerini, bu konudaki ilk makalelerinden birinin son cümlesi olan ünlü "*Hakikat yürüyor ve onu hiçbir şey durduramayacak*" cümlesine gönderme yaparak *Hakikat Yürüyor* adıyla bir kitapta toplar.

Emile Zola, 28 Eylül 1902 gecesi Paris'teki evinde, baca tıkanıklığının yol açtığı gaz zehirlenmesi sebebiyle hayatını kaybeder. Bu ölümün bir kaza değil Dreyfus olayıyla ilgili bir suikast olduğu konusunda şüpheler doğsa da olay kayıtlara kaza olarak geçer. Zola 5 Ekim 1902'de Montmartre Mezarlığı'na gömülür. Altı yıl sonra, Haziran 1908'de, külleri törenle Panthéon'a nakledilir. Törene katılan Alfred Dreyfus orada silahlı saldırıya uğrar ve yaralanır.

Dört İncil'in üçüncü kitabı olan, Zola'nın Dreyfus olayından esinlenerek yazdığı *Gerçek* yazarın ölümünden sonra yayımlanır, fakat dördüncü kitap olan *Adalet* ne yazık ki tamamlanamamıştır.

Arlequin	: Arlöken
Aurélie	: Oreli
Berthier	: Bertiye
Blanche	: Blanş
Bodin	: Boden
Boulogne	: Buloyn
Charles	: Şarl
Chavigny	: Şavinyi
de Chermette	: dö Şermet
Deberle	: Döberl
Eaux	: O
Fétu	: Fetü
Florence	: Florans
Guiraud	: Giro
Hélène Grandjean	: Elen Granjan
Henri	: Anri
Invalides	: Envalid
Jeanne	: Jan
Jouve	: Juv
Juliette	: Jülyet
Lecomte	: Lökont
Letellier	: Lötölye
Levasseur	: Lövasör
Lucien	: Lüsyen
Malignon	: Malinyon
Marguerite	: Margörit
Meudon	: Mödon
Montmartre	: Monmartr
Mouret	: Mure
Noémi	: Noemi
Notre-Dame-de-Grâce	: Notr-Dam-dö-Gras
Passy	: Pasi
Pauline	: Polin
Petites-Maries	: Pötit-Mari
Pierre	: Piyer
Polichinelle	: Polişinel
Rambaud	: Rambo
Raynouard	: Reynuar
Rosalie	: Rozali
Saint-Jacques	: Sen-Jak
Saint-Vincent-de-Paul	: Sen-Vensan-dö-Pol
Seine	: Sen
Sophie	: Sofi
Tissot	: Tisso
Trocadéro	: Trokadero
Trouville	: Truvil
Tuileries	: Tüilri
Vineuse	: Vinöz
Zéphyrin Lacour	: Zefiren Lakur

BİRİNCİ BÖLÜM

I

KANDİL, şöminenin üstünde, bir kitabın arkasında, mavimtırak bir fanusun içinde yanıyor, kitabın gölgesi odanın yarısını tamamıyla loşlukta bırakıyordu. Bu, geridonla* kanepeyi sıyırıp geçen, kadife perdelerin kalın katmerlerini dolduran, iki pencere arasına yerleştirilmiş, pelesenk ağacından elbise dolabının aynasını gök rengine boyayan sakin bir ışıktı. Odanın kibar düzeni, perdelerin, mobilyanın ve halının o mavi rengi, gecenin bu saatinde belli belirsiz bir bulut yumuşaklığı alıyordu. Pencerelerin karşısında, gölge tarafında da, yine kadife perdeli olan karyola, yalnızca çarşafların soluk beyazlığı ile ışıyan siyah bir yığın görüntüsü veriyordu. Hélène ellerini kavuşturmuş, o sakin ana ve dul kadın haliyle, hafif hafif soluk alıyordu.

Sessizliğin ortasında saat biri çaldı. Mahalledeki gürültüler dinmişti. Trocadéro'nun bu yüksek kısımlarına, Paris'in yalnız uzaktan duyulan uğultusu geliyordu. Hélène'in nefesi o kadar hafifti ki göğsünün iffetli çizgisini bile kabartmıyordu. Bir şeye kulak verdiği sırada kendinden geçmiş gibi başı eğik; düzgün profili, sımsıkı tutturulmuş kestane rengi saçlarıyla, sakin ve derin bir uykuya dalmıştı. Odanın dip tarafında, ardına kadar açık, küçük bir oda kapısı, duvarda karaltılarla dolu dört köşe bir oyuk halinde duruyordu.

Hiçbir gürültü duyulmuyordu. Saat bir buçuğu çaldı. Bütün odayı yokluğa gömen bu derin uykunun ortasında, sarkaç hafif-

* Geridon: Servis arabası. Üzerinde bazen ocak bölümü de yer alır, ön hazırlığı yapılmış yemekler burada servise hazır hale getirilir. *-ed.*

leyen bir sesle işliyordu. Kandil uyukluyordu, mobilyalar uyukluyordu; geridonun üstünde, sönük bir lambanın yanında bir elişi uyukluyordu. Hélène uykuda ciddi ve halim halini muhafaza ediyordu.

Saat ikiyi çalınca, bu sessizlik bozuldu, yandaki küçük odanın karanlıklarından bir inilti işitildi. Sonra bir çarşaf hışırtısı oldu, sessizlik tekrar başladı. Şimdi tıkanmış bir nefes işitiliyordu. Hélène kımıldamamıştı. Fakat birdenbire doğruldu. Istırap çeken bir çocuğun belli belirsiz kekeleyişiyle uyanmıştı. Hâlâ uyku sersemi, ellerini şakaklarına götürdüğü sırada, boğuk bir feryat duyup halının üzerine atladı.

"Jeanne! Jeanne! Nen var? Cevap ver!" diye seslendi.

Çocuk ses çıkarmayınca söylendi, bir yandan da koşarak kandili aldı:

"Eyvahlar olsun! Çocuk iyi değildi, uyumamalıydım."

Tekrar ağır bir sessizliğe gömülen bitişik odaya hızla girdi. Yağ dolu kandil, tavanı yalnızca yuvarlak bir benekle aydınlatan titrek bir ışık veriyordu. Hélène demir karyolanın üstüne eğildi, önce hiçbir şey seçemedi. Sonra mavimtırak ışıkta, fırlatılmış çarşafların ortasında Jeanne'ı, kaskatı kesilmiş, başı arkaya devrilmiş, boynunun adaleleri gerilmiş ve sertleşmiş bir halde gördü. Zavallı sevgili yüzü bir gerilmeyle çirkinleşiyordu, açık gözleri perdelerin kornişine dikilmişti.

Hélène:

"Eyvah! Eyvah! Ah tanrım! Evladım ölüyor," diye haykırdı.

Sonra kandili bıraktı, titrek elleriyle kızının vücudunu yokladı. Nabzını bulamadı. Kalp duruyor gibiydi. Ufacık kollar, ufacık bacaklar şiddetle geriliyordu. O zaman Hélène çılgına döndü, dehşete kapıldı, kekelemeye başladı:

"Evladım ölüyor! Yetişin! Evladım! Evladım!"

Tekrar yatak odasına girdi, nereye gittiğini bilmeden, çırpına çırpına odanın içinde dört döndü; sonra tekrar çocuğun odasına girdi, yine karyolanın önüne kapandı, boyuna imdat çağırdı.

Jeanne'ı kolları arasına almış, saçlarını öpüyor, ellerini vücudunda dolaştırıyor, cevap vermesi için yalvarıyordu. Bir kelime, bir kelimecik. Neresi ağrıyordu? Geçen günkü ilaçtan bir kaşık ister miydi? Hava alsa acaba düzelir miydi? Soruyor, onun konuştuğunu işitmek istiyor, ısrar ediyordu:

"Söyle bana, Jeanne, ah! Söyle bana, haydi, söyle, rica ederim!"

Tanrım! Ne yapacağını bilemiyordu! Böyle, birdenbire, gece vakti! Işık bile yoktu. Zihni karışıyordu. Kızıyla konuşmaya devam ediyor, soru soruyor, onun yerine kendisi cevap veriyordu. Zoru midesindendi; hayır, boğazındandı. Bir şey değildi, geçerdi. Sakin olmak lazımdı. Hélène bir yandan da kendi zihnini toplamaya çalışıyor, fakat kızını kolları arasında kaskatı hissettikçe fenalıklar geçiriyordu. Onun titreye titreye, soluk almadan yatışına baktı; bir çıkar yol bulmaya, haykırma ihtiyacına karşı koymaya çalışıyordu. Birdenbire kendini tutamayıp çığlık attı.

Seslene seslene yemek odasından ve mutfaktan geçti:

"Rosalie! Rosalie! Çabuk, bir doktor! Evladım ölüyor!"

Mutfağın arkasında küçük bir odada yatan hizmetçi kız feryatlar kopardı. Hélène koşa koşa geri dönmüştü. Bu buz gibi şubat gecesinin soğuğunu duymuyormuş gibi, sırtında gecelikle dolaşıp duruyordu. Bu hizmetçi kız evladını öldürecek miydi? Aradan bir dakika ya geçmiş ya geçmemişti. Tekrar mutfağa gitti, yine odaya döndü. Sonra hışımla, el yordamıyla beline bir eteklik geçirdi, omuzlarına bir atkı aldı. Eşyaları tartaklıyor, huzurla uyuyan bu derli toplu odayı umutsuzluğunun şiddetiyle dolduruyordu. Sonra ayağında terlikler, kapıları açık bırakarak, ancak kendisinin bir doktor getirebileceği düşüncesiyle binanın üç katını indi.

Kapıcı kadın kapının ipini çekince, Hélène, kulakları uğultularla dolu, aklı darmadağın bir halde kendini dışarıda buldu. Vineuse Sokağı'nın alt başına doğru hızla indi, Jeanne'ı vaktiyle tedavi etmiş olan Doktor Bodin'in kapısını çaldı; bitmez tükenmez bir zaman sonra bir hizmetçi kadın kapıyı açtı, doktorun

bir loğusaya gittiğini söyledi. Hélène kaldırım üzerinde sersem sersem kaldı.

Passy'de başka doktor tanımıyordu. Bir süre evlere baka baka sokakları dolaştı. Buz gibi soğuk, hafif bir rüzgâr esiyordu; Hélène, ayağında terlikleriyle, akşamdan yağan ince bir kar tabakası üzerinde yürüyordu. Kızı gözünün önünden gitmiyor, derhal bir doktor bulamadığı için onu kendi eliyle öldürdüğü düşüncesinin ıstırabı zihnini dolduruyordu. O sırada, Vineuse Sokağı'nın üst başına doğru dönerken, bir kapı çıngırağına yapıştı. Rasgele soracaktı, belki bir adres verirlerdi. Kapı çabuk açılmadığı için bir kere daha çaldı. Rüzgâr incecik etekliğini bacaklarına yapıştırıyor, saçlarının lülelerini uçuşturuyordu.

Nihayet bir uşak gelip kapıyı açtı, Doktor Deberle'in yattığını söyledi. Hélène bir doktor evinin kapısını çalmıştı, demek ki tanrı hâlâ yanındaydı! O zaman içeri girmek için uşağı itti.

"Evladım, evladım ölüyor! Söyleyin doktora, gelsin," deyip duruyordu.

Ev, duvarları kumaşlarla kaplı, küçük bir konaktı. Hélène uşakla didişerek, bütün itirazlara çocuğunun ölmek üzere olduğu cevabını vererek, birinci kata kadar çıktı. Bir odaya girince beklemeye razı oldu. Fakat bitişik odada doktorun yataktan kalktığını duyunca, yaklaştı, kapının arkasından konuştu:

"Çabuk, mösyö, yalvarırım... Evladım ölüyor!"

Doktor, kravatını bile takmadan, sırtında bir ceketle yanına gelince, Hélène onu sürükledi, daha fazla giyinmesine meydan bırakmadı. Doktor onu tanımıştı. Bitişik evde oturuyordu, kendi kiracısıydı. Yolu kısaltmak için iki evin arasında bulunan bir ara kapıdan geçerek Hélène'i bahçeden dolaştırdığı sırada kadının hafızası birdenbire uyandı.

"Sahi," diye mırıldandı, "siz doktordunuz, biliyordum da üstelik... Görüyorsunuz ya, deliye döndüm... Çabuk olalım."

Merdivende doktorun öne geçmesini istedi. Evine tanrıyı getirse ancak bu kadar hürmetle davranırdı. Yukarıda, Rosalie,

Jeanne'ın yanında kalmış, geridonun üstünde duran lambayı yakmıştı. Doktor içeri girer girmez bu lambayı aldı, hâlâ ıstırapla kaskatı yatan çocuğu iyice aydınlattı; yalnız, çocuğun başı kaymıştı, yüzünde hızlı kasılmalar dolaşıyordu. Doktor, dudakları kısık, bir dakika hiçbir şey söylemedi. Hélène panik içinde ona bakıyordu. Doktor, kendisine yalvaran bu ana bakışını görünce mırıldandı:

"Bir şey olmayacak... Ama çocuğu burada bırakmamak lazım. Havaya ihtiyacı var."

Hélène kuvvetli bir hamleyle çocuğu omzuna aldı. Teselli veren sözünden dolayı doktorun ellerini öpeceği geliyor, yüreğine bir ferahlık yayılıyordu. Fakat Jeanne'ı kendi büyük karyolasına yatırır yatırmaz, zavallı küçük kızın vücudu şiddetli titremelerle kıvrandı. Doktor lambanın abajurunu çıkarmıştı, odayı beyaz bir aydınlık kaplıyordu. Gitti, bir pencereyi araladı, Rosalie'ye karyolayı perdelerin dışına çekmesini emretti. Hélène tekrar heyecana tutulmuş:

"Çocuğum ölüyor, mösyö! Baksanıza, baksanıza! Kızımı tanıyamaz oldum!" diyordu.

Doktor cevap vermiyor, dikkatli bir bakışla nöbeti izliyordu. Sonra:

"Yatağa girin, ellerini tutun, kendini tırmalamasın," dedi. "Tamam, yavaş, hırpalamadan! Merak etmeyin, kriz akışına bırakılmalı."

İkisi birlikte karyolanın üstüne eğilmiş, vücudu ani sarsıntılarla gerilen Jeanne'ı tutuyordu. Doktor, çıplak boynunu gizlemek için ceketini iliklemişti. Hélène omuzlarına alıverdiği atkıya sarınmış haldeydi hâlâ. Fakat Jeanne çırpınırken atkının bir ucunu çekti, ceketin üst düğmesini çözdü. Onlar bunun farkına varmadılar, ikisi de kendini görmüyordu.

Nöbet geçti. Çocuk büyük bir halsizliğe düşer gibi oldu. Doktor, çocuğun annesine krizin bittiğine ilişkin teminat vermekle beraber, yine tasalıydı. Gözleri hâlâ hastadaydı, sonra karyolanın duvar tarafındaki aralıkta duran Hélène'e kısa sorular sordu:

"Çocuk kaç yaşında?"

"On bir buçuk, efendim."

Bir sessizlik oldu. Doktor başını sallıyor, eğilip Jeanne'ın kapalı gözkapağını kaldırıyor, mukozaya bakıyordu. Sonra başını kaldırıp Hélène'e bakmadan sorgusuna devam etti:

"Küçükken böyle krizler geçirdi mi?"

"Evet efendim, ama o krizler, altı yaşına basacağı sırada geçti. Çok çelimsiz çocuk. Birkaç günden beri keyifsiz görüyordum. Kramplar geçiriyordu, dalıp gidiyordu."

"Ailenizde sinir hastalıklı kimseler var mıydı?"

"Bilmiyorum... Annem veremden öldü."

Hélène bir sıkılganlık duyuyor, tımarhaneye kapatılmış bir ninesi bulunduğunu itiraf etmek istemeyerek tereddüt ediyordu. Bütün ecdadının hayatı facialıydı.

Doktor birdenbire:

"Dikkat edin, bir nöbet daha geliyor," dedi.

Jeanne gözlerini açmıştı. Bir an şaşkın şaşkın, hiçbir şey söylemeden etrafına bakındı. Sonra bakışı sabitleşti, vücudu geriye devrildi, uzuvları gerildi ve katılaştı. Yüzü kıpkırmızıydı. Birdenbire sarardı, kül gibi oldu ve kasılmalar başladı.

Doktor:

"Bırakmayın," dedi, "öteki elini de tutun."

Odaya girdiği zaman üstünde küçük bir ecza çantası bıraktığı geridona koştu. Elinde bir küçük şişeyle dönüp geldi, bunu çocuğa koklattı. Fakat koklattığı bu ilaç, müthiş bir kamçı vuruşu gibi etki yaptı; Jeanne öyle bir sarsıldı ki annesinin elinden kurtuldu. Hélène kokuyu almıştı:

"Yok, yok, eter koklatmayın!" diye haykırdı. "Eter onu deli ediyor."

İkisi birden çocuğu güçlükle tutabildiler. Küçük kızın vücudu şiddetle büzülüyor, âdeta iki kat oluyor, topuklarına ve ensesine yaslanarak yerinde doğruluyordu. Sonra tekrar düşüyor, iki tarafa sallanarak çırpınıyor, yatağın bir o yanına bir bu yanına

atılıyordu. Yumrukları sıkılmış, başparmağı avucunda bükülmüştü; zaman zaman ellerini açıyor, parmakları ayrık, boşlukta bir şeyler bulup sıkmak için aranıyordu. Eline annesinin atkısı geçti, ona yapıştı. Fakat Hélène'e asıl azap veren şey, kendi dediği gibi, kızını tanıyamaz oluşuydu. Çok şirin yüzlü olan zavallı meleğinin yüz çizgileri altüst olmuş, gözleri yuvalarının içinde kaybolmuş, mavimsi akları meydana çıkmıştı. Hélène:

"Rica ederim, bir şey yapın," diye sızlandı. "Artık takatim tükendi, mösyö."

Marsilya'da bir komşu kadının kızının böyle bir nöbet esnasında tıkanıp öldüğünü hatırlamıştı. Belki de doktor üzülmesin diye kendisini oyalıyordu. Aralıklı soluğu kesilmiş olan Jeanne'ın son nefesini yüzünde duyacağını sanıyordu her an. O zaman, umutsuzluk içinde, merhametten ve dehşetten harap, ağladı. Gözyaşları, yorganı üzerinden fırlatmış olan çocuğun masum, çıplak vücuduna dökülüyordu.

Bu arada doktor, uzun, kıvrak parmaklarıyla Jeanne'ın boynuna hafif hafif bastırmakla meşguldü. Nöbetin şiddeti azaldı. Jeanne hafifleyen bir çırpınmadan sonra hareketsiz kaldı. Vücudu upuzun, kolları iki yana açık, başı yastıkta ve göğsüne doğru eğik, yatağın ortasına uzanmıştı yine. Gören, bir çocuk İsa sanırdı. Hélène eğildi, onu alnından uzun uzun öptü. Yavaş sesle:

"Bitti mi?" diye sordu. "Acaba başka nöbet gelir mi dersiniz?"

Doktor kaçamaklı bir el işareti yaptı, sonra cevap verdi:

"Gelse de öteki nöbetler bu kadar şiddetli olmaz."

Rosalie'den bir bardakla bir sürahi istemişti. Bardağı yarıya kadar doldurdu, iki ilaç şişesi daha çıkardı, bardağın içine sayılı damlalarla ilaç koydu, çocuğun başını tutup kaldıran Hélène'in yardımıyla, hastanın kısık dişleri arasına bu ilaçtan bir kaşık akıttı. Lamba çok yüksek, beyaz bir alev çıkararak yanıyor, eşyası devrilmiş odanın karmakarışıklığını aydınlatıyordu. Hélène'in yatarken bir koltuğun arkalığına attığı giysiler yere kaymış, halının üzerinde yolu kapatıyordu. Doktor bir korseye bastı, ayağı

tekrar takılmasın diye onu yerden kaldırdı. Dağınık yataktan ve öteye beriye atılı duran bu çamaşırlardan bir mine çiçeği kokusu yükseliyordu. Bu, bir kadının bütün mahremiyetinin apaçık ortaya serilmesiydi. Doktor kendi gidip tası aldı, bir bez ıslattı, Jeanne'ın şakaklarına koydu. Soğuktan tir tir titreyen Rosalie:

"Madam, soğuk alacaksınız," dedi. "Acaba pencereyi kapasak mı? Hava çok soğuk."

Hélène:

"Hayır, hayır, pencere açık kalsın," diye haykırdı. "Öyle değil mi, mösyö?"

Pencereden zaman zaman hafif bir rüzgâr giriyor, perdeleri kımıldatıyordu. Hélène bu rüzgârları hissetmiyordu. Halbuki atkı omuzlarından büsbütün kaymış, gerdanı meydana çıkmıştı. Arkasından, çözülen topuzundan beline kadar, tarazlanmış saçlar sarkıyordu. Çocuğuna düşkünlüğünden başka her şeyi unutmuş, daha atik davranabilmek için kollarını sıvayıp çıplak bırakmıştı. Doktor da onun karşısında, telaş içinde, Jeanne'ın çekip kopardığı önü açık ceketini, yakası açılmış gömleğini aklına getirmiyordu.

"Çocuğu biraz doğrultun," dedi. "Hayır, öyle değil... Elinizi bana verin."

Hélène'in elini tuttu, çocuğun başının altına koydu; ona bir kaşık ilaç daha içirmek istiyordu. Sonra Hélène'i yanına çağırdı. Onu bir yardımcı gibi kullanıyor, Hélène de kızının daha sakinleşmiş gibi olduğunu görerek hürmet dolu bir uysallık gösteriyordu.

"Gelin... Ben dinlerken, siz çocuğun başını omzunuza dayayın."

Hélène onun emrettiği şeyi yaptı. Bunun üzerine doktor, kulağını Jeanne'ın göğsüne koymak için onun üstünden doğru eğildi. Yanağı, Hélène'in çıplak omzuna değmişti; çocuğun kalbini dinlerken anasının kalbinin çarptığını da işitecekti neredeyse. Doğrulduğu zaman, nefesi Hélène'in nefesine karıştı. Sükûnetle:

"Bu tarafta bir şey yok," diyerek Hélène'i sevindirdi. "Yatırın, fazla rahatsız etmeyelim."

Fakat yeni bir nöbet daha geldi. Bu, çok daha hafif oldu. Jeanne kesik kesik bir iki söz söyledi. Kısa aralıklarla iki nöbet daha gelip geçti. Çocuk bitkinleşmişti. Bu, doktoru tekrar endişelendirmiş göründü. Çocuğu yatırmış, başını çok yükseğe kaldırmış, yorganı çenesinin altına çekmişti. Bir saate yakın orada kaldı, soluğun normalleşmesini bekliyor gibiydi. Karyolanın öte tarafında, Hélène de kımıldamadan bekliyordu.

Jeanne'ın yüzünde yavaş yavaş bir huzur belirdi. Lamba onu sarı bir ışıkla aydınlatıyordu. Bir keçininki gibi zarif ve ince, biraz uzunca yüzü, nefis, oval şeklini tekrar alıyordu. Kapalı, güzel gözlerinin mavimtırak ve şeffaf geniş kapakları altında, bakışın siyah parlaklığı seziliyordu. İnce burnundan hafif bir soluk çıktı, irice ağzında belli belirsiz bir gülümseme göründü. Kuzguni siyah, dağınık saçlarının oluşturduğu örtü üzerinde böylece uyuyordu.

Doktor kısık sesle:

"Bu sefer artık bitti," dedi.

Sonra döndü, şişelerini yerine yerleştirdi, gitmeye hazırlandı. Hélène ona yaklaştı, yalvardı:

"Rica ederim, mösyö, beni bırakmayın. Birkaç dakika bekleyin. Ya yine nöbet gelirse... Onu siz kurtardınız."

Doktor artık korkacak bir şey kalmadığını anlatan bir işaret yaptı. Bununla beraber, Hélène'in içi rahat etsin diye kaldı. Hélène, Rosalie'yi yatmaya göndermişti. Biraz sonra, damları ağartan karın üzerinde tatlı, külrengi bir gün ışıdı. Doktor pencereyi örttü. Hélène'le ikisi, derin sessizliğin ortasında, çok alçak sesle tek tük konuştular. Doktor:

"Tehlikeli hiçbir hastalığı yok, emin olun," diyordu. "Yalnız, bu yaşta, çocuğa çok iyi bakmak lazım... Düzenli, mutlu, sarsıntısız bir hayat geçirmesine dikkat edin özellikle."

Bir anlık sessizlikten sonra Hélène:

"O kadar narin, o kadar sinirli ki," dedi. "Her zaman sözümü dinletemiyorum. Sudan sebeplerle öyle şiddetli sevinçleri ve ke-

derleri oluyor ki beni korkutuyor... Beni, başka bir çocuğu sevdiğim zaman hıçkıra hıçkıra ağlayacak kadar delice sever, kıskanır."

Doktor başını salladı, onun sözlerini tekrar etti:

"Evet, evet, nazik, sinirli, kıskanç... Doktor Bodin tedavi ediyor, değil mi? Onunla konuşacağım. Ciddi bir tedavi usulü kararlaştırırız. Çocuk, bir kadın olarak sağlığının tam şeklini bulacağı devrede."

Hélène doktoru bu kadar fedakâr görünce, bir minnettarlık hamlesiyle:

"Ah mösyö, girdiğiniz zahmetten dolayı size nasıl teşekkür edeyim," dedi.

Sonra yüksek sesle konuşmuş olduğu için, Jeanne'ı uyandırdığı korkusuyla gelip yatağın üzerine doğru eğildi. Çocuk, dudaklarında o belli belirsiz gülümseme, pembe pembe uyuyordu. Sessizliğe kavuşan odada bir rehavet vardı. Örtüler, mobilyalar, dağınık elbiseler, huşulu, âdeta huzur bulmuş bir uyuklama içindeydi. Her şey, pencerelerin ikisinden de giren şafak aydınlığı ortasında yüzüyor, dinleniyordu.

Hélène yine karyolanın duvar tarafında ayakta duruyordu. Doktor karyolanın diğer tarafındaydı. İkisi arasında da hafif hafif nefes alarak uyuyan Jeanne vardı.

Hélène doktorun sorularına anımsayarak kısık sesle devam etti:

"Babası sık sık hastalanırdı. Ben öteden beri sıhhatliyimdir."

O ana kadar onun yüzüne bakmamış olan doktor gözlerini kaldırdı, gülümsemekten kendini alamadı. Onu gerçekten de çok sıhhatli ve sağlam bulmuştu. Hélène de o içten ve sakin tebessümüyle gülümsedi. Sağlam sıhhati onu mutlu ediyordu.

Doktor gözlerini Hélène'den ayırmıyordu. Hiç bu kadar muntazam bir güzel görmemişti. Uzun boyu, muhteşem endamıyla Hélène, sarışın, altın parıltılı, kestane rengi saçlı bir Juno'ydu*.

---

* Roma mitolojisinde tanrıça Juno, en büyük tanrı olan Jüpiter'in karısıdır. Yunan mitolojisindeki Hera'ya eşdeğerdir. *-ed.*

Başını ağır ağır çevirdiği zaman, profili heykel gibi yumuşak bir pürüzsüzlük alıyordu. Gri gözleri, beyaz dişleri, bütün yüzünü aydınlatıyordu. Ona makul ve metin bir eda veren yuvarlak, etlice bir çenesi vardı. Fakat doktoru asıl şaşırtan şey, bu ananın çıplak teninin ihtişamıydı. Atkı daha da kaymış, gerdanı meydana çıkmış, kollar çıplak kalmıştı. Koyu altın rengi, iri bir örgü omuzlarından akarak memelerin arasında kayboluyordu. Yarım yamalak beline takıverdiği etekliği, dağınık ve tarazlı saçlarıyla Hélène, büyük bir şaşkınlık ifadesi almaya başlayan bu erkek bakışı karşısında iffetini yitirmeyen bir ihtişam, bir namus ve ahlak üstünlüğü sergiliyordu.

Kendisi de doktoru bir anlığına süzdü. Doktor Deberle, otuz beş yaşlarında, uzunca yüzü tıraşlı, kurnaz bakışlı, ince dudaklı bir adamdı. Hélène ona bakarken, doktorun da boynunun çıplak olduğunu gördü. Aralarında, uyuyan küçük Jeanne olduğu halde, böylece karşı karşıya durdular. Fakat biraz önce uçsuz bucaksız görünen bu boşluk daralıyor gibiydi. Çocuğun nefesi fazla hafifti. O zaman Hélène ağır ağır atkısını çekti, örtündü, doktor da ceketinin düğmesini iliklediği.

"Anne, anne," diye kekeledi Jeanne uykusunda.

Uyanıyordu. Gözlerini açınca doktoru gördü, kuşkulandı:

"Kim bu? Kim bu?" diye soruyordu. Fakat annesi onu öptü:

"Uyu tatlım, biraz hastalandın da... Yabancı değil, bir dost," dedi.

Çocuk hayret etmiş görünüyordu. Hiçbir şey hatırlamıyordu. Gözleri yine kapandı, tatlı bir eda ile:

"Uykum var! İyi geceler, annecik... Senin dostunsa, benim de dostum olur," dedikten sonra tekrar uykuya daldı.

Doktor ilaçlarını toplamıştı. Sessizce selam verdi, çekildi. Hélène bir an çocuğun nefes alışını dinledi. Sonra karyolanın kenarına oturdu, gözleri dalgın, zihni dağınık, kendini unuttu. Yanık kalan lamba, bol gün ışığının ortasında sönükleşiyordu.

II

ERTESİ GÜN HÉLÈNE, gidip Doktor Deberle'e teşekkür etmenin uygun olacağını düşündü. Onu birlikte gelmeye zorlamak için yaptığı kabalık, doktorun Jeanne'ın yanında bütün geceyi geçirmesi, bir hekimin alelade viziteleri dışına çıkar gibi gördüğü bu hizmet onu utandırıyordu. Bununla beraber, iki gün tereddüt etti; sorsalar söyleyemeyeceği sebeplerle bu ziyareti yapmak istemiyordu. Bu tereddütler yüzünden kafası sürekli doktorla meşguldü; bir sabah doktora rastladı, çocuk gibi saklandı. Sonra bu utangaçlık hareketine çok canı sıkıldı. Sakin ve dürüst tabiatı, hayatına giren bu bulanıklığa karşı koyuyordu. Nitekim hemen o gün gidip doktora teşekkür etmeyi kararlaştırdı.

Çocuk salıyı çarşambaya bağlayan gece kriz geçirmişti. O gün de cumartesiydi. Jeanne tamamıyla iyileşmişti. Büyük bir telaşla koşup gelen Doktor Bodin, Doktor Deberle'i, fakir ve ihtiyar bir mahalle doktorunun, zengin ve meşhur bir meslektaştan bahsedişi gibi hürmetle anmıştı. Ama yine de asıl servetin, Deberle'in bütün Passy tarafından saygı gösterilen babasından geldiğini kurnazca gülümseyerek anlatıyordu. Oğlu sadece, miras olarak bir buçuk milyonluk bir servete ve mükemmel müşterilere konma zahmetine girmişti. Gerçi Doktor Bodin, Deberle'in çok yetenekli bir çocuk olduğunu hemen ekliyor, küçük dostu Jeanne'ın sağlığı hakkında onunla konsültasyon yapmaktan büyük bir şeref duyacağını söylüyordu.

Saat üçe doğru, Hélène ile kızı evden çıktılar, birkaç adımda Vineuse Sokağı'na vardıktan sonra bitişik konağın kapısını çaldılar. İkisi de hâlâ matem kıyafetindeydi. Kapıyı fraklı, beyaz kravatlı bir uşak açtı. Hélène şark halılarından kapı perdeleriyle süslü bu geniş antreyi tanıdı; yalnız, sağda solda, jardiniyerler* dolusu çiçek vardı. Uşak, onları, perdeleri ve mobilyası sarıya ça-

* Jardiniyer: Üstüne veya içine çiçek konan süslü mobilya. *-ed.*

lan yeşil renkte bir küçük salona almıştı. Ayakta durmuş, bekliyordu. O zaman Hélène adını söyledi:

"Madam Grandjean."

Uşak, sarılı siyahlı, son derece süslü bir salonun kapısını itti; yana çekilerek yol verdi, ismi tekrarladı:

"Madam Grandjean."

Hélène kapının eşiğinde irkildi. Odanın öbür ucunda, şöminenin köşesinde, geniş eteklerinin baştan başa kapladığı dar bir kanepe üzerinde oturan genç bir kadın görmüştü. Kadının karşısında, şapkasıyla atkısını çıkarmamış, yaşlı bir kadın misafir oturuyordu.

Hélène alçak sesle:

"Affedersiniz," dedi, "Doktor Deberle'i görmek istiyordum."

Aynı zamanda, önü sıra odaya soktuğu Jeanne'ın elini tekrar tuttu. Bu genç kadınla böyle birdenbire karşılaşınca şaşırmış ve sıkılmıştı. Neden yalnızca doktoru görmek istediğini söylememiş, adını da söylemişti sanki? Hem, evli olduğunu da biliyordu.

Madam Deberle, tam o sırada, anlattığı bir olayı telaşlı ve biraz tiz bir sesle tamamlıyordu:

"Ooo! Harika, harika! Öyle bir gerçekçilikle ölüyor ki... Korsajını* şöyle kavrıyor, başını arkaya deviriyor, yemyeşil oluyor... Yemin ederim görmeli, Matmazel Aurélie..."

Sonra kalktı, büyük bir kumaş hışırtısıyla kapıya kadar geldi, şirin bir zarafetle:

"Lütfen giriniz, madam, rica ederim," dedi. "Kocam evde değil... Ama girerseniz çok memnun olurum, hem de çok, emin olun... Galiba geçen gece şiddetli bir hastalık geçiren güzel hanım kız, bu... Rica ederim, bir dakika oturun."

Hélène kendisine gösterilen koltuğa oturmak zorunda kaldı, Jeanne da bir iskemleye sıkıla sıkıla ilişti.

Madam Deberle küçük kanepesine tekrar gömülmüş, güzel bir gülüşle eklemişti:

---

* Korsaj: Kadın giysilerinin belden yukarı kısmı. *-ed.*

"Bugün, kabul günüm. Cumartesi günleri misafir kabul ederim de... Pierre de her geleni buraya alıyor. Geçen hafta damla hastalığı olan bir albayı getirdi."

Madam Deberle'in, eline doğduğu ihtiyar ve fakir bir ahbap olan yaşlı misafir Matmazel Aurélie:

"Olacak iş mi Juliette!" diye mırıldandı.

Kısa bir sessizlik oldu. Hélène salonun süslerine, perdelere, etrafa yıldız gibi pırıltılar saçan siyah ve yaldızlı koltuklara bir göz attı. Şöminenin üstünde, piyanonun üstünde, masaların üstünde çiçekler duruyordu; pencerelerin camlarından, yapraksız ağaçları ve çıplak toprağı gözüken bahçenin bol aydınlığı girmekteydi. Salon çok sıcaktı, sürekli yanan bir kalorifer sıcağı vardı âdeta; şöminede bir tek kütük korlaşıyordu. Sonra Hélène bir daha bakındı, salonun şaşaasının zevkle seçilmiş uyumlu bir bütünlükten geldiğini anladı.

Madam Deberle'in saçları kuzguni siyah, cildi süt gibi beyazdı. Ufak tefek, yumuk yumuk, rehavetli ve zarifti. Bütün bu yaldızların ortasında, başındaki gür siyah saçların altında, solgun teni bir altın pırıltısı ile yaldızlanıyordu. Hélène onu gerçekten çok güzel buldu.

Madam Deberle:

"Nöbetler feci şeylerdir," diye devam ediyordu. "Lucien'im de geçirdi, ama bir yaşındayken... Ne kadar endişelenmişsinizdir, madam! Neyse, bu yavrucak şimdi iyileşmişe benziyor."

Cümleleri uzatarak, o da Hélène'e bakıyor, onun göz alıcı güzelliği karşısında hayret ve hayranlık duyuyordu. Mağrur ve ciddi yüzlü, siyah matem elbiseli bu dul kadından daha şahane edalı bir kadın hiç görmemişti. Hayranlığı, elinde olmadan bir gülümseme ile kendini gösterirken, Matmazel Aurélie ile de bakıştı. İkisi de onu o kadar safdil bir hayranlıkla süzüyorlardı ki Hélène de onlar gibi hafifçe gülümsedi.

O zaman, Madam Deberle kanepesine yavaşça uzandı, beline asılı yelpazeyi eline aldı.

"Dün Vodvil Tiyatrosu'ndaki* ilk temsile gitmediniz mi madam?"

Hélène:

"Tiyatroya hiç gitmem," diye cevap verdi.

"Aman! Küçük Noémi harikuladeydi, harikulade! Öyle bir gerçekçilikle ölüyordu ki! Korsajını şöyle kavrıyor, başını arkaya deviriyor, yemyeşil oluyordu... Şaşılacak derecede sükse yaptı."

Bir aralık, aktrisin oyununu eleştirdi ama yine de onu savunuyordu. Sonra Paris'in öteki dedikodularına geçti; işitilmedik tablolar gördüğü bir sergiden, lehinde çok reklam yapılan saçma bir romandan, bir sevda macerasından bahsetti; bunun hakkında, Matmazel Aurélie ile üstü kapalı kelimelerle konuştu. Böylece, yorulmadan, çabuk çabuk konuşarak bir mevzudan ötekine geçiyor, kendine özgü bir havayla, anlattığı şeyleri âdeta yaşıyordu. Bu âleme yabancı olan Hélène dinlemekle kalıyor, arada sırada bir kelime söylüyor, kısa bir cevap veriyordu.

Kapı açıldı, uşak haber verdi:

"Madam de Chermette... Madam Tissot..."

Gösterişli giyimli iki hanımefendi girdi içeri. Madam Deberle hızla ilerledi; süslerle kaplı, siyah ipekliden elbisesinin eteği o kadar uzundu ki, olduğu yerde her dönüşünde onu topuğu ile bir itişte ayırıyordu. Bir müddet, telaşlı konuşan ince, tiz seslerden başka bir şey işitilmedi.

"Ne iyi ettiniz de geldiniz! Sizi hiç göremiyorum..."

"Şu piyango işi için geldik, biliyorsunuz hani."

"Malum, malum."

"Ama oturamayacağız. Daha bir sürü kapının ipini çekeceğiz."

"Yok canım, bu kadar çabuk gitmek olmaz."

---

* Vodvil Tiyatrosu, 1792 yılında Paris'te kurulmuş olan bir tiyatrodur. Eugène Scribe, Jacques-François Ancelot, Alexandre Dumas Fils, Victorien Sardou, Sacha Guitry gibi isimlerin eserlerini sahnelemiştir. 1927 yılında sinemaya dönüştürülmüştür. Bunun yanı sıra, vodvil, bir tiyatro türü olarak anılmasının öncesinde, Val-de-Vire köylerinde söylenen, gündelik ve toplumsal olaylardan esinlenen, mizahi yönü kuvvetli, hicivli bir şarkı türü olarak ortaya çıkmıştır. Sonrasında bir komedi türü olarak tiyatro alanında da kullanılmaya başlanmıştır. *-ed.*

İki kadın nihayet bir kanepenin kenarına iliştiler. O zaman, ince sesler daha tiz çıkmaya başladı:

"Dün Vodvil nasıldı ama?"

"Ooo! Enfes!"

"Biliyorsunuz, göğsünü çözüyor, saçlarını da açıyor. Bütün mesele burada."

"Renginin yeşil olması için bir şey yutuyormuş diyorlar."

"Yok, yok, hareketler hesaplı... Ama önceden düşünüp bulmak gerek tabii."

"Harikulade."

Hanımlar kalkmıştı. Çekilip gittiler. Salon tekrar o ılık sessizliğe gömüldü. Şöminenin üzerinde sümbüller çok keskin bir koku çıkarıyordu. Bir süre bahçeden, bir çimenliğe inen serçe sürüsünün şiddetli cıvıltısı işitildi. Madam Deberle tekrar yerine oturmadan önce, karşısındaki pencerenin işlemeli tül storunu çekti; sonra salonun daha ölgünleşen yaldızı ortasında yerine oturdu.

"Affınızı rica ederim," dedi. "Gelen giden eksik olmuyor."

Sonra Hélène'le gayet güler yüzlü ve özenli konuştu. Kendi malı olan evin dedikodularıyla kulağına gelmiş olacak ki onun macerasını kısmen bilir görünüyordu. Çok dostane gözüken zekice bir cüretle, ona kocasından ve bir otelde, Richelieu Sokağı'ndaki Var Oteli'nde meydana gelen o feci ölümden bahsetti:

"Hem de daha trenden yeni inmiştiniz, değil mi? Paris'e hiç gelmemiştiniz. İnsan uzun bir yolculuğun ertesi günü, yabancıların arasında, yer yurt bilmezken, böyle bir mateme girmek feci bir şey olmalı."

Hélène ağır ağır başını sallıyordu. Evet, korkunç anlar geçirmişti. Kötü talih sonucu kocasını alıp götüren hastalık, Paris'e indiklerinin ertesi günü, tam birlikte sokağa çıkacakları zaman birdenbire gelmişti. Bir tek sokak tanımıyordu, hangi mahallede olduğunu bile bilmiyordu; bir hafta, can çekişen hastayla beraber kapanıp kalmış, koca Paris'in pencerelerinin altında uğuldadığı-

nı işitmiş, kendisini ıssız bir yerde yapayalnız, terk edilmiş, kayıp hissetmişti. İlk defa sokağa çıktığı gün duldu. İlaç şişeleriyle dolu, sandıkların bile açılmadan durduğu o çıplak, kocaman odayı düşündükçe hâlâ tüyleri ürperiyordu.

Madam Deberle derin bir ilgiyle:

"Bana söylediklerine göre, kocanızın yaşı sizin yaşınızın iki misliymiş," dedi.

Matmazel Aurélie hiçbir sözü kaçırmamak için kulak kesiliyordu. Hélène:

"Ne münasebet," diye cevap verdi. "Benden ancak altı yaş büyüktü."

Sonra, evlenişini birkaç cümle ile anlattı. Kendisi Marsilya'da, Petites-Maries Sokağı'nda, babası şapkacı Mouret ile beraber otururken, kocası onu büyük bir aşkla sevmişti; rafineri sahibi zengin bir aile olan ve genç kızın fakirliğinden dolayı çok öfkelenen Grandjean ailesi bu duruma inatla karşı çıkmıştı. Yasal ihtarlar sonrasında, hazin ve kaçamaklı bir düğün yapmışlardı; bir amcanın ölürken onlara yaklaşık on bin franklık gelir getirecek bir miras bırakacağı güne kadar zar zor yaşamışlardı. Marsilya'dan nefret eden Grandjean, işte o zaman, Paris'e gelip yerleşmelerine karar vermişti.

Madam Deberle yine sordu:

"Peki, kaç yaşında evlendiniz?"

"On yedi yaşında."

"Çok güzeldiniz herhalde."

Lafın devamı gelmedi. Hélène bu sözü işitmemiş gibi davranmıştı.

Uşak, Madam Manguelin diye birinin geldiğini haber verdi. Çekingen ve utangaç tavırlı bir genç kadın gözüktü. Madam Deberle yarım yamalak ayağa kalktı. Bu gelen, onun himayesindeki kimselerden biriydi ve yaptığı bir iyilikten dolayı ona teşekküre gelmişti. Topu topu bir iki dakika kaldı, bir reverans yaparak çekildi.

Bunun üzerine, Madam Deberle tekrar konuşmaya başladı, ikisinin de tanıdığı Rahip Jouve'dan söz açtı. Bu adam, Passy bölgesindeki Notre-Dame-de-Grâce Kilisesi'nin mütevazı papaz vekiliydi. Fakat merhameti, onu mahallenin en sevilen, sözü en fazla dinlenen papazı haline getirmişti.

Sofu bir edayla:

"Yoo! Çok mübarek adam," diye mırıldandı Madam Deberle.

Hélène:

"Bize çok iyiliği dokundu," dedi. "Kocam kendisini vaktiyle Marsilya'da tanımış... Başıma gelen felaketi öğrenir öğrenmez bütün işi üzerine aldı. Bizi Passy'ye yerleştiren odur."

"Bir erkek kardeşi var, değil mi?" diye sordu Juliette.

"Evet, annesi ikinci bir kocaya varmış... Kocamı Mösyö Rambaud da tanırdı... Rambuteau Sokağı'nda zeytinyağı ve güney ürünleri satan büyük bir mağaza açmış, zannederim çok para kazanıyor."

Neşeyle ekledi:

"Rahiple kardeşi benim bütün çevremdir."

Oturduğu iskemlenin kenarında canı sıkılan Jeanne, annesine sabırsızlıkla bakıyordu. İnce, keçi yüzü orada konuşulan sözlere canı sıkılıyormuş gibi üzüntülü görünüyordu; zaman zaman, salondaki ağır ve keskin çiçek kokularını koklar gibi oluyor, mobilyalara yan gözle bakıyor, ince duygululuğu ile belli belirsiz tehlikeler seziyor, kuşkulanıyordu. Sonra gözlerini, dayatmacı bakışlarıyla yine annesine çeviriyordu.

Madam Deberle çocuğun sıkıldığını fark etti.

"Bu küçük hanım büyük insan gibi uslu uslu oturmaktan sıkılıyor," dedi. "Bak, şu masanın üstünde resimli kitaplar var."

Jeanne gitti, bir albüm aldı. Fakat gözleri kitabın üstünden, yalvaran bakışlarla annesine doğru süzülüyordu.

Hélène, içinde bulunduğu cana yakın ortama kapılmış, yerinden kımıldamıyordu; sakin mizaçlı biriydi, aynı yerde saatlerce oturabilirdi. Bununla beraber, uşak, Madam Berthier, Madam

Guiraud, Madam Levasseur diye üst üste üç isim sayınca, ayağa kalkmayı uygun buldu. Fakat Madam Deberle haykırdı:

"Gitmeyin, size oğlumu göstereceğim."

Şöminenin önünde daire genişliyordu. Bütün kadınlar hep birden konuşuyorlardı. Bir tanesi bitkin vaziyette olduğunu söylüyor, beş günden beri hiçbir gece sabaha karşı dörtten önce yatmadığını anlatıyordu. Başka birisi, acı acı, sütninelerden şikâyet ediyordu; namuslu bir tek sütnine bulunmaz olmuştu. Sonra söz terzilere geldi. Madam Deberle kadın terzinin iyi elbise dikemediğini iddia etti; erkek terzi lazımdı. O sırada, hanımlardan ikisi kısık sesle fısıldaşıyorlardı. Bir sessizlik olunca, üç dört kelime işitildi; hep birden, gevşek gevşek yelpazelenerek gülmeye başladılar. Uşak: "

"Mösyö Malignon!" diye haber verdi.

Gayet temiz giyinmiş, uzun boylu bir genç girdi. Hafif çığlıklarla selamlandı. Madam Deberle yerinden kalkmadan ona elini uzattı, aynı anda:

"Ee! Dün Vodvil nasıldı?" diye sordu.

Genç adam:

"İğrenç!" diye haykırdı.

"Nasıl, iğrenç mi? Harikuladeydi. Korsajını kavrayıp da başını arkaya devirdiği zaman..."

"Bırakın canım! İğrenç bir gerçekçiliği vardı."

Bunun üzerine tartışmaya başladılar. Gerçekçilik demek dile kolaydı. Fakat genç adam asla gerçekçilik istemiyordu. Sesini yükselterek:

"Hiçbir şeyde, işitiyor musunuz?" diyordu. "Hiçbir şeyde! Gerçekçilik, sanatın değerini düşürüyor."

Sahnede, bu gidişle pek matah şeyler görülecekti! Noémi ne diye işi sonuna kadar götürmüyordu? Böyle dedikten sonra eliyle hanımların hepsini utandıran bir hareket yaptı. Aman! Ne çirkin şey! Fakat Madam Deberle aktrisin yarattığı büyük etkiye dair cümlesini araya sıkıştırınca, Madam Levasseur de

balkonda bir kadının bayıldığını anlatınca, piyesin büyük bir başarı kazandığında hemfikir oldular. Bu söz, tartışmayı bıçak gibi kesti.

Genç adam bir koltuğa oturmuş, yayılan eteklerin ortasında uzanıyordu. Doktorun evinde çok teklifsiz görünüyordu. Eli bir saksıya uzanmış, oradan bir çiçek koparmış, çiğniyordu. Madam Deberle sordu:

"Romanı okudunuz mu?"

Fakat o, genç kadının sözünü bitirmesine meydan vermedi, mağrur bir tavırla cevapladı:

"Ben senede ancak iki tane roman okurum."

Sanat kulübünün sergisine gelince, onu görmek için rahatını bozmaya gerçekten değmezdi. Sonra o günkü konuşma konularının hepsi tükendiği için geldi, Juliette'in küçük kanepesine dayandı, onunla alçak sesle birkaç kelime konuştu. Bu sırada, öteki hanımlar kendi aralarında hızlı hızlı konuşuyorlardı.

O sırada Madam Berthier arkasına dönünce:

"Aa! Gitmiş," diye haykırdı. "Bir saat önce Madam Robinot'nun evinde karşılaşmıştım onunla."

Madam Deberle:

"Evet," dedi, "Madam Lecomte'un evine gidiyor. Ah! Paris'in en meşgul adamıdır."

Sonra bu sahneyi izlemiş olan Hélène'e dönerek devam etti:

"Çok kibar çocuktur, pek severiz... Bir borsa simsarında sermayesi vardır. Zaten çok zengindir, hem de kulağı deliktir."

Hanımlar gidiyorlardı.

"Güle güle, hanımefendiciğim, çarşamba günü sizi bekliyorum."

"Evet, tamam, çarşambaya."

"Kuzum, o gece davetinde sizi görecek miyiz? İnsan kime rastlayacağını hiç bilmiyor. Siz giderseniz ben de gideceğim."

"Peki, giderim, söz veriyorum. Mösyö de Guiraud'ya çok selamlar."

Madam Deberle dönüp gelince, Hélène'i salonun ortasında, ayakta buldu. Jeanne annesinin elinden tutmuş, ona sokulmuştu; titrek ve okşayan parmaklarıyla onu yavaş yavaş çekerek kapıya doğru götürüyordu.

Ev sahibi:

"Ha! Sahi," diye mırıldandı.

Zili çaldı, uşağı çağırdı:

"Pierre, Matmazel Smithson'a söyleyin, Lucien'i getirsin."

Bekledikleri sırada, uşak kimsenin geldiğini haber vermeden, kapı bu sefer teklifsizce açıldı. On altı yaşında güzel bir kız içeri girdi; arkasından da tombul, pembe yanaklı, ufak tefek bir ihtiyar geliyordu.

Genç kız, Madam Deberle'i kucakladı.

"Merhaba abla," dedi. Madam Deberle:

"Merhaba Pauline, merhaba baba," diye karşılık verdi.

Şöminenin köşesinden kımıldamamış olan Matmazel Aurélie kalktı, Mösyö Letellier'yi selamladı. Mösyö Letellier, Capucines Bulvarı'nda büyük bir ipekli mağazası işletiyordu. Karısının ölümünden beri, küçük kızını her gittiği yere beraber götürüyor, ona iyi bir kısmet arıyordu.

Pauline:

"Dün Vodvil'e gittin mi?" diye sordu.

Bir aynanın karşısında, ayakta, çözülmüş bir bukleyi düzeltmeye uğraşan Juliette hemen tekrarladı:

"Ooo! Harikuladeydi!"

Pauline şımarık bir çocuk edasıyla yüzünü buruşturdu:

"Genç kız olmak ne sıkıcı şey, insan hiçbir şey göremiyor! Piyes nasıl oynandı diye öğrenmek için, gece yarısı babamla beraber kapının önüne kadar gittim."

Babası:

"Evet," dedi. "Malignon'a rastladık. Çok güzel, diyordu."

Juliette:

"Aa!" diye haykırdı. "Demin buradaydı, iğrenç, diyordu. Adamın bir dediği bir dediğine uymuyor ki!"

Pauline birdenbire başka bir bahse atladı.

"Çok misafirin geldi mi?" diye sordu.

"Ooo! Kıyamet kadar, bizim hanımların hepsi! Salon boşalmak bilmedi... Öldüm..."

Sonra usulden olan tanıştırma işini yapmayı unuttuğu aklına gelince, sözünü yarıda kesti.

"Babam, kız kardeşim," dedi. "Madam Grandjean..."

Çocuklardan ve anneleri çok üzen çocuk hastalıklarından bahsetmeye başladıkları sırada, bir İngiliz mürebbiye olan Matmazel Smithson, küçük bir oğlan çocuğun elinden tutmuş, geldi. Madam Deberle geç kaldığından dolayı onu azarlamak için İngilizce, sert sert bir iki söz söyledi.

Pauline büyük bir etek hışırtısıyla çocuğun önünde diz çökerek:

"Ay! Benim mini mini Lucien'im gelmiş!" diye haykırdı.

Juliette:

"Bırak, bırak," dedi. "Buraya gel Lucien, gel bu küçükhanıma merhaba de."

Küçük çocuk sıkılarak ilerledi. En fazla yedi yaşındaydı, şişman ve bodurdu, bebek gibi süslü giydirilmişti. Herkesin gülümseyerek kendine baktığını görünce durdu; şaşkın mavi gözleriyle Jeanne'ı süzüyordu.

Annesi alçak sesle:

"Hadisene," dedi.

Çocuk bir bakışla ona danıştı, bir adım daha attı. Boynunu içeri çekmiş, dudakları kabarık ve somurtkan, hafif çatılmış sinsi kaşlarıyla oğlan çocuklara mahsus o hantallık vardı üzerinde. Jeanne'ın ciddi, solgun ve tepeden tırnağa siyahlar giyinmiş hali onu ürkütüyor olmalıydı.

Hélène kızının kaskatı durduğunu görünce:

"Yavrum," dedi, "sen de bir parça sokulsana."

Kız, annesinin bileğini bırakmamıştı; parmaklarını, annesinin kol yeni ile eldiveni arasında dolaştırıyordu. Başı eğik, bir okşanacak olsa kaçmaya hazır, vahşi ve sinirli bir kızın endişeli haliyle, Lucien'i bekliyordu. Bununla beraber, annesi yavaşça itince, o da bir adım attı.

Madam Deberle gülerek devam etti:

"Matmazel, onu öpmeniz lazım. O öyledir, hep kadınlardan bekler... Ah! Koca kerata!"

Hélène:

"Öp onu Jeanne," dedi.

Çocuk, gözlerini kaldırıp annesine baktı; sonra küçük oğlanın sersem hali hoşuna gitmiş gibi, onun sıkılan masum yüzü karşısında ansızın sevecenlik duyarak, şirin bir tebessümle gülümsedi. Yüzü, ansızın içinden gelen büyük bir istekle aydınlanmıştı.

"Peki anne," dedi.

Sonra Lucien'i omuzlarından tuttu, âdeta yerden kaldırdı, iki yanağından şapır şupur öptü. Bu sefer, Lucien de onu öpmeye razı oldu.

Salondakilerin hepsi:

"Hele şükür!" diye haykırdılar.

Hélène selam vermiş, kapıya doğru yürüyor, Madam Deberle de onu uğurluyordu.

Hélène:

"Rica ediyorum, madam," diyordu, "lütfen doktora teşekkürlerimi bildirin... Geçen gece beni feci bir endişeden kurtardı."

Mösyö Letellier:

"Henri burada değil mi?" diye sordu.

Juliette:

"Hayır, geç gelecek," diye cevap verdi.

Sonra Matmazel Aurélie'nin, Madam Grandjean'la birlikte çıkmak için ayağa kalktığını görünce ekledi:

"Siz bizimle yemeğe kalacaksınız, öyle kararlaştırdık."

Her cumartesi bu daveti bekleyen ihtiyar matmazel, atkısını, şapkasını çıkardı. Salonda, insan sıcaktan boğuluyordu. Mösyö Letellier bir pencere açmış, önünde dikilmiş duruyor, tomurcuklanmaya başlayan bir leylakla pek meşgul görünüyordu. Pauline, misafirlerden dolayı darmadağın olan sandalyelerin ve koltukların arasında, Lucien'le koşmaca oynuyordu.

Kapının önünde, Madam Deberle dost samimiyetiyle dolu bir jestle, Hélène'e elini uzattı.

"Müsaade ederseniz," dedi. "Kocam sizden bahsetmişti, size kanım kaynamıştı. Başınıza gelen felaket, yalnızlığınız... Neyse, sizi gördüğüme çok memnunum, bu kadarla kalmayacağını umuyorum, yine beklerim."

Hélène biraz kaçıkça bulduğu bu kadının bu sevgi hamlesi karşısında çok duygulanmıştı.

"Söz veriyorum, teşekkür ederim," dedi.

El ele duruyor, gülümseyerek göz göze bakışıyorlardı. Juliette ani dostluğunun sebebini sevecen bir tavırla itiraf etti:

"O kadar güzelsiniz ki sizi sevmemek mümkün değil."

Hélène neşeyle gülmeye başladı, güzelliği ona bir iç huzuru veriyordu. Lucien'le Pauline'in oyunlarını dalgın dalgın seyreden Jeanne'ı çağırdı. Fakat Madam Deberle kızı bir saniye daha alıkoydu.

"Artık arkadaş oldunuz," dedi. "Birbirinize hoşçakal deyin."

İki çocuk, parmaklarının ucuyla birbirlerine birer öpücük yolladılar.

III

HER SALI GÜNÜ, Mösyö Rambaud ile Rahip Jouve, Hélène'e akşam yemeğine gelirlerdi. Dulluğunun ilk zamanlarında, kendiliklerinden, kapısını aşındırmışlar, onu içinde yaşadığı yalnızlıktan haftada bir defa olsun kurtarmak için dostça bir teklifsizlikle sofrada kendilerine yer açmışlardı. Sonra bu salı yemekleri ger-

çekten bir âdet halini almıştı. Sofra halkı bir görevi yerine getirir gibi, saat tam yediyi çalarken, her zaman aynı rahatlık, aynı neşeyle orada birleşiyordu.

O salı, Hélène bir pencere önüne oturmuş, davetlilerini bekliyor, alacakaranlığın son ışıklarından faydalanarak dikiş dikiyordu. Bütün günlerini orada çok tatlı bir huzur içinde geçirirdi. Gürültüler şehrin bu yüksek noktasına ulaşamıyordu. Hélène, zarif gösterişi, mavi kadife kaplı, pelesenk mobilyası ile bu çok sakin, geniş odayı severdi. Kendisi hiçbir şeyle meşgul olmadan dostları onu oraya yerleştirdikleri zaman, ilk haftalar, Mösyö Rambaud'nun, aklı ermediği için bir işe karışmak istemeyen rahibi son derece hayran bırakan bir gayretle, sanat ve konfor idealini sonuna dek esirgemediği bu büyük lüks onu bir parça rahatsız etmişti; fakat zamanla bu ortamı, kendi kalbi gibi sağlam ve sade hissederek, orada pek mutluluk duymaya başlamıştı. Ağır perdeler, koyu renkli, zengin mobilya huzurunu artırıyordu. Saatlerce süren çalışması sırasında, biricik dinlenmesi, geniş ufka, çatılarını dalgalı bir deniz gibi karşısına seren koca Paris'e bir göz atmaktan ibaretti. İçinde yaşadığı ıssız köşe, bu uçsuz bucaksız manzaraya açılıyordu.

Yanı başında bodur bir iskemlede oturan Jeanne:

"Anne, artık gözüm seçmiyor," dedi.

Sonra elindeki işi kucağına bıraktı, geniş karanlıklara boğulan Paris'e baktı. Her zaman sessiz bir çocuktu. Onu sokağa çıkmaya kandırmak için annesinin öfkelenmesi gerekirdi. Doktor Bodin'in sıkı tembihi üzerine, Hélène onu her gün iki saat Boulogne ormanına götürüyordu; biricik gezintileri buydu, on sekiz ay içinde üç defa bile Paris'e inmemişlerdi. Çocuk hiçbir yerde o büyük mavi odada olduğu kadar neşeli görünmüyordu. Hélène ona müzik öğretmekten vazgeçmek zorunda kalmıştı. Mahallenin sessizliği içinde çalınan bir org sesi duysa titremeye başlar, gözleri yaşarırdı. Rahip Jouve'un yoksullarına kundak bezleri dikmek için annesine yardım ediyordu.

Gece karanlığı iyiden iyiye çökmüştü ki Rosalie elinde bir lambayla içeri girdi. Mutfakta harıl harıl çalıştığı için yorgun görünüyordu. Salı günleri yenen akşam yemeği, haftanın evi ayağa kaldıran biricik olayıydı.

Rosalie:

"Misafirler bu akşam gelmeyecekler mi, madam?" diye sordu.

Hélène saate baktı:

"Saat yediye çeyrek var," dedi. "Neredeyse gelirler."

Rosalie, Rahip Jouve'un hediyesiydi. Rahip, onu trenden indiği gün Orléans Garı'ndan alıp getirmiş olduğu için, kız Paris'in tek bir sokağını bile tanımıyordu. Onu Rahip Jouve'a, Bauce köylerinden birinin papazı olan eski bir manastır arkadaşı yollamıştı. Rosalie kısa boylu, şişman, küçük hotozunun altında toparlak yüzlü, siyah ve sert saçlı, basık burunlu, kırmızı dudaklı bir kızdı. Ev yemeklerini çok güzel pişirirdi, çünkü köy papazının hizmetçisi olan vaftiz annesiyle birlikte papazın evinde büyümüştü.

Daha kapı çalınmadan gidip açtı:

"Hah! İşte Mösyö Rambaud geldi!" dedi.

İriyarı, geniş omuzlu Mösyö Rambaud, bir taşra noterini andıran koca yüzüyle gözüktü. Kırk beş yaşındaydı, saçları şimdiden kırlaşmıştı. Fakat iri mavi gözlerinde hâlâ hayret dolu, saf ve tatlı bir çocuk ifadesi vardı.

Rosalie kapıyı tekrar açtı:

"İşte, papaz efendi de geldi," dedi. "Bütün misafirler tamam!"

Mösyö Rambaud, Hélène'in elini sıktıktan sonra hiçbir şey söylemeden, kendi evindeymiş gibi, gülümseyerek otururken, Jeanne rahibin boynuna sarılmıştı:

"Merhaba sevgili dostum," dedi. "Ben çok hastaydım."

"Çok mu hastaydın, cicim?"

Mösyö Rambaud ile rahip endişelendiler. Hele sıska, koca kafalı, zariflikten mahrum, pek derbeder kıyafetli bir adam olan rahibin yarı kapalı gözleri büyüdü, güzel bir şefkat ışığıyla doldu. Jeanne bir elini onun avucunun içine bırakmış, öteki elini Mösyö

Rambaud'ya vermişti. İkisi de onu tutuyor, sevgi dolu, endişeli bakışlarla seyrediyorlardı. Hélène çocuğun geçirdiği nöbeti anlatmak zorunda kaldı. Rahip kendisine haber göndermediği için âdeta öfkelendi. İkisi birden ona sorular soruyordu. Bari hastalık tamamen geçmiş miydi, çocuk o zamandan beri bir daha hastalanmamış mıydı? Annesi gülümsüyordu.

"Siz Jeanne'ı benden fazla seviyorsunuz, bu gidişle beni korkutacaksınız," dedi. "Hayır, ondan sonra hiç hastalanmadı. Yalnız, vücudunda bir parça sızı, başında da biraz ağırlık var... Ama uğraşacağız, hepsinin hakkından geleceğiz."

Hizmetçi kadın gözüktü:

"Madam, yemeğe buyurun," dedi.

Yemek salonu, bir masadan, bir büfeden, sekiz sandalyeden ibaret, maun eşya ile döşenmişti. Rosalie kırmızı ribs* kumaştan perdeleri örttü. Bakır bir çember içinde beyaz porselenden, gayet sade tavan lambası, sofra takımlarını, düzgün biçimde yerleştirilmiş tabakları, dumanı tüten çorbayı aydınlatıyordu. Her salı yemekte aynı sözler konuşulurdu. Fakat o gün, haliyle, Doktor Deberle'den bahsedildi. Doktor hiç de dindar bir adam olmadığı halde, Rahip Jouve kendisini pek övdü. Onu dürüst, güvenilir, yüreği merhametli, gayet iyi bir baba, gayet iyi bir koca olarak tarif ediyor, hasılı, herkese çok güzel örnek olduğunu söylüyordu. Madam Deberle'e gelince, o da aldığı acayip Paris terbiyesinden ileri gelen taşkınca hallerine rağmen mükemmel bir kadındı. Kısacası, hoş bir aileydi.

Hélène memnun olmuş göründü, o da bu karı koca hakkında bu hükmü vermişti; rahibin söylediği şeyler onu, önce bir parça ürkütmüş olan görüşmelere devam etmeye teşvik ediyordu.

Rahip:

"Fazla kapalı oturuyorsunuz," dedi.

Mösyö Rambaud:

"Kesinlikle," diye ekledi.

---

* Ribs: Kanvas görünümlü ama kanvastan daha ince olan ve genellikle mont, pantolon gibi kıyafetlerin yapımında kullanılan kumaş türü. *-ed.*

Hélène sakin gülümsemesiyle onlara bakıyordu; sanki onların kendisine yettiğini, herhangi yeni bir dostluk edinmekten korktuğunu söylemek istiyordu.

Saat onu çaldı, rahiple kardeşi şapkalarını aldılar. Jeanne yatak odasında bir koltukta uyuyakalmıştı. Bir an için eğildiler, küçük kızın rahat uyuduğunu görünce memnun bir tavırla başlarını salladılar. Sonra ayaklarının ucuna basarak uzaklaştılar, holde seslerini alçaltarak konuştular:

"Salıya görüşürüz."

Rahip iki basamak geri çıkarak:

"Unutuyordum," dedi, "Fétu Ana hasta. Gidip yoklasanız iyi olur."

Hélène:

"Yarın giderim," dedi.

Rahip onu kendi yoksullarının ziyaretine göndermekten hoşlanırdı. İkisi başbaşa verip alçak sesle bir sürü şeyler, kendilerine ait işler konuşurlar, bunlar üzerinde üstü kapalı sözlerle anlaşırlar, bu konuları başkalarının yanında asla açmazlardı.

Ertesi gün, Hélène sokağa yalnız çıktı; çocuk, ihtiyar bir kötürümü yoklamaya gittikleri günden sonra iki gün kendine gelemediği için, o zamandan beri onu beraber götürmekten sakınıyordu. Dışarı çıkınca, önce Vineuse Sokağı'ndan yürüdü, sonra Raynouard Sokağı'na saptı, komşu bahçelerin duvarları arasına sıkışmış acayip bir merdivene, Passy tepelerinden rıhtıma inen dik dar bir sokağa, Eaux Geçidi'ne daldı. Fétu Ana bu yokuşun alt başında, harap bir odada otururdu. Yuvarlak bir tepe camıyla aydınlanan bu odayı kötü bir karyola, topal bir masa, hasırları dökülmüş bir iskemle dolduruyordu.

Fétu Ana, Hélène'in içeri girdiğini görünce:

"Ah! Hanımefendiciğim, iyi yürekli hanımefendiciğim," diye sızlanmaya başladı.

Fétu Ana yataktaydı. Sefaletine rağmen, üfürülüp şişirilmiş gibi yusyuvarlaktı, yüzü şişti; vücudunu örten bez parçasını ko-

çanlaşmış elleriyle üstüne çekiyordu. Kurnaz bakışlı ufacık gözleri, ağlamaklı bir sesi, bir araba lafla ifade ettiği abartılı bir kendini acındırma hali vardı.

"Ah, merhametli hanımefendiciğim, teşekkür ederim! Ay, ay, ay, ay, aman ne sancı! Sanki böğürlerimi köpekler kemiriyor... Yooo! Mutlaka karnımda bir hayvan var benim. Bakın, işte şuram, görüyorsunuz ya. Ciltte bir şey yok, dert içimde... Ay, ay, ay, ay, iki gündür durmadan ağrıyor. Bu kadar can acısı çekilir mi, tanrım! Ah, benim iyi yürekli hanımefendiciğim, teşekkür ederim! Fakirleri unutmuyorsunuz. Tanrı sizden razı olsun, tanrı sizden razı olsun..."

Hélène oturmuştu. Masanın üstünde dumanı tüten ılhamur dolu bir kap gördü, yan tarafta duran bir fincanı doldurdu, hastaya uzattı. Kabın yanında bir paket şeker, iki portakal ve başka şekerlemeler vardı.

"Sizi yoklamaya biri mi geldi?" diye sordu.

"Ya, evet, genç bir hanım geldi. Ama halden anlamıyor... Bana lazım olan şey bunlar değil ki. Ah! Bir parça et bulabilseydim! Komşu kadın bir yahni pişiriverirdi... Ay, ay, ay, şimdi daha fena sancıyor. Gerçekten de içimde sanki bir köpek... Ah, bir parça et suyu olsaydı..."

Can acılarıyla kıvranmasına rağmen, bir yandan da cebini karıştırmakla meşgul olan Hélène'i izliyordu kurnaz gözleriyle. Onun masanın üstüne on frank bıraktığını görünce, doğrulmaya çabalayarak daha fazla sızlandı. Çırpınmayı sürdürürken elini uzattı, para ortadan kayboldu; bir yandan da boyuna:

"Tanrım! Yine nöbet geldi," diye söyleniyordu. "Yok, yok, artık buna dayanamayacağım... Tanrı bu iyiliklerinizin karşılığını verecektir, hanımefendiciğim. Versin diye dua edeceğim... Bakın, bütün vücudumda sancılar dolaşıyor... Rahip Efendi sizin geleceğinizi bana zaten söylemişti. Sizin gibi halden anlayan yok. Bir parça et alacağım... İşte, şimdi de bacaklarıma iniyor... Yardım edin bana, artık halim kalmadı, halim kalmadı..."

Öte tarafına dönmek istiyordu. Hélène eldivenlerini çıkardı, kadını mümkün olduğu kadar hafifçe tuttu, yatırdı. Hâlâ yatağın üzerine eğilmiş haldeydi ki kapı açıldı, Doktor Deberle içeri girdi. Onun girdiğini görünce, Hélène o kadar şaşırdı ki yanakları kıpkırmızı oldu. Demek ki doktor da fakirleri böyle yokluyordu da kimseye bir şey söylemiyordu, öyle mi?

İhtiyar kadın:

"Doktor geldi," diye kekeledi. "Hepiniz iyi insanlarsınız, tanrı hepinizden razı olsun!"

Doktor, Hélène'i saygıyla selamlamıştı. O içeri girdiğinden beri, Fétu Ana artık o kadar yüksek sesle sızlanmıyordu. Yalnız canı acıyan bir çocuk gibi, hafif ve devamlı bir inilti çıkarıyordu. İyi yürekli hanımefendiyle doktorun tanıştıklarını pekâlâ görmüş, yüzünün binbir buruşuğunda sinsi tavırlarla gözlerini onlardan ayırmıyor, bir ona, bir ötekine bakıyordu. Doktor ona birkaç soru sordu, sağ tarafını dinledi, muayene etti. Sonra tekrar yerine oturan Hélène'e döndü, yavaş sesle:

"Karaciğer sancıları," dedi. "Birkaç güne kadar ayağa kalkar."

Sonra cep defterinden bir yaprak kopardı, üzerine bir iki satır yazı yazdı. Fétu Ana'ya:

"Alın," dedi. "Bunu Passy Sokağı'ndaki eczaneye gönderin, size bir ilaç verecekler, iki saatte bir, bir kaşık içersiniz."

O zaman, Fétu Ana yine bitmez tükenmez dualara başladı. Hélène hâlâ oturuyordu. Doktor ayrılmak istemiyor gibiydi, göz göze geldikçe ona bakıp kalıyordu. Sonra selam verdi, saygı gereği ondan önce kendisi çekildi. Henüz bir kat aşağı inmemişti ki Fétu Ana yine sızlanmaya başladı:

"Ah! Ne iyi hekim! Bari verdiği ilacın bir faydası olsa! Keşke yabani hindiba ile mum ezseydim, vücudumdaki suyu alırdı... Ah! İyi yürekli bir hekim tanıyorum diye övünseniz yeri var! Belki de çoktan beri tanıyorsunuz, değil mi? Aman aman, öyle hararetim var ki! Kanım tutuşuyor... Evlidir, değil mi? İyi bir karısı, güzel güzel çocukları olmaya layık adam doğrusu... Hasılı, iyi insanların tanıştıklarını görmek hoşa gidiyor."

Hélène ona su vermek için ayağa kalkmıştı.

"Eh! Hoşçakalın, Fétu Ana," dedi. "Yarın görüşürüz."

"Hay hay... Ne iyi yüreklisiniz! Ah, bir iki parçacık çamaşırım olsaydı! Şu gömleğime bakın, ikiye ayrıldı. Yattığım yer âdeta bir ağıl... Neyse, zarar yok, tanrı bu iyiliklerinizin karşılığını verecek."

Ertesi gün, Hélène geldiği zaman, Doktor Deberle, Fétu Ana'nın yanındaydı; iskemleye oturmuş, reçete yazıyor, ihtiyar kadın da o ağlamaklı çenebazlığıyla anlatıp duruyordu:

"Şimdi kurşun gibi ağır, mösyö... Muhakkak böğrümde kurşun var. Ağırlığı yüz libre* gelir, dönemiyorum."

Fakat Hélène'i görünce çenesi büsbütün açıldı:

"Hah! İyi yürekli hanımefendiciğim de geldi... Beyefendiciğime söylüyordum zaten, gelir, diyordum, taş yağsa gelir... Gerçekten evliya gibi kadın, cennet hurisi, hem de güzel, öyle güzel ki sokaktan geçişini görmek için insanın durup diz çökeceği gelir... Hanımefendiciğim, iyi değilim. Şimdi de şuramda bir kurşun var... Ya... Sizden gördüğüm iyilikleri doktora hep anlattım. İmparator olsa, ancak bu kadar iyilik yapabilir... Ah, ah! Sizi sevmemek için insanın pek kötü ruhlu olması gerekir, pek kötü..."

O ufacık gözleri aralık, başını yastıkta sağa sola çevirerek böyle anlatıp dururken, doktor, pek sıkılmış bir durumda kalan Hélène'e gülümsüyordu.

Hélène yavaş sesle:

"Fétu Ana," dedi, "size bir iki parça çamaşır getirmiştim."

"Teşekkür ederim, teşekkür ederim, tanrı sizden razı olsun... Bu beyefendiciğim de öyle, zavallılara ettiği iyilik, bu iş üzerine vazife olanlarınkinden daha fazla. Siz bilmezsiniz, dört ay hastalığıma baktı; hele verdiği ilaçlar, verdiği et suları, verdiği şaraplar... Herkese bu kadar merhamet göstereni zenginlerin içinde az bulunur. O da melek gibi bir adam... Ay, ay, ay, ay, karnımın içinde koskoca bir ev var sanki..."

---

* Libre: Yarım kilogramlık bir ağırlık ölçü birimi. *-ed.*

Bu sefer de doktor sıkılmış gibi göründü. Kalktı, iskemlesini Hélène'e vermek istedi. Fakat o, orada bir çeyrek saat kalmak üzere geldiği halde, iskemleyi almak istemedi:

"Teşekkür ederim, mösyö, çok acele işim var." dedi.

Bu arada, Fétu Ana bir yandan başını sağa sola sallarken, bir yandan da elini uzatmıştı; çamaşır paketi yatağın içinde kayboldu.

Sonra Fétu Ana konuşmayı sürdürdü:

"Yoo! Birbirinizin eşisiniz denebilir size... Bu sözüm gücünüze gitmesin, çünkü doğrusu bu... Aranızda hiç fark yok. İyi insanlar birbirinin halinden anlarlar. Aman aman! Elinizi bana verin, şu tarafa döneyim! Evet, evet, birbirinin halinden anlarlar..."

Hélène:

"Hoşçakalın Fétu Ana, yarın galiba uğramayacağım," dedi. Doktoru orada bırakıp gitti.

Bununla beraber, ertesi gün yine Fétu Ana'nın evine geldi, ihtiyar kadın uyukluyordu. Uyanıp da tepeden tırnağa siyahlar giymiş, iskemlede oturan Hélène'i tanır tanımaz:

"Doktor geldi," diye haykırdı. "İçirdiği ilaç neydi bilmiyorum, sopa gibi dimdik oldum... Sizi konuştuk. Bana bir sürü şey sordu, her zaman durgun mudur, dedi, yüzü hep böyle midir, dedi... O kadar iyi bir adam ki!"

Sesini alçaltmıştı, herkese hoş görünmek isteyen zavallıların o yalpak*, heyecanlı edasıyla, Hélène'in yüzünde sözlerinin tesirini bekliyor gibiydi. Bu iyi yürekli hanımefendinin alnında bir hoşnutsuzluk kırışığı görür gibi olmuştu herhalde, çünkü kocaman, şiş yüzü, ilgili ve ateşliyken birdenbire bulutlandı. İhtiyar kadın kekelercesine devam etti:

"Hep uyuyorum. Belki de düpedüz zehirlendim... Annonciation Sokağı'nda bir kadın vardı, eczacının biri bir ilaç yerine başka bir ilaç vermiş, kadını öldürdü."

Hélène o gün Fétu Ana'nın evinde yarım saate yakın kaldı, onun sütü çok güzel olan memleketi Normandiya'ya dair anlat-

* Yalpak: 1. Sokulgan, cana yakın 2. Yüze gülen, dalkavuk. *–ed.*

tığı şeyleri dinledi. Bir süre sessiz kaldıktan sonra laf olsun diye sorar gibi:

"Doktoru çoktan beri mi tanırsınız?" dedi.

Sırtüstü uzanmış yatan ihtiyar kadın gözkapaklarını araladı, tekrar kapadı. Âdeta kısık sesle:

"Oo! Elbette!" diye cevap verdi. "Babası 48 senesinden önce benim hastalığıma bakmıştı, o da babasıyla beraber gidip geliyordu."

"Babası mübarek bir adammış diye işitmiştim."

"Evet, evet... Biraz sersemceydi ama... Oğlu daha iyidir. Vücudunuza dokundu muydu kadifeden elleri var sanırsınız."

Tekrar bir sessizlik oldu. Hélène:

"Tavsiye ederim, size ne söylerse yapın," dedi. "Çok bilgili bir adam, kızımı kurtardı."

Canlanmaya başlayan Fétu Ana:

"Elbette!" diye haykırdı. "Ona güvenilebilir, bir çocuk vardı, öldü diye alıp götürmeye kalkıştılar, o diriltti. Yoo! Ne derseniz deyin, bir eşi daha yoktur. Talihim varmış, namuslu insanların en iyilerine düşüyorum... Her akşam da bunun için tanrıya şükrediyorum. Merak etmeyin, sizi de unutmuyorum, onu da! Dualarımda ikiniz de berabersiniz... Tanrı sizi korusun, ne muradınız varsa versin! Hazinelerine gömsün sizi! Mekânınız cennet olsun!"

Doğrulmuş, ellerini bitiştirmiş, tanrıya yanık yanık yalvarır gibiydi. Hélène uzun zaman onun böyle kendi kendine konuşmasını dinledi, hatta gülümsüyordu. İhtiyar kadının bayağı gevezeliği sonunda onu tatlı tatlı avutmuş, uyuşturmuştu. Giderken, Fétu Ana'ya, yataktan kalkacağı gün bir hotozla bir fistan getireceğini vaat etti.

Bütün hafta Fétu Ana ile uğraştı Hélène. Her gün öğleden sonra onu yoklamak âdetleri sırasına girmişti. Özellikle Eaux Geçidi'ni de garip bir şekilde sevmeye başlamıştı. O dik, dar sokak, serinliği ve sessizliğiyle, yağmurlu günlerde yükseklerden akan selin yıkadığı her vakit temiz kaldırımıyla hoşuna gidiyor-

du. Oraya vardığı zaman, çokluk ıssız olan, ancak civar sokaklarda oturanlardan birkaç kişinin tanıdığı bu geçidin dimdik yokuşuna yukarıdan bakınca, garip bir şey hissediyordu. Sonra her şeyi göze alıp bir kemerden geçiyor, Raynouard Sokağı'nın kenarındaki evin altına giriyor, geniş basamakların yedi katını kısa adımlarla iniyordu. Bu basamakların hizasından, o dar dehlizin yarısını kaplayan derenin çakıllı yatağı geçerdi. Sağlı sollu bahçelerin duvarları kabarmış, üstlerini külrengi lekeler kaplamıştı; ağaçların dalları uzanıyor, yapraklar sarkıyor, bir sarmaşığın sık yığını dışarıya taşıyordu; aralarından yalnızca mavi gökten parçalar gözüken bütün bu yeşillikler, çok tatlı ve çok hafif, yeşilimtırak bir gün ışığı serpiyordu. Hélène yokuşun orta yerinde soluk almak için duruyor, orada sallanan sokak fenerine bakıyor, hiçbir zaman açık görmediği kapıların gerisindeki bahçelerden gelen gülüşmeleri dinliyordu. Bazen yokuş yukarı bir ihtiyar kadın çıkardı, bastona dayanır gibi şemsiyesine dayanan bir kadın geçerdi, bir haylaz sürüsü ayaklarını vura vura paldır küldür aşağı inerdi. Fakat Hélène hemen her zaman yalnız kalırdı, ormanlardaki patikalara benzeyen bu sessiz, gölgeli merdivende sanki bir büyü vardı. Hélène alt başa inince gözlerini yukarı kaldırırdı. İndiği bu dimdik yokuşun manzarası ona hafif bir korku verirdi.

Fétu Ana'nın evine girerken, Eaux Geçidi'nin serinliğini ve huzurunu hâlâ üzerinde taşırdı. Sefalet ve ıstırap dolu bu kovukta olmak artık ona dokunmuyordu. Orada kendi evindeymiş gibi davranıyor, odanın havasını değiştirmek için yuvarlak tepe camını açıyor, kendisine engel olursa masanın yerini değiştiriyordu. Bu tavan arası odasının çıplaklığı, kireçle boyanmış beyaz duvarlar, topal ayaklı eşya, ona genç kızken ara sıra hayal ettiği sade hayatı düşündürüyordu. Ama asıl zevk aldığı şey, orada yaşadığı dokunaklı heyecandı: Hastabakıcı rolü, ihtiyar kadının sürekli sızlanmaları, etrafında gördüğü ve duyduğu her şey, onu sonsuz bir acımanın ürpertileri içinde bırakıyordu. Doktor Deberle'in ziyaretini gözle görülür bir sabırsızlıkla bekler olmuş-

tu. Fétu Ana'nın durumu hakkında ona sorular soruyordu; sonra ayakta, yan yana, birbirlerine dikkatle bakarak, bir süreliğine başka şeylerden konuşuyorlardı. Aralarında bir samimiyet gelişiyordu. Zevklerinde benzerlikler bularak hayret ediyorlardı. Çoğu zaman dudaklarını bile kımıldatmadan anlaşıyorlardı, yürekleri birdenbire aynı taşkın merhametle doluveriyordu. Sıra dışı bir biçimde kurulan ve Hélène'in merhametle gevşeyerek, direnmeksizin kendini bıraktığı bu yakınlık, genç kadın için her şeyden daha tatlıydı. Önce korkmuştu doktordan; kendi salonunda olsa, yaradılışından gelen kuşkulu soğukluğu elden bırakmayacaktı. Ama orada dünyadan uzak bulunuyorlar, tek bir iskemleyi paylaşıyorlar, yüreklerine ezginlik vererek onları birbirlerine yaklaştıran o zavallı ve çirkin şeylerle âdeta mutlu oluyorlardı. Hafta sonu geldiğinde, sanki yıllarca yan yana yaşamışlar gibi tanıyorlardı birbirlerini. Fétu Ana'nın izbesi, iyi yüreklerinin bu birleşmesi içinde nurla doluyordu.

Ancak ihtiyar kadın pek yavaş düzelmekteydi. Şimdi bacaklarının kurşun gibi ağır olduğunu söylüyor, o böyle konuştukça doktor şaşıyor, nazlandığını iddia ederek ona çıkışıyordu. Fétu Ana hep sızlanıyor, hep sırtüstü yatıyor, başını sağdan sola, soldan sağa sallıyordu; sonra sanki onları serbest bırakmak ister gibi gözlerini kapıyordu. Hatta bir gün uyur gibi oldu, fakat göz kapaklarının altından, ufacık kara gözlerinin bir ucuyla onları gözetliyordu. Nihayet yataktan kalkmaya mecbur oldu. Ertesi gün, Hélène ona söz verdiği fistanla hotozu getirdi. Doktor gelince, ihtiyar kadın birdenbire:

"Eyvah! Komşu kadın, ocaktaki ete bir bakıver, demişti!" diye haykırarak odadan çıktı, kapıyı çekti, ikisini yalnız bıraktı. Onlar önce konuşmaya devam ettiler, odada kapalı olduklarının farkına varmadılar. Doktor, Hélène'e, öğleden sonraları ara sıra Vineuse Sokağı'ndaki bahçesine inmesi için ısrar ediyordu.

"Siz bize gelmişsiniz, karım da sizi ziyarete gelecek," dedi. "Davetimi o da tekrarlayacak. Kızınıza çok iyi gelir."

Hélène gülerek:

"Ben reddetmiyorum ki," dedi. "Gelip beni törenle davet edin dediğim yok. Yalnız, saygısızlık ederim diye korkuyorum... Neyse, bakalım."

Biraz daha konuştular. Sonra doktor şaşkınlıkla:

"Bu kadın nereye gitti, kuzum? Yemeğe bakmak için odadan çıkalı bir çeyrek saat oldu."

O zaman Hélène kapının kapalı olduğunu gördü. Bundan hemen rahatsızlık duymadı. Madam Deberle'den bahsediyor, onu kocasına hararetle övüyordu. Fakat doktor ikide bir başını kapıya doğru çevirdiği için sonunda o da rahatsız oldu.

"Hâlâ gelmedi, çok garip doğrusu," diye söylendi.

Konuşmaları bitti. Hélène ne yapacağını bilmediğinden tepe camını açtı, arkasını döndüğünde bakışmaktan çekindiler. Gökyüzünde yüksek, mavi bir ay gibi duran tepe camından çocuk kahkahaları geliyordu. İkisini de gören bu yuvarlak delikten başka hiçbir şey bulunmayan odada, bütün gözlerden saklı, tamamıyla yalnızdılar. Uzakta çocuklar sustu, ürpertili bir sessizlik hüküm sürmeye başladı. Hiç kimse bu ücra çatı katına onları aramaya gelmezdi. Rahatsızlıkları artıyordu. O zaman Hélène kendi kendinden hoşnutsuzluk duyarak, sabit gözlerle doktora baktı.

Doktor Deberle hemen:

"Görülecek pek çok hastam var, bu kadın bir gitti, hâlâ gözükmüyor, ben kaçayım," dedi, gitti. Hélène oturmuştu. Fétu Ana, o gider gitmez odaya girdi, bir araba laf etmeye başladı:

"Aman! Vücudumu taşıyamıyorum, elim ayağım kesiliyor... Beyefendiciğim gitti, öyle mi? Tabii ya, burada rahat edecek yer yok ki! İkiniz de meleksiniz, vaktinizi benim gibi bir zavallıyla geçiriyorsunuz. Ama tanrı bunun karşılığını verir... Ağrı bugün de ayaklarıma indi. Merdivenin basamağına oturmaya mecbur oldum. Gürültü etmediğiniz için, gittiniz mi, kaldınız mı, bilemedim... Hasılı, birkaç tane iskemle lazım. Bari bir koltuk olsaydı! Döşeğim çok kötü. Siz geldiğiniz zaman utanıyorum. Burası

sizin kendi eviniz, sizin için gerekirse kendimi ateşe atarım. Tanrı biliyor bunu, ona sık sık söylüyorum... Bu iyi kalpli beyefendiyle iyi kalpli hanımın ne muradı varsa ver, tanrım! Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına, amin!"

Hélène onu dinliyor, garip bir tedirginlik duyuyordu. Fétu Ana'nın şiş suratı onu endişelendiriyordu. Bu daracık odada daha önce hiç buna benzer bir huzursuzluk duymamıştı. Oranın pisliğini, fakirliğini görüyor, havasızlıktan, sefaletin orada kapanıp kalmış bütün düşkünlüklerinden rahatsız oluyordu. Hayır duaları ede ede peşi sıra gelen Fétu Ana'nın sözlerinden rahatsız olarak alelacele uzaklaştı.

Eaux Geçidi'nde onu başka bir üzüntü bekliyordu. Bu geçidin ortasında, aşağı inerken sağ kolda, duvarda parmaklıkla kapalı bir tür kovuk, bir kör kuyu vardı. İki günden beri, oradan geçerken, bu kuyunun dibinden bir kedinin miyavlamalarını işitiyordu. Yokuş yukarı çıktığı sırada miyavlamalar yine başladı, fakat öyle acıklı bir sesti ki can çekişmeye benziyordu. Kör kuyunun içine atılan zavallı hayvanın orada uzun uzun can çekişerek açlıktan öldüğü gözünün önüne gelince, Hélène'in yüreği birdenbire burkuldu. Bu ölüm miyavlamasını işitmek korkusuyla bu merdivenden inmeye uzun zaman cesaret edemeyeceğini düşünerek adımlarını hızlandırdı.

Günlerden tam salıydı. Akşam saat yedide, Hélène bir küçük zıbının dikişini bitirmek üzereyken, her zamanki gibi kapının zili iki defa çalındı. Rosalie kapıyı açtı:

"Bugün Rahip Efendi önce geliyor," dedi. "Hah! Mösyö Rambaud da geldi."

Yemek çok neşeli geçti. Jeanne daha iyiydi; onu pek seven iki kardeş, Doktor Bodin'in sıkı sıkı yasak etmiş olmasına rağmen, çocuğun, bayıldığı salatadan bir parça yemesi için izin aldılar. Sonra odaya geçilince, cesaret bulan çocuk annesinin boynuna sarıldı:

"Ne olur, anneciğim, yarın o ihtiyar kadının evine beni de götür," diye yalvardı.

Fakat annesinden önce, onu rahiple Mösyö Rambaud azarladılar. Yoksulların evinde nasıl davranacağını bilmediği için öyle bir yere gidemezdi. Son defasında baygınlık geçirmişti. Sonra üç gün, uykudayken bile, ağlaya ağlaya şişen gözlerinden hep yaşlar akmıştı.

Jeanne:

"Hayır, hayır," deyip duruyordu. "Ağlamayacağım, söz veriyorum."

Bunun üzerine, annesi onu kucakladı:

"Boşuna üzülme, yavrum," dedi. "İhtiyar kadın iyileşti... Artık sokağa çıkmayacağım, bütün gün seninle beraber oturacağım."

IV

ERTESİ HAFTA, Madam Deberle, Madam Grandjean'ı ziyarete geldiği zaman, gönül alıcı sözlerle dolu iltifatlarda bulundu. Gideceği sırada, kapının önünde:

"Sözünüzü unutmadınız ya," dedi. "Havaların düzeldiği ilk gün bahçeye ineceksiniz, Jeanne'ı da beraber getireceksiniz. Doktorun tavsiyesi böyle."

Hélène gülümsüyordu:

"Evet, evet, anlaştık! Emin olabilirsiniz," dedi.

Üç gün sonra güneşli bir şubat gününün ikindiüstü, sahiden kızıyla birlikte bahçeye indi. Kapıcı kadın onlara ara kapıyı açtı. Madam Deberle'i bahçenin sonunda, Japon evlerine benzetilen limonluk benzeri bir yerde buldular; yanında kız kardeşi Pauline vardı. İkisinin de elleri boştu, işledikleri nakışları küçük bir masanın üzerine koymuş, orada unutmuşlardı.

Juliette:

"Aman, ne iyi ettiniz," dedi. "Buyurun, şuraya oturun. Pauline, şu masayı it... Görüyorsunuz ya, hava henüz serince, oturunca üşünüyor, bu çardaktan da çocukları pek güzel gözleriz... Haydi, çocuklar, oynayın. Ama dikkat edin, düşmeyesiniz."

Limonluğun geniş pencereleri açıktı, her iki taraftaki açılır kapanır camları da yuvaları içine sürmüşlerdi, öyle ki bahçe bir çadır önü gibi düzayak uzanıp gidiyordu. Bu, iki yanında birer göbek bulunan, ortasındaki çimenliği ile zarif bir bahçeydi. Vineuse Sokağı'na bakan tarafı sadece bir parmaklıkla kapalıydı; ancak, yeşillikler öyle büyümüş, orayı öyle örtmüştü ki sokaktan içeriyi hiç kimsenin görmesine imkân yoktu; sarmaşıklar, filbaharlar, hanımelleri parmaklığa yapışıp sarılıyor, yapraklı dallarla örülü bu duvarın gerisinde, leylaklardan ve sarı salkımlardan ikinci bir duvar yükseliyordu. Kışın bile, sarmaşıkların arsız yapraklarıyla dalların sarmaş dolaş yığını, bakışlara engel olmaya yetiyordu. Fakat bahçenin en güzel tarafı, dipte, beş katlı bir evin kara duvarını örten birkaç yüksek ağacın, azametli karaağaçların vücuda getirdiği yığındı. Bu ağaçlar, civardaki binaların boğduğu bu bahçenin içinde, bir koru köşesi gibi göz aldatıyor, ev sahiplerinin salon gibi süpürdüğü bu Paris bahçeciğini aşırı büyük gösteriyordu. Karaağaçlardan ikisi arasında, tahtası nemden yosun tutmuş bir salıncak sarkıyordu.

Hélène bakıyor, daha iyi görmek için eğiliyordu.

"Aman canım, kavuk gibi bir yer işte," dedi Madam Deberle kayıtsızca. "Ama Paris'te ağaç o kadar az ki... Kendine ait yarım düzine ağaca sahip olmak insanı memnun ediyor."

Hélène:

"Yok, yok, bahçeniz çok güzel," diyordu. "Enfes!"

O gün, güneş solgun gökyüzüne sarı ışık zerreleri serpiyordu. Yapraksız dalların arasından huzmeler aheste bir yağmur halinde dökülmekteydi. Ağaçlar kızıllaşıyor, morumsu, narin tomurcukların ağaç kabuğunun külrengine yumuşaklık verdiği görülüyordu. Çimenlikte, bahçe yolları boyunca, otlarda ve çakıllarda, damla damla pırıltılar gözüküyor, üzerlerine çöken hafif pus onları eritiyordu. Tek çiçek yoktu; yalnız, güneşin çıplak zemin üzerindeki cümbüşü ilkbaharı müjdeliyordu.

Madam Deberle:

"Henüz bir parça kasvetli," diye devam etti. "Haziran gelsin, göreceksiniz, gerçekten bir yuvada oturur gibi olur. Ağaçlar bitişiktekilerin gözetlemesine engel olur. O zaman büsbütün biz bize kalırız."

Sözünü yarıda kesip seslendi:

"Lucien, çeşmeye dokunma bakayım!"

Jeanne'a bahçeyi gezdirip göstermekle meşgul olan çocuk onu girişteki merdivenlerin altındaki çeşmenin önüne götürmüş, musluğu çevirmiş, ıslatmak için kunduralarını musluğun altına uzatıyordu. Bu oyuna bayılırdı. Jeanne, gayet ciddi, onun ayaklarını ıslatmasını seyrediyordu.

Pauline ayağa kalktı:

"Dur," dedi, "ben uslu durmasını sağlarım."

Juliette kardeşini tuttu:

"Hayır, hayır, sen ondan daha delisin. Geçen gün ikiniz de banyo yapmış gibiydiniz... Koskoca bir kızın iki dakika bir yerde oturamaması ne tuhaf..."

Sonra döndü:

"İşitiyor musun, Lucien, çabuk musluğu kapat!" diye seslendi.

Çocuk korktu, söyleneni yapmak istedi. Fakat musluğu daha fazla çevirdi; su öyle bir şiddetle, öyle bir gürültüyle aktı ki küçük büsbütün şaşaladı. Omuzlarına kadar sırılsıklam bir halde geri çekildi.

Sinirden yanakları kıpkırmızı kesilen annesi:

"Çabuk, musluğu kapat!" diye haykırıp duruyordu.

Bunun üzerine, Lucien kendisini korkutan, nasıl durduracağını bilemediği bu azgın suyun karşısında hıçkırarak ağlamaya başladığı sırada, o ana kadar sesini çıkarmayan Jeanne dikkatlice musluğa yaklaştı. Eteğini bacaklarının arasına sıkıştırdı, kollarını ıslanmamaları için sıvadı, çıplak bileklerini uzattı, üzerine bir damla su sıçratmadan musluğu kapadı. Tufan birdenbire durdu. Şaşakalan Lucien'in gözyaşları dindi, çocuk saygıyla iri gözlerini Jeanne'a doğru kaldırdı.

Madam Deberle tekrar bembeyaz kesilmiş, yorgunluktan bitkin düşmüşçesine uzanmıştı.

"Bu çocuk beni sahiden çileden çıkartıyor," dedi.

Hélène araya girme gereğini duydu:

"Jeanne," dedi, "elinden tut da gezine gezine oynayın."

Jeanne, Lucien'i elinden tuttu, ciddi bir tavırla, kısa adımlarla, bahçe yolları boyunca yürüdüler. Jeanne, Lucien'den çok daha büyüktü, oğlanın kolu havada kalıyordu. Çimenliğin etrafında usluca dönmekten ibaret olan bu ciddi oyun ikisini de meşgul ediyor, onlara bir ağırbaşlılık katıyor gibiydi. Jeanne'ın bakışları, gerçek bir hanımefendi gibi, kararsız ve dalgındı. Lucien arada bir arkadaşına bir göz atmaktan kendini alamıyordu. Tek kelime konuşmuyorlardı.

Madam Deberle sakinleşmişti, gülümseyerek:

"Ne komikler," dedi. "Doğrusu, sizin Jeanne çok sevimli çocuk... Ne kadar söz dinliyor, ne kadar akıllı uslu..."

Hélène:

"Evet, başkalarının evindeyken öyledir," diye cevap verdi. "Baş edilemez olduğu zamanlar vardır. Ama beni çok sever de, üzülmeyeyim diye uslu oturmaya çalışır."

Çocuklardan konuştular. Kızlar oğlanlardan daha çabuk gelişiyorlardı. Ama Lucien'in aptal haline aldanmamalıydı. Bir seneye varmadan, bir parçacık kendine gelince, yaman bir şey olacaktı. Sonra bir laftan ötekine geçildiği belli olmadan, karşıdaki küçük kulübede oturan bir kadından söz etmeye başladılar. Kadının evinde öyle acayip şeyler oluyordu ki... Madam Deberle konuşmasını keserek kız kardeşine:

"Pauline, sen bir dakika bahçeye çıksana," dedi.

Genç kız sakin sakin çıktı, ağaçların altında durdu. Konuşulurken, kendi yanında söylenemeyecek türde, fazla açık saçık bir şey oldu muydu kapı dışarı edilmeye alışıktı.

Juliette:

"Dün pencerenin önündeydim," diye devam etti. "O kadını iyice gördüm. Perdeleri bile örtmüyor... Öyle bir hayâsızlık ki! Ya çocuklar görse."

Çok kısık sesle, ayıplayan bir edayla konuşuyor, ama dudaklarının kenarında yine de hafif bir gülümseme beliriyordu. Sonra sesini yükseltip seslendi:

"Pauline, gelebilirsin."

Pauline ağaçların altında kayıtsız bir tavırla gökyüzüne bakıyor, ablasının lafını bitirmesini bekliyordu. İçeri girdi, iskemlesine tekrar oturdu. Juliette, Hélène'le konuşmaya devam etti:

"Siz şimdiye kadar hiçbir şey görmediniz mi, madam?"

Hélène:

"Hayır," diye cevap verdi. "Benim pencerelerim o kulübeye bakmaz."

Genç kız, konuşulan şeyin başını işitmemiş olmakla beraber, sanki anlamış gibi, beyaz, bakire yüzüyle yine de dinliyordu. Kapıdan tekrar havaya bakarak:

"Aa!" dedi. "Ağaçlarda epeyce yuva varmış!"

Madam Deberle bu arada bir şey yapmış olmak için işlemesini tekrar eline almıştı. Dakikada bir, iki ilmik atıyordu. Boş oturmak elinden gelmeyen Hélène bir dahaki sefere yanına bir elişi almak için izin istedi. Sonra bir parça can sıkıntısıyla döndü, Japon evini gözden geçirdi. Duvarlarla tavana kılaptan* işlemeli kumaşlar gerilmişti; kumaşların üstünde, uçuşan turna kuşları, parlak renkli kelebeklerle çiçekler, sarı nehirlerin üstünde yüzen mavi kayıklar görülüyordu. İçeride tahtadan sandalyelerle jardiniyerler, yerde ince hasırlar vardı; lake eşyaların üzeri yığınlarla biblolar, ufacık bronz heykeller, ufacık Japon vazoları, çiğ renklerle alacalı bulacalı acayip oyuncaklarla doluydu. Dipte, Saksonya porseleninden yapılmış koca bir şebek, bacaklarını bükmüş, çıplak karnı dışarı doğru taşmış, en ufak bir dürtülmede başını şiddetle sallayarak, alabildiğine gülüyordu.

* Kılaptan: Bakır, kalay gibi madenlerden çekilen, gümüş ve altın yaldız katılmış ince metal iplik. *–ed.*

Hélène'in bakışlarını izleyen Pauline:

"Nasıl? Çok çirkin, değil mi?" dedi. "Baksana, abla, bütün bu aldığın şeylerin işporta malı olduğunu biliyor musun? Yakışıklı Malignon senin Japon eşyana 'ne alırsan on üç metelik' adını takmış. Sahi, aklıma geldi, geçenlerde yakışıklı Malignon'a rastladım. Bir hanımla beraberdi; hanım diyorsam, Varyete Tiyatrosu'ndaki* küçük Florence'la."

Juliette hemen:

"Dur takılayım şuna! Nerede gördün?" diye sordu.

"Bulvarda... Bugün gelecek, değil mi?" Ama cevap alamadı. Juliette'le Hélène gözden kaybolan çocukları merak etmiş, etrafa bakıyorlardı. Acaba nereye gitmişlerdi? Seslendiler, ince iki ses yükseldi:

"Buradayız!"

Gerçekten orada, çimenliğin ortasında, otların üstüne oturmuşlardı; bir iğ ağacı onları kısmen gözden saklıyordu.

"Ne yapıyorsunuz bakayım?"

Lucien:

"Otele geldik," diye haykırdı. "Odamızda dinleniyoruz."

Bu pek hoşlarına gitti, kısa bir an çocuklara baktılar. Jeanne uysalca, istekle oynuyordu. Etraftan ot yoluyordu, herhalde yemek pişirecekti. Ağaçlık bir yerde buldukları bir tahta parçası yolcuların sandığını temsil ediyordu. Şimdi konuşuyorlardı. Jeanne heyecanla kendini rolüne kaptırmış, İsviçre'de olduklarını, buz dağlarını gezmeye gideceklerini söyleyip duruyor, Lucien buna pek şaşmış görünüyordu.

Pauline birdenbire:

"Hah! İşte geldi!" dedi.

Madam Deberle döndü, merdivenden inmekte olan Malignon'u gördü. Onun ancak selam verip oturacağı kadar bir süre dayanabildi.

---

* Varyete Tiyatrosu, 1790 yılında, Kraliyet Sarayı bünyesindeki Matmazel Mortansier Tiyatroşu tarafından Paris'in Montmartre semtinde kurulmuştur. İçeriğinde ağırlıklı olarak vodviller, operetler ve geleneksel tiyatro türleri sahnelenir. *-ed.*

"Aşkolsun size!" dedi. "Önünüze gelen yerde, evimdeki eşyaların işporta malı olduğunu söylüyormuşsunuz!"

Malignon sakince:

"Haa evet, şu küçük salon..." diye cevap verdi. "Tabii, işporta malı. Yüzüne bakılmaya değer bir tek eşyanız yok."

Juliette çok alınmıştı:

"Nasıl yok, ya şebek?"

"Yok canım, yok canım, hepsi bayağı şeyler... İnsanda zevk olmalı... Dekorasyonu bana bırakmak istemediniz ki..."

Bunun üzerine, Juliette kıpkırmızı kesildi, gerçekten öfkelenerek onun sözünü kesti:

"Sizde de zevk vardır ya! Doğrusu ince zevkliymişiniz! Sizi bir hanımla beraber görmüşler..."

Malignon hücumun şiddeti karşısında şaşalamıştı.

"Hangi hanım?" diye sordu.

"Güzel seçmişsiniz, tebrik ederim. Öyle bir aşifte ki bütün Paris..."

Fakat Pauline gözüne ilişince sustu. Onun orada olduğunu unutmuştu.

"Pauline," dedi, "sen bir dakika bahçeye çıksana."

Genç kız isyan etti:

"Yooo! Artık çok oldunuz! İkide bir beni rahatsız ediyorsunuz."

Juliette daha ciddi bir edayla:

"Bahçeye çık," diye tekrarladı.

Genç kız söylene söylene çıktı. Sonra dönüp ekledi:

"Bari çabuk olun."

O çıkar çıkmaz, Madam Deberle tekrar Malignon'a çullandı. Onun gibi seçkin bir delikanlı, halk arasına o Florence'la beraber nasıl çıkabilirdi? Florence en az kırk yaşındaydı, umacı gibi çirkindi, ilk temsillerde ön sırada oturan bütün seyirciler onunla senli benli konuşuyordu.

Ağaçların altında somurtarak dolaşan Pauline:

"Lafınız bitti mi?" diye seslendi. "Canım sıkılıyor benim."

Fakat Malignon kendini savunuyordu. Bu Florence'ı tanımıyordu, onunla hiç konuşmamıştı. Belki kendisini yanında bir kadınla görmüş olabilirlerdi, ara sıra arkadaşlarından birinin karısına yol arkadaşlığı ediyordu. Hem, gören kimdi? Delil lazımdı, şahit lazımdı.

Madam Deberle birdenbire sesini yükselterek:

"Pauline, sen onu Florence'la beraber gördün, değil mi?" diye sordu.

Genç kız:

"Evet, evet," dedi. "Bulvarda, Bignon'un karşısında."

O zaman Madam Deberle, Malignon'un zoraki gülümsemesi karşısında memnun, seslendi:

"Pauline, gelebilirsin. Bitti."

Malignon'un ertesi gün için Folies-Dramatiques Tiyatrosu'nda* bir locası vardı. Madam Deberle'e gücenmiş görünmeden, locayı kibarca teklif etti; zaten her zaman kavga ederlerdi. Pauline, oynanan piyesi görmeye gidebilir miyim, diye sordu; Malignon başını sallayarak gülünce, Pauline bunun çok saçma bir iş olduğunu, yazarların genç kızlara göre piyesler de yazmaları gerektiğini söyledi. Onun yalnızca klasik tiyatroyu ve *Beyazlı Kadın*'ı** görmesine izin veriyorlardı.

Bu arada, Hélène'le Juliette çocuklara göz kulak olmayı artık bırakmışlardı. Birdenbire, Lucien müthiş bir yaygara koparmaya başladı.

Hélène:

"Çocuğa ne yaptın Jeanne?" diye sordu.

---

* Folies-Dramatiques Tiyatrosu, 1831 yılında Paris'te kurulmuştur. Bu dönemde daha çok vodviller ve dram-vodviller sahnelemiştir. 1900'den sonra "halk operası" olarak anılan tiyatro, sonrasında sinemaya dönüştürülmüştür. *-ed.*

** Beyazlı Kadın, *La Dame Blanche* (Fr.); Fransız besteci François Adrien Boieldieu'nün 1825 tarihli üç perdelik operasıdır. İlk defa Paris'te sahnelenmiştir. Scribe tarafından yazılan, romantik ve gotik öğeler taşıyan opera metni, İskoç yazar Sir Walter Scott'un birkaç eserinden uyarlanmıştır. *-ed.*

Küçük kız:

"Bir şey yapmadım, anne," diye cevap verdi. "Kendisi yere düştü."

İşin aslı şuydu ki çocuklar, malum buzdağlarına doğru yola çıkmışlardı. Jeanne dağlara vardıklarını iddia ettiği için, ikisi de kayaları aşmak üzere bacaklarını iyice yukarıya kaldırıyorlardı. Fakat bu çaba sonunda soluk soluğa kalan Lucien, çiçekli bir yolun tam ortasına sırtüstü serilmişti. Yere düşünce de pek canı sıkılmış, çocukça bir öfkeye kapılmış, hüngür hüngür ağlamaya başlamıştı.

Hélène tekrar seslendi.

"Kaldır çocuğu yerden."

"Kalkmıyor anne, yerde yuvarlanıyor."

Jeanne küçük oğlanın bu kadar terbiyesiz olduğunu görünce, bu hali gücüne gitmiş, öfkelenmiş gibi geri geri gidiyordu. Lucien oyun oynamasını bilmiyordu, muhakkak onun üstünü başını kirletecekti. Jeanne, kendisini lekeleyecek hareketlere maruz kalmış bir düşes gibi somurtuyordu. O zaman, Lucien'in yaygaralarıyla içi sıkılan Madam Deberle, kız kardeşinden çocuğu yerden kaldırıp susturmasını rica etti. Pauline'in canına minnetti. Koştu, çocuğun yanına yere yattı, bir müddet onunla beraber yuvarlandı. Fakat Lucien çırpınıyor, onu yerden kaldırmalarını istemiyordu. Buna rağmen, Pauline onu kolunun altına kıstırarak doğruldu; susturmak için:

"Sus, yaygaracı!" dedi. "Salıncağa bineceğiz."

Lucien birdenbire sustu, Jeanne ciddi edasını kaybetti, yüzü taşkın bir sevinçle aydınlandı. Üçü birden salıncağa doğru koştular. Fakat salıncağın tahtasına Pauline oturdu.

Çocuklara:

"Beni itin," dedi.

Ufacık ellerinin bütün kuvvetiyle onu ittiler. Ama genç kız ağırdı, azıcık kımıldatabildiler.

Pauline:

"İtsenize!" diyordu boyuna. "Amaan! Koca sersemler, beceremiyorlar!"

Madam Deberle oturduğu yerde hafifçe ürpermişti. Bu güzel güneşe rağmen havayı sıcak bulmuyordu. Malignon'dan bir ispanyolete* asılı duran beyaz kaşmir hırkayı kendisine vermesini rica etmişti. Malignon kalkmış, hırkayı onun omuzlarına atmıştı. Karşılıklı, teklifsizce, Hélène'i pek az ilgilendiren şeylerden konuşuyorlardı. Onun için, Pauline'in istemeyerek çocukları devirmesinden korkup endişelenen Hélène, Juliette'le genç adamı bir şapka modasıyla ilgili heyecanlı bir tartışma içinde bırakarak bahçeye çıktı.

Jeanne, annesini görür görmez, bütün bedeninde bir yalvarma edasıyla, nazlı nazlı ona yaklaştı.

"Anneciğim! Ne olur anneciğim," diye sızlandı.

Onun ne demek istediğini çok iyi anlayan Hélène:

"Hayır, hayır," diye cevap verdi. "Sana yasakladılar, biliyorsun."

Jeanne salıncakta sallanmaya bayılırdı. Kuş olmuşum gibi geliyor, derdi. Yüzüne üfüren o rüzgâr, o birdenbire havalanış, kanat çırpar gibi ahenkli ve devamlı gidiş geliş, ona bulutlara doğru gidiyormuş gibi zevkli bir heyecan veriyor, küçük kız gökyüzüne fırladığını zannediyordu. Yalnız, sonu hep fena oluyordu. Bir keresinde, onu salıncağın iplerine yapışmış, baygın, gözleri apaçık, boşluğun verdiği korkuyla dolu bir halde bulmuşlardı. Başka bir sefer, saçmayla vurulmuş bir kırlangıç gibi kaskatı kesilip yere düşmüştü.

Çocuk hâlâ:

"Anneciğim, birazcık, azıcık," diyordu.

Annesi, artık sussun diye, nihayet onu salıncağa oturttu. Çocuk, huşulu bir ifadeyle, çıplak bileklerini titreten bir haz ürpertisiyle pürneşeydi. Hélène salıncağı çok yavaş salladığı için:

---

* İspanyolet: Pencere kanatlarını kapadıktan sonra sürgülemeye yarayan uzun demir sürgü. *-Ed.*

"Daha hızlı, daha hızlı," diye yalvarıyordu.

Ama Hélène onu dinlemiyor, ipi bırakmıyordu. Yanakları pembe pembe, salıncak tahtasına verdiği ileri hareketlerle vücudu sarsılarak, kendisi de yavaş yavaş coştu. Her zamanki ciddiliği, kızıyla arasındaki bir tür arkadaşlık içinde eriyip kayboluyordu. Sonra Jeanne'ı kollarının arasına alıp kaldırarak:

"Artık yeter," dedi.

Annesinin boynuna asılıp kalan çocuk:

"Öyleyse, sen de sallan, lütfen, sen de sallan," dedi.

Kendi deyimiyle annesinin havalandığını görmek çok hoşuna gidiyor, kendi sallanmaktan çok onun sallanışını seyretmekten zevk alıyordu. Fakat Hélène, beni kim itecek, diye sordu; o, oyun oynadı mıydı ciddi oynardı, ağaçların tepesine kadar yükselirdi. Tam o sırada, kapıcının yol gösterdiği Mösyö Rambaud gözüktü. Madam Deberle'i Hélène'in evinde görmüştü; Hélène'i dairesinde arayıp bulamayınca, oraya gelmekte mahzur görmemişti. Madam Deberle bu kendi halinde adamcağızın teklifsizliğinden çok duygulanmıştı; gayet sevecen davrandı. Sonra tekrar Malignon'la pek hararetli bir konuşmaya daldı.

Jeanne annesinin etrafında dönüyor:

"Sevgilim seni iter! Sevgilim seni iter!" diye haykırıyordu.

Hélène yapmacıktan ciddi bir tavır takınarak:

"Susacak mısın sen! Evimizde değiliz," dedi.

Mösyö Rambaud:

"Ne çıkar," diye mırıldandı. "Eğer hoşunuza giderse, emrinize amadeyim. İnsan kırda olunca..."

Hélène yavaş yavaş bu işe yanaşıyordu. Genç kızken saatlerce salıncakta sallanırdı, o uzak eğlencelerin hatırası şimdi onu için için bir istekle dolduruyordu.

Lucien'le birlikte çiçekli yolun kenarına oturan Pauline, o kendine mahsus, başına buyruk koca kız haliyle, serbestçe söze karıştı:

"Evet, evet, beyefendi sizi itsin... Sonra beni iter. Beni de itersiniz, değil mi mösyö?"

Bunun üzerine, Hélène kararını verdi. Gençliği, muhteşem güzelliğinin soğuk ciddiliği altında, ince bir saflıkla kendini göstermişti. Hélène bir mektepli kız gibi sade ve neşeli gözüküyordu. Hiç büyüklük taslamıyordu. Gülerek, bacaklarını göstermek istemediğini söyledi, bir sicim istedi; onunla eteklerini ayak bileklerinden bağladı. Sonra salıncağın tahtasına bindi, ayakta durdu, kollarını açıp iplere tutunarak neşeyle haykırdı:

"Haydi Mösyö Rambaud... Önce yavaş sallayın..."

Mösyö Rambaud şapkasını bir dala asmıştı. Ablak saf yüzü, babacan bir tebessümle aydınlanıyordu; iplerin sağlam olup olmadığına baktı, ağaçlara baktı, sonunda salıncağı hafifçe itti. Hélène o gün ilk defa matem giysilerini çıkarmıştı. Sırtında mor fiyonklarla süslü gri bir elbise vardı. Dimdik, beşikte sallanır gibi, zemine sürtünürcesine geçerek, yavaş yavaş gidip geliyordu.

"Haydi, hızlandırın, hızlandırın!" dedi.

Bunun üzerine, Mösyö Rambaud, kolları ileride, salıncağın tahtasını yakaladı, daha hızla itti. Hélène yükseliyor, her uçuşta daha fazla mesafe alıyordu. Fakat sallanışında bir ciddilik vardı. Sessiz, güzel yüzünde parlak gözleriyle, hâlâ temkinli, biraz ciddi görünüyordu; yalnız, burun delikleri rüzgârı içmek istercesine kabarmaktaydı. Eteğinin tek bir kıvrımı dahi kımıldamamıştı. Topuzundan bir lüle saç çözülüyordu.

"Haydi! Haydi!"

Ani bir itilişle yükseldi. Güneşe doğru, hep daha yükselerek çıkıyordu. Vücudundan bir rüzgâr çıkıyor, bahçenin içinde esiyordu; Hélène o kadar çabuk geçiyordu ki artık net seçilemiyordu. Şimdi galiba gülümsüyordu, yüzü pembeleşmişti, gözleri yıldızlar gibi süzülüp geçiyordu. Çözülen lüle boynunu dövüyordu. Etekleri sicimle bağlı olmasına rağmen çırpınıyor, ayak bileklerinin beyazlığını meydana çıkarıyordu. Göğsü ileride, havadayken sanki evindeymiş gibi rahat ettiği belliydi.

"Haydi! Haydi!"

Mösyö Rambaud kan ter içinde, yüzü kıpkırmızı, bütün kuvvetini verdi. Bir haykırma işitildi. Hélène daha yükseğe çıkıyordu.

Jeanne kendinden geçmiş bir halde:

"Ah! Anne! Ah! Anne!" deyip duruyordu.

Çimenliğin üstüne oturmuş, sanki esen bütün bu rüzgârı kendisi içiyormuş gibi, ufacık ellerini göğsüne bastırmış, annesine bakıyordu. Soluğu kesiliyor, salıncağın uzun uzun sallanışını elinde olmadan omuzlarının ileri geri hareketiyle izliyor, bir yandan da:

"Daha hızlı! Daha hızlı!" diye bağırıyordu.

Annesi hep daha yükseklere çıkıyordu. Yükseldikçe, ayakları ağaçların dallarına değiyordu.

"Daha hızlı! Daha hızlı! Ah! Anneciğim, daha hızlı!"

Fakat Hélène ta gökteydi. Ağaçlar rüzgâr vurmuş gibi eğiliyor, çatırdıyordu. Bir fırtına gürültüsüyle şaklayan eteklerinin çırpınışından başka bir şey görülmüyordu. Kolları apaçık, gerdanını rüzgâra vermiş, aşağı doğru inerken başını bir parça eğiyor, bir saniye süzülüyordu; sonra bir hamleyle tekrar havalanıyor, başını arkaya devirmiş, kayıp giden mahmur gözleri kapalı, tekrar aşağı iniyordu. Başını döndüren bu çıkışlar ve inişler ona çok zevk veriyordu. Yüksekteyken, güneşin, altın zerreleri gibi dökülen o sarı şubat güneşinin içine giriyordu. Kehribar pırıltıları saçan kestane rengi saçları tutuşuyordu; ateşten çiçekleri andıran mor ipekten fiyonkları, beyaz yansımalar yapan elbisesinin üstünde pırıldarken, genç kadın âdeta baştan başa alev alıyordu. Etrafında ilkbahar doğuyor, morumsu tomurcuklar gökyüzünün mavi zeminine zarif, parlak renklerini işliyordu.

O sırada, Jeanne ellerini bitiştirdi. Annesini cennete doğru uçan, başı altın haleli bir azize gibi görüyordu. Hâlâ kırık dökük bir sesle:

"Ah! Anne, ah! Anne!" diye kekeleyip duruyordu.

Madam Deberle ile Malignon da merak etmişler, ağaçların altına doğru ilerlemişlerdi. Malignon bu hanımı çok cesaretli buluyordu. Madam Deberle ürkek bir edayla:

"Ben olsam, muhakkak midem ağzıma gelir," dedi.

Hélène bu sözü işitmiş olacak ki dalların arasından:

"Merak etmeyin, benimki sağlamdır!" diye haykırdı. "Haydi Mösyö Rambaud, hadisenize!"

Gerçekten, sesi hâlâ sakindi. Orada bulunan iki erkeğe aldırmaz gibi görünüyordu. Belli ki onları ciddiye almıyordu. Saçları dağılmıştı; sicim çözülmüş olsa gerekti, etekleri bayrak gibi şaklıyordu. Hélène havalanıyordu.

Fakat birdenbire haykırdı:

"Yeter, Mösyö Rambaud, yeter!"

Doktor Deberle merdivenin üst başında gözükmüştü. Yaklaştı, karısını şefkatle kucakladı, Lucien'i kucağına alıp kaldırdı, alnından öptü. Sonra gülümseyerek Hélène'e baktı. O hâlâ:

"Yeter, yeter," diyordu.

Doktor Deberle:

"Niçin ama?" diye sordu. "Sizi rahatsız mı ediyorum?"

Hélène cevap vermedi. Ciddileşmişti. Olanca hızıyla uçan salıncak durmuyor, Hélène'i hâlâ çok yükseklere çıkaran, uzun, muntazam sallanışlarla gidip geliyordu. Hélène ilkbahar güneşi ortasında böyle gevşek gevşek sallanırken, antik heykellerin pürüzsüzlüğü ile öyle muhteşem, öyle büyük ve gürbüzdü ki doktor, beklemediği bu manzara karşısında şaşkın ve hayran, onu seyrediyordu. Fakat Hélène öfkelenmiş gibiydi, derken birdenbire yere atladı.

Hep birden:

"Durun! Durun!" diye haykırıştılar.

Hélène derin bir inilti çıkarmıştı. Bahçe yolunun çakılları üstüne düşmüştü, kalkamadı. Doktor sapsarı kesilmişti:

"Aman tanrım! Ne dikkatsizlik!" dedi.

Hepsi Hélène'in etrafına üşüştü. Jeanne öyle ağlıyordu ki Mösyö Rambaud, kendisi de neredeyse baygınlık geçirerek, onu kucağına almak zorunda kaldı. Bu esnada doktor, durumunu anlamak için Hélène'i sorulara boğuyordu:

"Sağ bacağınızı çarptınız, değil mi? Ayağa kalkamıyor musunuz?"

Hélène hâlâ sersem, cevap vermeyince, tekrar sordu:

"Canınız acıyor mu?"

Hélène güçlükle:

"Şurada, dizimde için için bir sızı var," dedi.

Bunun üzerine, doktor ecza çantasıyla sargı getirmesi için karısını gönderdi. Bir yandan da:

"Muayene edelim, muayene edelim... Herhalde bir şey değildir," diyordu.

Sonra çakıllı yola diz çöktü. Hélène ses çıkarmıyordu. Fakat doktor ellerini uzatınca, genç kadın bir gayretle doğruldu, ayaklarını etekleriyle sıkı sıkı örttü.

"Olmaz, olmaz," diye mırıldandı.

"Peki ama muayene etmek lazım," dedi doktor.

Hélène hafif hafif titriyordu. Daha alçak sesle:

"İstemem... Önemli bir şey değil," dedi.

Doktor Deberle önce hayretle onun yüzüne baktı. Boynunu hafif bir pembelik kaplamıştı. Bir an göz göze geldiler, birbirlerinin ruhunun derinliğini okur gibi oldular. O zaman doktor da heyecanlandı, yavaş yavaş doğruldu, muayene için daha fazla ısrar etmeden, onun yanı başında durdu.

Hélène bir işaretle Mösyö Rambaud'yu çağırmıştı. Kulağına:

"Gidin, Doktor Bodin'i çağırın, başıma geleni anlatın," dedi.

On dakika sonra Bodin geldiği zaman, Hélène insanüstü bir gayretle ayağa kalktı, ona ve Mösyö Rambaud'ya dayanarak eve çıktı. Jeanne hıçkırıklarla sarsıla sarsıla annesinin peşinden gidiyordu.

Doktor Deberle meslektaşına:

"Sizi bekliyorum," demişti. "Bize haber getirin de içimiz rahat etsin."

Bahçede hararetli hararetli konuştular. Malignon kadınların aklının bir karış havada olduğunu söylüyordu. Şu hanım sanki ne

diye salıncaktan atlamaya kalkmıştı? Pauline, kendisini bir eğlenceden mahrum eden kazaya canı çok sıkılmış, bu kadar hızlı sallanmayı düşüncesizce buluyordu. Doktor bir şey söylemiyor, tasalı görünüyordu.

Doktor Bodin aşağı inince:

"Tehlikeli bir şey değil," dedi. "Basit bir ezik... Yalnız, en aşağı on beş gün kanepesinden kalkamayacak."

O zaman, Mösyö Deberle, Malignon'un omzuna dostça vurdu. Hava çok serin olduğu için karısının eve girmesini istedi. Sonra Lucien'i kucağına aldı, öpücüklere boğarak içeriye götürdü.

V

ODANIN İKİ PENCERESİ DE ardına kadar açıktı; tepeye inşa edilmiş olan evin eteğinde açılan boşlukta, Paris'in uçsuz bucaksız düzlüğü uzanmaktaydı. Saat onu çalıyordu, o güzel şubat sabahında bir ilkbahar yumuşaklığı ve kokusu vardı.

Hélène kanepesine uzanmış, dizi hâlâ sargılar içinde, pencerelerden birinin önünde kitap okuyordu. Artık sızıları kalmamıştı; fakat bir haftadan beri oraya mıhlanmış, her zamanki dikişini bile dikemiyordu. Ne yapacağını bilemediğinden, hiç kitap okumadığı halde, geridonun üzerinde duran bir kitabı alıp açmıştı. Bu, her akşam kandilin ışığını örtmek için kullandığı kitaptı; Mösyö Rambaud'nun erdemli eserlerle doldurduğu küçük kütüphaneden, bir buçuk seneden beri çıkardığı biricik kitap buydu. Romanları sahte ve çocukça buluyordu. Walter Scott'un *Ivanhoe* isimli bu romanı onu önce pek sıkmıştı. Sonra acayip bir meraka düşmüştü. Bazen duygulanıyor, bir bezginliğe düşerek okumayı bırakıyor, kitap elinden düşüyor, bakışları dakikalarca geniş ufka dalıyordu.

O sabah Paris, gülümseyen bir tembellik içinde, uyanmak bilmiyordu. Seine vadisi boyunca yayılan bir sis iki kıyıyı da kaplamıştı. Bu, gitgide büyüyen güneşin aydınlattığı, süt beyazlığında hafif bir buğuydu. Sabahın rengini taşıyan bu dalgalı tül altında

şehrin hiçbir tarafı seçilemiyordu. Çukur yerlerde daha kalınlaşan bulut mavimtırak bir renk alarak koyulaşıyor, geniş sahalarda son derece incelen şeffaflıklar ortaya çıkıyor, bu altın yaldızlı zerreler arasından, sokakların içerilere doğru uzayışları seçiliyordu; daha yukarıda, kubbeler ve kuleler sisi yırtıyor, deldikleri pusun parçalarıyla sarmalanmış külrengi siluetlerini yükseltiyorlardı. Zaman zaman, devasa bir kuşun ağır kanat vuruşuyla sarı duman parçaları ayrılıyor, sonra içiliyormuşçasına havanın içinde eriyordu. Bu sonsuzluğun, Paris'in üzerine inmiş ve uyuyup kalmış bu sisin tepesinde, dupduru, soluk mavi, âdeta beyaz, derin bir gökkubbe uzayıp gidiyordu. Güneş, ışınlarının hafifleyen zerreleri ortasında yükseliyordu. Çocukluğa mahsus belli belirsiz sarışınlıkta bir ışık, yağmur gibi dağılıyor, göğü ılık ürpertisiyle dolduruyordu. Bu cümbüş, bu yüce dinginlik, sonsuzluğun bu dokunaklı neşesi sürüp giderken, altın oklarla delinen şehir tembel ve uykuda, dantellerinin altından meydana çıkmaya hâlâ yanaşmıyordu.

Hélène bir haftadan beri karşısında yayılan koca Paris'i seyrederek vakit geçiriyor, bu manzaradan hiç usanmıyordu. Paris, sabahleyin masum, akşamüstü alev alev, aksettirdiği göklerin neşelerine ve hüzünlerine bürünen bir umman gibi, derinliği ölçülmez ve değişikti. Bir güneş ışığı vursa dalga dalga altın yaldızları saçılır, bir bulut onu karartır, içinde fırtınalar yaratırdı. Paris, durmadan değişiyordu. Sütliman olduğu turunç rengi zamanları; bir saat içinde, her tarafı kurşuni renge bürüyen rüzgârlı zamanları; her damın tepesinde bir ışık tutuşturan sert ve parlak havaları; yeri göğü kaplayan, bir kaos bozgunu ortasında ufku silen sağanakları vardı. Hélène orada engin denizlerin bütün hüzünlerini, bütün ümitlerini tadıyordu; hatta onların kuvvetli soluğunu, acı kekremsi kokusunu duyar gibi oluyor, şehrin sürekli uğultusu ona kayalık bir sahilin taşlarına çarpan kabarmış bir denizi hayal ettiriyordu.

Kitap elinden kaydı. Gözleri dalgın, hayal kuruyordu. Kitabı böyle bırakması, artık devam etmemek, beklemek ve anlamak ih-

tiyacındandı. Merakını hemen gidermeyip demlendirmekten zevk alırdı. Okuduğu şey, yüreğini, soluğunu kesen bir heyecanla dolduruyordu. Paris'te de o sabah, kendi kalbindeki neşenin ve o belirsiz bulanıklığın bir benzeri vardı. Bilmemenin, yarı buçuk keşfetmenin, aheste bir sezişe kendini bırakmanın karşı konulmaz cazibesiyle, yeniden gençleşir gibi belli belirsiz bir duyguya kapılıyordu.

Bu romanlar ne kadar yalan söylüyordu! Hiç roman okumamakta çok haklıydı. Bunlar, hayat hakkında tam bir fikre sahip olmayan boş kafalara mahsus masallardı. Gelgelelim yine de kitabın çekiciliğine kapılıyor, iki kadın tarafından, Yahudi güzeli Rebecca ile asil Lady Rowena tarafından çılgınca sevilen şövalye Ivanhoe'yu düşünmekten kendini alamıyordu. Ona öyle geliyordu ki kendisi olsa, Lady Rowena kadar vakur ve sabırlı bir sükûnetle severdi. Sevmek, sevmek! Ağzıyla söylemediği, içinde kendiliğinden titreşen bu kelime onu hayrete düşürüyor, gülümsetiyordu. Uzakta, soluk renkli sis parçaları bir melteme yakalanmış sürükleniyor, bir kuğu sürüsü gibi Paris'in üstünde yüzüyordu. Büyük sis yığınları yer değiştiriyordu; bir an, sol kıyı, rüyada görülen bir hayal şehir gibi titrek ve örtük gözüktü; fakat bir sis yığını devrildi, o şehir bir selin istilası altında gömülüp kaldı. Şimdi sisler bütün mahallelere yayılmış, suları beyaz ve düz, güzel bir göl vücuda getiriyordu. Yalnız, daha koyu renkli bir çizgi, Seine nehrinin yatağını külrengi bir kıvrımla gösteriyordu. Bu çok sakin, beyaz suların üstünde gölgeler, yavaş yavaş, pembe yelkenli kayıklar dolaştırır gibi oluyor, genç kadın bunları düşünceli bir bakışla seyrediyordu. Sevmek, sevmek, diye düşünüyor, sislerin üstünde yüzen hülyasına gülümsüyordu.

Hélène kitabını tekrar eline aldı. Şatonun hücuma uğradığını, Rebecca'nın yaralı İvanhoe'yu tedavi ederken bir yandan da muharebeyi bir pencereden izleyip ona bilgi verdiğini anlatan sahneye gelmişti. Kendisini güzel bir yalanın ortasında hissediyor, orada altın sarısı meyvelerle dolu hayalî bir bahçedeymişçesine geziyor, bütün hülyaları içiyordu. Sahnenin sonunda, Rebecca

uyuyan şövalyenin yanında duvağına sarınıp sevgisini açığa vurduğu zaman, Hélène kitabı tekrar bıraktı; kalbi öyle heyecanla dolmuştu ki okumaya devam edemiyordu.

Aman tanrım! Bütün bu şeyler doğru muydu acaba? Kanepeye uzanmış, hareketsiz kalmak zorunda olduğu için uyuşmuş, güneşin sapsarı ışıklarına boğulan esrarlı Paris'i seyrediyordu. O zaman, romanın sayfaları ona kendi hayatını hatırlattı, gözünün önünde canlandırdı. Kendisini Marsilya'da, babası şapkacı Mouret'nin evinde, genç kız olarak gördü. Petites-Maries Sokağı karanlıktı; ev, şapka yapmak için kullanılan kaynar su kazanı ile güzel havalarda bile kekremsi bir rutubet kokusuyla doluyordu. Hélène, hiç konuşmadan, solgun dudaklarıyla kendisini öpen, her zaman hasta annesini de gördü. Çocuk odasına hiç güneş ışığı vurmazdı. Etrafındakiler çok çalışıyor, geçimlerini güçlükle sağlıyorlardı. Hepsi bu kadardı işte; evleneceği zamana kadar, bu birbirine benzeyen günler silsilesi arasında göze çarpan hiçbir şey görünmüyordu. Bir sabah, annesiyle beraber çarşıdan dönerken, içi zerzevat dolu sepetiyle Grandjean'ın oğluna çarpmıştı. Charles dönmüş, onları gözleriyle takip etmişti. Aşkının bütün hikâyesi bundan ibaretti. Üç ay süre ile Hélène hep ona rastladı; Charles, çekingen ve beceriksiz, yanına yaklaşmaya cesaret edemiyordu. Hélène on altı yaşındaydı, zengin bir aile çocuğu olduğunu bildiği bu âşıkla bir parça iftihar ediyordu. Fakat onu çirkin buluyor, çoğu zaman onun haline gülüyor, rutubetli koca evin loşluğu ortasında rahat uykular uyuyordu. Sonra onları evlendirmişlerdi. Bu evlenmeye hâlâ şaşıyordu. Charles onu seviyor, geceleri Hélène yatağa yattığı zaman yere oturuyor, onun çıplak ayaklarını öpüyordu. Hélène dostça gülümsüyor, ona sitem ediyor, çocuksun, diyordu.

Sonra tekrar kasvetli bir hayat başlamıştı. On iki sene, bir tek heyecan duyduğunu hatırlamıyordu. Fakir bir karı kocanın gündelik tasalarına gömülü, bir ten ya da kalp harareti duymadan, gayet sakin, gayet mutlu yaşıyordu Hélène. Charles hâlâ onun mermer kadar beyaz ayaklarını öpüyor, Hélène de ona karşı hoş-

görülü ve ana gibi şefkatli davranıyordu. Hepsi bundan ibaretti. Sonra birdenbire Var Oteli'ndeki odayı, ölmüş kocasını, bir sandalye üstüne serilmiş kendi dulluk elbisesini gördü. Annesinin öldüğü o kış akşamında olduğu gibi ağlamıştı. Ondan sonra günler yine geçip gitmişti. İki aydan beri, kızıyla kendisini yine gayet mutlu, gayet sakin hissediyordu. Aman tanrım! Hepsi bundan mı ibaretti? Öyleyse bu kitap, bütün bir hayatı aydınlatan o büyük aşklardan bahsederken ne demek istiyordu?

Ufukta, uyuklayan gölün üstünde, uzun ürpertiler dolaşıyordu. Sonra göl birdenbire yarılır gibi oldu. Çatlaklar oluşuyordu; bir baştan öbür başa kadar, çözülmeyi haber veren bir yarılma vardı. Daha da yükselen güneş, ışınlarının keskin parlaklığı ortasında sise saldırıyor, onu yeniyordu. Sanki göze görünmez bir oluk ovayı boşaltıyormuşçasına, büyük göl yavaş yavaş kurur gibi oluyordu. Biraz önce çok koyu olan buğular inceliyor, keskin gökkuşağı renkleri alarak şeffaflaşıyordu. Bütün sol kıyı, gitgide koyulaşarak dip tarafta, botanik bahçesi tarafında morumsu bir renk alan tatlı bir mavilikteydi. Sağ kıyıda, Tuileries civarı ten rengi bir kumaşın soluk pembeliğini andırıyor, Monmartre'a doğru bir alev rengini, altın sarısı içinde tutuşan canlı bir kırmızı rengini alıyordu; sonra çok uzakta, işçi mahalleleri gitgide sönükleşen ve maviye çalar bir arduvaz grisine bürünerek loşlaşıyordu. Gözün duru suların üzerinden sezdiği, koca otlarla dolu korkunç ormanlarıyla, dehşet veren kaynaşmalarıyla, şöyle bir görülen acayip mahluklarıyla deniz dipleri gibi bir görünüp bir kaybolan titrek şehir henüz hiç seçilemiyordu. Oysa sular boyuna alçalmaktaydı. Artık serili ince tüller haline gelmişti; tüller birer birer çekiliyor, Paris'in hayali belli oluyor, rüya âleminden sıyrılıyordu.

Sevmek, sevmek! Sisin dağılışını seyrederken, bu kelime niçin bu kadar zevkli bir şekilde dönüp dolaşıp dudaklarının ucuna geliyordu? Bir çocuk gibi baktığı kocasını sevmiş değil miydi? Fakat acı bir hatıra, karısının ölümünden üç hafta sonra, hâlâ onun giysilerinin asılı durduğu bir odada kendini asmış buldukları babasının

hatırası uyandı. Yüzü bir etekliğe gömülü, hâlâ tapınırcasına sevdiği karısının kokusundan bir zerre taşıyan o giysilere sarınmış, vücudu kaskatı, orada can vermişti. Sonra Hélène'in hayalinde ani bir sıçrayış oldu: Eve ait detayları, daha o sabah Rosalie ile birlikte yaptığı o ayın hesaplarını düşünüyor, kendi düzeninden gurur duyuyordu. Otuz seneden fazla bir zaman, mutlak bir ağırbaşlılık ve metanet içinde yaşamıştı. Müsterihti. Mazisini yokladığı zaman, bir saatlik bir zaaf bile bulmuyor, kendisini pürüzsüz, dümdüz bir yolu, ölçülü adımlarla yürür halde görüyordu. Günler geçip gidebilirdi; o, sakin yürüyüşüne devam edecek, ayağı bir tek engele takılmayacaktı. Bu, onu ciddileştiriyor, kahramanlığı kalpleri bulandıran o yalancı hayatlara karşı öfke ve küçümseme duyuyordu. Tek gerçek hayat, engin bir huzur içinde geçen kendi hayatıydı.

Paris'in üstünde incecik bir buğudan, titrek, havalanmak üzere olan bir tülden başka bir şey kalmamıştı; o zaman Hélène'in yüreği birden yumuşadı. Sevmek, sevmek! Her şey, hatta dürüstlüğünün verdiği gurur bile, onu bu kelimenin okşayıcı manasına götürüyordu. Hülyası o kadar hafifliyordu ki, bahara gömülmüş, gözleri nemli, artık düşünmüyordu.

Hélène kitabını tekrar almaya hazırlanırken, Paris aheste aheste gözüktü. Bir rüzgâr bile esmemiş, şehir bir hatıra gibi ortaya çıkmıştı. Son kalan tül parçası da koptu, yükseldi, havada eridi. Şehir yükselen güneşin altında, hiç gölgesiz, yayıldı. Hélène, çenesi eline dayalı, bu dev uyanışın seyrine dalıp kaldı.

Üst üste yığılmış binalarla dolu, sonsuz koca bir vadi... Yamaçların silik çizgisine dam yığınlarının siluetleri vuruyor, evlerin dalgalar halinde uzaklara, arazinin tümsekleri arkasına, görülmeyen kırlara doğru uzadığı seziliyordu. Bu, dalgalarının sonsuzluğu ve bilinmezliğiyle, bir engin denizdi. Paris, gökyüzü kadar büyük, yayılıyordu. Bu neşeli sabah vakti, güneşten sapsarı şehir, olgun başaklarla dolu bir tarlaya benziyordu; bu uçsuz bucaksız manzaranın bir sadeliği vardı, iki renkten, havanın soluk mavisi ile damların altın yaldızlı pırıltısından ibaretti. Bu ilkba-

har ışıklarının akışı her şeye bir çocuk şirinliği veriyordu. Işık o kadar temizdi ki en küçük bir detay bile açıkça fark ediliyordu. Paris, taş binalarının içinden çıkılmaz karmakarışıklığıyla, bir billur altındaymış gibi parlıyordu. Bununla beraber, zaman zaman, bu göz kamaştıran hareketsiz asudelik içinden bir esinti geçiyordu; o zaman, görünmez bir alevin içinden bakılıyormuş gibi, çizgileri gevşeyen ve titreyen mahalleler görülüyordu.

Hélène önce pencerelerinin altında uzanan geniş sahaları, Trocadéro yokuşunu ve rıhtımların yayılışını seyretti. Uçta askerlik okulunun koyu renkli çizgisiyle kapanan, dört köşe, çıplak Champ-de-Mars Meydanı'nı görebilmek için eğilmek zorunda kalıyordu. Aşağıda, Seine nehrinin iki tarafında, geniş meydandan ve kaldırımlardan geçenleri, bir karınca yuvasının kaynaşması içinde sürüklenip giden, kara noktalar halindeki telaşlı kalabalığı seçiyordu. Bir omnibüsün* sarı gövdesinden kıvılcım çıkıyordu; makine parçalarına benzeyen narin beygirlerin çektiği yük arabaları ve kiralık arabalar, çocuk oyuncakları iriliğinde, köprüden geçiyorlardı; çimenli yamaçlar boyunca, daha başka gezinenlerin arasında, beyaz önlüklü bir dadı otların üzerinde aydınlık bir leke bırakıyordu. Sonra Hélène gözlerini yukarı kaldırdı; kalabalık dağılıyor, kayboluyordu, arabalar bile kum taneleri gibi ufalıyordu; yalnız, şehrin boş ve ıssız gibi duran, yalnızca için için sarsıntısıyla yaşayan azametli iskeleti kalmıştı. Orada, sol taraftaki en yakın noktada, kırmızı damlar pırıldıyor, Manutention'un yüksek bacaları ağır ağır tütüyordu; nehrin öte tarafında, geniş meydanla Champ-de-Mars arasında ise iri karaağaçlardan bir küme bir bahçe köşesi gibi duruyor, ağaçların benek benek yeşillenmeye başlayan çıplak dalları, yuvarlak tepeleri gözüküyordu. Ortada, Seine nehri, külrengi rıhtımlarının arasına sıkışmış, enine boyuna akıyor, boşaltılan fıçılar, buharlı maçunalar**, sıralanmış çöp arabaları bir deniz limanı manzarası veriyor-

* Omnibüs: Şehirlerde yolcu taşıyan atlı arabalar ya da motorlu büyük taşıtlar. *-ed.*

** Maçuna: İslimle çalışan bir kaldırma, indirme, yükleme, boşaltma düzeneği. *-ed.*

du. Hélène'in gözleri, hep, üzerinden kuzguni kuşlara benzeyen kayıkların geçtiği, pırıltılı su yüzüne dönüp geliyor, elinde olmadan, uzun bir bakışla onun muhteşem akıntısı boyunca yükseliyordu. Bu, Paris'i ikiye biçen, gümüşten bir şerit gibiydi. O sabah, su, bir güneş seli sürüklüyordu; ufkun rengi o kadar parlak değildi. Genç kadının bakışları, önce Invalides Köprüsü'nü, sonra Concorde Köprüsü'nü, sonra Royal Köprüsü'nü görüyordu. Köprüler devam ediyor, birbirine yaklaşır gibi oluyor, çeşit çeşit ayaklarla oyulmuş, kat kat, acayip kemerler oluşturuyor; nehir, bu hafif yapıların arasında, gitgide daha silik ve daha dar, mavi elbisesinin uçlarını gösteriyordu.

Hélène gözlerini daha yukarı kaldırıyordu. Ta ötede, nehir, evlerin karmakarışık dağınıklığı ortasında ayrılıyordu; Cité Adası'nın iki tarafında köprüler, bir kıyıdan ötekine uzatılmış iplikler haline geliyordu; Notre-Dame'ın altın pırıltılı kuleleri ufkun sınırları gibi dikiliyor, onların ötesinde nehir, binalar, ağaç kümeleri, güneş zerrelerinden ibaret kalıyordu. O zaman Hélène, gözleri kamaşarak, içinde şehrin bütün parlaklığının tutuşur gibi olduğu Paris'in bu debdebeli göbeğinden ayrıldı. Sağ kıyıda, Şanzelize ağaçlıklarının ortasında, Endüstri Sarayı'nın büyük camekânları kar beyazlığı saçıyordu; daha uzakta, Madeleine'in bir mezar taşına benzeyen basık damının gerisinde, Opéra'nın muazzam cüssesi yükseliyordu; sonra daha başka binalar, kubbeler, kuleler, Vendôme Sütunu, Saint-Vincent-de-Paul, Saint-Jacques Kulesi, daha yakında, yeni Louvre ve Tuileries'nin kestane ağaçları arasına yarı yarıya gömülü ağır ve dört köşe binaları geliyordu. Sol kıyıda, Invalides'in kubbesi altın yaldızlar içinde parıldıyor, daha ötede, Saint-Sulpice'in birbirinin eşi olmayan iki kulesi ışığın ortasında soluklaşıyordu; onlardan da geride, Saint-Clotilde'in yeni kulelerinin sağında, bir tepeye çöküp oturmuş mavimtırak Panthéon şehre tepeden bakıyor, yere sabitlenmiş bir balonun ipek rengiyle, havada hareketsiz, zarif sütunlarını gökyüzünün tam ortasına seriyordu.

Hélène şimdi tembel tembel dolaşan bir bakışla bütün Paris'i kucaklıyordu. Orada alçaklı yüksekli damlar arasından seçilen düzlükler açılıyordu; Moulins Tepesi köhne arduvaz damların kaynaşan dalgasıyla yukarı doğru yükseliyor, büyük bulvarların oluşturduğu çizgi bir nehir gibi aşağı doğru akıyor, kiremitleri bile gözükmeyen evler, karmakarışık, oraya dalıp kayboluyordu. O sabah saatinde, yandan vuran güneş, Trocadéro'ya bakan cepheleri aydınlatmıyordu. Hiçbir pencere ışıldamıyordu. Yalnız, damların üzerindeki camekânlar aydınlık saçıyor, civardaki kiremitlerin pişmiş toprak rengi arasında keskin mika kıvılcımlarıyla pırıldıyordu. Evler ışığın yansımalarıyla ısınan bir külrengindeydi hâlâ; fakat aydınlıklar mahalleleri deliyor, Hélène'in karşısında dümdüz uzanan uzun yollar güneşten bir çizgi gibi gölgeleri biçiyordu. Yalnızca solda, Montmartre tepeleriyle Père-Lachaise tepeleri, hiçbir çatlağı olmayan, yuvarlak, engin, düz ufku kamburlaştırıyordu. Ön planlarda çok parlak görünen detaylar, bacaların sayısız oymaları, binlerce pencerenin küçük, siyah parmaklıkları siliniyor, sarılı mavili alaca renkler alıyor, sonsuz şehrin karmakarışıklığı içinde eriyor, göz erişmeyen dış mahalleler, gökyüzünden yayılan titrek, bol ışık altında, morumsu bir pusa gömülü, çakıllı kıyılar gibi uzanıyordu.

Hélène, gayet ciddi, bu manzaraya baktığı sırada Jeanne neşeyle içeri girdi:

"Anne, anne, şuna bak!"

Çocuğun elinde iri bir demet sarı şebboy vardı. Öteberi almaya çarşıya giden Rosalie'nin sepetini karıştırmak için onun dönmesini beklediğini gülerek anlattı. O sepeti karıştırmak çok hoşuna gidiyordu.

"Bak, anne! Sepetin dibinde bu vardı. Biraz koklasana, ne güzel kokuyor, bak!"

Kırmızı benekli, kızılımsı çiçekler bütün odayı mis gibi kokutan keskin bir koku çıkarıyordu. O zaman Hélène, candan bir hareketle Jeanne'ı göğsüne bastırdı, şebboy demeti dizlerinin üstü-

ne düştü. Sevmek, sevmek! Çocuğunu seviyordu işte. O zamana kadar hayatını doldurmuş olan bu büyük sevgi ona yetmez miydi? Bu sevgi, tatlılığı ve huzuruyla, hiçbir bıkkınlığın bozamayacağı ebediliğiyle ona yetmeliydi. Hélène, kendisini ondan ayırma tehdidi taşıyan fikirleri uzaklaştırmak ister gibi, kızını göğsüne daha fazla bastırdı. Jeanne da beklenmedik bir nimet gibi gelen bu öpücüklere kendini bırakıyordu. Gözleri nemli, narin boynunun nazlı bir hareketiyle annesinin omzuna sürtünüyor, kendi kendini okşuyordu. Sonra bir kolunu onun beline doladı, yanağı onun göğsüne dayalı, uslu uslu oturdu, kaldı. Şebboylar, ikisinin arasında, güzel kokularını saçıyorlardı.

Uzun zaman konuşmadılar. Sonunda Jeanne, kımıldamadan, alçak sesle sordu:

"Anne, bak, şurada, nehre yakın, pespembe bir kubbe var... Nedir o?"

Bu, enstitünün kubbesiydi. Hélène bir an baktı, zihninde araştırır gibi oldu. Sonra yavaşça:

"Bilmiyorum yavrum," dedi.

Çocuk bu cevapla yetindi, tekrar sustular. Fakat biraz sonra parmağıyla Tuileries'nin bahçesindeki bir geçidi göstererek başka bir soru sordu:

"Peki, şu yakındaki güzel ağaçlar?"

Annesi:

"Şu güzel ağaçlar mı?" diye mırıldandı. "Solda, değil mi? Bilmiyorum yavrum."

Jeanne:

"Ya!" dedi.

Kısa süren bir dalgınlıktan sonra ciddi bir dudak büküşüyle:

"Hiçbir şey bilmiyoruz."

Gerçekten de Paris'e dair hiçbir şey bilmiyorlardı: On sekiz aydan beri, Paris her dakika gözlerinin önünde olduğu halde, bir taşını bile tanımıyorlardı. Şehre yalnızca üç defa inmişlerdi, fakat kalabalıktan başları sersem, evlerine dönmüş, mahallelerin muazzam karışıklığı ortasında hiçbir yeri bulamamışlardı.

Ama Jeanne bazen inat ediyordu:

"Hah! İşte bunu söyleyeceksin! Şu bembeyaz camlar nedir? O kadar kocaman ki neresi olduğunu bilmen gerek."

Endüstri Sarayı'nı gösteriyordu. Hélène tereddüt ediyordu:

"Orası, bir gar... Hayır, zannederim, bir tiyatro..."

Gülümsedi, Jeanne'ı saçlarından öptü, aynı cevabı tekrarladı:

"Bilmiyorum yavrum."

Bunun üzerine, anlamaya daha fazla uğraşmadan, Paris'e bakmaya devam ettiler. Onu gözleri önünde bulundurup da tanımamak çok zevkli şeydi. Paris, sonsuzluk ve meçhul olarak kalıyordu. Manzarasını ebediyen seyredip içine girmek istemedikleri bir âlemin kapısı önünde durmuş gibiydiler. Paris, bazen sıcak ve baş döndürücü soluklarını onlara yolladığı zaman, yüreklerine endişe veriyordu. Fakat o sabah, onda bir çocuk neşesi ve masumluğu vardı; taşıdığı sır, yüzlerine ancak sevgi üflüyordu.

Hélène kitabını tekrar aldı; Jeanne, ona sımsıkı sokulmuş, hâlâ bakıyordu. Parıl parıl yanan hareketsiz gökte hiç esinti yoktu. Manutention'un dumanları, çok yükseklerde kaybolan hafif püskürmelerle dimdik yükseliyordu. Evlerin damlarını sıyırarak şehrin üstünden, orada kapanıp kalmış yaşamlardan doğan bir hayat titreşimi geçiyordu.

Sokakların uğultusu güneşin altında güzel bir yumuşaklık alıyordu. Birden, Jeanne'ın dikkatini bir gürültü çekti. Bu, civardaki bir güvercinlikten fırlamış bir beyaz güvercin sürüsüydü. Pencerenin önünden havayı yırtarak geçiyorlar, ufku dolduruyorlar, kanatlarının uçuşan kar tanelerini andıran beyazlığıyla uçsuz bucaksız Paris'i gizliyorlardı.

Hélène, dalgın gözleri tekrar kitaptan ayrılmış, derin derin hayallere dalıyordu. Kendisini Lady Rowena sanıyor, asil bir ruha has huzurla ve derinlikle seviyordu. Bu ilkbahar sabahı, bu pek latif kocaman şehir, dizlerini mis gibi kokutan bu taze şebboylar kalbini yavaş yavaş yumuşatmıştı.

İKİNCİ BÖLÜM

I

BİR SABAH HÉLÈNE, içindeki kitapları birkaç günden beri karıştırıp durduğu küçük kütüphanesini düzeltmekle meşgulken, Jeanne zıplayarak, el çırparak içeri girdi.

"Anne," diye haykırdı. "Bir asker gelmiş! Bir asker gelmiş!"

Genç kadın:

"Ne? Bir asker mi gelmiş?" dedi. "Ne demek istiyorsun? Asker de kim?"

Fakat çocuğa o delice neşe hallerinden biri gelmişti; daha fazla zıplıyor, boyuna "Bir asker gelmiş! Bir asker gelmiş!" diyor, başka bir şey söylemiyordu. Odanın kapısını da açık bıraktığı için Hélène kalktı, yan odada bir askerle, bir nefercikle karşılaşınca pek şaşaladı. Rosalie sokaktaydı; Jeanne, annesinin sıkı yasağına rağmen, merdiven başında oynamış olacaktı.

Hélène:

"Ne istiyorsunuz, azizim?" diye sordu.

Nefercik, dantellerle süslü sabahlığı içinde bu çok güzel, bembeyaz hanımın çıkagelmesiyle pek şaşırmış, ayağını yere sürtüyor, selamlıyor, telaşlı telaşlı kekeliyor:

"Affedersiniz... Kusura bakmayın," diyordu.

Başka söz bulamadı, hep ayaklarını sürte sürte, duvara kadar geri geri gitti. Daha uzağa gidemeyince, hanımın da elinde olmadan gülümseyerek beklediğini görünce, elini sağ cebine sokup hızla karıştırdı. Oradan mavi bir mendil, bir bıçak, bir parça da ekmek çıkardı. Her çıkardığı şeyi bir kere baktıktan sonra tekrar

cebine tıkıyordu. Sonra sol cebe geçti; orada bir sicim parçası, paslı iki çivi, bir gazete parçasına sarılmış resimler vardı. Hepsini yine cebine tıkıştırdı, endişeli bir tavırla bacaklarını dövdü. Bir yandan da sersem sersem kekeliyordu:

"Affedersiniz... Kusura bakmayın..."

Sonra birdenbire parmağını burnuna götürdü, içten bir gülüşle güldü. Budala! Hatırlamıştı. Kaputunun iki düğmesini çözdü, kolunu dirseğine kadar koynuna sokup karıştırdı. Nihayet bir mektup çıkardı, tozunu silker gibi şiddetle salladıktan sonra Hélène'e uzattı.

Hélène:

"Bu mektup bana mı, emin misiniz?" diye sordu.

Zarfın üstünde, harflerinin bacakları, dik konmuş iskambil kâğıtları gibi takla atan, iri bir köylü yazısıyla, gerçekten kendi adı ve adresi vardı. Hélène her satırda pek acayip ifadelere ve imlaya takılarak mektubu okumaya başladı, nihayet anlar anlamaz tekrar gülümsedi. Mektup, Rosalie'nin halasından geliyordu. Kadın, "Papaz Efendi'nin iki defa okuduğu duaya rağmen" kurası çıkan Zéphyrin Lacour'u kendisine yolluyordu. Zéphyrin, Rosalie'nin yavuklusu olduğu için, hala, çocuklara pazar günleri birbirlerini görmeleri için izin vermesini rica ediyordu. Üç sayfayı dolduran mektupta, bu rica, gitgide daha karışan aynı tabirlerle, istenip de söylenemeyen bir şeyi söylemek için ısrarlı bir gayretle tekrar ediliyordu. Sonra imzadan önce, hala, söylemek istediği şeyi birdenbire bulmuş gibi, etrafa püsküren bir mürekkep damlasının ortasına kalemini bastırarak şöyle yazmıştı: "Papaz Efendi izin veriyor."

Hélène kâğıtları yavaş yavaş katladı. Mektubu anlamaya çalışırken, başını iki üç defa kaldırıp askere bir göz atmıştı. O, hâlâ duvara yapışmış duruyor, dudakları kımıldıyor, her cümleyi çenesinin hafif bir hareketiyle onaylar gibi görünüyordu; herhalde mektubu ezbere biliyordu.

"Demek Zéphyrin Lacour sizsiniz, öyle mi?" diye sordu.

Asker gülmeye başladı, başını salladı.

"Girin azizim, orada durmayın."

Asker onun peşinden gelmeye razı oldu, fakat Hélène oturduğu halde, o, kapının yanında ayakta durdu. Hélène yan odanın loşluğu içinde onu pek iyi görememişti. Tam Rosalie boyunda olsa gerekti, bir santimetre daha kısa olsa, askerlikten ihraç edilirdi. Kızıl saçları gayet dipten kesilmişti, tek tüy sakalı yoktu; çillerle dolu yusyuvarlak bir yüzü, burgu deliği gibi ufacık bir çift gözü vardı. Vücuduna fazla büyük gelen yeni kaputu onu biraz daha yuvarlaklaştırıyordu; kırmızı pantolonlu bacaklarını ayırmış, geniş siperli asker kasketini önünde sallıyor, üniforma altında ekin kokan bön bir adamcağızın babayaniliğiyle* gülünç ve dokunaklı görünüyordu.

Hélène ona sorular sormak, bazı şeyler öğrenmek istedi:

"Beauce'tan bir hafta önce mi çıktınız?"

"Evet, madam."

"İşte şimdi Paris'tesiniz. Üzülmüyorsunuz ya?"

"Hayır, madam."

Cesaretleniyor, mavi kadife kumaşların kuşattığı odayı hayranlıkla seyrediyordu.

Hélène:

"Rosalie burada değil," diye devam etti. "Ama gelecek... Halası onun yavuklusu olduğunuzu yazıyor."

Nefercik cevap vermedi; beceriksiz bir gülüşle başını eğdi, ayağının ucuyla tekrar halıyı dürtmeye başladı.

Genç kadın:

"Demek ki askerlikten çıkınca onunla evleneceksiniz, öyle mi?" diye sordu.

Asker kıpkırmızı kesildi:

"Tabii," dedi. "Tabii! Sözlüyüz..."

Sonra hanımın lütufkâr halinden cesaret alarak, kasketini parmakları arasında çevirmeye başladı, nihayet konuştu:

"Ooo! Çoktan beri... Ufacıkken, beraber yemiş çalmaya giderdik. Az sopa yemedik, yalan yok... Lacour'larla Pichon'ların ev-

* Babayani: Gösterişi ve özentisi olmayan. *-ed.*

leri aynı yolun üstünde, yan yanaydı. Eh, Rosalie ile ben de âdeta bir çanaktan yiyerek büyüdük... Sonra onunkiler hep öldüler. Halası Marguerite baktı ona. Ama Rosalie kaltağının kolları daha o zamandan demir gibiydi."

Fazla coştuğunu hissedince sustu, çekingen bir sesle sordu:

"Belki bunların hepsini size anlatmıştır?"

Askerin konuşması hoşuna giden Hélène:

"Evet ama siz yine de söyleyin," dedi.

Asker devam etti:

"Kısacası çalıkuşu kadar ufaktı ama adamakıllı kuvvetliydi, işi öyle bir çevirirdi ki görülecek şeydi! Mesela bir gün benim tanıdığım birine bir şamar indirdi, aman ne şamar! Tam bir hafta kolu simsiyah gezdi adam... Ya, öyle oluverdi işte. Memlekette herkes bizi birbirimize yakıştırıyordu. Biz de daha on yaşına basmadan el ele tutuştuk... O zamandan beri sözümüzde duruyoruz, madam, duruyoruz..."

Parmaklarını açarak elini kalbinin üzerine koyuyordu. Ancak Hélène tekrar ciddileşmişti. Mutfağına bir asker sokacağını düşündükçe endişeleniyordu. Papaz Efendi ne kadar izin verirse versin, bu işi biraz tehlikeli buluyordu. Köylerde çok serbestlik vardır, sevdalılar hızlı gider. Hélène endişesini açığa vurdu. Zéphyrin bunu anlayınca gülmekten katılacaktı, fakat saygısından kendini tuttu:

"Aman madam! Aman madam! Siz Rosalie'yi tanımıyorsunuz, belli. Ben ne şamarlar yedim ondan! Erkekler, malum ya, şakalaşmaktan hoşlanırlar, öyle değil mi? Bazen onu çimdiklerdim. Çimdikleyince, döner suratımın ortasına şırak! diye bir tokat indirirdi... Kabahat halasında, boyuna 'Kızım, kendini gıdıklatma, uğur gelmez' derdi. Papaz da işe burnunu sokuyordu, belki de dostluğumuz bu yüzden hâlâ bozulmadı... Bizi kuradan sonra evlendireceklerdi. Sonra al sana bakalım! İşler kötüledi. Rosalie, askerliğim bitinceye kadar, kendisine çeyiz parası biriktirmek için Paris'te çalışmaya gideceğini söyledi... Sonra, uzatmayalım, işte böyle..."

Olduğu yerde iki yana sallanıyor, kasketini bir elinden ötekine geçiriyordu. Fakat Hélène'in hâlâ sustuğunu görünce, sadakatinden şüphelendiğine hükmetti. Hararetle haykırdı:

"Onu aldatır mıyım zannediyorsunuz? Sözlüyüm diyorum size, ötesi var mı? Tanrı biliyor, onu alacağım... İsterseniz, imza vermeye hazırım... Evet, isterseniz, kâğıt imzalar, veririm..."

Büyük bir heyecan içindeydi. Odanın içinde dolaşıyor, bir kalemle mürekkep bulmak için gözleriyle etrafı araştırıyordu. Hélène onu rahatlatmak için boş yere uğraştı. O, boyuna:

"Bir kâğıt imzalayayım, daha iyi," deyip duruyordu. "Size ne zararı var? İmzamı aldıktan sonra içiniz rahat eder."

Fakat tam o sırada, gözden tekrar kaybolmuş olan Jeanne zıplayarak, el çırpa çırpa, bir daha odaya girdi.

"Rosalie! Rosalie! Rosalie!" diye bir hava tutturmuş, sıçraya sıçraya geliyordu.

Yüklü sepetiyle yukarıya çıkmakta olan hizmetçi kadının açık kapılardan gelen soluması işitiliyordu gerçekten de. Zéphyrin odanın bir köşesine geriledi; sessiz bir gülüşle ağzı kulaklarına varıyor, burgu deliği gözleri bir köylü kurnazlığıyla parlıyordu. Rosalie sabahleyin aldığı şeyleri hanımına göstermek için, âdeti olduğu üzere, teklifsizce, dosdoğru odaya girdi.

"Madam," dedi, "karnabahar aldım. Bakın bir kere! Çifti on sekiz meteliğe, pahalı değil..."

Kapağını araladığı sepeti uzattığı sırada başını kaldırınca, kıs kıs gülen Zéphyrin'i gördü. Büyük bir hayret içinde, olduğu yere mıhlandı kaldı. Bir iki saniye geçti, herhalde onu üniformasıyla ilk bakışta tanımamıştı. Yuvarlak gözleri büyüdü, ufak, yağlı yüzü sarardı; sert, siyah saçları kımıldıyordu. Sadece:

"Aaa!" dedi.

Sonra hayretinden elindeki sepeti düşürdü. İçindeki karnabaharlar, soğanlar, elmalar halının üstüne döküldü. Jeanne neşeyle bir yaygara kopardı; yere, odanın ortasına atıldı, elmaların peşinden, koltukların, aynalı dolabın altına kadar koştu. Rosalie, hâlâ kaskatı, yerinden kımıldamıyor:

"O ne! Sen misin? Ne yapıyorsun burada? Söylesene, burada ne yapıyorsun?" diyordu.

Hélène'e döndü, sordu:

"Bunu siz mi içeriye aldınız?"

Zéphyrin konuşmuyor, yalnız, kurnaz bir edayla gözlerini kırpıştırıyordu. O zaman, Rosalie yelkenlerini suya indirdi ve gözlerine yaşlar hücum etti; yavukluşunu görmekten duyduğu sevinci göstermek için onunla alay etmekten başka yol bulamadı. Yaklaştı:

"Eeeh!" dedi. "Bu elbiseyle güzelsin, temizsin! Yanından geçsem tanımazdım bile! Bu ne kılık böyle? Nöbetçi kulübeni sırtına giymiş gibisin. Kafanı da adamakıllı tıraş etmişler ha, zangocun finosuna dönmüşsün... Aman tanrım, ne çirkinsin, ne çirkin!"

Zéphyrin'in canı sıkılmış, nihayet ağzını açmıştı:

"Kabahat bende değil ya... Seni de alaya gönderselerdi, görürdük ne kılığa gireceğini."

Nerede bulunduklarını da, odayı da, Hélène'i de, hâlâ elmaları toplamakla meşgul Jeanne'ı da unutmuşlardı. Hizmetçi kız, neferciğin karşısında, ellerini önlüğünün önünde kavuşturmuş, ayakta duruyordu.

"Ee, köyde herkes iyi mi?" diye sordu.

"Evet, yalnız Guignard'ların ineği hasta. Veteriner gelmiş, karnında su dolu diyesiymiş."

"Karnında su doluysa işi bitmiş demektir... Başka ne var ne yok?"

"Başka, iyilik... Orman bekçisinin kolu kırıldı... Canivet Baba öldü... Papaz Efendi, Grandval'den gelirken kesesini kaybetti, içinde otuz metelik varmış... Başka bir şey yok, iyilik, güzellik."

Sustular. Kısık dudakları şefkatli bir titreyişle hafifçe kımıldayarak, parlak gözlerle bakışıyorlardı. Bu, onlara mahsus bir kucaklaşma tarzı olsa gerekti, çünkü birbirlerine ellerini bile uzatmamışlardı. Fakat Rosalie birdenbire dalgınlıktan uyandı, zerzevatları yerde görünce hayıflandı. Ziyankârlığı görüyor muydu?

Kendisine ne marifetler yaptırıyordu, bak! Madam onu merdiven başında bekletmeliydi. Hem söyleniyor, hem eğiliyor, elmaları, soğanları, karnabaharları toplayıp sepete dolduruyor, kendisine yardım edilmesini istemeyen Jeanne'ın fena halde canını sıkıyordu. Zéphyrin'in yüzüne tekrar bakmadan mutfağa gideceği sırada, iki sevdalının mutluluğunun farkında olan olan Hélène, Rosalie'yi durdurdu:

"Dinle, kızım," dedi. "Halan pazar günleri bu delikanlının gelip seni görmesine izin vermemi istiyor... Öğleden sonra gelsin; sen de işine fazla engel olmamasına gayret et."

Rosalie durdu, sadece başını çevirdi. Pek memnundu, ama somurtkanlığı elden bırakmıyordu.

"Aman, madam! Beni adamakıllı rahatsız edecek!" diye haykırdı.

Sonra yan gözle Zéphyrin'e bir baktı, yüzünü yine o sevecen titreyişle buruşturdu.

Nefercik, aynı sessiz tebessümle ağzı kulaklarında, bir an hareketsiz kaldı. Sonra teşekkür ederek, kasketini kalbine bastırarak, geri geri yürüdü, çekildi. Kapı kapandığı halde, o, sahanlıkta hâlâ selamlamakla meşguldü.

Jeanne:

"Anne, bu, Rosalie'nin kardeşi mi?" diye sordu.

Hélène bu soru karşısında pek şaşaladı. Kendisinin de hayret ettiği ani bir iyilikle izin vermiş olmasına esefleniyordu. Bir iki saniye düşündü, sonra cevap verdi:

"Hayır, kuzeni."

Çocuk ciddi bir tavırla:

"Ya!" dedi.

Rosalie'nin mutfağı, Doktor Deberle'in günlük güneşlik bahçesine bakıyordu. Yazın, ardına kadar açık pencereden, karaağaçların dalları içeri girerdi. Burası, dairenin en aydınlık yeriydi. Apaydınlık, hatta o kadar ışıklıydı ki Rosalie mavi pamukludan bir perde takmak zorunda kalmıştı, öğleden sonra bu perdeyi çe-

kiyordu. Sağında ocak, solunda bir masa ile bir dolap bulunan bu ince uzun mutfağın küçüklüğünden başka şikâyeti yoktu. Mutfak takımlarıyla eşyayı öyle güzel yerleştirmişti ki pencerenin kenarında kendisine de bir yer ayırmış, akşamları orada çalışıyordu. Tencereleri, ibrikleri, tabakları harika denecek derecede temiz tutmakla övünürdü. İçeri güneş girdiği zaman, duvarlar pırıl pırıl yanar, bakır takımlar altın kıvılcımlar saçar, dövme demir tabaklar gümüşten aylar gibi yusyuvarlak parıldar, ocağın mavili beyazlı çinileri de bu yangın aydınlığına solgun renklerini katardı.

O günden sonraki cumartesi akşamı, Hélène öyle bir şamata işitti ki gidip bakmaya karar verdi.

"Ne var?" diye sordu. "Eşya ile mi dövüşüyorsun?"

Rosalie, saçları taraz taraz, kan ter içinde yere çömelmiş, kısacık kollarının var kuvvetiyle taşları siliyordu.

"Mutfağı yıkıyorum, madam," dedi.

Yıkama işini bitirmiş, kuruluyordu. Mutfağını daha önce hiç bu kadar güzelleştirmemişti. İçinde bir gelin yatabilirdi, her taraf düğün için hazırlanmış kadar beyazdı. Rosalie parmaklarını masa ile dolabın üzerinde öyle aşındırmıştı ki bu eşyalar yeni baştan zımparalanmışa benziyordu. Hele düzen, boy sırasıyla dizilmiş tencerelerle kavanozların kusursuz düzeni görülecek şeydi; üzerlerinde bir tek is lekesi kalmamış, pırıl pırıl yanan tavayla ızgaraya varıncaya kadar her şey kendi çivisine asılmıştı. Hélène bir an hiçbir şey söylemeden orada durdu; sonra gülümsedi, çekildi.

Artık her cumartesi günü aynı temizlik devam etti; Rosalie, toz içinde, su içinde dört saat vakit geçirmeye başladı. Pazar günleri, Zéphyrin'e temizliğini göstermek istiyordu. Misafirini o gün kabul ediyordu. Bir örümcek ağı bile kalsa ayıp olurdu. Etrafında her şey pırıl pırıl hale gelince, Rosalie keyifleniyor, şarkı söylüyordu. Saat üçte ellerini yıkıyor, başına kurdeleli bir hotoz giyiyordu. Sonra pamukludan perdeyi yarıya kadar çekiyor, mutfağı bir giyinme odası gibi loş yapıyor, etrafa verdiği çekidüzen ortasında, güzel bir kekik ve defne kokusu içinde Zéphyrin'i bekliyordu.

Saat tam üç buçukta Zéphyrin geliyordu, mahallenin saatleri üç buçuğu çalıncaya kadar sokakta dolaşıyordu. Rosalie onun, basamaklara çarpan iri kunduralarının sesini dinliyor, merdiven başında durduğu zaman kapıyı açıyordu. Çıngırağın ipini çekmesini yasak etmişti. Her defasında aynı sözleri konuşuyorlardı.

"Sen misin?"

"Evet, benim."

Sonra ışıldayan gözleriyle, kısık dudaklarıyla, burun buruna duruyorlardı. Derken, Rosalie önde, Zéphyrin arkada, içeri giriyorlardı. Fakat Rosalie onun, kasketini ve kılıcını çıkarmadan içeri girmesini yasaklamıştı. Mutfağında böyle şey istemiyordu, kılıçla kasketi bir dolaba saklıyordu. Sonra yavuklusunu pencerenin önüne, oraya hazırladığı yere oturtuyor, kımıldamasına artık izin vermiyordu.

"Rahat otur," diyordu. "İstersen, hanımın yemeğini pişirmemi seyret."

Fakat Zéphyrin, hemen hiçbir zaman eli boş gelmiyordu. Öğleden önce, arkadaşlarıyla beraber, sonu gelmez aylak gezintilerde sürterek, belli belirsiz bir memleket hasretiyle açık havayı içine çeke çeke, işsiz güçsüz, Meudon korusunda dolaşmayı âdet edinmişti. Boş durmamak için değnekler kesiyor, yontuyor, yolda yürürken bir yandan da bu değneklere türlü türlü süslemeler yapıyordu; adımları daha yavaşlıyor, kasketi arkaya atılmış, gözleri, değneği oyan bıçağından ayrılmadan, hendeklerin kenarında duruyordu. Sonra değneklerini elinden atmaya gönlü bir türlü razı olmadığı için bunları öğleden sonra Rosalie'ye getiriyor, o da mutfağını kirlettiği için biraz bağıra çağıra değnekleri onun elinden alıyordu. Halbuki aslına bakılırsa bunları biriktiriyordu; karyolasının altında, her boydan, her türlü şekille süslü bir yığın değnek vardı.

Bir gün, Zéphyrin, mendiline sarıp kasketinin içine koyduğu yumurta dolu bir kuş yuvasıyla geldi. Kuş yumurtasıyla yapılan omlet çok güzel olur, diyordu. Rosalie bu murdar şeyleri attı, fa-

kat yuvayı sakladı, değneklerin yanına koydu. Hoş, Zéphyrin'in cepleri hep tıklım tıklım dolu olurdu. İçlerinden, Seine nehri kenarından toplanmış şeffaf çakıllar, hurda demir parçaları, kurumuş yabani yemişler, paçavracıların tenezzül edip almadıkları, ne olduğu belirsiz kırık dökük eşyalar, bir sürü acayip şeyler çıkarırdı. En sevdiği şey resimlerdi. Yollar boyunca, üzerinde zenciler ve palmiyeler, Mısırlı rakkaseler ve gül demetleri resimleri bulunan çikolata yahut sabun kâğıtları toplardı. Civardaki panayırlarda yerlere atılmış, üzerlerinde sarışın ve hülyalı kadın resimleri bulunan, eski, patlak kutu kapakları, boyalı gravürler, elma şekerleri sarılan yaldızlı kâğıtlar buldu muydu, mal bulmuş Mağribî gibi sevinir, yüreği gururla dolardı. Bütün bu ganimetleri cebe indirir, en güzel parçaları bir gazete kâğıdına sarardı. Pazar günleri, Rosalie'nin bir salça yaparken, bir et kızartırken, arada boş vakti olursa, bu resimleri ona gösterirdi. Bunları onun için getiriyordu, isterse alabilirdi; ancak, resimlerin etrafındaki kâğıtlar her zaman temiz olmadığından resimleri keser, bundan da pek zevk duyardı. Rosalie kâğıt kırpıntıları yemeklerinin içine kadar uçtuğu için kızardı. Zéphyrin'in, makası ondan nasıl bir köylü kurnazlığıyla kaptığı görülecek şeydi. Bazen Rosalie yakasını kurtarmak için makası ona kendiliğinden veriverirdi.

Bir tavanın içinde, bir domates salçası cızırdardı. Rosalie, elinde bir tahta kaşık, salçayı karıştırırken, Zéphyrin başını eğmiş, sırtı kırmızı apoletleriyle daha geniş, resimler keserdi. Saçları o kadar dipten kesikti ki kafatasının derisi görünür, sarı yakası arkadan bollaşır, kavruk ensesi meydana çıkardı. Yarım saat, kırk beş dakika, bir şey konuşmazlardı. Zéphyrin başını kaldırır, Rosalie'nin un alışını, maydanoz kıyışını, salçaya tuz, biber ekişini derin bir ilgiyle seyrederdi. O zaman, uzun aralıklarla, ağzından bir laf çıktığı olurdu:

"Vay canına! Ne güzel kokuyor!"

Aşçı kız, harıl harıl yemek pişirmekle meşgul, cevap vermeye tenezzül etmezdi. Uzun bir sessizlikten sonra o da:

"Asıl mesele, hafif ateşte tıkırdamasındadır," derdi.

Konuşmaları bunun dışına çıkmazdı. Artık memleketten bile bahsettikleri yoktu. Bir hatıraları uyansa, bir kelimeyle anlaşır, bütün öğleden sonra için için buna gülerlerdi. Bu, onlara yetiyordu. Rosalie, Zéphyrin'i geçirirken, ikisi de pek güzel eğlenmiş olurlardı.

"Haydi git! Hanımın yemeğini vereceğim."

Delikanlıya kasketiyle kılıcını verir, onu önü sıra iter, sonra yüzü çok neşeli, hanımın yemeğini verirdi. Zéphyrin de kollarını sallaya sallaya, burnundan gitmeyen o güzel kekik ve defne kokusuyla içi gıcıklanarak, kışlaya dönerdi.

İlk zamanlar Hélène onları gözetlemek lüzumunu duymuştu. Bir emir vermek için birdenbire çıkageliyordu. Her seferinde de Zéphyrin'i aynı köşede, masa ile pencere arasında, bacaklarını içeri çekmeye onu mecbur eden delikli taşın yanında buluyordu. Hanım gözükür gözükmez, Zéphyrin hazırol vaziyetinde kalkıyor, ayakta bekliyordu. Şayet hanım ona bir söz söyleyecek olursa, ancak selamlarla, saygıyla bir şeyler geveleyerek cevap veriyordu. Hélène onları hiçbir zaman rahatsız etmediğini, yüzlerinde daima sabırlı âşıkların dinginliğini muhafaza ettiklerini görünce, yavaş yavaş rahatladı.

Hatta Rosalie, Zéphyrin'den çok daha açıkgöz görünüyordu. Genç kız Paris'e geleli birkaç ay oluyordu. Passy Sokağı, Franklin Sokağı ve Vineuse Sokağı gibi üç sokaktan başka yeri bilmediği halde, azar azar acemilikten kurtuluyordu. Zéphyrin ise, alayda, hâlâ pısırıklığını muhafaza ediyordu. Rosalie, hanımına, onun aptallaştığını söylüyordu, çünkü memleketteyken elbette daha kurnazdı. Bunun sebebi üniforma, diyordu; asker olan delikanlıların hepsi çekilmez derecede aptallaşıyordu. Gerçekten, yeni girdiği hayatın içinde sersemleyen Zéphyrin, kaz gibi yuvarlak gözlü, paytak yürüyüşlü bir şey olmuştu. Apoletlerinin altında köylü hantallığını muhafaza ediyordu, kışla ona henüz Parisli piyadenin ne cazibesini ne de şatafatlı tavırlarını öğretebilmiş-

ti. Yoo! Madam hiç merak etmesindi! Zéphyrin çılgınlık etmeye kalkacak adam değildi.

Onun için, Rosalie ana gibi şefkatli davranıyordu. Bir yandan şişe kebap geçirirken, bir yandan da Zéphyrin'e akıl öğretiyor, sakınması gereken belalara dair ona iyi öğütler veriyordu; o da, her öğüdü, başını şiddetle eğerek yerinde buluyor, söz dinliyordu. Her pazar günü ayine gittiğine, sabah akşam dindar bir Hıristiyan gibi dua ettiğine yemin etmesi gerekiyordu. Rosalie onu temizliğe de teşvik ediyor, giderken üstünü fırçalıyor, kaputunun düğmelerini sağlamlaştırıyor, tepeden tırnağa muayeneden geçiriyor, bir aksaklığı olup olmadığına bakıyordu. Sağlığını da merak ediyor, her türlü hastalığa karşı ilaçlar salık veriyordu. Zéphyrin, bu iyiliklere karşılık olarak, onun su küpünü doldurma teklifinde bulunuyordu. Rosalie, suları yerlere döker korkusuyla uzun müddet bu teklifi reddetti. Fakat bir gün Zéphyrin iki kova suyu, merdivene bir damla su dökmeden yukarı çıkarınca, artık o andan itibaren, pazar günleri küpü doldurmaya başladı. Rosalie'ye daha başka hizmetlerde de bulunuyor, bütün ağır işleri görüyor, bakkaldan tereyağı almayı unutmuşsa, gidip pekâlâ alıyordu. Hatta mutfakta çalışmaya bile başladı. Önce zerzevat ayıkladı. Sonra Rosalie ona öteberi kıydırdı. İki hafta sonunda, salçalara el sürdürmemekle beraber, elinde tahta kaşıkla başında beklemeye başladı. Rosalie onu kendisine yamak edinmişti; genç adamı bazen kırmızı pantolonu, sarı yakasıyla, kolunda bir mutfak bezi, aşçı yamağı gibi ocak başında çalışır gördükçe kahkahadan kırılıyordu.

Bir pazar günü Hélène mutfağa geldi. Terlikleri ayaklarının gürültüsünü boğuyordu, kapının eşiğinde durdu; hizmetçi kız da, asker de onun geldiğini duymamışlardı. Zéphyrin, kendi köşesinde, dumanı tüten bir kâse et suyunun başına oturmuştu. Sırtı kapıya dönük olan Rosalie, ona ince uzun ekmek dilimleri kesiyordu.

"Haydi, ye yavrum!" diyordu. "Çok yol yürüyorsun, karnın ondan acıkıyor... Al! Yeter mi? Daha istiyor musun?"

Aynı zamanda, ona şefkatli ve endişeli gözlerle, okşarcasına bakıyordu. Zéphyrin, toparlak yüzüyle, kâsenin başına çökmüş, bir dilim ekmeği bir lokma yapıyordu. Çilden sapsarı yüzü, içine daldığı buğu ile kızarıyordu.

"Vay canına!" diyordu. "Ne et suyu! İçine ne koyuyorsun bunun, kuzum?"

Rosalie:

"Dur," dedi, "pırasa seversen..."

Fakat arkasını dönünce hanımını gördü. Hafif bir feryat kopardı, ikisi de taş kesilip kaldılar. Sonra Rosalie birdenbire bir araba lafla özür diledi:

"Kendi payımı veriyorum, madam! Vallahi kendi payım, kendime et suyu almayacaktım... İnanmazsanız sorun, en kutsal neyim varsa onun üstüne yemin ederim; dedim ki, benim payıma düşen et suyunu istersen sana vereyim, dedim... Haydi, söylesene, böyle olmadı mı?"

Hanımının sustuğunu görünce endişelendi, onu öfkelendi zannetti, titremeye başlayan bir sesle devam etti:

"Açlıktan ölüyordu, madam; buradan bir tane çiğ havuç çalmış... Yemeklerini öyle az veriyorlar ki! Sonra da, düşünün bir kere, cehennemin dibine kadar yürümüşler, nehir boyunca kimbilir nereye kadar... Siz de olsanız, madam, Rosalie, şuna bir et suyu ver, derdiniz."

Hélène, lokmasını yutmaya cesaret edemeden, ağzı dolu kalan neferciğin karşısında daha fazla sert duramadı. Yumuşak bir sesle cevapladı:

"İyi ya, kızım, bu delikanlının karnı aç olduğu zaman, kendisini yemeğe çağırırsın, olur biter... İzin veriyorum."

Sertliğini kendisine daha önce bir kere daha unutturan şefkati onların karşısında yine duyuyordu. Bu mutfakta ne kadar mutluydular! Batan güneş, yarıya kadar örtülü pamuklu perdeden içeri süzülüyordu. Bakır takımlar dipteki duvarda parıltılar saçıyor, mutfağın alacakaranlığını pembe bir yansımayla aydınla-

tıyordu. Orada, bu altın ışıklı loşlukta, ikisinin de ufak yuvarlak yüzü birer ay gibi sakin ve parlak görünüyordu. Sevdalarında o kadar sakin bir eminlik vardı ki, mutfak takımlarının güzel intizamını bozmuyorlardı. İştahları açık, kalpleri tok, ocaklarından yükselen güzel kokuların içinde göneniyorlardı.

O akşam, Jeanne uzun uzun düşündükten sonra;

"Anne," dedi, "Rosalie'nin kuzeni onu hiç öpmüyor, niçin acaba?"

Hélène:

"Niçin öpüşsünler?" diye cevap verdi. "Düğünleri olduğu gün öpüşecekler."

II

O SALI, çorbadan sonra Hélène kulak kabarttı:

"Ne sağanak yağmur, işitiyor musunuz?" dedi. "Vah vah, bu akşam çok ıslanacaksınız."

Eski cübbesinin omuzları zaten ıslanmış olan rahip:

"Amaan!" dedi. "Birkaç damla yağmurdan ne çıkar!"

"Benim yolum epey uzun," dedi Mösyö Rambaud. "Ama yine de yaya döneceğim, yürümek hoşuma gidiyor... Hem, şemsiyem de var."

Jeanne tabağında kalan son şehriye tanelerine bakarak düşünüyordu. Sonra yavaş yavaş konuştu:

"Rosalie hava fena olduğu için gelmeyeceksiniz diyordu... Annem, gelirler diyordu... Ne iyi insanlarsınız, hep geliyorsunuz."

Sofrada herkes gülümsedi. Hélène iki kardeşe dönerek, sevecen bir baş işareti yaptı. Dışarıda, sağanak boğuk bir gürültüyle devam ediyor, ani rüzgârlar panjurları çatırdatıyordu. Kış geri gelmiş gibiydi. Rosalie, kırmızı ribs perdeleri itinayla örtmüştü; tavandan bembeyaz sarkan avizenin sakin ışığıyla aydınlanmış, sımsıkı kapalı küçük yemek salonunda, fırtınanın sarsıntıları ortasında tatlı bir samimiyet havası vardı. Maun büfenin üstünde,

porselen takımlar bu sakin ışığı yansıtıyordu. Bu huzur içinde, sofra başındaki dört kişi, tertemiz ve kibar sofra takımlarının karşısında, hizmetçi kadının keyfini bekleyerek, telaşsızca konuşuyorlardı.

Rosalie elinde tabakla içeri girerek teklifsizce:

"Ya, bekliyordunuz, değil mi, ne yapalım?" dedi. "Mösyö Rambaud için fırında dil balığı filetosu... Bunu son dakikada ateşten almak lazım da, ondan."

Mösyö Rambaud, Jeanne'ı eğlendirmek ve aşçılıktaki hünerleriyle pek övünen Rosalie'yi memnun etmek için oburmuş gibi görünüyordu. Hizmetçi kıza döndü:

"Söyle bakalım, bugün ne pişirdin? Hep karnım doyduktan sonra güzel yemekler getirirsin," dedi.

Rosalie:

"Yoo!" dedi. "Her zamanki gibi üç türlü yemek var, fazla değil... Dil balığı filetosundan sonra bir but kızartması, arkasından frenk lahanası yiyeceksiniz... Sahi söylüyorum, başka bir şey yok."

Fakat Mösyö Rambaud yan gözle Jeanne'a bakıyordu. Çocuk çok neşeleniyor, ellerini ağzında birleştirip kahkahalarını boğuyor, hizmetçi kızın yalan söylediğini anlatmak istercesine başını sallıyordu. Bunun üzerine, Mösyö Rambaud şüpheli bir tarzda dilini şaklattı, Rosalie de öfkeliymiş taklidi yaptı:

"Küçükhanım gülüyor diye bana inanmıyorsunuz, iyi ya! Ona inanın, karnınızı doyurmayın, eve dönüşte tekrar sofraya oturmaya mecbur olunca anlarsınız."

Hizmetçi kız gittikten sonra daha fazla gülen Jeanne, baklayı ağzından çıkarmak için müthiş bir istek duydu:

"Sen çok obursun," diye başladı. "Ben mutfağa gidip baktım."

Fakat sustu.

"Ama yok, söylemeyeceğim, öyle değil mi anne? Bir şey yok, hiçbir şey yok. Seni aldatmak için gülüyorum."

Bu sahne her salı tekrarlanıyor, her defasında da aynı şekilde başarılı oluyordu. Hélène, Mösyö Rambaud'nun bu oyuna is-

tekle katlanmasından duygulanıyordu. Çünkü onun bir güneyli kanaatkârlığıyla, uzun zaman günde biraz sardalye ezmesi ve altı tane zeytinle yaşadığını bilmiyor değildi. Rahip Jouve'a gelince, o hiçbir vakit yediği şeyin ne olduğunu bilmezdi; hatta çoğu zaman onun bilgisizliği ve dalgınlığıyla alay ederlerdi. Jeanne parlak gözleriyle onu gözetliyordu. Yemek sofraya gelince rahibe bakarak:

"Mezgit balığı çok lezzetli," dedi.

Rahip:

"Çok lezzetlidir, cicim," diye mırıldandı. "Ay, sahi, mezgitmiş, ben kalkan zannediyordum."

Herkes gülünce, o da saf bir edayla sebebini sordu. Tekrar odaya giren Rosalie çok incinmiş görünüyordu. Öyle ya, kendi köyünün papazı, memleketinde, yiyecekleri çok daha iyi tanırdı; bir tavuğun, sofrada paralarken bile kaç yaşında olduğunu bir hafta farkla söylerdi; yiyeceği yemeğin ne olduğunu önceden anlamak için mutfağa girmesine gerek yoktu, kokusunu duysa yeterdi. Eğer Rosalie, Rahip Efendi gibi bir köy papazının evinde hizmet etmiş olsaydı, bugün bir omlet pişirmesini bile bilmeyecekti.

Rahip, sanki oburluktan nasibini almamış olması çaresiz bir kusurmuş gibi sıkılgan bir edayla özür diliyordu. Ama gerçekten kafasının içi başka şeylerle çok doluydu.

Rosalie sofraya kızarmış butları koyarak:

"Bu, bir but kızartmasıdır," dedi.

Hepsi birden, Rahip Jouve başta olmak üzere, tekrar güldüler. Rahip koca kafasını ileri uzattı, ufacık gözlerini kırpıştırdı.

"Evet, kesinlikle, but kızartması," dedi. "Galiba söylemesen de anlayacaktım."

Gerçi o gün rahip her zamankinden daha dalgındı. Sofrada oturmaktan sıkılan, kendi evinde ayakta karnını doyuran bir kimse gibi aceleci, çabuk yiyordu; sonra dalgın, sorulara sadece gülümseyerek cevap veriyor, ötekileri bekliyordu. İkide bir, kardeşine hem cesaret verici hem endişe gizleyen bir gözle bakıyordu. Mösyö Rambaud da her zamanki gibi sakin görünmüyordu, ama onun

şaşkınlığı, akıllı uslu mizacına hiç uymayan bir konuşma isteğiyle ve iskemlesi üstünde durmadan kıpırdanışıyla belli oluyordu.

Frenk lahanasından sonra, Rosalie tatlıyı getirmekte geciktiğinden bir sessizlik oldu. Dışarıda yağmur sağanağı daha şiddetle dökülüyor, evi büyük bir şakırtı kaplıyordu. Yemek salonunda bir parça bunalmışlardı. O zaman Hélène, salondaki havanın her zamankinden farklı olduğunu, iki kardeş arasında söylemedikleri bir şey bulunduğunu sezdi. Merakla yüzlerine baktı, nihayet:

"Aman tanrım! Ne müthiş yağmur!" diye mırıldandı. "Canınızı sıkıyor herhalde, ikiniz de üzgün görünüyorsunuz, ha?"

Fakat onlar telaşla öyle olmadığını kanıtlamak istercesine hayır dediler. O sırada Rosalie, elinde koca bir tabakla çıkagelince, Mösyö Rambaud heyecanını gizlemek için:

"Ben demedim mi!" diye haykırdı. "İşte yine bir sürpriz!"

O günkü sürpriz vanilyalı muhallebiydi, aşçı kızın çok iyi yaptığı şeylerden biriydi bu. Onun için, tabağı sofraya bırakırken dudaklarında beliren geniş ve sessiz gülümseme görülecek şeydi. Jeanne el çırpıyor, boyuna:

"Ben biliyordum, ben biliyordum! Mutfakta yumurtaları gördümdü," deyip duruyordu.

Mösyö Rambaud üzüntüyle:

"Ama ben doydum," dedi. "İmkânı yok, yiyemem."

O zaman, Rosalie ciddileşti, öfkesini zapt etmeye çalışarak, ağırbaşlı bir edayla:

"Nasıl!" dedi. "Sizin için yaptığım muhallebiyi yemeyeceksiniz, ha? Pekâlâ, hele yemeyin bakalım... Evet, hele yemeyin..."

Mösyö Rambaud, çaresiz, tabağına epeyce muhallebi doldurdu. Rahip hâlâ dalgındı. Peçetesini katladı, çoğu zaman yaptığı gibi, herkes tatlısını yiyip bitirmeden kalktı. Başı omzuna doğru eğik, bir an salonda dolaştı; sonra Hélène sofradan kalkınca, Mösyö Rambaud'ya manalı bir şekilde baktı, genç kadını odasına götürdü. Onlar girdikten sonra açık bıraktıkları kapıdan, alçak sesle konuştukları işitildi hemen, yalnız ne konuştukları anlaşılmıyordu.

Jeanne, elindeki bisküviyi bir türlü bitiremiyor gibi görünen Mösyö Rambaud'ya:

"Çabuk ol," diyordu. "Sana yaptığım işi göstereceğim."

Fakat o acele etmiyordu. Rosalie sofrayı toplamaya başlayınca, ne de olsa kalkmak zorunda kaldı. Çocuk kendisini odaya çekip götürmeye uğraşırken, o:

"Dur hele, dur hele!" diye söyleniyor, şaşkın ve korkak, kapının önünden uzaklaşıyordu. Sonra rahip sesini yükseltince, öyle bir halsizlik duydu ki üstü boşaltılan sofranın başına tekrar oturmaya mecbur oldu. Cebinden bir gazete çıkarmıştı.

"Sana küçük bir araba yapayım," dedi.

O zaman, Jeanne odaya gidelim lafını bırakıverdi. Mösyö Rambaud bir yaprak kâğıttan çeşit çeşit oyuncaklar çıkartmaktaki hüneriyle onu hayran bırakırdı. Tavuklar, kayıklar, türlü oyuncaklar, papaz külahları, arabalar, kafesler yapardı. Fakat o gün parmakları kâğıdı bükerken titriyor, ufak ayrıntıları yapmayı başaramıyordu. Bitişik odadan gelen en hafif gürültü üzerine başını eğiyordu. Ama Jeanne, gayet meraklı, onun yanı başında masaya abanmıştı.

"Sonra arabaya koşmak için bir tavuk yaparsın," dedi.

Odada Rahip Jouve, abajurun serptiği gölgeli ışığın ortasında, ayakta durmuştu. Hélène geridonun yanına, her zamanki yerine oturmuştu. Salı günleri dostlarının yanında teklife lüzum görmediği için çalışıyor, parlak ışık dairesinin ortasında, yalnız, küçük bir çocuk takkesi diken solgun elleri görünüyordu.

Rahip:

"Jeanne'ın artık merak edilecek hiçbir şeyi kalmadı ya?" diye sordu.

Hélène cevap vermeden önce başını salladı.

"Doktor Deberle artık iyice emin görünüyor," dedi. "Ama yavrucak hâlâ çok sinirli... Dün iskemlesinin üstünde baygın bir halde buldum onu."

Rahip:

"Hareket etmiyor," diye devam etti. "Fazla kapalı oturuyorsunuz, herkes gibi yaşamıyorsunuz."

Sustu, bir sessizlik oldu. Herhalde söyleyeceği şey için aradığı girişi bulmuştu, fakat tam konuşacağı zaman durakladı. Bir iskemle aldı, Hélène'in yanına oturdu.

"Beni dinleyin, yavrum," dedi. "Bir müddetten beri sizinle ciddi konuşmak istiyorum. Burada geçirdiğiniz hayat iyi değil. Sizin yaşınızda, insan, böyle dört duvar arasına kapanmaz; dünyadan böyle vazgeçmek, sizin için olduğu kadar, çocuğunuz için de kötü... Bin türlü tehlike vardır, sağlıkla ilgili tehlikeler, daha başka tehlikeler..."

Hélène hayretle başını kaldırmıştı.

"Ne demek istiyorsunuz, dostum?" diye sordu.

Rahip hafif bir sesle:

"Vallahi," diye devam etti, "ben dünyayı az tanırım, ama bir kadının koruyucusuz kalırsa hayatta tehlikeye çok maruz olduğunu da bilirim... İşin özü, siz çok yalnızsınız, içine gömüldüğünüz bu yalnızlık da hayırlı bir şey değildir. İnanın bana, bir gün gelecek, bundan rahatsız olacaksınız."

Hélène telaşlı bir edayla:

"Ama benim bir şikâyetim yok, bu halimden çok memnunum," dedi.

İhtiyar rahip koca kafasını ağır ağır salladı.

"Elbette, çok zevkli şeydir. Kendinizi gayet mutlu hissediyorsunuz, anlıyorum. Ancak, bu yalnızlık ve hülya yokuşunun insanı nereye götüreceği bilinmez... Yoo! Sizi bilirim, kötülük işlemek elinizden gelmez. Ama bu hayat ortasında er geç rahatınızı kaybedebilirsiniz. Günün birinde iş işten geçmiş olur, etrafınızda ve kendi içinizde boş bıraktığınız yeri, ıstıraplı ve itiraf edilemez bir duygu işgal edebilir."

Loşlukta, Hélène'in yüzünü bir kırmızılık kaplamıştı. Acaba Rahip Jouve kalbinin içini mi okumuştu? Acaba içinde büyümekte olan heyecanı, şimdi hayatını dolduran ve o zamana kadar

kendisinin de araştırmak istemediği o iç ürpertisini mi biliyordu? Elindeki iş dizlerine düştü. Vücuduna bir gevşeklik yayılıyor, Hélène rahipten, varlığının derinliğine gömdüğü o belirsiz şeyleri nihayet açıkça itiraf etmesine, açıkça söylemesine imkân verecek sofuca bir elbirliği bekliyordu. Mademki her şeyi biliyordu, ona soru sorabilirdi, cevap vermeye çalışacaktı.

"Kendimi sizin elinize bırakıyorum, dostum," diye mırıldandı. "Bilirsiniz ki öteden beri sözünüzü dinlemişimdir."

Bunun üzerine, rahip bir müddet sustu; sonra ağır ağır, ciddi bir edayla:

"Kızım, evlenmelisiniz," dedi.

Hélène böyle bir nasihatin verdiği şaşkınlık ortasında, kolları gevşek, sustu kaldı. Daha başka sözler bekliyor, rahibin ne demek istediğini kavrayamıyordu. Fakat rahip devam ediyor, onu evlenmeye razı edecek sebepleri sayıp döküyordu:

"Düşünün ki henüz gençsiniz... Paris'in bu ücra köşesinde, kırk yılda bir sokağa çıkarak, hayatta her şeyin cahili olarak daha fazla yaşayamazsınız. Herkesin yaşadığı hayata sokulmanız lazım, yoksa ileride yalnızlığınızdan acı acı pişman olursunuz... Böyle kapalı yaşamanın aheste aheste yaptığı tesiri göremiyorsunuz, ama dostlarınız yüzünüzün solgunluğunu fark ediyorlar, telaşa düşüyorlar."

Her cümlede duruyor, Hélène'in, sözünü keseceğini, teklifini tartışacağını umuyordu. Fakat o, hayretten donakalmış gibi, pek soğuk duruyordu.

Rahip devam etti:

"Gerçi çocuğunuz var. Bu iş, nazik bir noktadır... Ancak, şunu da bilmiş olun ki, bizzat Jeanne'ınızın menfaati bakımından bir erkek eli burada çok faydalı olacaktır. Yoo! Biliyorum, sahiden baba olacak, çok iyi bir insan bulmak lazım..."

Hélène onun sözünü bitirmesine meydan vermedi. Birdenbire, görülmemiş bir isyan ve tiksintiyle konuştu:

"Hayır, hayır, istemem... Bana bunu nasıl tavsiye ediyorsunuz, dostum? Katiyen, işitiyor musunuz, katiyen!"

Bütün kalbi isyan ediyordu, verdiği ret cevabının şiddetinden kendisi de ürkmüştü. Rahibin teklifi, içini okumaktan sakındığı, ruhundaki o karanlık köşeyi kurcalamıştı; duyduğu acıdan, nihayet, derdinin vahimliğini anlıyordu, sırtındaki son giysinin sıyrıldığını hisseden bir kadının iffetli korkusunu duyuyordu.

O zaman, ihtiyar rahibin parlak ve gülümseyen bakışı altında, çırpındı:

"Ama evlenmek istemiyorum ben, kimseyi sevdiğim yok ki!"

Rahibin hâlâ kendisine baktığını görünce, yalanını yüzünde okuyor sandı; kızardı, kekeledi:

"Düşünün bir kere, yastan çıkalı daha on beş gün oldu... Yok, imkânı yok..."

Rahip sakin sakin:

"Kızım," dedi, "söze başlamadan önce çok düşündüm. Sanıyorum ki mutluluğunuzun yolu bu... Sakin olun. İstemediğiniz hiçbir şeyi yapmayacaksınız."

Sustular. Hélène dudaklarına kadar yükselen itirazları zapt etmeye çalışıyordu. Dikişini tekrar eline aldı, başı eğik, bir iki iğne dürttü. Sessizliğin ortasında, yemek odasından Jeanne'ın incecik sesi işitildi:

"Arabaya tavuk koşulmaz, at koşulur... Sen at yapmasını bilmiyor musun?" diyordu.

Mösyö Rambaud:

"Yoo, hayır," diye cevap veriyordu. "At yapmak zor iştir. Ama istersen, sana araba yapmasını öğreteyim."

Oyun her zaman böyle biterdi. Jeanne, dostunun kâğıdı ufacık ufacık dört köşe parçalar halinde katlayışına büyük bir dikkatle bakar, sonra o da bir deneme yapar, fakat yanılır, ayağını yere vururdu. Yine de kayık ve papaz külahı yapmasını öğrenmişti.

Mösyö Rambaud sabırla:

"Görüyorsun ya," diyordu, "böyle dört köşe bükersin, sonra çevirirsin..."

Bir süredir kulak kabartmış, bitişik odada konuşulan sözlerden birkaçını işitmiş olsa gerekti; elceğizleri daha fazla titriyor, dili öyle dolaşıyordu ki kelimelerin yarısını yutuyordu.

Bir türlü sakinleşemeyen Hélène lafa tekrar başladı. Dikişini geridonun üstüne bıraktı, birdenbire rahibe sordu:

"Evleneyim, peki, kiminle? Elinizin altında biri var, değil mi?"

Rahip Jouve ayağa kalkmış, ağır ağır dolaşıyordu. Yürümeye devam ederek başıyla onayladı. Hélène:

"Peki, adını söyleyin bakayım," dedi.

Rahip bir anlığına onun karşısında ayakta durdu, sonra hafifçe omuz silkerek:

"Neye yarar? Mademki reddediyorsunuz," dedi.

"Olsun, bilmek isterim; bilmezsem, nasıl karar verebilirim?"

Rahip Jouve hâlâ ayakta duruyor, dikkatle onun yüzüne bakıyordu; hemen cevap vermedi. Dudaklarında hazince bir tebessüm beliriyordu. Nihayet, âdeta kısık sesle:

"Nasıl olur?" dedi. "Tahmin edemediniz mi?"

Hayır, tahmin edemiyordu. Zihninde araştırıyor, hayret ediyordu. O zaman Rahip Jouve sadece bir işaret yaptı, bir baş hareketiyle yemek salonunu gösterdi.

Hélène sesini alçaltarak:

"O mu?!" dedi.

Sonra gayet ciddi bir tavır aldı. Artık şiddetle itiraz etmiyordu. Yüzünde, yalnız hayret ve keder okunuyordu. Uzun müddet, gözleri yerde, düşünceli durdu. Hayır, bu kesinlikle aklına gelmezdi. Ama yine de hiçbir itiraz bulamıyordu. Mösyö Rambaud hiç çekinmeden elini elinin içine bırakabileceği biricik erkekti. Ne kadar iyi bir adam olduğunu biliyordu, onun burjuva hantallığını gülünç de bulmuyordu. Ama bu adama duyduğu sevgiye rağmen, onun kendisini sevdiğini düşündükçe vücudu buz kesiliyordu.

Rahip tekrar odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başlamıştı, yemek odasının kapısı önünden geçerken Hélène'i yavaşça çağırdı:

"İşte gelin, bakın."

Hélène kalktı, baktı. Mösyö Rambaud, Jeanne'ı nihayet kendi sandalyesine oturtmuştu. Kendisi, önce masaya abanmışken, şimdi küçük kızın ayakları dibine oturmuştu. Önünde diz çökmüş, bir koluyla ona sarılmıştı. Masanın üstünde, tavuk koşulu bir araba ile kayıklar, kutular, papaz külahları vardı.

Mösyö Rambaud:

"Ee, beni seviyor musun?" diyordu. "Bir daha söyle bakayım beni sevdiğini."

"Tabii, seviyorum, biliyorsun."

Mösyö Rambaud sanki aşkını ilan etmeye hazırlanmış gibi tereddüt ediyor, titremeler geçiriyordu:

"Peki, ya sana hep burada, senin yanında kalayım dersem, ne dersin?"

"Çok sevinirim; beraber oynardık, değil mi? Ne güzel eğlenirdik!"

"Hep, anlıyor musun, hep burada kalacağım."

Jeanne eline bir kayık almış, jandarma şapkası şekline sokuyordu.

"Ama önce annem izin vermeli," diye mırıldandı.

Bu cevap Mösyö Rambaud'ya bütün endişelerini tekrar duyurmuş gibi oldu. Kaderi belli oluyordu.

"Elbette," dedi. "Ama annen izin verirse, sen olmaz demeyeceksin, değil mi?"

Jandarma şapkasını bitirmekte olan Jeanne, heyecan içinde, kendine mahsus bir şarkı tutturdu:

"Evet, evet, evet, derim... Evet, evet, evet derim... Baksana, ne güzel oldu şapkam."

Mösyö Rambaud gözleri yaşaracak kadar duygulanmış, dizleri üzerinde doğruldu, çocuğu kucakladı; Jeanne da onun boynuna

sarılmıştı. Mösyö Rambaud kardeşini Hélène'in rızasını almakla görevlendirmişti, kendisi de Jeanne'ınkini almaya çalışıyordu.

Rahip gülümseyerek:

"Görüyorsunuz," dedi, "çocuk razı."

Hélène ciddiliğini bozmadı. Artık tartışmıyordu. Rahip tekrar savunmasına başlamış, Mösyö Rambaud'nun meziyetlerini ısrarla sayıyordu. Jeanne için hazır bulunmuş bir baba değil miydi? Hélène onu tanıyordu, kendisini ona emanet etmekle hiçbir şeyi tesadüfe bırakmış olmayacaktı. Sonra, Hélène hâlâ bir şey söylemediği için, rahip asla kardeşini düşündüğünden değil, onu ve onun mutluluğunu düşündüğünden böyle bir teşebbüsü üzerine aldığını, büyük bir heyecan ve büyük bir ağırbaşlılıkla ekledi.

Hélène hararetle:

"Size inanıyorum," dedi, "beni de ne kadar sevdiğinizi bilirim. Durun, cevabımı kardeşinizin yanında vermek isterim."

Saat onu çalıyordu. Mösyö Rambaud yatak odasına girmekteydi. Hélène elini uzatarak ona doğru ilerledi.

"Teklifinizden dolayı size teşekkür ederim, dostum," dedi. "Bundan dolayı size minnettarım. Söylediğinize iyi ettiniz..."

Gayet sakin, dikkatle Rambaud'nun yüzüne bakıyor, onun koca elini avucuyla sarıyordu. Mösyö Rambaud titriyor, gözlerini kaldırmaya cesaret edemiyordu.

Hélène:

"Yalnız," diye devam etti, "düşünmek isterim. Belki, çok zaman düşünmem gerekecek."

Mösyö Rambaud, içi rahat etmiş, Hélène'in kendisini derhal kapı dışarı etmediğine memnun, kekeledi:

"Oo! Ne kadar isterseniz, altı ay, bir sene, daha fazla..."

O zaman Hélène hafifçe güldü.

"Fakat dost kalacağız," dedi. "Eskisi gibi yine geleceksiniz. Sadece, size bu işten ilk defa olarak ben bahsedinceye kadar bekleyeceğinize söz verin... Kabul mü?"

Mösyö Rambaud elini çekmiş, her şeyi hep başını sallayarak kabul ediyor, telaşlı telaşlı şapkasını arıyordu. Sonra, odadan çıkacağı zaman, söyleyecek bir söz bulabildi:

"Dinleyin," dedi, "şimdi benim hazır olduğumu biliyorsunuz, değil mi? Eh! Bilin ki, ne olursa olsun, daima hazır bulunacağım. Rahip size sırf bunu anlatmalıydı... İsterseniz, on sene sonra bir işaretiniz kâfi. Derhal size itaat edeceğim."

Bu sefer o, Hélène'in elini son bir defa daha tuttu, kıracak gibi sıktı. Merdivende, iki kardeş her zamanki gibi döndüler:

"Salıya görüşürüz," dediler.

"Evet, salıya görüşürüz," diye cevap verdi Hélène.

Odasına döndüğü zaman, panjurları kamçılayan yeni bir sağanağın şakırtısı pek canını sıktı. Allah allah! Ne sırnaşık yağmurdu bu, zavallı dostları ne kadar ıslanacaktı! Pencereyi açtı, sokağa bir göz attı. Ani rüzgâr esintileri gaz lambalarını üflüyordu. Soluk renkli su birikintilerinin ve sicim gibi dökülen parlak yağmurun ortasında, bu tufana aldırış etmiyormuş gibi, karanlıkta mutlu ve zıplayarak giden Mösyö Rambaud'nun yuvarlak sırtını gördü.

Fakat dostunun son söylediği sözlerden birkaçını işiten Jeanne gayet ciddiydi. Ufacık potinlerini çıkarmış, gömlekle karyolasının kenarına oturmuş, derin derin düşünüyordu. Annesi, onu öpmek için odaya girince, küçük kızı bu halde buldu.

"İyi geceler Jeanne, öp beni" dedi.

Çocuk işitmiyormuş gibi durunca, Hélène onun önüne çömeldi, beline sarıldı. Alçak sesle sordu:

"Bizimle beraber otururs sen memnun mu olacaksın?"

Jeanne bu soruya şaşmamış gibi göründü. Herhalde bu işi düşünüyordu. Başıyla yavaşça evet dedi.

Annesi devam etti:

"Ama bilmiş ol, her zaman burada bulunacak, gece, gündüz, sofrada, her yerde."

Küçük kızın parlak gözlerinde bir endişe büyüyordu. Yanağını annesinin omzuna koydu, onu boynundan öptü, sonra titreye titreye kulağına:

"Anne, seni öpecek mi?" diye sordu.

Hélène'in yüzünü bir pembelik kapladı. Önce, bu çocuk sorusuna ne cevap vereceğini bilemedi. Sonunda mırıldandı:

"Baban gibi olacak, tatlım."

O zaman, Jeanne'ın kolları sertleşti, birdenbire derin hıçkırıklarla ağlamaya başladı.

"Yaa! Hayır, hayır, öyleyse istemem," diyordu. "Anne, yalvarırım, söyle ona, istemiyorum, git ona söyle, istemiyorum..."

Boğuluyordu; annesinin göğsüne kapanmış, onu gözyaşlarıyla ıslatıyor, öpücüklere boğuyordu. Hélène bu meseleyi halledeceklerini söyleyerek çocuğu teskin etmeye çalıştı. Fakat Jeanne derhal kesin bir cevap istiyordu:

"Olmaz de, anneciğim, olmaz de. Görüyorsun ya, ölürüm ben... Olmayacak, değil mi? Hiç olmayacak!"

"Peki! Olmayacak, söz veriyorum; haydi, kendine gel, yat."

Çocuk sesini kesti, birkaç dakika daha heyecan içinde annesini kolları arasında sıktı. Sanki ondan ayrılamıyor, elinden almak isteyenlere karşı onu koruyordu. Hélène nihayet çocuğu yatırabildi, fakat gecenin bir kısmını onun başında beklemekle geçirmek zorunda kaldı. Jeanne uykusu içinde çırpınarak sarsılıyor, her yarım saatte bir gözlerini açıyor, annesinin orada bulunduğuna emin olduktan sonra dudaklarını onun eline yapıştırarak tekrar uyuyordu.

III

O BİR AY latif bir tatlılık içinde geçti. Nisan güneşi, bahçeyi dantel gibi hafif ve ince bir yeşillikle örtmüştü. Filbaharların* ince dalları demir parmaklığın üzerinde salkım saçak yükseliyor, tomurcuklanan hanımelleri âdeta şekerli, hafif bir koku saçıyordu. Düzeltilen ve biçilen çimenliğin iki kenarında, kırmızı ıtırlarla beyaz şebboylar tarhları çiçeklendiriyordu. Bahçenin sonunda da

* Filbahar: İlkbaharda beyaz ve güzel kokulu çiçekler açan bir birki. *–ed.*

en ufak bir esintide küçük yaprakları titreşen bir karaağaç kümesi, civar binaların arasına yeşil örtüsünü seriyordu.

Üç haftadan fazla, gökyüzü, tek bulut bile gözükmeden, masmavi kaldı. Bu, Hélène'in kalbinde taşıdığı taze gençliği, neşeyi kutlayan bir ilkbahar mucizesi gibiydi. Hélène her ikindiüstü Jeanne'la birlikte bahçeye iniyordu. Yeri sağda, ikinci karaağacın dibinde hazırdı. Orada onu bekleyen bir iskemle oluyor, ertesi gün de genç kadın, bir gün önce elinden dökülen iplik kırıntılarını hâlâ bahçe yolunun çakılı üzerinde buluyordu.

Madam Deberle ancak altı ay süren heveslerinden biriyle Hélène'e bağlanmış, her akşam:

"Burada kendi evinizdesiniz," deyip duruyordu. "Yarın görüşürüz. Daha erken gelmeye gayret edin, olmaz mı?"

Hélène gerçekten de orada kendi evindeydi. Yavaş yavaş bu yeşillik köşeye alışıyor, oraya ineceği saati bir çocuk sabırsızlığıyla bekliyordu. Bu kibar bahçede onun en çok hoşuna giden şey, çimenliğin ve ağaçların temizliğiydi. Yaprakların düzenini bozan bir tek unutulmuş ot yoktu. Ayaklar her sabah tırmıkla ayıklanan yollara bir halıya basar gibi yumuşak gömülüyordu. Hélène orada dinginlik ve huzur içinde, ruhunda hiçbir taşkınlık duymadan hayat buluyordu. Çok keskin hatlarla çizilmiş bu tarhlarda, bahçıvanın sararmış yapraklarını teker teker ayıkladığı bu sarmaşık yığınlarında onu huzursuz eden hiçbir şey yoktu. Karaağaçların örtülü gölgesi altında, Madam Deberle'in varlığından yükselen hafif mis kokusunun yayıldığı bu loş çiçek bahçesinde, kendisini bir salonda sandığı oluyordu; yalnız, başını kaldırdığı zaman, gökyüzünü görünce açık havada olduğunu hatırlıyor, derin derin nefes alıyordu.

Madam Deberle ile Hélène çoğu zaman, öğleden akşama kadar, hiç kimseyi görmeden vakit geçiriyorlardı. Jeanne'la Lucien ayaklarının dibinde oynuyordu. Uzun uzun sustukları oluyordu. Sonra hülyaya dalmaktan hiç hoşlanmayan Madam Deberle saatlerce konuşuyor, Hélène'in sessiz onaylarıyla yetiniyor, en küçük baş işareti üzerine çenesi büsbütün açılıyordu. Anlattığı şeyler, sa-

mimi görüştüğü kadınlara dair sonu gelmez hikâyeler, gelecek kış için davet projeleri, günün olaylarına dair çenesi düşük dudu kuşu gevezelikleri, bu dar kafalı, güzel kadın dimağının içinde çarpışan bütün bir cemiyet hayatı curcunasıydı. Bunları, çocuklara karşı duyduğu ani sevgi coşkunluklarıyla, dostluğun cazibelerini öven dokunaklı cümlelerle karıştırıyordu. Hélène ellerini ona bırakıyor, sıkmasına izin veriyordu. Bu lafları her zaman can kulağıyla dinlediği yoktu, fakat içinde hissettiği sıcaklıkla, Juliette'in sevgi gösterilerinden pek duygulanmış görünüyor, onun son derece iyi, melek gibi iyi bir kadın olduğunu söylüyordu.

Bazen de bir misafir çıkageliyordu. O zaman, Madam Deberle pek memnun oluyordu. Paskalyadan beri, senenin o mevsiminde uygun olduğu üzere, cumartesi günleri misafir kabul etmiyordu. Fakat yalnızlıktan ürküyordu, teklifsizce bahçesine gelip onu görmeleri çok hoşuna gidiyordu. O zaman, en büyük meşguliyeti, ağustos ayını hangi plajda geçireceğini seçme meselesi oluyordu. Her gelen misafirle aynı şeyi konuşuyordu; kocasının kendisiyle birlikte denize gelmeyeceğini anlatıyor, sonra herkese sorular soruyor, bir türlü bir yer seçemiyordu. Kendisi için değil, Lucien içindi bütün çabası. Güzel Malignon geldiğinde, bir bahçe iskemlesine ata biner gibi oturuyordu. O, yazlıktan nefret ederdi, deniz kenarında nezle olmak için insanın kendisini Paris'ten sürgün etmesi deliliktir, diyordu. Bununla beraber, plajlar üzerine tartışmaya katılıyordu; hepsi murdar şeylerdi; Trouville'den başka, temizce hiçbir yer bulunmadığını söylüyordu.

Hélène her gün usanmadan aynı tartışmayı dinliyor, hatta kendisini bir tek düşünce içinde oyalayan günlerinin bu tekdüzeliğine memnun oluyordu. Aradan bir ay geçtiği halde, Madam Deberle hâlâ nereye gideceğini kestirmiş değildi.

Bir akşam, Hélène çekilip gideceği sırada, Juliette ona:

"Yarın sokağa çıkmak zorundayım," dedi. "Ama bu sizin bahçeye inmenize engel olmasın... Beni bekleyin, geç kalmam, çabuk dönerim."

Hélène kabul etti. Bahçede tek başına nefis bir ikindi geçirdi. Tepesinde, yalnızca dalların arasında uçuşan serçelerin kanat çırpmalarını duyuyordu. Bu güneşli, küçük köşenin bütün cazibesi onu kavrıyordu. O günden sonra, en mutlu ikindileri, arkadaşının kendisini yalnız bıraktığı zamanlar oldu.

Deberle'lerle arasında gitgide daha samimi ilişkiler oluşuyordu. Sofraya oturulacağı zaman yemeğe alıkonulan bir ahbap gibi, onların evinde akşam yemeği yediği zamanlar oldu; karaağaçların altında geç vakte kadar oturulduğu ve Pierre bahçe merdiveninden inip "Madam, yemeğe buyurun," dediği vakit, Juliette yemeğe kalması için yalvarıyor, o da bazen kabul ediyordu. Çocukların gürültüsüyle neşelenerek ailece yemek yiyorlardı. Doktor Deberle'le Hélène iyi anlaşıyor gibi gözüküyorlardı, akıllı uslu, biraz soğukça mizaçları birbirine uygun düşüyordu. Onun için, Juliette bazen:

"Siz ikiniz çok iyi anlaşacaksınız," diyordu. "Sizin durgunluğunuz beni çileden çıkartıyor."

Doktor her gün öğleden sonra saat altıda vizitelerinden dönüp geliyordu. Karısıyla misafirini bahçede buluyor, gelip yanlarına oturuyordu. İlk zamanlar, Hélène karı kocayı yalnız bırakmak için, doktor gelir gelmez çekilip gitmeye kalkmıştı. Fakat Juliette onun böyle birdenbire çekilmesine öyle darılmıştı ki Hélène artık kalkıp gitmiyordu. Birbirine her zaman çok bağlı görünen bu ailenin mahremiyetine yarı yarıya girmişti. Doktor gelince, karısı her seferinde ona aynı dostça hareketle yanağını uzatıyor, o da karısını öpüyordu; sonra Lucien babasının kucağına çıkınca, doktor tırmanması için ona yardım ediyor, çocuğu kucağında tutarak konuşuyordu. Çocuk ufacık elleriyle onun ağzını kapıyor, bir cümlenin ortasında saçlarını çekiyor, öyle yaramazlıklar yapıyordu ki doktor sonunda onu yere bırakıyor, gidip Jeanne'la oynamasını söylüyordu. Hélène de bu oynaşmalara gülümsüyor, bir süre elindeki işi bırakıp sakin bir bakışla babayı, anayı ve çocuğu seyrediyordu. Kocanın busesi onu hiç sıkmıyor, Lucien'in mas-

karalıkları duygulandırıyordu. Sanki karı kocanın mutlu huzuru içinde rahat ediyordu.

Bu sırada, güneş kavuşuyor, yüksek dalları sarı ışığına gömüyordu. Solgun gökten etrafa huzur yayılıyordu. En az tanıdığı insanları bile sorguya çekme heveslisi olan Juliette, kocasına üst üste sorular soruyor, çoğu zaman bunların cevaplarını beklemiyordu:

"Nereye gittin? Ne yaptın?"

O zaman, doktor vizitelerini anlatıyor, yolda selamlaştığı bir tanıdıktan bahsediyor, bir mağaza camekânında gözüne ilişen bir kumaş veya mobilya hakkında haberler veriyordu. Bazen konuşurken Hélène'le göz göze geliyorlardı. İkisi de başını çevirmiyordu. Birbirinin ta kalplerinin içini görür gibi, bir saniye, ciddi, karşılıklı bakışıyorlardı; sonra gülümsüyorlar, gözkapaklarını yavaş yavaş indiriyorlardı. Juliette'in bir rehavet edasıyla bastırmaya çalıştığı asabi tezcanlılığı, ikisinin uzun süre başbaşa konuşmalarına meydan bırakmıyordu, çünkü genç kadın her söze karışıyor, lafın yarı yerinde atılıveriyordu. Bununla beraber, birbirlerine bir şeyler söyledikleri, derin manalar alır gibi görünen ve seslerinin tınılarından daha öteye uzanan, aheste ve sıradan cümleler konuştukları oluyordu. Her söyledikleri sözde, sanki bütün düşüncelerinde ortaklarmış gibi, hafif bir işaretle birbirlerinin dediklerini onaylıyorlardı. Bu, varlıklarının derinliğinden gelen, sustukları zaman bile kuvvet bulan, kesin, gizli bir anlaşmaydı. Bazen Juliette hep kendisi konuştuğu için bir parça utanıyor, dudu kuşu gevezeliğini kesiyordu.

"Eğlenemiyorsunuz, değil mi?" diyordu. "Sizi hiç ilgilendirmeyen şeylerden konuşuyoruz."

Hélène neşeyle cevap veriyordu:

"Yok, yok, siz bana bakmayın. Benim hiç canım sıkılmaz... Hiçbir şey söylemeden yalnızca dinlemek benim için bir mutluluktur."

Yalan da değildi. Orada bulunmanın zevkini uzun sessizlikleri sırasında daha iyi tadıyordu. Başı elindeki dikişe eğik, doktorla

onu birbirine bağlayan o uzun uzun bakışlar için uzak aralıklarla gözlerini kaldırarak, memnuniyet içinde heyecanının bencilliğine gömülüyordu. Şimdi doktorla arasında gizli bir duygu, çok tatlı bir şey, dünyada başka hiç kimse paylaşmadığı için daha da tatlılaşan bir şey olduğunu kendi kendine itiraf ediyordu. Fakat sırrını, gönül rahatlığıyla, hiçbir iffet kaygısı duymadan taşıyordu. Çünkü yüreğinde hiçbir kötü duygu yoktu. Doktor, karısına ve çocuğuna karşı ne kadar iyi davranıyordu! Doktor, Lucien'i dizleri üzerinde sıçratırken, Juliette'i yanağından öperken, Hélène onu daha fazla seviyordu. Doktoru aile hayatının içinde gördüğü zamandan beri dostlukları artmıştı. Şimdi Hélène ailenin bir ferdi gibiydi, kendisini oradan uzaklaştırabileceklerini düşünmüyordu. Juliette'in doktora Henri dediğini işite işite, kendisi de için için, doğal bir şekilde, ona Henri demeye başlamıştı. Dudakları "Mösyö" derken, bütün varlığında bir başka ses "Henri" diyordu.

Bir gün, doktor, Hélène'i karaağaçların altında yalnız buldu. Juliette hemen her gün öğleden sonra sokağa çıkıyordu.

"Aa! Karım yok mu?" dedi.

Hélène gülerek:

"Hayır, beni bırakıp bırakıp gidiyor," diye cevap verdi. "Gerçi, siz de her zamankinden daha erken geldiniz ya!"

Çocuklar bahçenin öbür ucunda oynuyorlardı. Doktor onun yanı başına oturdu. Başbaşa kalmaları onları hiç heyecanlandırmıyordu. Bir saate yakın bir zaman, bir an bile kalplerini dolduran tatlı duyguya dair imada bulunma isteğini duymadan, bin türlü şeyden konuştular. Bundan bahsetmek neye yarardı? Birbirlerine söyleyebilecekleri şeylerin neler olduğunu bilmiyorlar mıydı? Birbirlerine itiraf edecekleri hiçbir şey yoktu. Bir arada bulunmak, her türlü konuya dair birbirinin söylediklerini işitmek, doktorun karısını her akşam onun yanında öptüğü tam o noktada yalnızlıklarının hazzını tatmak onlara sevinç vermeye yetiyordu.

O gün, doktor, Hélène'e çok fazla çalıştığını söyleyerek takıldı.

"Biliyor musunuz ki," dedi, "gözlerinizin rengini bile bilmiyorum, gözleriniz hep iğnenize doğru eğik."

Hélène başını kaldırdı, her zamanki gibi onun ta gözlerinin içine baktı. Yavaş sesle:

"Şaka mı ediyorsunuz?" diye sordu.

Fakat doktor devam ediyordu:

"Ha! Griymiş gözleriniz... Gri de, mavi bir ışığı da var, değil mi?"

Bundan ilerisine gitmeye cesaret edemiyorlardı, fakat dudaklarına ilk gelen bu sözler sonsuz bir yumuşaklığa bürünüyordu. O günden sonra doktor, Hélène'i sık sık alacakaranlıkta yalnız buldu. Ellerinde olmadan, kendileri de farkına varmadan, teklifsizlikleri o zaman daha da arttı. Değişik bir sesle, başkaları dinlediği zaman mevcut olmayan yumuşak, kırık dökük bir ahenkle konuşuyorlardı. Juliette gelip de Paris içindeki gezintilerini hummalı bir gevezelikle anlatmaya başlayınca da onları rahatsız etmiş olmuyordu; başladıkları sohbete çekinmeden, iskemlelerini geri çekmeye lüzum görmeden devam ediyorlardı. Sanki bu güzel ilkbahar, içinde leylaklar açan bu bahçe, onlarda sevdanın ilk hayranlığını uzattıkça uzatıyordu.

Ayın sonuna doğru, Madam Deberle büyük bir projenin heyecanına kapıldı. Birdenbire, bir çocuk balosu vermeyi düşünmüştü. Mevsim hayli ilerlemişti, fakat bu düşünce onun boş kafasını öyle doldurmuştu ki o gürültücü faaliyetiyle derhal hazırlıklara başladı. Çok mükemmel bir şey yapmak istiyordu. Balo kostümlü olacaktı. Artık kendi evinde, başkalarının evinde, her yerde, balosundan başka bir şey konuşmaz oldu. Bahçede bitmez tükenmez sohbetler yapıldı. Güzel Malignon bu projeyi biraz sersemce buluyordu; bununla beraber, ilgilenme tenezzülünde bulundu, tanıdığı şarkıcılardan birini getirmeyi vaat etti.

Bir ikindiüstü, hepsi ağaçların altında bulundukları sırada, Juliette, Lucien ve Jeanne'ın giyecekleri kostümlerle ilgili önemli meseleyi açtı:

"Çok tereddüt ediyorum. Aklıma beyaz satenden bir Pierrot* giysisi geldi."

Malignon:

"Amaan! Ne bayağı şey," dedi. "Balonuzda tam bir düzine Pierrot bulunacak... Durun bakalım, iyi bir şey bulmak lazım..."

Sonra bastonunun yuvarlak başını emerek derin derin düşünceye daldı. O sırada çıkagelen Pauline:

"Ben subret** kılığına girmek istiyorum," dedi.

Madam Deberle hayretle:

"Sen mi?" dedi. "Ayol sen kıyafet değiştirecek değilsin ki! Yoksa kendini çocuk mu sanıyorsun, koca sersem? Lütfen, beyaz bir elbise giyer, gelirsin."

On sekiz yaşında olmasına, güzel vücudunun yuvarlaklıklarına rağmen, minimini çocuklarla hoplayıp zıplamaya bayılan Pauline:

"Aa! Subret olmak çok hoşuma gidecekti," diye söylendi.

Bu sırada Hélène, her zaman oturduğu ağacın altında işiyle meşgul, ara sıra başını kaldırıp karşısında ayakta konuşan doktorla Mösyö Rambaud'ya gülümsüyordu. Mösyö Rambaud nihayet Deberle'lerin mahremiyetine girmişti.

Doktor:

"Peki, Jeanne'ı ne kılığına sokacaksınız?" diye sordu.

Fakat Malignon'un bir haykırışı sözünü kesti:

"Buldum! XV. Louis döneminden bir marki!"

Bir zafer kazanmış edasıyla bastonunu havaya kaldırıyordu. Sonra etrafındakilerde bir heyecan göremeyince şaşmış gibi göründü:

"Nasıl! Anlamıyor musunuz? Küçük davetlileri Lucien kabul edecek, öyle değil mi? İyi ya, onu marki kıyafetiyle, göğsünde iri

---

* Pierrot, Fransız tiyatrosunda, İtalyan komedyasının etkisiyle ortaya çıkmış bir komedi ve pandomim tiplemesidir. *-ed.*

** Subret: Komedilerde hafif meşrep genç kadın veya işveli hizmetçi rollerine çıkan kadın oyuncu. *-ed.*

bir gül demetiyle, salonun kapısı önüne dikersiniz, hanımlara reveranslar yapar."

Juliette:

"İyi ama," diye itiraz etti, "düzinelerle marki bulunacaktır."

Malignon fütursuzca:

"Ne çıkar?" dedi. "Marki ne kadar çok olursa, o kadar eğlenceli olur. Mükemmel fikir, diyorum size... Ev sahibinin marki kılığında olması lazım, yoksa balonuz berbat bir şey olur."

O kadar inançlı görünüyordu ki Juliette de sonunda ilgi duydu. Küçük demetler işlenmiş, beyaz satenden bir Pompadur markisi kostümü gerçekten çok nefis bir şey olacaktı.

Doktor tekrar:

"Ya, Jeanne?" dedi.

Küçük kız, o hoşlandığı nazlı duruşla, gelip annesinin omzuna dayanmıştı. Annesi ağzını açacağı sırada, o sızlandı:

"Anneciğim, bana bir şey için söz verdindi, biliyorsun ya?"

Etraftan:

"Neymiş o?" diye sordular.

O zaman, kızı bakışlarıyla yalvarırken, Hélène gülümseyerek cevap verdi:

"Jeanne kostümünün kimseye söylenmemesini istiyor."

Çocuk:

"Doğrusu da bu!" diye haykırdı. "Kostümler söylenince sonra hiç tadı kalmaz ki."

Bu kendini beğendirme hevesine bir müddet gülündü. Mösyö Rambaud kıza takılmak istedi. Bir müddettir, Jeanne ona dargın duruyordu; adamcağız üzgündü, küçük dostunun yakınlığını tekrar nasıl kazanacağını bilemiyor, ona yaklaşmak için, takılmaktan başka çare bulamıyordu. Kıza bakarak birkaç defa:

"Ben söyleyeceğim, ben söyleyeceğim..." dedi.

Çocuk sapsarı kesilmişti. Istıraplı, yumuşak yüzü vahşi bir sertlik almış, alnında iki büyük kırışık belirmiş, çenesi asabiyetle ileri doğru çıkmıştı.

"Sen," diye kekeledi, "sen, hiçbir şey söyleyecek değilsin..."

Mösyö Rambaud hâlâ söyleyecekmiş gibi tavır takınmaya devam edince, deli gibi üstüne atıldı, haykırdı:

"Sus, ben öyle istiyorum, susacaksın! Ben öyle istiyorum!"

Hélène bazen çocuğu müthiş surette sarsan, etrafını göremeyecek hale getiren türden bu öfke nöbetini önleyecek vakit bulamamıştı. Ciddi bir tavırla:

"Jeanne, dikkat et, aklını başına getiririm senin!" dedi.

Fakat Jeanne onu dinlemiyor, işitmiyordu. Tepeden tırnağa titriyor, tepiniyor, gitgide boğuk ve hırçın bir sesle, boyuna:

"Öyle istiyorum! Öyle istiyorum!" diyor, kasılmış elleriyle Mösyö Rambaud'nun kolunu yakalamış, görülmedik bir kuvvetle büküyordu. Hélène'in tehditleri boşa gitti. O zaman, kızını şiddet göstererek yola getiremeyince, herkesin yanında geçen bu sahneden ötürü pek üzülmüş olarak, alçak sesle:

"Jeanne, beni çok üzüyorsun," demekle yetindi.

Çocuk hemen Mösyö Rambaud'nun kolunu bıraktı, başını çevirdi. Annesini, yüzü üzgün, gözleri zaptetmeye çalıştığı yaşlarla dolu görünce, kendisi de hıçkırarak ağlamaya başladı, onun boynuna atıldı.

"Ağlama, anneciğim... Ağlama, anneciğim..." diye kekeliyor, ağlamasın diye ellerini onun yüzünde dolaştırıyordu. Annesi onu yavaşça uzaklaştırdı. O zaman, yavrucak, yüreği yaralı, telaş içinde, birkaç adım ötedeki banka yığıldı, daha şiddetle hıçkırmaya başladı. Kendisine hep örnek diye gösterilen Jeanne'ın bu durumu karşısında Lucien şaşkın, için için memnun, onu seyrediyordu. Hélène bu hadiseden dolayı özür dileyerek dikişini toplamaya başlayınca, Juliette çocukların her halini mazur görmek gerektiğini söyledi; kaldı ki yavrucağın çok iyi bir kalbi vardı, hem zavallıcık öyle ağlıyordu ki onu haddinden fazla ceza görmüş saymak lazımdı. Onu öpmek için yanına çağırdı, fakat Jeanne affedilmek istemiyor, bankın üstünden kalkmıyor, gözyaşlarıyla boğuluyordu.

Mösyö Rambaud ile doktor yaklaşmışlardı. Mösyö Rambaud eğildi, üzgün, şefkatli sesiyle sordu:

"Söylesene tatlım, niçin darıldın? Sana ne yaptım ben?"

Çocuk ellerini çekti, kederli yüzünü göstererek:

"Daha ne yapacaksın, annemi elimden almak istedin," dedi.

Onları dinleyen doktor gülmeye başladı. Mösyö Rambaud birdenbire anlayamamıştı.

"Ne demek o?" diye sordu.

"Evet, tabii, geçen salı... Pekâlâ biliyorsun, diz çöktün, artık bizde kalırsan benim ne diyeceğimi sordun."

Doktor artık gülümsemiyordu. Rengi solan dudakları titremeye başladı. Tersine, Mösyö Rambaud'nun yanaklarına da bir kırmızılık yayılmıştı, sesini alçalttı, kekeledi:

"Ama her zaman beraber oynarız, demiştin."

Çocuk öfkeyle devam etti:

"Hayır, hayır, o zaman bilmiyordum. İstemiyorum, anlıyor musun? Bir daha bunu hiç, hiç söyleme, o zaman dost oluruz."

Dikişini bir sepete yerleştirmiş, ayakta duran Hélène bu son sözleri işitmişti.

"Haydi Jeanne, eve," dedi. "İnsan ağladığı zaman başkalarını rahatsız etmez."

Çocuğu önüne kattı, selam verdi, yürüdü. Doktor sapsarı kesilmiş, sabit bakışlarla ona bakıyordu. Mösyö Rambaud donup kalmıştı. Madam Deberle'le Pauline'e gelince, onlar Malignon'un yardımıyla, Lucien'i yanlarına çekmişler, ortalarında evirip çeviriyorlar, onun minimini omuzları üzerinde Pompadur markisi kostümünü hararetle tartışıyorlardı.

Ertesi gün, Hélène karaağaçların altında yalnızdı. Balosu için koşup duran Madam Deberle, Lucien'le Jeanne'ı beraberinde götürmüştü. Doktor, her zamankinden daha erken eve dönünce, merdivenlerden hızla indi. Fakat oturmadı, ağaçlardan kabuk parçaları koparark, genç kadının etrafında döndü, durdu. Hélène onun heyecanından endişelenerek bir ara gözlerini kaldırdı. Sonra eli biraz titreyerek yine dikişine başladı.

Sessizlikten rahatsız olarak:

"Hava bozuyor," dedi. "Bugün öğleden sonra hava neredeyse soğuktu."

Doktor sesine sükûnet vermeye çalışarak:

"Daha nisandayız," dedi.

Uzaklaşmak ister gibi davrandı. Fakat geri döndü, birdenbire sordu:

"Evleniyorsunuz, öyle mi?"

Bu ani soru Hélène'i o kadar şaşırttı ki elindeki dikişi bıraktı. Yüzü bembeyaz kesilmişti. Gözleri apaçık, doktora bakarak, üstün bir irade kuvvetiyle, yüzünü taş gibi hareketsizleştirdi. Cevap vermedi, doktor yalvardı:

"Ah! Rica ederim, bir kelime, bir tek kelime... Evleniyor musunuz?"

Hélène nihayet gayet soğuk bir edayla:

"Evet, belki, size ne?" dedi.

Doktor sert bir hareket yaptı.

"Ama buna imkân yok!" diye haykırdı.

Hélène gözlerini ondan ayırmadan:

"Niçin?" diye sordu.

O zaman, Doktor Deberle lafını ağzına tıkayan bu bakış karşısında susmak zorunda kaldı. Bir süre daha elleri şakaklarında, orada durdu; sonra hem boğulacak gibi olduğu için hem kendini tutamayıp haşin bir hareket yapacağından korkarak uzaklaştı. Hélène de sakin sakin, tekrar işine dalar gibi göründü.

Fakat o tatlı ikindilerin cazibesi artık bozulmuştu. Doktor Deberle'in ertesi gün yumuşak ve itaatli davranması bir işe yaramadı. Hélène onunla yalnız kalır kalmaz, bir huzursuzluk duyar gibi görünüyordu. Artık birlikte bulunmanın saf zevkiyle, hiçbir şaşkınlık duymadan yan yana oturmalarına imkân veren o temiz teklifsizlik, o temiz güven kalmamıştı. Doktor, Hélène'i ürkütmemek için harcadığı çabaya rağmen, ona bazen ani bir ürpertiyle sarsılarak, yüzü kan hücumuyla kızararak bakıyordu. Hélène

de o latif yürek rahatlığını kaybetmişti; ürpertilerle sarsılıyor, elleri bezgin, işsiz, rehavete gömülüp kalıyordu. İçlerinde türlü türlü öfkeler ve arzular uyanır gibiydi.

Hélène gitgide Jeanne'ın yanından uzaklaşmasını istemez oldu. Doktor, kendisini iri, duru gözleriyle izleyen bu şahidi hep aralarında buluyordu. Fakat Hélène'e asıl acı gelen şey, Madam Deberle'in karşısında birdenbire bir sıkılganlık duyması oldu. Madam Deberle kan ter içinde sokaktan döndüğü zaman, ona "şekerim" diye hitap ederek, kaç kapının ipini çektiğini anlatırken, Hélène eskisi gibi gülümseyerek, sakin sakin dinleyemiyordu; varlığının derinliğinden bir gürültü yükseliyor, manasını açıkça kavramak istemediği şeyler duyuyordu. Bunda, utanca benzer, kine benzer bir şeyler vardı. Sonra dürüst mizacı isyan ediyordu; elini Juliette'e uzatıyor, fakat arkadaşının ılık parmaklarının cildinde dolaştırdığı ürpertiyi gideremiyordu.

Bu arada, havalar bozulmuştu. Sağanak yağmurlar Madam Deberle'le Hélène'i Japon evine sığınmak zorunda bıraktı. Tertemiz bahçe göl haline geliyor, ayakları çamurlamak korkusuyla bahçe yollarına çıkmaya cesaret edilemiyordu. İki bulut arasından bir güneş huzmesi süzüldükçe, sırsıklam yeşillikler kurulanıyor, leylakların ufacık çiçeklerinin her birine inci taneleri takılıp kalıyordu. Karaağaçların altına iri iri damlalar dökülüyordu.

Bir gün, Madam Deberle:

"Eh, balo cumartesiye," dedi. "Ah! Şekerim, artık bittim... Saat ikide gelin, olmaz mı? Jeanne'la Lucien baloyu açacaklar."

Sonra coşkun bir sevgiye kapılarak, balosunun hazırlıklarıyla mest, iki çocuğu da kucakladı; arkasından, gülerek Hélène'in kollarını yakaladı, onun yanaklarına da iki kocaman öpücük kondurdu.

Şen bir edayla:

"Bu, benim mükâfatım," dedi. "Elbette ya! Hak ettim, az koşmadım. Bakın, göreceksiniz, ne kadar parlak olacak."

Hélène buz gibi durdu. Doktor, boynuna sarılmış olan Lucien'in sarışın başı üzerinden onlara bakıyordu.

IV

KÜÇÜK KONAĞIN giriş kısmında, Pierre, sırtında frak, boynunda beyaz kravat, her araba gürültüsünde kapıyı açıyordu. İçeriye nemli bir hava giriyor, yağmurlu ikindi vaktinin solgun ışığı, kapı perdeleriyle ve yeşil yapraklarla dolu dar girişi aydınlatıyordu. Saat ikiydi, gün ışığı kasvetli bir kış günü gibi kararıyordu.

Fakat uşak birinci salonun kapısını açar açmaz, keskin bir aydınlık davetlilerin gözlerini kamaştırıyordu. Panjurları kapamışlar, perdeleri sıkı sıkı örtmüşlerdi; bulanık gökyüzünden içeri tek ışık sızmıyordu; masaların üstüne konan lambalar, avizede yanan mumlar, kristal duvar şamdanları, orayı bir kilisenin parlak ışıklarıyla aydınlatıyordu. Sarıya çalan yeşil renkli kumaşları ışıkların parlaklığını bir parça azaltan küçük salonun sonundaki siyahlı, altın yaldızlı büyük salon, Madam Deberle'in her yıl ocak ayında verdiği balo için süslenmiş gibi pırıl pırıl gözüküyordu. Bu sırada, çocuklar gelmeye başlamışlardı. Pauline, yemek salonunun, çıkarılıp yerine kırmızı bir perde takılmış olan kapısı önüne, misafir salonu tarafına, telaş içinde sıra sıra sandalyeler dizdiriyordu.

"Baba," diye seslendi, "bana yardım et; mümkün değil yetiştiremeyeceğiz."

Kolları arkasında, avizeyi kontrol etmekle meşgul Mösyö Letellier koştu, yardım etti. Pauline kendi de sandalye taşıdı. Ablasının sözünü dinlemiş, beyaz bir elbise giymişti; yalnız, korsajının yakası dört köşe açık duruyor, gerdanı gözüküyordu.

"Tamam, oldu," dedi. "Artık kim isterse gelsin... Bu arada Juliette'in aklı nerede? Hâlâ Lucien'i giydiremedi."

Tam da o sırada, Madam Deberle küçük markiyi getiriyordu. Orada hazır bulunan herkes haykırdı. Aman! Ne cici olmuştu! Çiçek demetleriyle işlenmiş beyaz satenden kostümüyle, sırma işlemeli uzun yeleğiyle, vişne rengi ipek pantolonuyla ne kadar şirindi! Çenesi ve yumuk elleri dantellere gömülmüştü. Pembe, kocaman kurdeleli oyuncak bir kılıç kalçasında sallanıyordu.

Annesi onu ilk salona götürerek:

"Haydi bakalım," dedi, "misafirlerini ağırla."

Bir haftadan beri dersini tekrarlıyordu. Pudralı başı biraz geriye devrik, üç köşeli şapkası sol kolunun altında, ufacık bacakları üzerinde azametle kasıldı; her gelen davetliye bir reverans yapıyor, kolunu veriyor, selamlıyor, dönüp yerine geliyordu. Meydan okur gibi bir edayla öyle ciddi davranıyordu ki etraftan herkes gülüyordu. Kemerine bir süt kabı takılı, nefis bir sütçü kız kostümü giymiş, beş yaşında bir minimini kız olan Marguerite Tissot'yu içeriye bu şekilde götürdü; sonra bir tanesi cadı, öteki subret kılığına girmiş olan Berthier'lerin Blanche ve Sophie isimli iki küçük kızlarını götürdü; hatta annesinin daima İspanyol kızı kılığında gezdirdiği, on dört yaşında koskoca bir kız olan Valentine de Chermette'e bile yanaştı; Lucien o kadar ufak tefekti ki o kızı değil, kız onu taşıyormuş gibi oldu.

Fakat Lucien en çok, beş küçükhanımdan oluşan Levasseur ailesi karşısında şaşaladı. En küçüğü pek pek iki yaşında, en büyüğü on yaşında olan bu kızlar boy sırasıyla durdular. Beşi de Kırmızı Başlıklı Kız kılığına girmişlerdi; gelincik rengi satenden siyah kadife şeritli hotozlarla fistanlar giymişlerdi, fistanlarının üstünde de geniş dantelli bir göğüslük vardı. Lucien kahramanca atıldı, şapkasını fırlattı, kızların en büyüklerinden birini sağ koluna, ötekini sol koluna aldı, öbür üçünü peşine taktı, salona öyle girdi. Çok gülüşüldüğü halde, o, kendine güvenen bir küçük adam duruşunu zerre kadar kaybetmedi.

Madam Deberle bu sırada kız kardeşini bir köşeye çekmiş, çıkışıyordu:

"Olur şey değil! Böyle göğüs bağır açık giyinilir mi?"

Pauline fütursuzca cevap veriyordu:

"A! Ne olur? Babam bir şey demedi, istersen göğsüme bir çiçek takayım."

Jardiniyerlerin birinden bir avuç sahici çiçek kopardı, memelerinin arasına soktu. O esnada birtakım hanımlar, süslü sokak

tuvaletleri giymiş anneler, Madam Deberle'in etrafını almış, balosundan dolayı onu tebrik ediyorlardı. Lucien yanından geçerken, annesi onun pudralı saçlarının bozulan bir kâkülünü düzeltti. Lucien ayaklarının ucuna basarak yükselmiş:

"Jeanne nerede?" diye soruyordu.

"Gelecek, yavrum... Dikkat et, düşmeyesin... Koş, bak, küçük Guiraud geldi... Ay! Alsaslı kız kıyafeti giymiş."

Salon doluyordu, kırmızı perdenin karşısındaki sandalye dizileri neredeyse tamamen dolmuştu, bir çocuk gürültüsü yükseliyordu. Oğlan çocuklar takım halinde geliyordu. Daha şimdiden üç Arlequin*, dört Polichinelle**, bir Figaro, Alp dağları köylüleri, İskoçyalılar vardı. Küçük Berthier uşak kılığına girmişti, iki buçuk yaşında bir yumurcak olan küçük Guiraud, Pierrot kostümüyle öyle komik bir şekilde dolaşıyordu ki kimin önünden geçse yakalayıp öpüyorlardı.

Madam Deberle birdenbire:

"İşte, Jeanne geldi," dedi. "Oo! Enfes olmuş!"

Salonu bir mırıltı dolaşmıştı, hafif bağırışlar ortasında başlar eğiliyordu. Annesi henüz kapı önünde mantosunu çıkarmakla meşgulken, Jeanne ilk salonun kapısı önünde durmuştu. Sırtında pek nefis, çok özgün bir Japon kızı kıyafeti vardı. Çiçeklerle ve acayip kuşlarla işlemeli elbisesi ufacık ayaklarına kadar dökülüyor, onları örtüyordu; geniş kuşağın altında, aralık duran eteklerin içinde sarı hareli, yeşilimtırak ipekliden bir eteklik gözüküyordu. Jeanne'ın, uzun iğneler sokulmuş yüksek topuzu altındaki ince yüzü; keçi çenesine benzeyen çenesi, ufak ve parlak gözleriyle eşsiz, acayip bir cazibe taşıyor, ona bir aselbent*** ve çay kokusu

---

* Arlequin, İtalyan komedyasında, kurnazlık ile aptallığın karışımı olan bir kişiliktir; soytarı olarak da Türkçeleştirilir. Dans eder, akrobattır. Orijinal adı Arlecchino'dur. Arlequin ya da Harlequin olarak da bilinir. *-ed.*

** Polichinelle, İtalyan tiyatrosundaki soytarı tiplemesi Pulcinella'nın Fransızcadaki karşılığıdır. *-ed.*

*** Aselbent: Hekimlikte ve parfüm yapımında kullanılan vanilya kokulu bir reçine. *-ed.*

ortasında yürüyen gerçek bir Edo* kızı hali veriyordu. Küçük kız orada, doğduğu memleketi düşünen dalgın bir çiçek gibi marazi bir rehavet içinde, tereddütle duruyordu.

O esnada, onun arkasından Hélène gözüktü. İkisi de sokağın donuk gün ışığından mumların bu parlak aydınlığına geçer geçmez kamaşmış gibi gözlerini kırpıştırıyor, fakat yine de gülümsüyorlardı. Bu sıcak hava, salonda menekşe kokusunun baskın olduğu koku, bir parça genizlerini tıkıyor, üşüyen yanaklarını pembeleştiriyordu. Her davetli içeri girerken aynı şaşkınlığı ve kararsızlığı gösteriyordu.

Madam Deberle:

"Hey! Lucien?" dedi.

Çocuk, Jeanne'ı görmemişti. Seğirtti, reverans yapmayı unuttu, onun koluna girdi. Küçük marki çiçekli kostümüyle, Japon kızı erguvan işlemeli elbisesiyle öyle narin, öyle körpeydiler ki, zarifçe işlenip yaldızlanmış, birdenbire canlanıvermiş iki Saksonya heykelciğine benziyorlardı.

Lucien:

"Biliyor musun, seni bekliyordum," diye mırıldandı. "Herkese kolumu vermek canımı sıkmıştı... Beraber oturalım mı, ha?"

Sonra Jeanne'la birlikte ön sıradaki iskemlelere oturdu. Ev sahibi vazifelerini büsbütün unutmuştu.

Juliette, Hélène'e:

"Gerçekten merak etmeye başlamıştım," diyordu. "Sakın Jeanne hastalanmış olmasın diye korktum."

Hélène özür diliyordu, çocukların işi bitip tükenmek bilmiyordu ki! Salonun bir köşesinde, bir kadın grubunun arasında ayakta durduğu sırada, doktorun, arkasından ona doğru ilerlediğini hissetti. Doktor gerçekten de kırmızı perdeyi aralayıp içeri girmiş, sonra tekrar perdeden dışarı uzanıp son bir emir daha vermişti. Fakat birdenbire durdu. Genç kadın arkasına dönmediği halde o da onu tanımıştı. Hélène siyah ipekliden bir elbise

* Edo, Japonya'nın bugünkü başkenti Tokyo'nun eski adıdır. *-ed.*

giymişti; hiçbir zaman bu kadar şahane, bu kadar güzel olmamıştı. Doktor Deberle, onun dışarıdan getirdiği ve şeffaf kumaşın altındaki çıplak omuzlarından ve kollarından yükselir gibi olan serinlikle ürperdi.

Pauline gülerek:

"Henri kimseyi görmüyor," dedi. "Hu, hu! Merhaba, Henri."

O zaman, doktor yaklaştı, kadınları selamladı. Orada hazır bulunan Matmazel Aurélie onu bir saniye durdurdu, yanında getirdiği yeğenini ona uzaktan gösterdi. Doktor onun gönlü hoş olsun diye durmuş, bakmıştı. Hélène bir şey söylemeden, siyah eldivenli elini doktora uzattı. Doktor bu eli fazla kuvvetli sıkmaya cesaret edemedi.

Madam Deberle tekrar gözüktü:

"O ne! Sen burada mısın?" diye haykırdı. "Seni aramadığım yer kalmadı... Saat üçe geliyor, başlayabiliriz."

Doktor:

"Elbette," dedi. "Derhal."

O sırada salon doluydu. Etrafta, avizeden dökülen bol ışığın altında, analar babalar siyah şehir giysileriyle dizilmişlerdi; kadınlar sandalyelerini birbirine yaklaştırarak ayrı kümeler oluşturuyordu; erkekler duvarların kıyısında kımıldamadan duruyor, boşlukları dolduruyorlardı; bitişik salonun kapısı önünde ise daha kalabalık olan redingotlular üst üste yığılmış, ayaklarının ucuna basarak yükseliyorlardı. Bütün ışık, geniş salonun ortasında kaynaşan şamatacı küçükler kalabalığının üstüne dökülüyordu. Orada karmakarışık, mavi ile pembenin daha baskın olduğu açık renk kostümlerin iç açıcı alacası ortasında, yüze yakın çocuk vardı. Bu, külrenginden altın kızılına kadar sarışınlığın bütün nüanslarını taşıyan, fiyonklarla ve çiçeklerle süslenmiş, sarı başlardan bir yığın, meltem esintisinin altında dalgalanır gibi kahkahalarla dalgalanan bir sarı saç bolluğuydu. Bazen bu kurdele, dantel, ipek ve kadife hengâmesi içinde bir yüz, pembe bir burun, bir çift mavi göz, gülümseyen yahut so-

murtan bir ağız, kaybolmuş gibi, dönüp bakıyordu. On yaşında koca oğlanların ortasında gömülüp kalmış, olsa olsa çizme boyunda miniminileri anneler uzaktan araştırıyor, bulamıyordu. Eteklerini şişirip kabartmakla meşgul kız çocukların yanında, oğlanlar sıkılgan ve budala kalıyorlardı. Kimileri hemen sırnaşıyor, yanlarında oturan tanımadıkları kızları dirsekleriyle dürtüyor, yüzlerine alaylı alaylı gülüyorlardı. Fakat asıl böbürlenenler küçük kızlardı; dört beş arkadaşlık gruplar, sandalyelerini kıracak gibi kıvranıyor, öyle yüksek sesle konuşuyorlardı ki kimin ne dediği belli olmuyordu. Bütün gözler kırmızı perdeye takılmıştı.

Doktor yemek salonunun kapısına üç defa hafif hafif vurarak: "Dikkat!" dedi.

Kırmızı perde yavaş yavaş açıldı, kapının aralığında bir kukla tiyatrosu gözüktü. O zaman bir sessizlik oldu. Birdenbire, Polichinelle öyle vahşi bir "cıyaklama"yla kulisten fırladı ki küçük Guiraud ona dehşet ve zevk dolu bir haykırışla karşılık verdi. Bu, soytarının komiseri patakladıktan sonra jandarmayı öldürüp bütün ilahi ve beşerî kanunları delice bir neşeyle ayaklar altına aldığı korkunç piyeslerden biriydi. Tahta kafaları yaran her sopadan sonra insafsız seyirciler güruhu tiz kahkahalar atıyordu; göğüsleri delen mızrak vuruşları, hasımların birbirinin kafasına içi boş kabaklara vururcasına darbeler indirdikleri düellolar, sahiplerini pestile çeviren kol bacak koparma sahneleri, her taraftan yükselip dinmek bilmeyen kahkahaları artırıyordu. Sonra soytarı, sahnenin kenarında, jandarmanın boynunu testereyle kestiği vakit iş büsbütün çığırından çıktı; bu sahne öyle büyük bir neşe uyandırdı ki sıra sıra seyirciler birbirlerini tartaklamaya, üst üste düşmeye başladılar. Pembe beyaz, dört yaşında minimini bir kız çocuğu bu sahneyi o kadar güzel buluyordu ki ufacık ellerini hayran hayran göğsüne bastırıyordu. Diğer kızlar alkışlıyorlar, oğlanlar hanım kızların ince seslerine eşlik eden kalın bir sesle, ağızları açık gülüyorlardı.

Doktor:

"Ne eğleniyorlar!" dedi.

Dönüp gelmiş, Hélène'in yanında durmuştu. Hélène de çocuklar gibi neşeleniyordu. Doktor ise, genç kadının arkasında, onun saçlarından yükselen kokuyla mest olmaktaydı. Ötekilerden daha şiddetli bir sopa inince Hélène döndü:

"Çok gülünç, biliyor musunuz!" dedi.

Şimdi çocuklar heyecanlanmış, piyese karışıyorlar, aktörlere karşılık veriyorlardı. Dramı bildiği anlaşılan bir küçük kız ne olacağını anlatıyordu:

"Birazdan karısını öldürecek... Şimdi onu asacaklar..."

Levasseur'lerin iki yaşındaki en küçük kızı birdenbire:

"Anne, ona ceza verecekler mi?" diye haykırdı.

Sonra bağrışmalar, yüksek sesle açıklama yapmalar başladı. Hélène çocuklar arasında Jeanne'ı araştırıyordu.

"Jeanne'ı göremiyorum," dedi. "Eğleniyor mu, acaba?"

O zaman, doktor eğildi, başını onun başının yanından uzattı, alçak sesle:

"İşte şurada," dedi. "Şu Arlequin'le beriki Normandiyalının yanında, topuzunun iğneleri gözüküyor... Kıkır kıkır gülüyor."

Sonra Hélène'in yüzünün ılıklığını yanağında duyarak eğilmiş vaziyette durdu. O ana kadar ağızlarından hiçbir itiraf çıkmamıştı; bu susuş onları, bir zamandan beri, yalnız belirsiz bir şaşkınlığın bulandırdığı teklifsizlik içinde tutuyordu. Fakat Hélène, bu candan gülüşlerin ortasında, bu yumurcakların karşısında yeniden pek çocuk olmuş, Henri'nin soluğu ensesini ısıtırken kendisini bırakmıştı. Gürültülü sopa vuruşları onu göğsünü şişiren bir ürpertiyle titretiyordu; gözleri parlayarak doktora dönüyor, her defasında:

"Aman tanrım, ne saçma şey!" diyordu. "Nasıl vuruyorlar, değil mi?"

Doktor da ürpererek cevap veriyordu:

"Yoo! Kafaları sağlamdır."

Kalbinde, bundan başka söyleyecek bir şey bulamıyordu. İkisi de çocukluğa dönmüştü. Polichinelle'in uygunsuz hayatı yüreklerine ezginlik veriyordu. Sonra, dramın sonunda, şeytan çıkagelip de son bir muharebede hepsi birden boğazlaşmaya başladıkları vakit Hélène arkasına yaslandı, oturduğu koltuğun arkalığına dayandı, Henri'nin elini kıstırdı; orta yerdeki yumurcaklar kalabalığı haykırışarak, el çırparak, heyecandan iskemlelerini çatırdatıyorlardı.

Kırmızı perde inmişti. O sırada, patırtı arasında, Pauline her zamanki tabiriyle Malignon'un geldiğini haber verdi:

"Hah! Güzel Malignon geldi."

Malignon sandalyeleri ite dürte, soluk soluğa geliyordu. Hayret içinde, tereddütlü:

"Şu işe bak!" diye haykırdı. "Bütün pencereleri kapatmak da kimin aklına geldi? İnsan ölüler diyarına giriyorum zannedecek."

Sonra kendisine doğru ilerleyen Madam Deberle'e döndü:

"Beni epeyi koşturdunuz, memnun olun! Bu sabahtan beri, Perdiguet'yi arıyorum, hani şu bizim şarkıcı... Onu bulamayınca, size Koca Morizot'yu getirdim..."

Koca Morizot hokkabazlık yaparak salonu eğlendiren bir amatördü. Kendisine bir masa verdiler, en güzel hünerlerini gösterdi. Fakat seyircileri hiç mi hiç eğlendiremedi. Zavallı yumurcaklara büyük bir ciddilik gelmişti. En küçücükler parmaklarını emerek uyukluyordu. Daha büyükleri başlarını çeviriyor, onlar gibi belli etmeden esneyen ana babalarına gülümsüyordu. Koca Morizot gönlü olup da masasını ortadan kaldırdığı zaman herkes derin bir nefes aldı.

Malignon, Madam Deberle'in ensesinden doğru konuşarak:

"Yoo! Çok marifetlidir," dedi.

Kırmızı perde tekrar aralanmış, sihirli bir manzara bütün çocukları ayağa kaldırmıştı.

Ortadaki lamba ile onar kollu iki şamdanın keskin ışığı altında yemek salonu, sanki büyük bir ziyafet için süslenmiş ve ha-

zırlanmış uzun masasıyla gözükmüştü. Sofrada elli kişilik takım vardı. Masanın ortasında ve iki başında, bodur sepetler içinde yığın yığın çiçekler duruyordu; bunların aralarındaki ayaklı meyve tabaklarının içinde, yaldızlı ve alacalı kâğıtları pırıldayan "sürprizler" yığılıydı. Sonra kat kat pastalar, tepeleme meyve şekerlemeleri, sandviç yığınları, daha aşağıda şekerlemeler ve pastalarla dolu dizi dizi tabaklar görülüyordu; şambabalar, kremalı tatlılar, çörekler, sade bisküviler, kurabiyeler, bademli kurabiyeler sofrayı doldurmuştu. Kristal kâselerde pelteler titreşiyordu. Porselen kaplar muhallebilerle doluydu. Misafirlerin boyuna göre yapılmış el kadar küçük şampanya şişeleri, masanın etrafında, yaldızlı başlarıyla ışıldıyordu. Bu, çocukların rüyada gördükleri türden, büyük insanlara mahsus bir ziyafet gibi ciddiyetle hazırlanmış, muazzam bir ikindi kahvaltısı, üzerine pastanelerde ve oyuncakçı dükkânlarındaki bereket külahı boşaltılmış, ana babaların yemek sofrasını hatırlatan masal gibi bir şeydi.

Madam Deberle çocukların hayran hallerine bakıp gülümseyerek:

"Haydi bakalım," dedi. "Hanımları kolunuzu verin."

Fakat diziye bir türlü düzen verilemedi. Lucien mağrur, Jeanne'ın koluna girmiş, en önde yürüyordu. Ötekiler onun arkasından bir parça itişip kakıştı. Anneleri gelip onları yerli yerine oturtmak zorunda kaldı. Sonra da oradan ayrılmadılar, bir kaza çıkar korkusuyla en küçüklerin arkasında durup onlara göz kulak oldular. Gerçi davetliler önce bir hayli sıkılmış gibiydi; bakışıyorlar, çocukların sofraya oturup ana babaların ayakta durduğu bu tersine dönmüş dünya karşısında, bir parça endişeli, bütün bu lezzetli şeylere el sürmeye cesaret edemiyorlardı. Nihayet, içlerinde en büyükleri cesaretlenip uzandılar. Sonra anneler işe karışıp kat kat pastaları kesmeye, çocukların önüne koymaya başlayınca sofra canlandı, biraz sonra da gayet şamatalı hale geldi. Sofranın güzel düzeni bir kasırga esmiş gibi altüst oldu. Tabakları yarı yolda silip süpüren, uzanmış kolların ortasında,

bütün yiyecekler hep birden dolaşıyordu. Berthier'lerin iki küçük çocuğu, Blanche'la Sophie, içinde reçelinden muhallebisine, pastasından yemişine kadar her şeyden bulunan tabaklarına bakıp gülüyorlardı. Levasseur'lerin beş kızı tatlıları bir köşesinden kapmışlardı, Valentine ise on dört yaşının verdiği gururla yanında oturanlarla meşgul olarak hanım hanımcık davranıyordu. O sırada, Lucien kibarlığını göstermek için bir şişe şampanya açtı, fakat bu işi o kadar beceriksizce yaptı ki az daha şampanyayı kiraz rengi ipek pantolonuna döküyordu. Bu bir mesele oldu. Pauline:

"Sen şu şişeleri bırakacak mısın bakayım! Şampanyaları ben açacağım," diye haykırıyordu.

Haddinden fazla çırpınıyor, kendi hesabına eğleniyordu. Bir uşak görünür görünmez, elinden çikolata ibriğini alıyor, bir kahveci çırağı çevikliğiyle fincanları doldurmaktan büyük bir zevk duyuyordu. Sonra etrafa dondurmalar, bardak bardak şuruplar dağıtıyor, her işi bırakıp unutulmuş bir yumurcağın ağzına bir şeyler tıkıştırıyor, tekrar kalkıyor, ötekine berikine sormaya başlıyordu:

"Sen ne istiyorsun, tosunum? Ha? Çörek mi? Dur, sana portakal vereyim cici kızım... Yesenize, koca sersemler, sonra oynarsınız!"

Madam Deberle, daha sakin, çocukları rahat bırakmak gerektiğini, nasıl olsa başlarının çaresine bakacaklarını söylüyordu. Salonun bir köşesinde, Hélène'le birkaç hanım sofranın manzarasına bakıp gülüyorlardı. Bütün bu pembe ağızlar beyaz dişleriyle şapur şapur atıştırıyordu. Bu küçüklerin iyi terbiye görmüş çocuk tavırlarını ara sıra unutup minik yabaniler gibi çılgınca davranmaları kadar eğlenceli şey olamazdı. Bardaklarını iki elleriyle tutup dibine kadar içiyor, üstlerini başlarını kirletiyorlardı. Gürültü artıyordu. Son kalan tabaklar yağma edilmekteydi. Jeanne salonda bir kadril* çalındığını işitmiş, sandalyesinin üstünde zıplıyordu; annesi yanına gelip fazla yediğini söyleyerek sitem edince:

* Kadril: Bir salon dansı müziği. *-ed.*

"Oh! Anneciğim, bugün öyle iyiyim ki" dedi.

Müzik başka çocukları da ayağa kaldırmıştı. Masa yavaş yavaş boşalıyordu; çok geçmeden, sofranın tam ortasında oturan tombul bir bebekten başka kimse kalmadı. Onun piyanoya aldırış ettiği yoktu. Öyle küçüktü ki boynunda önlüğü, çenesi sofra örtüsüne dayalı, annesi bir kaşık çikolata gösterdikçe gözlerini alabildiğine açıyor, ağzını uzatıyordu. Fincan boşalıyor, bebek bir yandan gözlerini daha çok açarak ağzındakini yutarken, bir yandan da dudaklarını sildiriyordu.

Dalgın dalgın ona bakan Malignon:

"Vay canına," dedi. "Aslanım, yamansın!"

O sırada, sürprizler kapışıldı. Çocuklar sofradan kalkarken yaldızlı kâğıtlara sarılı "sürprizler"den birer tane alıyorlar, kâğıtları alelacele yırtıyorlardı; bu kâğıtların içinden oyuncaklar, ince kâğıttan acayip külahlar, kuşlar, kelebekler çıkıyordu. Fakat en çok hoşlarına giden, kestane fişekleriydi. Her "sürpriz"in içinde bir tane kestane fişeği vardı. Oğlan çocuklar bu fişekleri cesaretle çekiyor, patladıkça hoşlanıyorlar, kızlar ise gözlerini kapayıp birkaç defa çekmedikçe patlatamıyorlardı. Bir müddet, bu fişeklerin çatırtılarından başka bir şey işitilmedi. Sonra çocuklar piyanonun durmadan kadril melodileri çaldığı salona bu patırtı arasında girdiler.

Matmazel Aurélie sofraya oturarak:

"Bir çörek yerim doğrusu," dedi.

Bunun üzerine, bu devasa ikindi kahvaltısının karmakarışıklığı ile hâlâ dolu, serbest kalan sofraya kadınlar yerleştiler. Yemek için ihtiyatla beklemiş olan on kadar kadındı bunlar. Bir uşak yakalayamadıklarından Malignon seğirtti. Çikolata ibriğini boşalttı, şişelerin diplerini yokladı, hatta dondurma bile buldu. Fakat kibar davranmakla beraber hep dönüp dolaşıyor, panjurları kapamak gibi acayip bir fikrin nereden akla geldiğini soruyordu.

"Düpedüz mahzende oturur gibi bir şey," deyip duruyordu.

Hélène ayakta kalmış, Madam Deberle'le konuşuyordu. Madam Deberle salona dönecekti, Hélène de peşinden gitmeye hazırlanıyordu ki koluna hafifçe dokunulduğunu hissetti. Doktor arkasında duruyor, gülümsüyordu. Yanından ayrılmıyordu.

"Siz hiçbir şey yemiyor musunuz?" diye sordu.

Bu sıradan sorunun altında öyle şiddetli bir yalvarış vardı ki Hélène büyük bir heyecan duydu. Onun başka bir şeyden bahsettiğini pekâlâ anlıyordu. Etrafını kuşatan bu neşe içinde genç kadın da yavaş yavaş neşelenmişti. Zıplayan, haykırışan bütün bu çocuk kalabalığı kendi ateşini ona da geçiriyordu. Yanakları pembe pembe, gözleri pırıl pırıl, önce reddetti:

"Hayır, teşekkür ederim, hiçbir şey istemem."

Sonra doktor ısrar edince bir endişe duydu, yakayı kurtarmak için:

"Pekâlâ! Bir fincan çay içeyim," dedi.

Doktor koştu, fincanı getirdi; uzatırken elleri titriyordu. Hélène çayı içerken, o, titrek dudakları kalbinden yükselen itirafla dolu, yaklaştı. O zaman, Hélène geriledi, boş fincanı uzattı, doktor fincanı bir büfenin üstüne koyarken savuştu, onu yemek salonunda, aheste aheste ağzındakileri çiğnemekle ve tabakları sırayla incelemekle meşgul olan Matmazel Aurélie'nin yanında yalnız bıraktı.

Piyano salonda çok yüksek sesle çalıyor, salonun bir başından öte başına kadar, balo nefis bir maskaralıkla kaynaşıp duruyordu.

Kadril oynayan Jeanne'la Lucien'in etrafı kuşatılmıştı. Küçük marki figürleri bir parça karıştırıyor, yalnız, Jeanne'ı kavramak gerektiği zaman iyi oynuyor, o zaman, kızı belinden kucaklıyor, dönüyordu. Jeanne, oğlanın, kostümünü buruşturduğunu görerek canı sıkılıyor, bir hanımefendi gibi salınıyor, sonra zevke kapılıyor, o da onu yakalıyor, yerden kaldırıyordu. Çiçek demetleri işlemeli beyaz saten frak, acayip çiçekler ve kuşlar işlenmiş elbiseyle karışıyor, bu bir çift eski Saksonya heykelciği, bir etajer biblosu kadar zarif ve acayip bir şekil alıyordu.

Kadrilden sonra, Hélène elbisesinin bir yerini düzeltmek için Jeanne'ı yanına çağırdı.

Çocuk:

"O yaptı, anne," diyordu. "Bana sürtünüyor, çekilir şey değil."

Salonun etrafında ana babalar gülümsüyorlardı. Piyano tekrar başlayınca, ufaklıkların hepsi yine zıplamaya koyuldu. Ama kendilerine bakıldığını görerek sakınıyorlar, ciddi duruyorlar, terbiyeli gözükmek için sıçramaktan vazgeçiyorlardı. İçlerinde birkaçı dans etmeyi biliyordu; çoğu, figürleri bilmediğinden, kollarını bacaklarını nasıl kımıldatacağını şaşırmış, yerinde sayıyordu. Fakat Pauline araya girdi:

"Bu işe benim karışmam lazım," dedi. "Ah! Mankafalar!"

Kadrilin ortasına daldı. Küçüklerden ikisinin ellerini tuttu, birini sağına, birini soluna aldı, dansa öyle bir canlılık verdi ki döşeme tahtaları çatırdadı. Piyano tek başına ahenkle çalmaya devam ederken, yerli yersiz topuk vuran ufacık ayakların karmakarışık gürültüsünden başka bir şey işitilmiyordu. Büyüklerden daha başkaları da işe karıştı. Madam Deberle ve Hélène dansa girişmeye cesaret edemeyen utangaç birkaç küçük kız görünce, onları tutup kalabalığın ta ortasına soktular. Figürleri idare ediyorlar, kavalyeleri itiyorlar, daireleri kuruyorlardı; anneler, iki ellerinden tutup bir defa zıplatsınlar diye, en minikleri onlara doğru itiyordu.

O zaman, balo en güzel safhasına girdi. Dans edenler öğretmenin yokluğunda birdenbire delice bir neşeye kapılmış mektep çocukları gibi gülüşe itişe, alabildiğine coşmuşlardı. Bu küçükler karnavalı kadar, orada, küçültülmüş bir dünya örneği içinde, bütün milletlerin modalarını, roman ve tiyatro fantezisini bir araya getirmiş olan bu parmak boyunda erkeklerle kadınların neşesi kadar parlak bir şey olamazdı. Kostümler, pembe dudaklarla mavi gözlerden, bu pek şirin yüzlerden bir çocuk körpeliği alıyordu. Sanki bu, nişanlanan bir peri padişahının oğlu şerefine kıyafet değiştirmiş aşk perileriyle dolu bir peri masalı düğünüydü.

Malignon:

"Boğulacağız, biraz nefes alayım," deyip çıkıyor, bu küçük salonun kapısını ardına kadar açıyordu. O zaman, sokağın bütün aydınlığı donuk bir ışık halinde içeri doluyor, lambalarla mumların parlaklığını söndürüyordu. Çeyrek saatte bir, Malignon kapıyı açtırıyordu.

Piyano susmuyordu. Küçük Guiraud, sarı saçları üstündeki siyah, Alsaslı kız fiyonguyla, kendinden iki misli büyük bir Arlequin'in kolunda dans ediyordu. Bir İskoçyalı, Marguerite Tissot'yu öyle hızlı döndürüyordu ki kız yolda süt kabını düşürmüştü. Berthier'lerin iki kızı, Blanche'la Sophie, birbirinden ayrılmaz oldukları için, çıngırakları öten bir cadı ve subret kılıklarında sarmaş dolaş olmuş, sıçrıyorlardı. Balonun neresine bakılsa, mutlaka Levasseur'lerin kızlarından biri görülüyordu; Kırmızı Başlıklı Kızlar çoğalıyor gibiydi, her tarafta siyah kadife şeritli, gelincik rengi saten hotozlarla elbiseler vardı.

Bu arada, daha rahat dans etmek için büyük oğlanlarla büyük kızlar öteki salona sığınmışlardı. Valentine de Chermette İspanyol şalına bürünmüş, frakla gelmiş genç bir beyefendinin karşısında bilgiç ayak oyunları yapıyordu. Birdenbire gülüşmeler oldu, seyretmek için herkesi çağırdılar. Bir kapının arkasında, bir köşede, Pierrot kıyafetli iki yaşındaki küçük Guiraud ile köylü kıyafetinde, kendi yaşında bir küçük kız sarmaş dolaş olmuşlar, düşmekten korktukları için sımsıkı tutunuyorlar, sinsi planlar yapıyormuş gibi yanak yanağa dönüyorlardı.

Hélène yemek salonunun kapısına yaslanarak:

"Aman, bittim," dedi.

Kendisi de zıplamaktan kıpkırmızı kesilmiş, yelpazeleniyordu. Korsajının şeffaf ipeği altında göğsü kabarıp iniyordu. Yine orada, arkasında duran Henri'nin nefesini hissetti omuzlarında. O zaman onun bir şey söyleyeceğini anladı, fakat itirafından kaçmaya artık takati yoktu. Henri yaklaştı, çok alçak sesle, dudakları saçlarına dokunacak gibi:

"Sizi seviyorum! Ah! Sizi seviyorum!" dedi.

Sanki Hélène alevli bir solukla tepeden tırnağa yandı. Eyvah! Henri konuşmuştu artık! Bilmemezliğin o çok tatlı huzuru içinde gibi görünemeyecekti genç kadın bundan sonra. Kıpkırmızı kesilen yüzünü yelpazesiyle örttü.

Çocuklar son kadrilin coşkunluğu içinde topuklarını yere daha hızlı vuruyorlardı. Billur kahkahalar çınlıyor, kuş sesi gibi sesler hafif zevk çığlıkları atıyordu. Birbirini kovalayan ufacık şeytanlar gibi dönüp duran bu masum yavruların meydana getirdiği halkadan bir körpelik yükseliyordu.

Henri hâlâ:

"Sizi seviyorum! Ah! Sizi seviyorum!" diyordu.

Hélène yine titredi, işitmek istemiyordu. Şaşkın bir halde yemek salonuna sığındı. Fakat orası boştu; yalnız, Mösyö Letellier bir sandalye üstünde mışıl mışıl uyuyordu. Henri peşinden oraya da gelmişti. Rezaleti göze alarak, bileklerini yakalamak cüretini gösterdi; yüzü ihtirasla öyle değişmişti ki Hélène baktıkça titriyordu. O hâlâ:

"Sizi seviyorum... Sizi seviyorum..." deyip duruyordu.

Hélène mecalsiz bir sesle:

"Bırakın beni," diye mırıldandı. "Bırakın beni, deli olmuşsunuz siz..."

Bitişik salonda, balo ufacık ayakların karmakarışık tepinişiyle devam ediyordu. Piyanonun boğuklaşan seslerine, Blanche'la Berthier'nin çıngıraklarından çıkan sesin karıştığı işitiliyordu. Madam Deberle'le Pauline el çırparak tempo tutuyorlardı. Bir polka oynanıyordu. Hélène, birbirinin beline sarılmış Jeanne'la Lucien'in gülümseyerek geçtiklerini gördü.

O zaman, ani bir hareketle sıyrıldı, bitişik odaya kaçtı; burası, içine bol ışık giren bir kilerdi. Birdenbire içine daldığı bu aydınlık gözlerini kamaştırdı. Korktu, yüzünde herhalde okunan o ihtirasla salona dönecek halde değildi. Bahçeden geçti, balonun dans gürültüleri kulaklarında çınlaya çınlaya, kendini toplamak için evine çıktı.

V

YUKARIDA, odasında, kendini tekrar içinde bulduğu o dört duvar arasındaki huzur ortasında, Hélène boğulacak gibi oldu. Mavi kadife perdelerin altında çok sakin, sımsıkı kapalı, derin derin uyuyan oda onu hayrete düşürüyordu. Halbuki kendisi oraya içini dolduran heyecanın kısa ve ateşli soluğunu getirmişti. İçinde havasızlıktan bunaldığı bu ölüm ıssızlığıyla dolu köşe kendi odası mıydı? O zaman, sert bir hareketle pencerelerden birini açtı, Paris manzarasının karşısında pervaza dirsekleriyle abandı.

Yağmur dinmişti, bulutlar azametli bir sürü gibi uzaklaşıyor, dağınık bir halde ufuktaki sislere gömülüyordu. Şehrin üstünde mavi bir boşluk açılmış, yavaş yavaş genişliyordu. Fakat Hélène, pervaza dayadığı dirsekleri titreyerek, merdivenleri çok hızlı çıktığı için hâlâ nefes nefese, hiçbir şey görmüyor, göğsünü kaldırıp indirerek hızlı hızlı atan kalbinin çarpıntısından başka bir şey duymuyordu. Derin derin nefes aldı; uçsuz bucaksız vadi, nehriyle, iki milyon nüfusuyla, dev gibi kentiyle, uzaklardaki yamaçlarıyla ona, soluğunun düzenli ritmini ve rahatlığını geri getirmek için yeteri kadar hava veremeyecek gibi geliyordu.

Birkaç dakika orada, bütün varlığını kaplayan o buhran içinde şaşkın şaşkın durdu. Vücudunda karmakarışık duygular ve fikirler sanki büyük bir sel halinde akıyor, şarıltısı, kendini dinlemesine ve anlamasına engel oluyordu. Kulakları uğulduyor, gözlerinin önünde ağır ağır büyük, parlak benekler dolaşıyordu. Bir aralık, kendine geldiği zaman, eldivenli ellerini seyrediyor, eldivenin sol tekine bir düğme dikmeyi unuttuğunu hatırlayarak şaşırıyordu. Sonra yüksek sesle konuştu, sesi gitgide alçalarak, birkaç defa:

"Sizi seviyorum... Sizi seviyorum... Tanrım! Sizi seviyorum..." diye tekrarladı.

Kendini tutamayıp elleriyle yüzünü örttü, içine gömüldüğü karanlığı artırmak ister gibi parmaklarını kapalı gözlerine bastırdı. Yok olmak, hiçbir şey görmemek, karanlıklar ortasında

yalnız kalmak istiyordu. Rahat nefes almaya başlamıştı. Paris onun yüzüne kuvvetli soluğunu üflüyordu; Hélène, Paris'in oradaki varlığını seziyor, ama ona bakmak istemiyor, aynı zamanda pencereden ayrılmayı, uçsuz bucaksızlığıyla içini rahat ettiren bu şehri ayakları altında görmemeyi düşündükçe korkuyordu.

Çok geçmeden her şeyi unuttu. İtiraf sahnesi, elinde olmadan tekrar canlanıyordu. Zifirî karanlık bir zemin üzerinde Henri, garip bir netlikle, öyle canlı gözüküyordu ki Hélène onun dudaklarındaki ufak, asabi atışları fark ediyordu. Henri yaklaşıyor, eğiliyordu. O zaman Hélène deli gibi geriye doğru atılıyordu. Fakat yine de omuzlarında bir yanıklık dolaştığını duyuyor, "Sizi seviyorum... Sizi seviyorum..." diyen bir ses işitiyordu. Sonra çok büyük bir gayretle bu hayali uzaklaştırdığı zaman, onun daha uzakta tekrar belirdiğini, yavaş yavaş büyüdüğünü görüyordu; arkasından yine Henri aynı "Sizi seviyorum... Sizi seviyorum..." sözleriyle peşi sıra yemek salonuna geliyor, tekrarlanan bu söz Hélène'in kulaklarında devamlı bir çan sesi halini alıyordu. Hélène kulaklarında olanca kuvvetiyle çınlayan bu kelimelerden başka bir şey işitmiyor, yüreğine bir ezginlik geliyordu. Fakat düşünmek istiyordu, Henri'nin hayalinden tekrar kurtulmaya uğraşıyordu. Henri konuşmuştu, onunla bir daha yüz yüze bakmaya asla cesaret edemeyecekti. Onun erkek hainliği sevgilerini bozmuştu. O zaman, Hélène, sevdiğini söyleme zalimliğini göstermeden, onun kendisini sevdiği zamanları, bahçede baharın ilk günlerindeki tatlı zamanları anıyordu. Aman tanrım! Henri konuşmuştu! Bu düşünce inat ediyor, öyle büyüyor, öyle ağırlaşıyordu ki, bir yıldırım inse de karşısında Paris'i mahvetse, ona aynı derecede önemli gözükmeyecekti. Kalbinde dargın bir itiraz, öfkeli bir gurur duygusu, ta canevinden yükselen ve onu mest eden boğuk ve yenilmez bir hazla karışıyordu. Henri konuşmuştu, hâlâ da konuşuyor, onun eş ve ana olarak geçmiş bütün hayatını alıp götüren o yakıcı "Sizi seviyorum... Sizi seviyorum..." sözleriyle, ısrarla karşısında dikiliyordu.

Hélène bu hatırayı gözünde canlandırmakla beraber, gözlerini karartan gecenin gerisinde, ayaklarının dibinde uzayıp giden o geniş alanın varlığını kavrayabiliyordu. Ulu bir ses yükseliyor, canlı dalgalar genişliyor, etrafı kuşatıyordu. Ellerini asabi bir büzülüşle bitiştirip sıkmasına rağmen, gürültüler, kokular, hatta aydınlık yüzüne çarpıyordu. Zaman zaman, birden yanan ışıklar kapalı gözkapaklarından sanki içeri süzülüyor, bu ışıkların arasında Hélène binaların, kule tepelerinin ve kubbelerin bulanık bir rüya aydınlığı içinde belirgin hale geldiklerini görür gibi oluyordu. O zaman, ellerini yüzünden çekti, gözlerini açtı, hayran, kalakaldı. Gökyüzü derinlere doğru dalıyordu, Henri kaybolmuştu.

Artık ta ufkun sonunda, kireçli kayalar yığını gibi bir sıra bulut çizgisi kalmıştı. Şimdi masmavi, berrak havada, yalnız, rüzgârla şişmiş takım takım yelkenleri andıran incecik beyaz bulutlar yavaş yavaş yüzüyordu. Kuzeyde, Montmartre'da, gökyüzünün bir köşesinde, bu sütliman denizde balık avlamak için gerilmiş soluk renkli ipek bir ağ gibi son derece ince bir bulut örgüsü vardı. Fakat batıda, Hélène'in göremediği Meudon sırtlarına doğru, sona ermeye yüz tutan sağanak yağmur güneşi örtüyor olmalıydı ki Paris, mavileşen göğün altında loş ve ıslak, kuruyan dalların buğusu içinde silik gözüküyordu. Ağaçların kara kara beneklediği mavimtırak gri renkli arduvaz çatılarıyla tekdüze bir renkte, fakat evlerin keskin köşeleri ve binlerce penceresiyle çizgileri gayet belli bir şehirdi bu. Seine nehri eski bir gümüş külçe gibi donuk bir parlaklıktaydı. Her iki kıyıda, binalar isle badana edilmişe benziyordu; Saint-Jacques Kulesi pasla kemirilmiş antika bir müze eşyası gibi yükseliyor, Panthéon, tepesinden baktığı loş mahallenin üstünde dev bir katafalk profili alıyordu. Yalnız, Invalides'in kubbesindeki altın yaldızlarda pırıltılar vardı; sanki kenti örten alacakaranlığın yas rengi ortasında, güpegündüz, hülyalı bir hüzne gömülü lambalar yakılmıştı. Planlar yok olmuştu; bir bulutla örtülü Paris duru göğün altında gayet keskin çizgili, devasa ve narin bir karakalem resim gibi, ufuk üzerinde kömür rengi alıyordu.

Hélène, bu kasvetli şehre bakarak, Henri'yi tanımadığını düşünüyordu. Şimdi onun hayalini geride bıraktığı için gayet metindi. Bir isyan onu, birkaç hafta içinde yüreğini bu erkekle dolduran o sahipliği inkâra teşvik ediyordu. Hayır, onu tanımıyordu, ona dair hiçbir şey bilmiyordu; hareketlerini bilmiyordu, düşüncelerini bilmiyordu, hatta zeki bir adam olup olmadığını bile söyleyemezdi. Belki de zekâdan ziyade yüreğinde eksiklikler vardı.

Hélène'in böylece yürütmediği tahmin kalmıyor, her tahminin sonunda bulduğu acı ile yüreği şişiyor, hepsi bilgisizliğe, onu Henri'den ayıran ve onu tanımasına engel olan o duvara gelip çarpıyordu. Hiçbir şey bilmiyordu, hiçbir şey öğrenemeyecekti de. Onu ancak haşin, kulağına alevden sözler üfleyen, hayatının o güne dek süren mutlu dengesini ilk defa bozan o biricik bulanıklığı kendisine getiren bir insan olarak tasavvur ediyordu. Bu adam nereden çıkmıştı da onu böyle umutsuzluğa sürüklemişti?

Hélène birdenbire altı hafta önce Henri'nin kendisi için mevcut bile olmadığını düşündü ve bu düşünceye tahammül edemedi. Aman tanrım! Birbirlerinin değillerdi, birbirlerini görmeden geçip gideceklerdi, belki de birbirlerine hiç rastlamayacaklardı! Hélène umutsuzluk içinde ellerini bitiştirmişti, gözleri yaşlarla ıslanıyordu.

O zaman, Hélène'in gözleri Notre-Dame'ın çok uzaktaki kulelerine takılıp kaldı. Bulutların arasından fışkıran bir huzme kuleleri yaldızlıyordu. Hélène'in başı, içinde çarpışan uğultulu düşüncelerle çok fazla dolmuş gibi ağırdı. Bu ona ıstırap veriyordu; Hélène, Paris'le ilgilenmek, her günkü sakin bakışlarını uçsuz bucaksız damların üzerinde dolaştırarak huzura kavuşmak istiyordu. Nice defalar, aynı saatte, koca şehrin muamması, güzel akşamların dinginliği içinde onu yumuşacık bir hülyayla avutmuştu!

O sırada Paris, karşısında güneş ışıklarıyla aydınlanıyordu. Notre-Dame'ın üstüne düşen ilk ışığı, şehre akseden başka ışıklar kovalamıştı. Batmak üzere olan güneş, bulutları parçalıyordu.

O zaman, mahalleler gölgelerden ve ışıklardan bir alacalık içinde uzayıp gitti. Bir an, bütün sol kıyı kurşuni bir renk alırken nehrin kenarında koskoca bir hayvan postu gibi yayılan sağ kıyıyı yuvarlak ışıklar yer yer benekliyordu. Sonra şekiller, bulutları sürüp götüren rüzgârın keyfine göre başkalaşıyor, yer değiştiriyordu. Damların güneşle sararan rengi üzerinde siyah yığınlar, aynı yumuşaklık ve sessizle kayarak, aynı yönde yol alıyorlardı; içlerinde, bir amiral gemisi ihtişamıyla yüzen çok büyükleri vardı; etrafları, savaş filoları gibi sağlı sollu dizilmiş daha küçükleriyle çevriliydi

Uzunlamasına, bir sürüngen gibi ağzını açmış muazzam bir karaltı bir an Paris'i biçti, sanki yutmaya hazırlandı. O bir solucan gibi ufalarak ufkun sonunda kaybolunca, huzmeleri bir bulutun çatlağından yağmur gibi fışkıran bir ışık onun bıraktığı boşluğa düştü. Bu ışığın altın zerreleri ince bir kum gibi dökülüyor, geniş bir koni halinde açılıyor, Şanzelize mahallesinin üstüne durmadan yağıyor, oraya titrek bir aydınlık püskürüyordu. Bu kıvılcım sağanağı, bir fişek gibi sürekli zerreler saçarak, uzun müddet sürdü.

Olan olmuştu; bu tutku bir alın yazısıydı, Hélène artık mücadele etmiyordu. Kalbiyle yaptığı savaşta takatinin kesildiğini hissediyordu artık. Henri, isterse ona sahip olabilirdi. Kendini bırakıyordu. O zaman, artık mücadele etmemekten sonsuz bir mutluluk duydu. Hem, niçin kendisini bundan daha fazla mahrum bırakmalıydı? Yeteri kadar beklememiş miydi? Geçmiş hayatını düşündükçe yüreği horgörüyle, öfkeyle doluyordu. Vaktiyle çok gurur duyduğu bu soğukluk içinde nasıl yaşayabilmişti? Kendisini Marsilya'da, Petites-Maries Sokağı'nda, hep tir tir titrediği o sokakta, genç kız haliyle tekrar görüyordu; kendisini evli, çıplak ayaklarını öpen o koskoca çocuğun yanında donup kalmış, maharetli ev hanımı işlerine sığınmış görüyordu; hayatının bütün anlarında sükûneti bozacak hiçbir heyecan duymadan, aynı yolu aynı adımlarla yürür görüyordu; şimdi bu tekdüzelik, uyuduğu o aşk uykusu onu çileden çıkarmaktaydı. Kalbi sessizlik içinde,

varlığının boşluğunu doldurmak için namuslu kadın gururundan başka hiçbir şeye sahip olmaksızın, otuz sene dümdüz yürüdüğü için kendisini mutlu zannettiğini düşünüyordu da! Ah! Bu kaskatılık, onu sofu kadınların kısır zevkleri içine gömen o dürüst insan kuruntusu ne aldatıcı şeydi! Hayır, hayır, artık yeterdi, yaşamak istiyordu! O acınası aklıyla alay etmek geldi içinden. Aklı! Doğrusu, şimdiden hayli uzun sayılabilecek bir ömür içinde, ona, bir saattir tattığı neşeyle ölçülebilecek bir tutam zevk getirmemiş olan o akla acıyordu. Düşmeyi inkâr etmiş, ayağı bir taşa bile sürçmeden sonuna kadar böylece yürüyeceğine inanarak budalaca övünmüştü. İyi ya, bugün düşmek istiyordu. Derhal düşmeyi, en derine düşmeyi diliyordu. Bütün isyanı bu kuvvetli isteğe dayanıyordu. Oh! Bir kucaklaşma içinde kaybolsa, yaşamadığı bütün hayatı bir dakika içinde yaşasa!

Bununla beraber, ta içinde büyük bir keder ağlıyordu. Bu bir boşluk, karanlık duygusuyla karışık bir yürek sıkıntısıydı. O zaman kendini savundu. Serbest değil miydi? Henri'yi sevmekle kimseyi aldatmış olmuyordu, sevgisini keyfi istediği gibi kullanıyordu. Hem her şey onu mazur göstermiyor muydu? İki seneye yakın bir zamandan beri yaşadığı hayat neydi ki? Dulluğunun, tam anlamıyla serbest oluşunun, yalnızlığının, her şeyin kendisini gevşettiğini, sevdaya hazırladığını anlıyordu. O iki ihtiyar dostunun, rahiple kardeşinin, sakin halleriyle avunduğu o iki sade insanın arasında geçirdiği o uzun gecelerde, sevda yüreğinde filizleniyor olmalıydı; ufukta gürüldeyen Paris'in karşısında, dünyadan ayrı, böyle sımsıkı kapalı yaşarken filizleniyordu; vaktiyle bilmediği ve azar azar onu böylesine iradesiz hale getiren hülyalara kapılıp bu pencereye her abanışında filizleniyordu. Sonra bir hatıra uyandı; o parlak ilkbahar sabahının, bir billur altındaymış gibi beyaz ve pürüzsüz görünen şehrin, dizlerinin üstüne düşmüş bir kitapla divana uzanıp tembel tembel seyrettiği, çocuk gibi sarışın Paris'in hatırası... İşte o sabah aşk uyanıyordu içinde; ne isim vereceğini bilmediği, karşısında kendini çok metin sandığı,

henüz bir ürpertiden ibaret aşk uyanıyordu. Bugün aynı yerdeydi, fakat karşısında batan güneş şehri tutuştururken, üstün gelen sevda onu kemiriyordu. Öyle sanıyordu ki bir gün yetmişti, bu akşam o duru sabahın kızıllara bürünmüş akşamıydı ve Hélène bütün bu alevlerin kendi kalbinde yandığını hissediyordu.

Fakat gökyüzü değişmişti. Meudon yamaçlarına doğru inen güneş son bulutları sıyırmış pırıldıyordu. Mavi gökkubbeyi bir parlaklık tutuşturdu. Ufukta, Choisy-le-Roi ve Charenton'un uzak noktalarını kapayan kireçli kayalar yığını, kenar çizgileri capcanlı parıldayan kızıl yığınlar haline geldi; Paris üzerinde, mavi gökte ağır ağır yüzen küçük bulutlar sürüsü erguvan tüllerle örtündü; Montmartre üzerine gerili o ince örgü, o beyaz ipekten ağ, birdenbire, uykudan uyandıkları zaman yıldızları yakalayacak muntazam ilmekli altın bir kordondan yapılmış gibi göründü. Bu tutuşmuş kubbenin altında ise şehir sapsarı, büyük gölgelerle çizili, uzanıp gidiyordu. Aşağıda, geniş meydanda, caddeler boyunca, kiralık arabalarla omnibüsler turuncu bir tozun içinde karşılaşıyorlardı; bu arada, gelip geçenler kalabalığının simsiyah kaynaşması sarı bir renk alıyor, ışık damlalarıyla aydınlanıyordu.

Debilly Rıhtımı boyunca, sıkışık sırayla ilerleyen bir manastır öğrenci kafilesi, alaca aydınlıkta toprak rengi bir cübbe dizisi meydana getiriyordu. Sonra arabalar da, yayalar da kayboluyor, çok uzakta bir köprü üstünde fenerleri pırıldayan bir konak arabası dizisinden başka bir şey seçilmiyordu. Solda, Manutention'un dimdik ve pembe bacalarından koyu dalgalar halinde döne döne, tatlı ten rengi hafif bir duman yükseliyor, şehrin öteki tarafında, Orsay Rıhtımı'nın güzel karaağaçları güneş ışıklarıyla yer yer delinen bir karaltı çiziyordu. Yandan vuran ışıkların delip geçtiği kıyıları arasında Seine nehri, mavinin, sarının ve yeşilin alacalı bir serpinti halinde dağıldığı çırpıntılı sularını sürüyor, fakat nehrin üst başına doğru, bu alaca doğu denizi görüntüsü gitgide daha göz kamaştırıcı tek bir altın rengi alıyor, gözle görülmez bir kaptan dökülen, soğudukça keskin renkler halinde kıpırdayarak

genişleyen bir altın külçesini andırıyordu. Bu göz alıcı erimiş selin üstünde aralıklarla dizili köprülerin ince kavisleri, külrengi direkleri gözüküyor, ev yığınları ortasında kayboluyor, bu yığının tepesinde Notre-Dame'ın iki kulesi meşaleler gibi kızıllaşıyordu. Sağda solda binalar tutuşuyordu. Şanzelize'nin ağaçları ortasında, Endüstri Sarayı'nın camekânları, kızgın korlardan bir zemin halinde yayılıyor, daha uzakta Madelaine'nin basık damının gerisinde, Opéra'nın koskoca kubbesi bir bakır külçe gibi duruyordu; öteki binalar, kubbeler ve kuleler, Vendôme Sütunu, Saint-Vincent-de-Paul, Saint-Jacques Kulesi, daha yakında yeni Louvre ve Tuileries'nin binaları alevlerle taçlanıyor, her dört ağzından dev gibi odun yığını ateşleri yükseltiyorlardı. Invalides'in kubbesi ateş halinde, öyle parıl parıldı ki her an çöküp çatısının kıvılcımlarının mahalleyi kaplayacağından korkulabilirdi.

Saint-Sulpice'in irili ufaklı kulelerinden ötede Panthéon, kor halinde eriyip bitecek bir yangının ortasında şahane bir saray gibi, donuk bir pırıltı ile göğe aksediyordu. O zaman, bütün Paris, güneş alçaldıkça birer odun yığını gibi kızıl kızıl yanan binalarıyla aydınlandı. Basık kısımlarda kara dumanlar uyuklarken, damların tepesinde ışıklar koşuşuyordu. Trocadéro'ya dönük bütün cepheler, camlarının pırıltısını serperek kızıllaşıyor, sanki bir körük bu muazzam ocağı durmadan üflüyormuş gibi, şehirden bir kıvılcım yağmuru yükseliyordu. Civar mahallelerden, hep yeniden vücuda gelen ateş sütunları fışkırıyor, sokaklar, karanlık ve kavruk, uzayıp gidiyordu. Hatta dümdüz şehrin uzak noktalarında bile, harap ve hâlâ sıcak kenar mahalleleri örten kızıl bir gölün altından, birdenbire canlanmış bir ocaktan çıkan, kaybolmuş alevler parlıyordu. Az sonra her taraf bir fırın haline geldi. Paris tutuştu. Gök daha fazla kızıllaşmış, bulutlarsa kızıl ve altın rengi muazzam kentin üstünde kanıyordu.

Helen bu alevlerle kuşatılmış, içini kemiren o duyguya kendini vererek Paris'in tutuşmasını seyrettiği sırada, küçük bir el omzuna dokunup onu ürpertti. Jeanne ona sesleniyordu:

"Anne! Anne!"

Arkasına dönünce, çocuk:

"Oh! Hele şükür!" dedi. "İşitmiyor musun? On defadır çağırıyorum."

Hâlâ Japon kıyafetinde olan küçük kızın neşeden gözleri pırıl pırıl, yanakları pembe pembeydi. Annesine cevap verecek vakit bırakmadı:

"Beni ne güzel bırakıp kaçtın öyle... Balonun sonunda seni her tarafta aradılar, biliyor musun? Pauline merdivenin alt başına kadar benimle gelmese, sokaktan dolaşmaya mümkün değil cesaret edemeyecektim."

Sonra şirin bir hareketle yüzünü annesinin dudaklarına yaklaştırdı, durup dururken:

"Beni sever misin?" diye sordu.

Hélène onu öptü, fakat dalgındı. Jeanne'ın bu kadar erken eve gelmesine hayret etmiş, canı sıkılmış gibiydi. Sahi, balodan savuşalı bir saat olmuş muydu? Endişelenen çocuğun sorularına cevap vermek için gerçekten hafif bir rahatsızlık hissettiğini söyledi. Hava almak ona iyi geliyordu. Bir parça başını dinlemeye ihtiyacı vardı.

Jeanne:

"Yoo! Korkma, çok yorgunum zaten," diye mırıldandı. "Şurada uslu uslu oturacağım... Ama anneciğim, konuşabilirim, değil mi?"

Elbiselerini derhal çıkarmadıklarına memnun, Hélène'in yanı başında durdu, ona sokuldu. Kırmızı işlemeli elbisesine, yeşilimtırak ipekliden eteğine bayılıyor, topuzuna boydan boya sokulu uzun iğnelerin şıngırdadığını işitmek için zarif başını sallıyordu. Sonra dudaklarından bir söz tufanı döküldü. Hiçbir şey anlamıyormuş gibi sersem sersem duruşuyla her şeyi görmüş, her şeyi dinlemiş ve aklında tutmuştu. Şimdi ağzı sımsıkı kapalı, gözleri kayıtsız, uslu uslu oturmanın acısını çıkarıyordu:

"Biliyor musun, anne, Polichinelle'i oynatan, kır sakallı, ihtiyar bir adamcağızdı. Perde aralandığı zaman apaçık gördüm...

Küçük Guiraud ağlıyordu. Ne aptal şey, değil mi? Sonra jandarma gelecek, çorbana su karıştıracak dediler, alıp götürmeye mecbur oldular, öyle haykırıyordu ki... İkindi kahvaltısında da öyle oldu, Marguerite sütçü kostümünü hep reçel lekesi yaptı. Annesi, 'Ah! Seni pis kız!' diye bağıra bağıra sildi. Marguerite saçlarına varıncaya kadar her yere reçel sürmüştü. Ben bir şey demedim, ama pastalara saldırışlarına bakıp çok eğlendim. Görgüsüz kızlar, değil mi annecik?"

Bir hatıraya dalıp birkaç saniye sustu, sonra düşünceli bir tavırla sordu:

"Baksana, anne, sen o sarı pastalardan yedin mi, hani içinde beyaz krema vardı? Aman! Ne güzeldi! Ne güzeldi... Tabağı hep yanımda tuttum."

Hélène bu çocuk gevezeliğini dinlemiyordu. Fakat Jeanne, kafası çok dolu olduğundan, içini dökmek için konuşuyordu. Baloya dair akla gelmedik ayrıntı bolluğuyla tekrar anlatmaya başladı. En küçük olaylar büyük bir önem kazanıyordu.

"Başlandığı vakit sen farkına varmadın, kemerim çözüldü. Tanımadığım bir hanım iğneyle tutturdu. 'Çok teşekkür ederim, madam' dedim. Sonra dans ederken iğne Lucien'in eline battı, 'Ne o, senin önünde bir şey var, batıyor?' diye sordu. Ben unutmuştum bile, hiçbir şey yok dedim. Pauline geldi baktı, iğneyi doğru taktı... Aman, bilsen! Hep itişip kakışıyorduk, sersem bir koca oğlan Sophie'nin arkasına bir vurdu, kız az daha düşüyordu. Levasseur'lerin kızları ayaklarını bitiştirip zıplıyorlardı. Böyle dans edilmez tabii... Ama asıl, sonu güzel oldu. Sen gitmiştin, nereden bileceksin... Kol kola girip halka olduk, döndük; gülmekten katılacaktık. Koskocaman beyefendiler de bizimle birlikte dönüyorlardı. Vallahi, yalan söylemiyorum... Niye inanmıyorsun anneciğim?"

Hélène'in susması onu en sonunda öfkelendirmişti. Daha fazla sokuldu; annesinin elini tuttu, salladı. Sonra kısa cevaplardan başka laf alamadığını görünce, kendisi de yavaş yavaş sustu, ha-

yale daldı, genç kalbini dolduran baloyu düşünmeye koyuldu. O zaman ana kız, tutuşmuş Paris'in karşısında sessiz, durdular. İhtirasının cezasını ateş yağmuru altında çeken bir efsane şehri gibi, kanayan bulutlarla böylece aydınlanmış Paris onlara daha yabancı geliyordu.

Hélène sıçrayarak uyanır gibi birdenbire:

"Halka olup dans mı ettiniz?" diye sordu.

Jeane da dalgın dalgın mırıldandı:

"Evet, evet."

"Ya doktor? O da dans etti mi?"

"Elbette, benimle beraber döndü... Beni kaldırıyor, 'Annen nerede? Annen nerede?' diye soruyordu. Sonra beni öptü."

Hélène farkına varmadan gülümsedi. Sevgisine gülüyordu. Henri'yi tanımaya ne ihtiyacı vardı? Onu tanımamak, sonsuza dek tanımamak, onu çok uzun zamandan beri beklediği bir kimse gibi karşılamak daha tatlı gibi geliyordu ona. Niçin şaşacak, endişelenecekti? Henri belirli bir anda yolu üzerine çıkmıştı. Böylesi gayet iyiydi işte. Hélène'in açık yürekli mizacı her şeyi kabul ediyordu. Sevdiğini ve sevildiğini düşünerek ruhuna bir dinginlik geliyordu. Aynı zamanda, mutluluğunu bozmayacak kadar metin davranmaya karar veriyordu.

Gece oluyordu, havada serin bir rüzgâr dolaştı. Hayallere dalmış olan Jeanne ürperdi. Başını annesinin göğsüne dayadı; sorduğu soru derin düşüncelerine bağlıymış gibi, ikinci defa olarak:

"Beni sever misin?" diye sordu.

O zaman Hélène hep gülümseyerek çocuğun başını elleri arasına aldı, bir ara, yüzünde bir şey arar gibi oldu. Sonra dudaklarını uzun uzun onun ağzının kenarındaki küçük kırmızı lekenin üstüne değdirdi. Henri çocuğun orasını öpmüştü, apaçık görüyordu.

Meudon sırtlarının loş köşesi, güneş yuvarlağını gizlemeye başlamıştı. Paris üzerinde, yandan gelen ışıklar daha da uzamıştı. Invalides kubbesinin gölgesi uçsuz bucaksız uzuyor, bütün

Saint-Germain mahallesini kaplıyor, Opéra binası, Saint-Jacques Kulesi, sütunlar ve çan kulelerinin tepeleri, sağ kıyıya kara çizgiler çiziyordu. Cephelerin çizgileri, içerilere doğru dalan sokaklar, damların oluşturduğu yüksek adacıklar, daha donuk bir koyulukla tutuşuyordu. Kararan camlarda, bol bol alevler, sanki evler kor haline gelip dağılmış gibi sönüyordu. Uzaklarda çanlar çalınıyor, bir uğultu yükseliyor ve diniyordu. Akşam yakınlaştıkça genişleyen gök, kızıllaşan şehrin üstüne, altın ve erguvan renkleriyle damar damar morumsu örtüsünü seriyordu. Birdenbire, yangın bir kere daha muazzam bir alevle tutuştu. Paris, gözle görülmez kenar mahalleleri bile aydınlatan son bir alev fışkırttı. Sonra gümüş bir kül dökülür gibi oldu, mahalleler, sönmüş kömürler gibi hafif ve siyahımtırak, öylece kaldılar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I

BİR MAYIS SABAHI, Rosalie elinde tuttuğu bulaşık bezini bırakmadan mutfaktan koşa koşa geldi. O şımarık hizmetçi teklifsizliğiyle:

"Aman! Madam, çabuk gelin... Rahip Efendi aşağıda, doktorun bahçesinde toprağı kazıyor!" dedi.

Hélène kımıldamadı. Fakat Jeanne görmek için seğirtmişti. Dönüp geldiği zaman:

"Şu Rosalie ne sersem şey!" diye haykırdı. "Rahip Efendi hiç de toprağı kazmıyor. Bahçıvan küçük bir arabaya çiçek koyuyor, o da onunla beraber... Madam Deberle bütün güllerini toplatıyor..."

Bir kanaviçe işine pek dalmış bulunan Hélène sakin sakin:

"Kilise için topluyordur," dedi.

Birkaç dakika sonra kapının zili çalındı, Rahip Jouve gözüktü. Gelecek salı kendisini beklememelerini söylemeye gelmişti. Akşamları, Meryem ayı ayinleri için meşguldü. Başpapaz kendisine kiliseyi süsleme görevini vermişti. Çok mükemmel bir şey olacaktı. Bütün hanımlar kendisine çiçek veriyordu. Mihrabın sağına ve soluna koymak üzere dört metre boyunda iki palmiye göndereceklerdi.

Hayran hayran dinleyen Jeanne:

"Oh! Anne, anne..." diye mırıldandı.

Hélène gülümseyerek:

"Eh iyi, öyleyse size bir şey söyleyeyim dostum," dedi. "Mademki siz gelemiyorsunuz, sizi görmeye biz geliriz... Çiçek demetlerinizin hikâyesi Jeanne'ın aklını başından aldı."

Hélène hiç sofu değildi, hatta kiliseden tir tir titreyerek çıkan kızının hastalığını bahane eder, hiçbir zaman ayine gitmezdi. İhtiyar rahip onunla din sohbeti etmekten çekinirdi. Yalnız, babacan bir hoşgörülülükle, temiz ruhların kendi esenliklerini, uslulukları ve merhametleriyle kendi kendilerine sağladıklarını söylerdi. Tanrı günün birinde nasıl olsa Hélène'i hak yoluna getirecekti.

Jeanne ertesi günün akşamına kadar hep Meryem ayını düşündü. Annesine sorular soruyor, beyaz güllerle, binlerce iri mumla, ilahî seslerle, latif kokularla dolu kiliseyi gözünün önüne getiriyordu. Rahibin dediğine göre, bir servet değerinde olan Aziz Meryem'in dantel elbisesini daha iyi görmek için mihrabın yanında durmak istiyordu. Fakat Hélène, önceden kendini hasta ederse onu kiliseye götürmeyeceğini söyleyerek korkutuyor, teskin ediyordu.

Nihayet, akşam, yemekten sonra çıktılar. Geceler henüz serin oluyordu. Notre-Dame-de-Grâce Kilisesi'nin bulunduğu Annonciation Sokağı'na vardıkları zaman çocuk tir tir titriyordu. Annesi:

"Kilise sıcaktır," dedi. "Bir kaloriferin yanına otururuz."

Hélène kapı perdesini itti, perde yavaşça tekrar kapandığı zaman vücutlarını bir ılıklık kapladı, parlak bir ışığın ve yükselen ilahi seslerinin içine daldılar. Ayin başlamıştı. Hélène kubbe altının tamamen dolmuş olduğunu görünce yan taraftaki yollardan birine girmek istedi. Fakat mihraba yaklaşması çok zor oldu. Jeanne'ı elinden tutmuş, yavaş yavaş, güçlükle ilerliyordu; sonra daha ileri gitmekten vazgeçti, karşılarına ilk çıkan iki boş iskemleye oturdular. Koronun yarısı, önlerine gelen bir sütunun arkasında kalıyordu.

Çocuk, gayet mahzun:

"Hiçbir şey görmüyorum, anne," diye sızlandı. "Çok fena yere oturduk."

Hélène onu susturdu. O zaman, çocuk somurtmaya başladı. Önündeki ihtiyar kadının koskocaman sırtından başka bir şey

görmüyordu. Annesi dönüp bakınca onu iskemlesinin üstünde ayakta buldu. Sesini alçaltarak:

"Aşağı inecek misin sen! Çekilmez hale geldin," dedi.

Fakat Jeanne inat ediyordu:

"Baksana, Madam Deberle burada... Tam şurada, ortada. Bize işaret ediyor."

Genç kadın, fena halde canı sıkılarak, sabırsızlandığını gösteren bir hareket yaptı. Oturmak istemeyen çocuğu tartakladı. Balodan beri, üç gündür türlü iş bahane ederek doktorlara gitmekten sakınmıştı.

Jeanne çocuklara mahsus inatla devam ediyordu:

"Anne, sana bakıyor, merhaba diyor."

Bunun üzerine, Hélène başını çevirip bakmak ve selam vermek zorunda kaldı. İki kadın karşılıklı başlarını eğdiler. Madam Deberle, çok pilili, beyaz dantellerle süslü, ipekli elbisesiyle gayet hoş ve göz alıcı, korodan iki adım ötede, orta nefte* oturuyordu.

Yanında getirdiği kız kardeşi Pauline, eliyle telaşlı işaretler yapmaya başladı. İlahiler devam ediyor, cemaatin kiliseye yayılan sesi, pesleşen bir perde üzerinde uğuldarken, cırlak çocuk sesleri, ilahinin uzayıp giden düzenli ahengi ortasında, şuradan buradan yükseliyordu.

Jeanne zafer kazanmış gibi:

"Sana gel diyorlar, görüyorsun ya!" diye devam etti.

"Lüzumu yok, burada iyiyiz."

"Ne olur anne, onların yanına gidelim... İki tane sandalyeleri var."

"Olmaz, aşağı in, yerine otur."

Bununla beraber, Madam Deberle'le kız kardeşi gülümseyerek işaret ediyorlar, etraftaki insanların kendilerini ayıplamasına zerre kadar aldırış etmiyorlar, tersine, ötekinin berikinin dönüp kendilerine bakmasına memnun oluyorlardı.

---

* Nef: Bir mimari terimi. Kiliselerde apsise dik ya da paralel uzanan ve birbirinden sütunlarla ayrılan mekânlara verilen isim. *-ed.*

Bunun üzerine, Hélène oraya gitmeye razı oldu. Pek sevinen Jeanne'ı önüne kattı; elleri zapt etmeye çalıştığı bir öfkeyle titreyerek, kendisine yol açmaya uğraştı. Bu kolay bir iş değildi. Sofu kadınlar rahatsız olmamak için kımıldamak istemiyorlar, ağızları açık, ilahiyi kesmeden, öfkeyle onu tepeden tırnağa süzüyorlardı. Hélène daha yüksek perdeden uğuldayan bu ses fırtınası ortasında tam beş dakika böylece uğraştı durdu. Geçemedikçe, Jeanne bütün bu boş ve karanlık ağızlara bakıyor, annesine daha fazla sokuluyordu. Nihayet koronun önünde boş bırakılmış olan noktaya vardılar, bir iki adımlık yolları kalmıştı.

Madam Deberle:

"Gelsenize," diye fısıldadı. "Rahip sizin geleceğinizi bana söylemişti. İki sandalye tuttum."

Hélène teşekkür etti, lafı kısa kesmek için hemen dua kitabını karıştırmaya başladı. Fakat Juliette sosyetik zarifliğini elden bırakmıyor, orada, salonundaymış gibi gayet fütursuz, şirin ve geveze davranıyordu. Nitekim eğildi, konuşmasını sürdürdü:

"Artık görünmez oldunuz. Yarın size gelecektim... Bari hasta filan değilsiniz ya?"

"Hayır teşekkür ederim... Bir sürü iş çıktı..."

"Dinleyin, yarın akşam yemeğine bize geleceksiniz... Ailece yemek yiyeceğiz..."

"Çok naziksiniz, bakalım."

Hélène bu cevabı verdikten sonra artık başka bir şey konuşmamaya karar vererek huşuyla ilahiyi dinler gibi gözüktü. Pauline, Jeanne'ı kendi yanına almış, çok üşüyen bir kadının mutlu hazzını duyarak tatlı tatlı ısındığı kaloriferin hararetini ona da paylaştırmak istemişti. İkisi, yükselen ılık havanın içinde merakla doğruluyor, oymalı panolarla bölünmüş alçak tavanı, altında avizeler sallanan kemerlerle birbirine bağlı bodur sütunları, oymalı meşeden kürsüyü, her şeyi ayrı ayrı izliyorlar, ilahinin alçalıp yükselmesiyle kımıldayan başların üstünden yan kısımların loş köşelerine, altın yaldızlı süsleri parıldayan uzaktaki mihrap-

lara, girişin yanı başında, bir demir parmaklık içinde kapalı duran vaftiz havuzuna kadar her tarafı seyrediyorlardı. Fakat hep dönüp dolaşıp çiğ renklerle boyalı, altın yaldızlarla pırıl pırıl koronun ihtişamlı manzarasına bakıyorlardı. Kubbeden, alev saçan billur bir avize sallanıyordu; kocaman şamdanlarda yanan boy boy iri mumlar, kilisenin karanlık dip taraflarını bir yıldız yağmuru halinde aydınlatıyor, yapraklardan ve çiçeklerden yapılmış iri bir demete benzeyen büyük mihrabı ışıklar içinde bırakıyordu. Yukarıda, bir gül yığını ortasında, saten ve dantel kıyafetler giydirilmiş, başında incilerden bir taç bulunan bir Meryem, kucağında uzun entarili bir çocuk İsa tutuyordu.

Pauline:

"Nasıl! Isındın mı? Burası çok güzel," dedi.

Fakat Jeanne kendinden geçmiş, çiçeklerin ortasındaki Meryem'i seyrediyordu. Vücuduna bir ürperti gelmişti. Uslu uslu oturamayacağından korktu, gözlerini yere indirdi, ağlamamak için siyahlı beyazlı taş döşemeyle meşgul olmaya çalıştı. İlahiye eşlik eden çocukların ince sesleri saçlarında hafif soluklar dolaştırıyordu.

Bu esnada Hélène, yüzünü dua kitabına eğmiş, Juliette'in, dantelleriyle kendisine sürtündüğünü her hissettiğinde uzaklaşıyordu. Bu karşılaşmaya hazırlanmış değildi. Henri'yi uzaktan, ona hiç teslim olmadan sevmek için kendi kendine ant içmiş olmasına rağmen, yanı başında çok güvenli ve çok neşeli duran bu kadına ihanet ettiğini düşündükçe bir üzüntü duyuyordu. Zihnini dolduran bir tek düşünce vardı: O akşam yemeğine gitmeyecekti. Dürüstlüğünü inciten bu komşuluk ilişkisini yavaş yavaş kesmek için nasıl davranacağını araştırıyordu. Fakat iki adım ilerisinden gelen uğultulu sesler düşünmesine engel oldu; aklına hiçbir şey gelmiyor, kendisini ilahinin ahengine bırakıyor, o zamana kadar bir kilisede hiç duymadığı sofuca bir huzur tadıyordu.

Juliette, içinden gelen konuşmak arzusunu yine yenemeden:

"Size Madam de Chermette'in hikâyesini anlattılar mı?" diye sordu.

"Hayır, hiçbir şey bilmiyorum."

"Dinleyin öyleyse... On beş yaşına göre çok uzun boylu olan büyük kızını gördünüz, değil mi? İşte o kızı önümüzdeki yıl evlendireceklermiş, hem de annesinin eteğinin dibinden ayrılmayan o ufak tefek esmer çocukla... Bir dedikodudur gidiyor..."

Hélène dinlemiyordu.

"Ya!" dedi.

Madam Deberle daha başka detaylar da verdi. Fakat birdenbire ilahi sustu, orglar inlediler ve durdular. O zaman, Juliette kiliseyi kaplayan huşulu sessizliğin ortasında kendi sesinin yankısından şaşalayarak sustu. Kürsüde bir papaz gözükmüştü. Bir ürperti oldu, sonra papaz konuşmaya başladı. Hayır, Hélène o akşam yemeğine kesinlikle gitmeyecekti. Gözlerini papaza dikmiş, Henri ile üç günden beri korktuğu o ilk görüşmeyi tasarlıyordu; Henri'yi öfkeden sapsarı, ona evine kapandığından dolayı sitem eder bir halde görüyor, gereği kadar soğuk davranamayacağından korkuyordu. Daldığı hülyanın ortasında papaz kaybolmuştu. Hélène yalnız birtakım cümleler, yüksekten inen, delici bir ses işitiyordu. Bu ses şöyle diyordu:

"Meryem'in başını eğerek, 'İşte, tanrının hizmetkârı!' cevabını verdiği an, tarif edilemez bir an oldu."

Hélène cesur davranacaktı, aklını toplamıştı. Sevilmenin sevincini tadacak, kendi aşkını asla itiraf etmeyecekti, çünkü ancak bu sayede rahat edeceğini biliyordu. Sevdiğini söylemeden, bir tesadüf onları karşı karşıya getirdiğinde Henri'nin bir sözüyle, uzaktan uzağa bir bakışla yetinerek, nasıl da derin derin sevecekti! Bu, onu bir ebediyet düşüncesiyle dolduran bir hayaldi. Etrafında, kilise ona dost ve şefkatli bir hal alıyordu. Rahip anlatıyordu:

"Melek kayboldu. Meryem, nura ve aşka gömülerek, kendisinde ortaya çıkan ilahi sırrın temaşasına daldı..."

Madam Deberle eğildi, mırıldandı:

"Çok güzel konuşuyor. Hem de çok genç, en fazla otuz yaşında, değil mi?"

Madam Deberle duygulanmıştı. Din, tatlı bir heyecan gibi, hoşuna gidiyordu onun. Kiliselere çiçek vermek; terbiyeli, saygılı ve güzel kokan insanlar olan rahiplerle ufak tefek işleri olmak; yoksulların tanrısına dünyevi bir himaye bahşedilmesinden pek etkilendiği kiliseye güzelce giyinip gelmek ona ayrı zevkler veriyordu. Ayrıca kocası kiliseye pek uğramadığından, Juliette'in ibadetleri de bir yasak meyve tadı alıyordu. Hélène onun yüzüne baktı, sadece başını sallayarak cevap verdi. İkisinin yüzü de haz içinde gülümsüyordu. Bir iskemle ve mendil gürültüsü oldu. Rahip kürsüden inmiş, inerken şu son çağrıyı yapmıştı:

"Aşkınızı yayınız, ey dindar Hıristiyan ruhları! Tanrı kendisini size vermiştir, kalbiniz onun varlığıyla doludur, ruhunuz onun merhametiyle dolup taşıyor!"

Orglar derhal inlemeye başladı. Meryem ilahileri ateşli bir sevgiye davet eden beyitleriyle uzayıp gitti. Yan kısımlardan, görünmeyen mihrapların loşluğundan, uzak ve boğuk bir ilahi sesi geliyor, sanki yeryüzü ilahi söyleyen çocukların masum seslerine cevap veriyordu. Başlar üzerinden bir soluk geçiyor, büyük mumların dümdüz çıkan alevlerini uzatıyor, güllerden yapılmış büyük demetlerin içinde, son kokularını çıkararak solan çiçeklerin ortasında Meryem Ana, İsa'sına gülmek için başını eğmiş gibi görünüyordu.

Hélène birdenbire endişeye kapılarak döndü:

"Hasta değilsin ya, Jeanne?" diye sordu.

Çocuk, yüzü bembeyaz, gözleri nemli, sanki ilahilerin aşk seline yakalanıp sürükleniyormuş gibi mihrabı seyrediyor, güllerin çoğaldığını, yağmur gibi döküldüğünü görüyordu.

"Yo! Hayır, anne..." diye mırıldandı. "Emin ol, memnunum halimden, çok memnunum."

Sonra sordu:

"Sevgilim nerede?"

Rahipten bahsediyordu. Pauline onu görüyordu; koro bölümündeki arkalıklı iskemlelerden birinde oturmaktaydı. Fakat Jeanne'ı tutup yukarı kaldırmak gerekti.

"Ha! Görüyorum... Bize bakıyor, göz kırpıyor."

Jeanne'a kalırsa rahip, içinden güldüğü zaman "göz kırpardı". O zaman Hélène, rahibe dostça bir baş işareti yaptı. Bu, onun için, kesin bir huzur, kiliseyi ona sevdiren ve onu hoşgörüyle dolu bir bahtiyarlık içinde uyutan son bir dinginlik vesilesi gibi oldu. Mihrabın önünde buhurdanlar sallanıyor, hafif dumanlar yükseliyordu; bir takdis töreni oldu, kutsal ekmek kabı bir güneş gibi ağır ağır yukarı kalktı, yerlere serilen alınların üzerinde dolaştı. Hélène mutlu bir uyuşukluk içinde diz çöktüğü sırada, Madam Deberle'in kendisine şöyle dediğini işitti:

"Bitti, gidelim."

Kubbenin altında, kımıldanan iskemlelerin, ayak seslerinin gürültüsü uğulduyordu. Pauline, Jeanne'ı elinden tutmuştu. En önden çocukla beraber yürürken ona soruyordu:

"Sen hiç tiyatroya gitmedin mi?"

"Hayır. Tiyatro daha mı güzeldir?"

Çocuk, yüreği derin göğüs geçirmelerle dolu, başını sallıyor, sanki hiçbir şeyin bundan daha güzel olamayacağını söylemek istiyordu. Fakat Pauline cevap vermedi, sırtında beyaz cübbesiyle oradan geçmekte olan bir rahibin karşısında dikilmiş duruyordu; rahip birkaç adım uzaklaşınca, Pauline iki sofu kadını başlarını çevirip bakmaya mecbur eden inançlı, yüksek bir sesle:

"Aman! Ne güzel yüzü var!" dedi.

Hélène doğrulmuştu. Güçlükle yürüyen kalabalığın ortasında, Juliette'in yanı başında, yerinde sayıyordu. Yorulmuş ve halsizleşmiş gibi, yüreği sevgiyle dolu, artık onu yanı başında hissetmekten hiçbir üzüntü duymuyordu. Bir aralık, çıplak bilekleri birbirine süründü, bakışıp gülümsediler. Kalabalıkta boğulacak

gibi oluyorlardı. Hélène, Juliette'i korumak için, onun öne geçmesini istedi. Bütün samimilikleri geri gelmiş gibiydi.

Madam Deberle:

"Anlaştık, değil mi?" diye sordu. "Yarın akşam sizi bekliyoruz."

Hélène hayır diyemedi. Sokağa çıktıktan sonra düşünecekti. Nihayet en arkaya kalanlarla beraber çıktılar. Pauline ile Jeanne onları karşı kaldırımda bekliyordu. Fakat Hélène ağlamaklı bir ses işitip durdu.

"Ah! Benim iyi yürekli hanımefendiciğim, ne zamandır sizi görmek mutluluğuna erememiştim!"

Bunları söyleyen Fétu Ana'ydı. Kilisenin kapısında dileniyordu. Sanki Hélène'i gözlüyormuş gibi, yolunu keserek devam etti:

"Ah! Çok hastaydım, hep şuramdan, karnımdan, biliyorsunuz... Şimdi düpedüz çekiçle dövüyorlar sanki... Hem de elde yok avuçta yok, iyi yürekli hanımefendiciğim... Size haber göndermeye cesaret edemedim. Tanrı sizden razı olsun!"

Hélène ihtiyar kadının avucuna para sıkıştırmış, onunla meşgul olacağına söz vermişti.

Girişte ayakta durup bekleyen Madam Deberle:

"Ay!" dedi. "Pauline'le Jeanne birisiyle konuşuyorlar... A, Henri'ymiş!"

Sinsi bakışlarıyla bir Hélène'e, bir Juliette'e bakan Fétu Ana:

"Evet, evet, doktor ya..." dedi. "Ayin bitinceye kadar hep orada gördüm onu, kaldırımdan ayrılmadı, muhakkak sizi bekliyordu... O da ne mübarek adam! Neden böyle diyorum, işin doğrusu bu da ondan, Tanrı'nın bildiğini kuldan ne saklayayım? Sizi tanıyorum, madam; öyle bir kocanız var ki mutlu olmaya layık... Tanrı ne muradınız varsa versin, tanrı sizden razı olsun. Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına, amin!"

Bayat bir elma gibi kırışık yüzünün binbir buruşuğu ortasında ufacık gözleri, endişeli ve muzip, hep kımıldıyor, Juliette'ten Hélène'e gidiyor, doktordan bahsederken ikisinden hangisine hitap

ettiği tam anlaşılmıyordu. Sızlanma dolu cümlelerle sofuca sözlerin birbirine karıştığı aralıksız bir mırıltı ile peşlerinden yürüdü.

Hélène, Henri'nin temkinli hareketi karşısında şaşırdı ve duygulandı. Doktor gözlerini kaldırıp ona ancak şöyle bir bakmıştı. Karısı, kiliseye girmesine mâni olan fikirlerinden dolayı ona takılınca, doktor sadece onları beklemeye ve bir sigara içmeye geldiğini söyledi. Hélène de onun, bir kez daha aynı haşinliği göstermesinden korkmakta haksız olduğunu kendisine göstermek için oraya gelmek istediğini anladı. Şüphesiz, Henri de onun gibi makul davranmaya karar vermişti. Genç kadın, doktorun kendi kendisine verdiği sözde samimi davranıp davranmayacağını araştırmadı; Henri'yi kederli görmek kendisine de büyük bir keder veriyordu. Onun için, Vineuse Sokağı'nda Deberle'lerden ayrılırken neşeli bir edayla:

"Pekâlâ, anlaştık! Yarın saat yedide buluşuyoruz," dedi.

Bunun üzerine, ilişkileri daha sıkı olarak tazelendi, latif bir hayat başladı. Hélène, Henri o bir dakikalık divaneliğe hiç düşmemiş gibi davranıyordu; hayalini kurduğu şey buydu işte, sevişiyorlardı, fakat bunu bir daha birbirlerine söylemeyecekler, bilmekle kalacaklardı. Bu zevkli saatlerde, sevgilerinden bahsetmeden, bir hareketle, seslerinin bir değişikliğiyle, hatta bir sessizlikle hep o sevgiden bahsediyorlardı. Her şey onları bu aşka getiriyor, her şey onları, sanki içinde yaşayacakları biricik hava buymuş gibi beraberlerinde taşıdıkları, etrafa yaydıkları bir ihtirasa gömüyordu. Dürüstlükleri bir bahaneydi, kalplerinin bu komedyasını bile bile oynuyorlardı; birbirlerinin elini katiyen sıkmak istemiyorlar, bu sayede, birbirlerini karşıladıkları zaman sadece merhaba demekten eşsiz bir haz duyuyorlardı.

Hélène'le Juliette her akşam kiliseye gitmeyi âdet edindiler. Madam Deberle, pek memnun, orada yeni bir zevk buluyor, bu da danslı davetlere, konserlere, ilk temsillere nazaran ona bir değişiklik sağlıyordu; Madam Deberle yeni yeni heyecanlara bayılırdı, artık herkes onu yanında hep rahibelerle ve papazlar-

la görüyordu. Yatılı okulda edindiği din esası onun delişmen genç kadın kafasında tekrar canlanıyor, sanki çocukluğundaki oyunları hatırlamış gibi, hoşuna giden ufak tefek ibadetlerle kendini gösteriyordu. Her türlü din terbiyesi dışında büyümüş olan Hélène, Meryem ayı ibadetlerinin cazibesine kendini bırakıyor, Jeanne'ın bunlarda bulduğu neşe ile mutlu oluyordu. Kiliseye geç gidip kötü bir yere oturmak zorunda kalmamak için Rosalie'yi sıkıştırıyorlar, akşam yemeğini daha erken yiyorlardı. Sonra giderken uğrayıp Juliette'i alıyorlardı. Bir gün Lucien'i de beraber götürmüşlerdi. Fakat çocuk o kadar huysuzluk etmişti ki şimdi artık onu evde bırakıyorlardı. İri mumlarla pırıl pırıl yanan sıcak kiliseye girdikleri zaman öyle bir rehavet ve huzur duyuyorlardı ki bu, yavaş yavaş Hélène için zaruri hale geliyordu. Gündüz, içinde şüpheler uyandığı, Henri'yi düşünerek belli belirsiz bir endişe duyduğu vakit, o günün akşamı kilise onu tekrar uyuşturuyordu. İlahiler, ilahi ihtirasların taşkınlığı ile yükseliyordu. Taze koparılmış çiçekler kubbe altında boğulup kalmış havayı kokularıyla ağırlaştırıyordu. Hélène orada, ilkbaharın o ilk sarhoşluğunu, ibadet eden bir kadının tapınışıyla içine çekiyor, beyaz güllerden tacı ile Bakire Ana Meryem'in karşısında, bu aşk ve saflık sırrı içinde mest oluyordu. Her gün dizlerinin üstünde biraz daha fazla oturuyor, bazen farkına varmadan ellerini bitiştirmiş olduğunu görüyordu. Sonra ayin bitince, dönüş de ayrı bir zevkti. Henri kapıda bekliyordu, akşamları hava ılık oluyordu, tek tük sözler konuşarak Passy'nin karanlık ve sessiz sokaklarından geçip eve dönüyorlardı.

Bir akşam, Madam Deberle gülerek:

"Siz sofu olmaya başlıyorsunuz, şekerim!" dedi.

Doğruydu, Hélène'in apaçık yüreğine sofuluk sokuluyordu. Sevmenin bu kadar güzel bir şey olacağını hiç tahmin etmemişti genç kadın. Gözleri nemli oturmasına, sessiz bir tapınma içinde kendinden geçerek hiçbir şey düşünmeden kalmasına imkân olan kiliseye, yüreğine merhamet dolduran bir yere gelir gibi ge-

liyordu. Her akşam, bir saat, kendini zorlamaktan vazgeçiyordu; varlığında taşıdığı, bütün gün zapt ettiği aşk nihayet göğsünden yükselebiliyor, herkesin önünde, kalabalığın dindar ürpertisi ortasında, dualarla genişleyebiliyordu. Mırıldanılan dualar, diz çökmeler, selamlamalar, boyuna tekrar edilen o belirsiz sözler ve hareketler onu avutuyor, ona sevginin biricik dili buymuş, aynı kelime veya aynı işaretle hep aynı ihtiras ifade ediliyormuş gibi geliyordu. İnanmaya ihtiyacı vardı, ilahi merhametin içinde hayranlıkla kendinden geçiyordu.

Juliette yalnız Hélène'e takılmakla kalmıyor, Henri'nin de sofulaşmaya başladığını iddia ediyordu. Doktor şimdi onları beklemek için kiliseye girmiyor muydu! Ruhu neşterinin ucuyla aradığını ama hâlâ bulamadığını söyleyen bir dinsiz, bir zındık kiliseye girsindi ha! Juliette onu kürsünün gerisinde, bir sütunun arkasında ayakta görür görmez, dirseğiyle Hélène'i dürtüyor:

"Bakın bakın, gelmiş bile," diyordu. "Bilseniz, evlendiğimiz zaman günah çıkartmak bile istemedi... Aman, öyle bir hali var ki, bize öyle acayip bakıyor ki! Bakın şuna hele!"

Hélène başını hemen kaldırmıyordu. Ayin bitmek üzereydi; günlük* dumanları tütüyor, orglar neşeli seslerle ötüyordu. Fakat arkadaşı onu rahat bırakacak türden olmadığı için cevap vermek zorundaydı. Gözlerini çevirmeden:

"Evet, evet, görüyorum," diye kekeliyordu.

Henri'nin orada bulunduğunu bütün kiliseden yükseldiğini duyduğu ilahi seslerinden sezmişti. Henri'nin soluğu, ilahilerin kanadıyla ensesine kadar gelir gibi oluyor, Hélène arkasında onun, kubbe altını aydınlatan, diz çökmüş durumdaki kendisini altın pırıltılı bir huzme ile kuşatan bakışlarını görür gibi oluyordu. O zaman Hélène öyle yanık yanık dua ediyordu ki söyleyeceği şeyleri şaşırıyordu. Henri, gayet ağırbaşlı, dürüst bir koca edasıyla, karısı ile arkadaşını bir tiyatro fuayesinde beklercesine tanrının evinde beklemeye geliyordu. Fakat yavaş yavaş kilise-

* Günlük: Tütsü için kullanılan bir tür ağaç sakızı. *–ed*

den çıkan sofu kadınların arasında buluştuklarında, ikisi de bu çiçekler ve bu şarkılarla birleşmiş, daha fazla bağlanmış gibi oluyorlar, dudakları kalplerinden yükselen duygularla dolu olduğu için konuşmaktan sakınıyorlardı.

On beş gün sonra Madam Deberle usandı. Herkesin yaptığını yapma ihtiyacı ile kıvranarak bir ihtirastan ötekine atılıyordu. Şimdi hayır cemiyetleri yararına yapılan satışlarla uğraşıyor, her öğleden sonra ünlü ressamlardan bağış olarak tablo almak için altmış kat merdiven çıkıyor, akşamları hayır cemiyetleri üyesi kadınların toplantılarına elinde çıngırakla başkanlık ediyordu. Bu sebeple bir perşembe akşamı, Hélène ile kızı kilisede yalnız kaldılar. Duadan sonra, koro *Magnificat*'a* başladığı sırada, genç kadın, kalbi küt küt çarparak başını çevirdi. Henri orada, her zamanki yerindeydi. O zaman Hélène dönüş yolunu bekleyerek ayinin sonuna kadar başını eğip oturdu.

Kiliseden çıkarlarken Jeanne çocukça teklifsizliğiyle:

"Ah! Ne iyi ettiniz de geldiniz! Bu karanlık sokaklarda korkacaktım," dedi.

Fakat Henri sözde şaşırmıştı. Orada karısını bulacağını zannediyordu. Hélène çocuğun cevap vermesi için sustu, hiçbir şey söylemeden onların peşinden gidiyordu. Üçü birlikte revakın altından geçtikleri sırada, bir ses sızlandı:

"Allah rızası için... Bir sadaka..."

Jeanne her akşam Fétu Ana'nın avucuna on meteliklik bir sikke sıkıştırıyordu. İhtiyar kadın, doktoru Hélène'le yalnız görünce, her zamanki gibi harıl harıl teşekkür edeceği yerde sadece bilgiç bilgiç başını salladı. Sonra kilise boşaldığı için bir şeyler mırıldanarak ayaklarını sürüye sürüye peşleri sıra yürümeye başladı. Hélène'le Juliette, Passy Caddesi'nden geçerek eve dönecekleri yerde, geceleri hava güzel olduğu zaman bazen Raynouard Caddesi'nden dönerler, böylece yolu beş altı dakika uzatırlardı. O akşam Hélène, karanlık ve sessizlik istediği için, Raynouard

* *Magnificat* (Lat.): Meryem Ana ilahisi. *–ed.*

Sokağı'na saptı; kaldırımında hiçbir insan gölgesi kımıldamayan, uzak aralıklarla bir havagazı fenerinin aydınlattığı bu uzun ve ıssız yolun cazibesine kendini bıraktı.

O saatte, bu ücra mahallede, Passy bir taşra kasabası gibi, hafif hafif nefes alarak uykuya dalmıştı bile. Karşılıklı kaldırımlar boyunca oteller, bekâr kadınlara mahsus pansiyonlar, karanlık ve uykulu, uzanıp gidiyor, lokantaların mutfaklarında hâlâ ışıklar yanıyordu. Vitrininin ışığıyla karanlıkları delen tek bir dükkân bile yoktu. Hélène'le Henri için bu yalnızlık çok zevkli bir şeydi. Henri ona kolunu vermeye cesaret edememişti. Jeanne, bir bahçe yolu gibi kum dökülmüş caddenin ortasında, onların arasında yürüyordu. Evler bitiyor, duvarlar uzayıp gidiyor, bu duvarların üstünden yığın yığın filbaharlar ve çiçek açmış leylaklar sarkıyordu. Binaların arasında büyük bahçeler vardı; zaman zaman bir demir parmaklıktan yeşilliklerin oluşturduğu karanlık girintiler görünüyor, bu girintilerde ağaçların arasında kalmış daha açık renk çimenliklerin solgunluğu seçiliyor, belli belirsiz sezilen saksılarda demet demet susam çiçekleri havaya koku saçıyordu. Üçü de kendilerini kokulara gömen bu ilkbahar gecesinin ılıklığı içinde adımlarını yavaşlatmıştı. Jeanne, çocukça bir merakla, yüzünü göğe doğru kaldırmış ilerlerken boyuna:

"Oh! Anne, bak ne kadar çok yıldız var!" diyordu.

Arkalarında, Fétu Ana'nın adımları kendi ayak seslerinin yankısına benziyordu. İhtiyar kadın yaklaşıyordu. Hep aynı ezgiyle mırıldanarak tekrarladığı "*Ave Maria, gratia plena*" gibi Latince cümle kırıntıları işitiliyordu. Fétu Ana evine dönerken yolda tesbih çekmekle meşguldü.

Jeanne annesine:

"Yanımda bir tane para kaldı, acaba vereyim mi?" diye sordu.

Sonra cevabı beklemeden fırladı, Eaux Geçidi'ne dalmak üzere olan ihtiyar kadının yanına koştu. Fétu Ana bütün azizleri anarak parayı aldı. Fakat aynı zamanda çocuğun elini yakalamıştı; onu tutuyor, sesini değiştirerek:

"Öteki hanım hasta mı?" diye soruyordu.

Jeanne hayretle cevap verdi:

"Hayır."

"Ya! Tanrı onu korusun! Kendine de kocasına da bereket versin! Kaçmayın tatlı küçükhanımcığım. Anneniz için bir *Ave Maria* okuyayım, siz de benimle beraber amin dersiniz... Anneniz izin verir; peşinden koşar, ona yetişirsiniz."

Hélène'le Henri bu arada yolun kenarındaki bir dizi iri kestane ağacının gölgesinde böyle birdenbire yalnız kalınca ürpererek durmuşlardı. Ağır ağır bir iki adım attılar. Kestane ağaçlarının ufacık çiçekleri yağmur gibi yere dökülmüştü, onlar da bu pembe halının üzerinde yürüyorlardı. Sonra, yürekleri daha uzağa gidemeyecek kadar şişkin, durdular.

Henri sadece:

"Beni affedin," dedi.

Hélène:

"Peki, peki," diye kekeledi. "Rica ederim, susun."

Fakat Henri'nin elinin kendi eline dokunduğunu hissetmişti. Geriledi. Neyse ki Jeanne koşa koşa dönmüş, geliyordu.

"Anne! Anne!" diye haykırdı. "Fétu Ana bana bir *Ave* duası okuttu, sana uğur getirsin diye."

Bunun üzerine üçü birden Vineuse Sokağı'na dönerlerken, Fétu Ana da tespihini çeke çeke Eaux Geçidi'nin merdivenlerinden aşağı iniyordu.

O ay geçti. Madam Deberle iki üç defa daha ayinlerde gözüktü. Sonuncu pazar günü, Henri, Hélène'le Jeanne'ı yine gelip bekleme cesaretini gösterdi. Dönüş pek latif oldu. O ay, eşsiz bir güzellik içinde geçmişti. Küçük kilise sanki ihtirası dindirmeye ve hazırlamaya yarıyordu. Hélène, içinde utanç duymadan sevebileceğini sandığı bu din barınağında mutlu, önce yüreği rahat etmişti; fakat sinsi faaliyet devam ediyordu, Hélène o sofu uyuşukluğundan uyandığı zaman bütün varlığının bir istilaya uğradığını hissediyor, eğer koparmaya çalışırsa etlerini paralayacak olan bağlarla

sarılmış bulunuyordu. Henri hâlâ saygılıydı. Bununla beraber, Hélène onun yüzünü bir ateş kapladığını görüyordu. Delice bir arzuyla taşkınlık göstermesinden korkuyordu. Ani humma nöbetleriyle sarsılarak kendi kendisinden de korkuyordu.

Bir öğleden sonra, Jeanne'la beraber gezmeden dönerken, Annonciation Sokağı'na saptı, kiliseye girdi. Çocuk çok yorgun olduğunu söylüyor, sızlanıyordu. Akşam ayininden o kadar derin bir zevk duyuyordu ki bu ayinin kendisini çok yorduğunu son güne kadar itiraf etmek istememişti; fakat yanakları balmumu gibi sararmıştı, doktor da ona uzun uzun yol yürütme tavsiyesinde bulunuyordu. Annesi:

"Şuraya otur," dedi. "Dinlenirsin. On dakikadan fazla kalacak değiliz."

Onu bir sütunun yanına oturtmuştu. Kendisi de bir iki iskemle ötede bir yere diz çöktü. Meryem Ayı dualarını bir gün önce bittiği için kubbe altının dip tarafında birtakım işçiler örtüleri söküyorlar, çiçek saksılarını kaldırıyorlardı. Hélène yüzünü elleriyle kapamış, hiçbir şey görmüyor, hiçbir şey işitmiyor, içinde bulunduğu müthiş buhranı Rahip Jouve'a itiraf etmek mi, yoksa etmemek mi gerektiğini endişeyle düşünüyordu. Rahip ona bir öğüt verir, belki de kaybettiği huzuru tekrar sağlardı. Fakat ta canevinden, ıstırabının ta kendisinden, taşkın bir sevinç yükseliyordu. Derdini seviyordu, rahibin o derdi iyi etmesinden korkuyordu. On dakika geçti, bir saat oldu. Hélène kalbiyle yaptığı mücadelenin içine dalıp gitmişti.

Nihayet, gözleri yaşlarla sırsıklam, başını kaldırdığı zaman, Rahip Jouve'un yanı başında durduğunu, üzgün gözlerle kendisine baktığını gördü. İşçilere nezaret eden oydu. Jeanne'ı tanımış, yanlarına gelmişti.

Hızla ayağa kalkan ve gözyaşlarını silen Hélène'e:

"Neyiniz var, evladım?" diye sordu.

Hélène verecek cevap bulamadı, tekrar diz çökerek hıçkıra hıçkıra ağlayacağından korkuyordu. Rahip biraz daha yaklaştı, alçak sesle devam etti:

"Size soru sormak istemem. Fakat derdinizi niçin bana söylemiyorsunuz? Dostunuza değil, rahibe söyler gibi."

Hélène:

"Daha sonra," diye kekeledi. "Daha sonra, söz veriyorum."

Jeanne önce uslu uslu oturmuş, renkli camları, giriş kapısındaki heykelleri, kilisenin yan kısımları boyunca ufak, hafif kabartmalar halinde tasvir edilmiş olan çarmıh yolu sahnelerini seyrederek eğlenmişti. Yavaş yavaş, kilisenin serinliği bir kefen gibi üzerine çökmüştü. Düşünmesine bile engel olan o yorgunluk içinde mihrapların dindar sessizliğinden, en küçük gürültülerin uzun uzun uyandırdığı yankılardan, içinde ölecekmiş gibi olduğu bu kutsal yerden bir huzursuzluk duymaya başlamıştı. Fakat canını en fazla sıkan şey, çiçeklerin götürüldüğünü görmesiydi. İri gül demetleri ortadan kayboldukça, mihrap, çıplak ve soğuk, meydana çıkıyordu. İçinde hiçbir mum yanmayan, hiçbir günlük tütmeyen bu mermerler iliklerini donduruyordu. Bir ara, dantellere bürünmüş olan Meryem sarsıldı, sonra iki işçinin kolları arasına sırtüstü düştü. O zaman, Jeanne hafif bir feryat kopardı, kolları iki yana açıldı; çocuk, birkaç günden beri geleceğini hissettiren nöbetle kıvranarak kaskatı kesildi.

Çılgına dönen Hélène, pek üzülen rahibin yardımıyla, onu bir arabaya bindirmeyi başarınca, çocuk revaka doğru döndü, titrek ellerini ileri doğru uzatarak:

"Bu kilise yüzünden! Bu kilise yüzünden!" diye söylenmeye başladı.

Şiddetle söylediği bu sözlerde, orada tattığı dindar sevgi ayına karşı hasret ve sitem ifadesi vardı.

II

AKŞAMINA JEANNE daha iyiceydi. Yataktan kalkabildi. Annesinin yüreği rahat etsin diye inat etti, yemek odasına sürünürcesine geldi, boş tabağın karşısına oturdu.

Gülümsemeye çalışarak:

"Bir şeyim yok," diyordu. "Bilirsin, ben cılızımdır... Sen ye, ben öyle istiyorum, ye."

Annesinin, sararmasına ve titremesine baktığını görünce, bir lokma yemek yutamadığı halde, kendisinin de biraz iştahı varmış gibi yaptı. Bir parça reçel yiyeceğine yemin ediyordu. O zaman, Hélène acele etti; çocuk, hep gülümseyerek, başında hafif bir asabi titremeyle, o tapınır haliyle onu seyrediyordu. Sonra yemek sonunda, verdiği sözü tutmak istedi. Fakat gözkapaklarının kenarlarında yaşlar belirdi.

"Boğazımdan geçmiyor, görüyorsun ya," diye sızlandı. "Sakın bana kızma."

Müthiş bir yorgunluk duyuyordu, kolunu kaldıracak hali yoktu. Bacakları onun değilmiş gibi geliyor, demirden bir el omuzlarını sıkıyordu. Fakat gayret gösteriyor, boynunda duyduğu şiddetli sızıların sebep olduğu hafif feryatları zapt ediyordu. Bir aralık, başı çok ağrıdığı için can acısıyla kıskıvrak oldu, kendini bıraktı. Annesi bu şirin çocuğu zayıflamış, pek halsiz görünce, yemeye uğraştığı armudu bitiremedi. Hıçkırıklar boğazını tıkıyordu. Peçetesini bırakıp geldi, Jeanne'ı kolları arasına aldı. Çocuğun, sağlığı yerinde iken, nice defalar oburluğu ile kendisini neşelendirdiği bu yemek odasının manzarası yüreğine dokundu.

"Yavrum, yavrum..." diye kekeledi.

Jeanne doğruluyor, tekrar gülümsemeye yelteniyordu:

"Üzülme, bir şey değil, sahi söylüyorum, bir şeyim yok. Yemeği yedin, bitirdin artık. Şimdi beni yine yatağa yatır. Seni sofrada görmek istiyordum. Çünkü seni bilirim, şu kadarcık ekmek bile yutamayacaktın."

Hélène onu kucağına aldı, götürdü. Küçük karyolasını yatak odasına, kendi karyolasının yanına getirmişti.

Jeanne yatağına uzanıp yorganı çenesine kadar örtünce çok daha rahat etti. Yalnız, başının arka tarafındaki hafif sızılardan şikâyet ediyordu. Sonra duygulandı, hastalandığından beri o tut-

kulu sevgisi artmış gibiydi. Hélène onu kucaklamaya, onu çok sevdiğini söylemeye, uyuduğunda tekrar öpeceğine söz vermeye mecbur oldu.

Jeanne:

"Uyursam da zararı yok," diyordu. "Öptüğünü seziyorum."

Gözlerini kapadı, uyudu. Hélène çocuğun yanında kaldı, uyurken onu seyretti. Rosalie ayaklarının ucuna basarak gelip yatabilir miyim diye sorunca, Hélène başıyla evet dedi. Saat on biri çaldı, Hélène hâlâ oradaydı. O esnada, merdiven başındaki kapının hafifçe vurulduğunu duyar gibi oldu. Lambayı aldı, büyük bir hayret içinde gidip baktı.

"Kim o?"

"Benim, açın," diye cevap verdi hafif bir ses.

Henri'nin sesiydi. Hélène bu ziyareti doğal bularak kapıyı hemen açtı. Doktoru, kızının sağlığı işine karıştırmış olacağı düşüncesiyle bir nevi utanç duyarak çağırmamış olmakla beraber, o, herhalde, Jeanne'ın bir nöbet geçirdiğini haber almış, koşup gelmişti.

Fakat Henri onun bir şey söylemesine vakit bırakmadı. Titreyerek, yüzü kıpkırmızı, peşi sıra yemek odasına girmişti. Elini yakaladı:

"Rica ederim, beni affedin," diye kekeledi. "Sizi üç gündür görmüyorum, sizi görme ihtiyacına dayanamadım."

Hélène elini çekmişti. Doktor, gözleri onda, geriledi, sözlerini sürdürdü:

"Hiç korkmayın, sizi seviyorum... Kapıyı açmasaydınız, kapınızın önünde beklerdim. Ah! Biliyorum, bütün bunlar delilik, ama sizi seviyorum, seviyorum..."

Hélène, gayet vakur, onu azap içinde bırakan sessiz bir ciddilikle dinliyordu. Bu şekilde karşılanınca Henri'nin bütün ihtirası bir sel gibi aktı.

"Ah! Bu feci komedyayı niçin oynuyoruz? Artık tahammülüm kalmadı, kalbim çatlayacak. Bu akşamkinden de beter bir divanelik yapacağım, sizi herkesin yanında kucaklayıp götüreceğim..."

Şiddetli bir istekle kollarını uzatıyordu. Yaklaşmıştı, Hélène'in giysisini öpüyor, titreyen elleri rasgele dolaşıyordu. Hélène dimdik, buz gibi soğuk duruyordu.

"Demek ki hiçbir şeyden haberiniz yok, öyle mi?" diye sordu.

Doktor, Hélène'in sabahlığın açık kol ağzından dışarıya çıkmış çıplak bileğini yakalamış, arzu dolu öpücüklere gömdüğü sırada, Hélène nihayet sabırsızlandığını gösteren bir hareket yaptı:

"Bırakın canım! Görüyorsunuz ki sözlerinizi işitmiyorum bile. Şimdi böyle şeyler düşünecek halde miyim ben?"

Sakinleşti, sorusunu tekrarladı:

"Demek ki hiçbir şeyden haberiniz yok, öyle mi? Ben söyleyeyim öyleyse, kızım hasta. Sizi gördüğüme memnun oldum, bana teselli verirsiniz."

Lambayı aldı, önüne düştü, fakat kapının eşiğinde durdu, arkasına döndü, parlak bakışıyla:

"Burada aynı şeyi tekrarlamaktan sizi menederim," dedi sertçe. "Sakın ha... Katiyen!"

Henri, hâlâ ürpererek, onun söylediği şeyleri pek iyi anlamadan, peşi sıra odaya girdi. Odada, gecenin o saatinde, dağınık çamaşırların ve giysilerin ortasında, o mine çiçeği kokusunu, Hélène'i saçları dağınık, atkısı omzundan kaymış vaziyette gördüğü ilk akşam kendisine o kadar heyecan veren o aynı kokuyu şimdi tekrar duyuyordu. Kendini tekrar içinde bulduğu bu odada diz çökebilse, havada dolaşan bu aşk kokusu içinde böyle tapınarak sabahı beklese, hülyasındaki kadına sahip olup kendini unutsa! Şakakları zonkluyordu. Çocuğun küçük karyolasına tutundu.

Hélène kısık sesle:

"Uyuyor," dedi. "Bakın."

Henri işitmiyor, ihtirası susmak istemiyordu. Hélène önünde eğilmişti, kıvırcık sarı tüylerle örtülü ensesi görünüyordu. O noktadan öpme ihtiyacına karşı koymak için gözlerini kapadı.

"Doktor baksanıza, ateş gibi yanıyor... Bir tehlike yok değil mi? Söyleyin!"

O zaman Henri, beynini döven çılgınca arzunun arasında, meslek alışkanlığına kapılarak, mekanik bir hareketle Jeanne'ın nabzına baktı. Fakat mücadele çok şiddetliydi. Bir müddet, o ufacık elceğizi avucunda tutuğunun farkında değilmiş gibi, hareketsiz durdu.

"Söyleyin, ateşi çok fazla mı?"

Doktor:

"Ateşi çok mu fazla? Acaba?" dedi.

Minimini el kendi elini ısıtıyordu. Yeniden bir sessizlik oldu. Henri'nin doktor kişiliği uyanıyordu. Nabzı saydı. Gözlerinde bir alev söndü. Yavaş yavaş yüzü sarardı; endişeyle eğildi, dikkatle Jeanne'a baktı.

"Nöbet çok şiddetli," diye mırıldandı. "Hakkınız var... Vah vah, zavallı yavrucak!"

Arzusu sönmüştü. Şimdi Hélène'e hizmet etmekten başka emeli yoktu. Soğukkanlılığını tekrar ele almıştı. Oturmuş, nöbetten önceki duruma dair çocuğun annesine sorular soruyordu. O esnada, çocuk inleyerek uyandı. Müthiş bir baş ağrısından şikâyet ediyordu. Boynundaki ve omzundaki sancılar öyle şiddetlenmişti ki Jeanne en küçük bir hareket yapsa hıçkırarak ağlıyordu.

Hélène karyolanın öte tarafına diz çökmüş, ona gayret veriyor, çocuğun böyle can acısı çektiğini gördükçe yüreği paralandığı halde, ona gülümsüyordu.

Çocuk döndü, doktoru görünce:

"Burada birisi mi var, anne?" diye sordu.

"Bir dostumuz var, sen tanıyorsun."

Çocuk düşünceli, âdeta kararsız, bir süre doktoru süzdü. Sonra yüzünde bir sevgi ifadesi dolaştı.

"Evet, evet, tanıyorum, ben onu çok severim," dedi.

Sonra o nazlı edasıyla:

"Beni iyi edin, olmaz mı, mösyö?" dedi. "Annem sevinsin diye... Vereceğiniz bütün ilaçları içeceğim, söz."

Doktor tekrar çocuğun nabzını tutmuştu. Hélène de öteki elini tutuyordu; Jeanne, ikisinin ortasında, başının hafif, asabi titreyişiyle, sanki onları hiçbir zaman bu kadar yakından görmemiş gibi dikkatle bir ona bir ötekine bakıyordu. Sonra bir rahatsızlıkla kıvrandı. Ufacık elleri büzüldü, onların ellerini sımsıkı tuttu.

"Gitmeyin," dedi. "Korkuyorum... Beni koruyun, o insanlara engel olun, yaklaşmasınlar... Yalnız sizi istiyorum, yalnız ikinizi istiyorum, çok yakına gelin, ooh! Çok yakına gelin, tam yanıma, beraber."

Onları çekiyor, ikisini yaklaştırmak için çırpınıyor, hep:

"Beraber, beraber..." diyordu.

Hezeyan böylece birkaç defa geldi. Sakin zamanlarında uyukluyor, soluksuz, ölü gibi kalıyordu. Bu süreksiz uykulardan sıçrayarak uyandığı zaman, kulakları hiçbir şey işitmiyor, beyaz dumanlara bürünen gözleri hiçbir şey görmüyordu. Doktor, çocuğun çok kötü geçirdiği gecenin bir kısmında onun başucunda oturup bekledi. Yalnız, bir ara aşağı inmiş, bizzat ilaç alıp gelmişti. Sabaha karşı çekilip giderken, Hélène endişe içinde hole kadar onunla beraber gitti.

"Nasıl?" diye sordu.

Doktor:

"Durumu çok ciddi," dedi. "Fakat kalbinize şüphe gelmesin, rica ederim, bana inanın... Yarın sabah, saat onda yine gelirim."

Hélène odaya dönünce, Jeanne'ı yatağında oturmuş, şaşkın şaşkın etrafına bakınır bir halde buldu.

Çocuk:

"Beni bıraktınız, beni bıraktınız!" diye haykırıyordu. "Oof! Korkuyorum, yalnız kalmak istemiyorum."

Annesi onu teselli etmek için öptü, fakat Jeanne hâlâ aranıyordu:

"Nereye gitti? Oof! Söyle ona, gitmesin... Burada otursun, öyle istiyorum, otursun..."

Hélène, gözyaşları onun yaşlarına karışarak:

"Gelecek meleğim," diyordu. "Bizi yalnız bırakmayacak, yemin ediyorum. Bizi çok seviyor. Haydi, uslu uslu yat bakayım. Ben burada kalacağım, o dönüp gelinceye kadar bekleyeceğim."

Çocuk:

"Sahi mi söylüyorsun? Sahi mi söylüyorsun?" diye mırıldandı, yavaş yavaş derin bir uykuya daldı.

Ondan sonra korkunç günler başladı; feci, ıstıraplarla dolu üç hafta geçti. Ateş bir saat bile düşmedi. Jeanne, ancak doktor orada bulunduğu, kendisi ufacık ellerinden birini ona verdiği, öteki elini de annesi tuttuğu zamanlar bir parça sakinleşiyordu. Onlara sığınıyor, nasıl ateşli bir sevginin himayesi altına girdiğini anlıyormuş gibi, zorbaca sevgisini ikisi arasında paylaştırıyordu. Hastalık yüzünden daha da keskinleşen o latif, asabi hassaslığı, ancak onların aşkının bir mucizesiyle kurtulabileceğini ona hissettiriyor olmalıydı. Gözlerinde ciddi ve derin bakışlarla, karyolasının iki yanında duran ikisine saatlerce bakıyordu. Bu ölüm kalım savaşı veren küçük kız bakışında, şöyle bir görülen ve sezilen bütün o insani ihtiras dolaşıyordu. Jeanne hiç konuşmuyor, elinin sıcak bir sıkışı ile onlara her şeyi anlatıyor, uzaklaşmamaları için yalvarıyor, onları böyle görmekle ne kadar rahat ettiğini hissettiriyordu. Doktor ortadan kaybolduktan sonra tekrar meydana çıktığı zaman, Jeanne fevkalade seviniyor, kapıdan ayrılmayan gözleri pırıldıyordu. Sonra rahat ediyor, doktorla annesinin, etrafında döndüklerini ve alçak sesle konuştuklarını işiterek emin oluyor, uykuya dalıyordu.

Nöbetin ertesi günü, Doktor Bodin gelmişti. Fakat Jeanne somurtmuş, başını öteye çevirmiş, muayene olmak istememişti.

"Onu istemem, anne, onu istemem, lütfen," diye sızlanıyordu.

Doktor Bodin ertesi gün tekrar gelince, Hélène çocuğun kendisini istemediğini söylemek zorunda kaldı. Onun için, ihtiyar hekim artık odaya girmiyordu. Gün aşırı geliyor, haber soruyor, bazen meslektaşı Doktor Deberle'le konuşuyor, o da ihtiyar hekimin yaşına büyük saygı gösteriyordu.

Zaten Jeanne'ı aldatmaya çalışmak boşunaydı. Küçük kızın duyguları görülmemiş kadar inceydi. Rahip ile Mösyö Rambaud her akşam geliyorlar, oturuyorlar, orada üzüntülü bir sessizlikle dolu bir saat vakit geçiriyorlardı. Bir akşam doktor gittikten sonra Hélène, onun yerini alsın, dostunun gittiğini fark etmesin diye çocuğun elini tutmasını işaret etti Mösyö Rambaud'ya. Fakat aradan iki üç dakika geçtikten sonra, uyuyan Jeanne gözlerini açtı, birdenbire elini çekti. Ağlamaya başladı, kendisini kandırdıklarını söyledi.

Zavallı Mösyö Rambaud, gözleri yaşlı:

"Demek artık beni sevmiyorsun, beni artık istemiyorsun, öyle mi?" diye soruyordu.

Jeanne cevap vermeden ona bakıyor, onu tanımak bile istemez görünüyordu. Adamcağız, yüreği dertli, köşesine dönüp oturmuştu. Artık gürültü etmeden odaya girip pencere kenarına ilişir, orada bir perdenin arkasına yan yana gizlenip bütün gece, kederden uyuşmuş bir halde, gözleri hasta çocukta, öylece oturur olmuştu. Rahip de sıska omuzları üstünde kül gibi soluk benizli iri kafasıyla oradaydı. Gözyaşlarını gizlemek için gürültüyle burnunu siliyordu. Küçük dostunun karşı karşıya olduğu tehlike onu öyle üzüyordu ki fakirlerini unutmuştu.

Fakat iki kardeş odanın dibine doğru ne kadar gerilese de, Jeanne onların orada bulunduklarını seziyordu; onu rahatsız ediyorlardı; çocuk, nöbetinin şiddetiyle kendinden geçmiş olduğu zamanlarda bile, sıkıntılı sıkıntılı dönüp duruyordu. O zaman, annesi, onun gevelediği sözleri işitmek için eğilip dinliyordu.

"Oof! Anne, ağrım var! Bu kalabalık beni bunaltıyor... Söyle gitsinler, hemen gitsinler, hemen..."

Hélène çocuğun uyumak istediğini iki kardeşe mümkün mertebe yumuşak bir dille anlatıyordu. Anlıyorlar, başlarını eğip gidiyorlardı. Onlar gider gitmez, Jeanne kuvvetle nefes alıyor, odanın içine bir göz gezdiriyor, sonra sonsuz bir tatlılıkla bakışlarını annesiyle doktora çeviriyordu.

"İyi geceler," diye mırıldanıyordu. "Şimdi rahatım, buradan ayrılmayın."

Üç hafta onları alıkoydu. Henri önce günde iki defa gelmişti. Sonra gece yarılarına kadar orada kaldı, bütün boş zamanlarını çocuğa ayırdı. Başlangıçta tifodan korkmuştu, fakat o kadar farklı belirtiler gözüküyordu ki sonunda şaşırıp kaldı. Herhalde teşhisi çok güç ve komplikasyonları çocuğun ergenlik evresinde korkunç olan bir anemiyle karşı karşıyaydı. Sırasıyla, kalp lezyonundan ve verem başlangıcından korktu. Onu asıl endişeye düşüren şey, Jeanne'ın, nasıl dindireceğini bilemediği asabi taşkınlığı, özellikle de en tesirli ilaçlarla hakkından gelinemeyen o şiddetli, inatçı ateşti. Henri bu tedaviye bütün enerjisini, bütün bilgisini veriyor, tedavi ettiğinin kendi mutluluğu, kendi hayatı olduğu düşüncesi hiç aklından çıkmıyordu. Ciddi bir bekleyişle dolu büyük bir sessizlik hâkimdi Henri'ye; üç hafta süren o heyecan esnasında ihtirası bir tek defa uyanmadı, Hélène'in soluğunu duyduğu zaman artık ürpermiyordu, göz göze geldikleri zaman da ortak bir felaketin tehdidi altında bulunan iki insan gibi dostça bir keder duyuyorlardı.

Bununla beraber, her an kalpleri birbirinin içinde daha fazla eriyordu. Artık aynı düşünceyle yaşıyorlardı. Henri, gelir gelmez Hélène'in yüzüne bakınca, Jeanne'ın geceyi nasıl geçirdiğini öğreniyor, Hélène de doktorun hastayı nasıl bulduğunu anlamak için onun bir şey söylemesine ihtiyaç duymuyordu. Zaten Hélène cesaretli anne şefkatiyle, doktora kendisini aldatmayacağına, endişelerini kendisine söyleyeceğine yemin ettirmişti. Hep ayakta, yirmi gecede aralıksız üç saat uyku uyumadan, insanüstü bir gayret ve sükûnet gösteriyor, gözünden bir damla yaş dökülmüyor, çocuğunun hastalığına karşı yaptığı bu savaşta, aklı bütünüyle başında bulunsun diye umutsuzluğa kapılmamaya çalışıyordu. Varlığında ve etrafında koskoca bir boşluk oluşmuştu; çevresindeki âlem, anlık duyguları, kendi varlığının idraki bile bu boşluğa gömülüp kaybolmuştu. Artık hiçbir şey yoktu. Hélène hayata

ancak bu can çekişen sevgili mahlukla ve kendisine bir mucize vaat eden bu erkekle bağlanıyordu. Gördüğü, işittiği yalnız ondan ibaretti; onun en ufak sözü yüce bir önem kazanıyor, Hélène kendi kuvvetinden Henri'ye de vermek üzere onunla bir olduğunu hayal ediyor, ona kendini kayıtsız şartsız bırakıyordu. İçin için, önüne geçilmez bir şekilde, birbirlerine ait oluyorlardı. Jeanne'ın hemen her akşam ateşi arttığı anda, bir saatlik bir tehlike geçirdiği sırada, ılık odada ikisi, sessiz ve yalnız, bir aradaydılar; ellerinde olmadan, sanki ölüme karşı iki kişi olduklarını hissetmek istiyorlarmış gibi karyolanın kenarında elleri birleşiyor, uzun bir kucaklaşma onları birbirine yaklaştırıyor, bu durum, çocuğun hafifçe göğüs geçirmesi, rahat ve muntazam nefes almaya başlaması nöbetin geçtiğini onlara anlatıncaya kadar sürüyordu. O zaman, başlarını sallayarak birbirlerine teminat veriyorlardı. Aşkları bir kez daha üstün geliyordu. Her defasında el sıkışmaları daha sert oluyor, daha sıkı birleşiyorlardı.

Bir akşam, Hélène, Henri'nin, kendisinden bir şey gizlediğini sezdi. On dakikadan beri hiçbir şey söylemeden Jeanne'ı muayene ediyordu. Çocuk dayanılmaz bir susuzluktan şikâyetçiydi; boğuluyordu, kuruyan boğazından devamlı bir ıslık işitiliyordu. Sonra bir uykuya dalmış, yüzü kıpkırmızı olmuştu; vücuduna öyle bir ağırlık çökmüştü ki gözkapaklarını bile oynatamıyordu. Cansız gibi yatıyordu. Gırtlağından çıkan ıslık sesi olmasa, ölmüş sanılırdı.

Hélène sert bir sesle:

"Çok hasta olduğunu düşünüyorsunuz, değil mi?" diye sordu.

Doktor hayır diye cevap verdi, bir değişiklik olmadığını söyledi. Fakat yüzü sapsarıydı, aczinden dolayı harap, oturduğu yerde kalmıştı. O zaman Hélène, bütün vücudunun gerginliğine rağmen, karyolanın diğer tarafındaki sandalyeye yığıldı.

"Bana her şeyi söyleyin," dedi. "Her şeyi söyleyeceğinize yemin ettinizdi. Çocuğumdan ümit yok mu?"

Doktorun sustuğunu görünce tekrar atıldı:

"Görüyorsunuz ki metinim... Bakın, ağlıyor muyum? Umutsuzluğa kapılıyor muyum? Söyleyin. Hakikati öğrenmek istiyorum."

Henri dikkatle ona bakıyordu. Ağır ağır konuştu:

"Peki, söyleyeyim. Eğer bir saate kadar bu uykudan uyanmazsa, ümit yoktur."

Hélène hıçkırmadı bile. Saçlarını dimdik eden bir dehşet içinde, buz gibi donup kalmıştı. Gözlerini Jeanne'a doğru indirdi, dizüstü düştü, çocuğunu göğsünde her şeyden korumak ister gibi muhteşem bir sahiplik hareketiyle kolları arasına aldı. Bir dakika boyunca yüzünü onun yüzüne yaklaştırdı, bakışlarıyla onu içti, ona kendi soluğundan soluk, kendi hayatından hayat vermek istedi. Küçük hastanın kesik kesik aldığı soluklar daha da kısalıyordu.

Hélène başını kaldırarak:

"Yapacak hiçbir şey yok mu?" diye sordu. "Niçin orada öyle duruyorsunuz? Bir şey yapsanıza..."

Doktor ümitsiz bir hareket yaptı.

"Bir şey yapın... Ne bileyim ben? Ne olursa olsun, bir şey yapın. Yapılacak bir şey vardır elbet... Onu böyle ölmeye bırakamazsınız. İmkânı yok, olamaz bu!"

Doktor sadece:

"Ne mümkünse yapacağım," dedi.

Ayağa kalkmıştı. O zaman, son bir savaş başladı. Henri bütün hekimlik soğukkanlılığını ve azmini ele almıştı. O zamana kadar zaten pek çelimsiz olan bu ufacık vücudu daha fazla zayıf düşürmemek için şiddetli vasıtalar kullanmaya cesaret edememişti. Fakat artık tereddüt etmedi, Rosalie'yi on iki tane sülük tedarik etmek üzere yolladı; bunun, çocuğu ya kurtaracak ya öldürecek ümitsiz bir teşebbüs olduğunu da anneden gizlemedi.

Sülükler gelince, Henri, Hélène'in bir an elinin ayağının gevşediğini gördü. Genç kadın:

"Of! Tanrım! Ya onu öldürürseniz?" diye sızlanıyordu.

Doktor onu zorla razı etmek zorunda kaldı. Hélène:

"Peki," dedi. "Koyun sülükleri, tanrı yardımcınız olsun!"

Jeanne'ı bırakmamıştı; çocuğun başını omzundan tutmakta ısrar etti, ayağa kalkmak istemedi. Doktor, yüzü hissiz, giriştiği işe kendini vermiş bir halde, artık bir şey söylemedi.

Sülükler önce yapışmadı. Dakikalar geçiyor, gölgelere gömülü koca odada yalnız saat sarkacının insafsız, inatçı tıkırtısı işitiliyordu. Her saniye bir ümidi alıp götürmekteydi. Abajurdan dökülen yuvarlak sarı ışığın altında, dağınık çarşafların ortasında, Jeanne'ın nefis ve acılı vücudu balmumu sarılığındaydı. Hélène, gözleri kupkuru, zor nefes alarak, şimdiden ölmüş olan bu ufacık uzuvlara bakıyordu; kızının bir damla kanını görmek için kendi kanının hepsini memnunlukla vermeye hazırdı. Nihayet, bir kırmızı damla gözüktü, sülükler yapışıyordu. Birer birer yapıştılar. Çocuğun akıbeti belli olacaktı. Yürek paralayıcı, korkunç dakikalar geçirdiler. Jeanne'ın aldığı şu nefes acaba son nefes miydi? Yoksa hayata dönüş müydü? Hélène, bir aralık, çocuğun vücudunun gerildiğini hissederek ölüyor sandı, tıka basa kan emen o hayvanları koparıp atmak için çılgınca bir istek duydu. Fakat üstün bir kuvvet onu tutuyor, Hélène, ağzı bir karış açık, iliklerine kadar donmuş, duruyordu. Sarkaç hâlâ sallanıyor, oda endişe içinde, sanki bekliyordu.

Çocuk kımıldadı. Gözkapakları ağır ağır kalktı, sonra Jeanne, şaşırmış ve yorulmuş gibi, gözlerini tekrar kapadı. Yüzünde, soluk gibi, hafif bir ürperti dolaşıyordu. Dudaklarını kımıldattı. Hélène, vahşi bir bekleyişle, ihtiras içinde gergin, eğiliyordu.

Jeanne:

"Anne, anne," diye mırıldanıyordu.

O zaman, Henri, çocuğun başucuna, genç kadının yanına geldi.

"Kurtuldu," dedi. Hélène kekelercesine:

"Kurtuldu... Kurtuldu..." diyordu.

Öyle bir sevinç içindeydi ki kendini yere, karyolanın yanına bırakmış, deli gibi, bir kızına, bir doktora bakıyordu.

Sonra şiddetli bir hareketle ayağa kalktı. Henri'nin boynuna sarıldı.

"Ah! Seni seviyorum!" dedi.

Henri'yi öpüyor, ona sımsıkı sarılıyordu. Nihayet, itirafı, çok uzun zaman geciktirdiği itirafı kalbinin bu buhranı ortasında ağzından kaçmıştı. Bu haz dolu anda, ana ile âşık birbirine karışıyor, Hélène minnettarlığının bütün hararetini taşıyan aşkını ona veriyordu.

"Ağlıyorum, görüyorsun ya, ağlayabiliyorum," diyordu. "Ah! Seni ne kadar seviyorum, ne kadar mutlu olacağız!"

Onunla senli benli konuşuyor, hıçkırıyordu. Üç haftadan beri kuruyan gözyaşları yanaklarından aşağı boşanıyordu. Bir çocuk gibi sokulgan ve teklifsiz, sevgisinin bu coşkunluğuna kendini vererek, onun kolları arasında kalmıştı. Sonra tekrar dizüstü düştü, Jeanne'ı omzuna yaslatıp uyutmak için tekrar kucağına aldı; kızı uyurken, ara sıra, ihtirasla nemlenmiş gözlerini kaldırıp Henri'ye bakıyordu.

Mutlu bir gece geçirdiler. Doktor geç vakte kadar kaldı. Jeanne, yatağına uzanmış, yorganını çenesine kadar çekmiş, kumral, zarif başı yastığın ortasında, uyumadığı halde gözleri kapalı, sakinleşmiş ve harap, yatıyordu. Şöminenin yanına getirilen geridonun üstündeki lamba, küçük karyolanın iki tarafında, her zamanki yerlerinde oturan Hélène'le Henri'yi hafif gölgede bırakıyordu. Fakat çocuk onları ayırmıyor, tersine, yaklaştırıyor, ilk aşk gecelerine kendi masumluğundan bir şey katıyordu. Geçirdikleri uzun endişe günlerinden sonra ikisi de bir yürek ferahlığı tatmaktaydı. Nihayet, daha geniş açılmış olan kalpleriyle yan yana buluşmuşlardı; ürpererek sıyrıldıkları bu ortaklaşa korkuların ve sevinçlerin ortasında, birbirlerini daha fazla sevdiklerini iyiden iyiye anlıyorlardı. Çok ılık, çok sessiz, bir hasta yatağının etrafını acılı bir sessizlikle kuşatan o görev duygusuyla dolu oda, onlara ortak oluyordu. Hélène zaman zaman kalkıyor, ayaklarının ucuna basarak gidip bir ilaç getiriyor, lambanın fitilini açıyor, Rosalie'ye bir emir veriyordu; onu gözleriyle izleyen doktor da yavaş yürümesini işaret ediyordu. Sonra genç kadın yerine

oturunca bakışıp gülümsüyorlardı. Bir tek söz söylemiyorlardı, yalnız, aşklarının ta kendisiymiş gibi olan Jeanne'la meşgul oluyorlardı. Fakat bazen onunla meşgul oldukları, yorganını düzelttikleri yahut başını doğrulttukları sırada, elleri birbirine değiyor, bir müddet yan yana durup kalıyordu. Cesaret ettikleri biricik istemsiz ve kaçamaklı okşama buydu.

Jeanne:

"Uyumuyorum," diyordu. "Burada olduğunuzu biliyorum."

O zaman, küçük kızın konuştuğunu işiterek neşeleniyorlardı. Elleri birbirinden ayrılıyordu. Başka istekleri yoktu. Çocuk onlara yetiyor, sükûnet veriyordu.

Hélène, Jeanne'ın kımıldadığını görünce:

"İyi misin, tatlım?" diye soruyordu. Jeanne hemen cevap vermiyordu. Bir rüyada gibi konuşuyordu:

"Ooh! Evet, hiçbir şeyim yok... Ama sizin sesinizi işitiyorum, hoşuma gidiyor."

Bir an için gayret ediyor, gözlerini açıyor, onlara bakıyordu. Sonra tekrar gözlerini kapıyor, melek gibi gülüyordu.

Ertesi gün, rahiple Mösyö Rambaud geldikleri zaman, Hélène kendini tutamayıp sabırsızlığını açığa vuran bir hareket yaptı. Onu mutlu köşesinde rahatsız ediyorlardı. Fena bir haber alacaklarından korkarak ona soru sordukları zaman, Hélène, Jeanne'ın hâlâ hasta olduğu cevabını verme insafsızlığını gösterdi. Bu cevabı, düşünmeden, çocuğu kurtarmış olmanın ve bunu bilmenin zevkini kendisine ve Henri'ye hasretmek gibi bencil bir ihtiyacın etkisiyle vermişti. Mutluluklarını niçin paylaşmak istiyorlardı? O mutluluk onların malıydı, bir başkası bilirse azalacakmış gibi geliyordu genç kadına. Aşkına bir yabancı girmiş olacaktı.

Rahip karyolaya yaklaşmıştı:

"Jeanne, biz geldik, senin dostların... Bizi tanımadın mı?"

Çocuk ciddiyetle başını salladı. Onları tanımıştı, ama konuşmak istemiyordu; düşünceliydi, kurnaz bakışlarla annesine ba-

kıyordu. Adamcağızlar öteki akşamlardan daha üzgün, çekilip gittiler.

Üç gün sonra, Henri hastanın ilk rafadan yumurtayı yemesine izin verdi. Bu pek büyük bir mesele oldu. Jeanne yumurtayı kapısı kapalı odada, yanında annesiyle doktordan başka kimse yokken yemekte ısrar etti. O sırada tam da Mösyö Rambaud orada bulunduğu için, Jeanne sofra örtüsü vazifesi görmek üzere yatağının üstüne bir peçete sermekle uğraşan annesinin kulağına:

"Dur, o gitsin de öyle," diye fısıldadı.

Sonra o uzaklaşır uzaklaşmaz:

"Çabuk, çabuk," dedi. "Hiç kimse yokken daha güzel oluyor."

Hélène çocuğu yatağın içine oturtmuş, Henri de dik dursun diye arkasına iki tane yastık yerleştirmişti. Jeanne, peçetesi serili, dizleri üstünde bir tabak, gülümseyerek bekliyordu.

Annesi:

"Yumurtanı kırayım, ister misin?" diye sordu.

"Evet, kır anne."

"Ben de sana üç ince dilim ekmek keseyim," dedi doktor.

"Yoo, dört! Dört tane yerim, bak göreceksin."

Artık doktorla senli benli konuşuyorlardı. İlk dilimi verdiği zaman, onun elini yakaladı, annesinin eli de elinde olduğu için, aynı şiddetli sevgi ile birinden ötekine geçerek bu iki eli öptü, öptü.

Çocuğun hıçkırarak ağlamak üzere olduğunu gören Hélène:

"Haydi, uslu dur," dedi. "Yumurtanı iştahla ye de sevinelim."

O zaman, Jeanne yemeye başladı, fakat öyle halsizdi ki ikinci lokmadan sonra bitkinleşti. Her lokmada gülümsüyor, dişlerinin yumuşamış olduğunu söylüyordu. Henri ona gayret veriyor, Hélène'in gözpınarlarında yaşlar birikiyordu. Aman tanrım! Çocuğunun yemek yediğini görüyordu! Ekmeği gözleriyle izliyor, bu ilk yumurta kalbini sızlatıyordu. Birdenbire, Jeanne'ı ölmüş, bir yatak çarşafı altında kaskatı tasavvur edince, vücudu buz kesildi. Çocuk yiyordu, yavaş hareketlerle, nekahet halinde hasta kararsızlığıyla, öyle şirin yiyordu ki!

"Azarlama, anne... Elimden geleni yapıyorum. Üçüncü dilimdeyim... Memnun oldun mu?"

"Evet, çok memnunum, tatlım... Bilemezsin, beni ne kadar sevindiriyorsun."

Hélène mutluluğunun verdiği taşkınlıktan kendini unuttu, Henri'nin omzuna yaslandı. İkisi birlikte çocuğa gülerek bakıyorlardı. Fakat o, yavaş yavaş, bir keyifsizlik duyar gibi oldu. Kaçamaklı bakışlarla gözlerini kaldırıp onlara bakıyor, sonra başını eğiyor, artık yemiyor, yüzü bir kuşku ve öfke gölgesiyle sararıyordu. Tekrar yatağına yatırmak gerekti.

III

NEKAHET AYLARCA SÜRDÜ. Ağustosta, Jeanne hâlâ yataktaydı. Akşama doğru bir iki saat kalkıyor, pencereye kadar gidiyor, yorgunluktan bitkin hale geliyor, orada, batan güneşin tutuşturduğu Paris karşısında bir koltuğa uzanıp kalıyordu. Zavallı bacakları onu taşımak istemiyordu; kendisinin de halsiz bir gülümsemeyle dediği gibi, vücudunda küçücük bir kuş kadar bile kanı yoktu, daha bir hayli çorba içmesini beklemek gerekiyordu. Et suyunun içine çiğ et koyup veriyorlardı. Yavaş yavaş, bu yemek onun hoşuna gitmeye başlamıştı, artık bahçeye inip oynamak istiyordu.

Bu geçip giden haftalar, aylar, Hélène günleri saymadan, tekdüze ve tatlı geçti. Hélène artık sokağa çıkmıyor, Jeanne'ın yanında bütün dünyayı unutuyordu. Dışarının hiçbir haberi ona kadar ulaşmıyordu. Ufku dumanıyla, gürültüsüyle dolduran Paris'in karşısında, kayaların içinde saklanmış kutsal yerlerden daha uzak, daha kapalı bir inziva içindeydi. Çocuğu kurtulmuştu; bu güven ona yetiyor, günlerini çocuğun sağlığına tekrar kavuşmasını beklemekle geçiriyor, bir ufacık belirti, bir parlak bakış, bir neşeli hareket görse mutlu oluyordu. Kızını güzel gözleriyle, güzel saçlarıyla, her an biraz daha eski haliyle karşısında buluyordu.

Onu bir kere daha dünyaya getiriyormuş gibi hissediyordu. Diriliş ne kadar aheste ise, Hélène bundan o kadar fazla haz alıyor, Jeanne'a süt verdiği o uzak günleri hatırlayarak, onun yeniden gürbüzleştiğini görüp, vaktiyle, yakında yürüyecek mi diye minimini ayaklarını avuçları arasında ölçtüğü zamanlardan daha şiddetli bir heyecan duyuyordu.

Ancak hâlâ bir endişesi vardı. Birdenbire kuşkulu ve vahşi oluveren Jeanne'ın yüzünü sarartan o gölgeyi birçok defa görmüştü. Tam neşeli iken böyle birdenbire niçin değişiyordu? Hasta mıydı, ıstırabı yeniden uyanıyordu da bunu kendisinden mi gizliyordu?

"Söyle bana tatlım, nen var? Demin gülüyordun, şimdi kederlisin. Cevap ver bana, bir yerin mi ağrıyor?"

Fakat Jeanne sertçe başını çeviriyor, yüzünü yastığa gömüyor, haşin bir sesle:

"Hiçbir şeyim yok," diyordu. "Rica ederim, beni rahat bırak."

Öğleden sonraları, akşama kadar süren kinli zamanları oluyor, gözlerini duvara dikip inat ediyor, derin kederlere gömülüyor, annesi bu hallerin sebebini anlayamıyor, üzülüyordu. Doktor ne diyeceğini bilemiyordu; bu nöbetler hep onun orada bulunduğu zaman beliriyor, Henri bunu hastanın asabi haline veriyor, çocuğun canını sıkmaktan sakınmalarını tembih ediyordu.

Bir gün, öğleden sonra, Jeanne uyuyordu. Onu pek iyi bulan Henri odadan ayrılmamış, pencere önünde oturup o bitmez tükenmez dikişleriyle yeniden uğraşmaya başlayan Hélène'le konuşmaya dalmıştı. Hélène'in ihtiraslı bir sesle ona aşkını itiraf ettiği müthiş geceden beri ikisi de hiç heyecansız yaşıyorlar, ertesi günü düşünmeden, dünyayı unutarak, birbirlerini sevdiklerini bilmenin tatlı zevkine kendilerini bırakıyorlardı. Çocuğun çektiği can acısıyla hâlâ ürperen bu odada, Jeanne'ın karyolasının yanında, onları duygularının her türlü ani şahlanışından koruyan bir iffet vardı. Jeanne'ın masum çocuk soluğunu işitmek onları sakinleştiriyordu. Ancak, hasta çocuk gürbüzleştikçe, aşkları da kuvvet buluyordu; sevgileri canlanıyor, yan yana, heyecandan

ürpererek, o anın tadını çıkararak oturuyorlar, Jeanne iyi olup kalkınca sevdaları, serbest ve sıhhatli, ortaya çıktığı zaman ne yapacaklarını düşünmek istemiyorlardı.

Çocuğu uyandırmamak için kısık sesle, aralıklı aralıklı konuştukları tek tük sözlerle saatlerce avunuyorlardı. Sözleri ne kadar sıradan olursa olsun, onlara derin surette dokunuyordu. O gün, ikisi de pek duyguluydu.

Doktor:

"Yemin ederim, Jeanne çok daha iyi," dedi. "On beş güne kalmaz, bahçeye inebilir."

Hélène hızlı hızlı iğnesini batırıp çıkarıyordu.

"Dün yine çok kederliydi," diye sızlandı. "Ama bu sabah gülüyordu, uslu olacağına bana söz verdi."

Uzun bir sessizlik oldu. Çocuk, ikisini de büyük bir huzurla kuşatan bir uykuya dalmıştı; o böyle dinlenirken, onlar bir yürek ferahlığı duyuyorlar, daha fazla birbirlerinin oluyorlardı.

Henri:

"Bahçeyi o zamandan beri görmediniz mi?" dedi. "Şimdi çiçek dolu."

Hélène:

"Papatyalar açtı, değil mi?" diye sordu.

"Evet, tarh enfes... Filbaharlar karaağaçlara kadar tırmandı. Âdeta yapraklardan bir yuva."

Tekrar sustular. Hélène dikişini bir an bırakıp gülümseyerek ona bakmıştı; ortak düşünceleri, ikisini de kuytu yollarda, gölgelerle loş, içine gül yağmurları dökülen hayalî bahçe yollarında dolaştırıyordu. Henri ona doğru eğilmiş, sabahlığından yükselen hafif mine çiçeği kokusunu içiyordu. Fakat bir çarşaf hışırtısı işitip şaşırdılar.

Hélène başını kaldırdı:

"Uyanıyor," dedi.

Henri uzaklaşmıştı. O da karyola tarafına bir göz attı. Jeanne yastığını ufacık kolları arasına almıştı; çenesi kuş tüyüne gömü-

lü, yüzü şimdi tamamen onlara dönüktü. Fakat gözkapakları örtülüydü, tekrar uykuya dalar göründü, nefesinin tekrar yavaş ve düzenli olduğu işitildi.

Doktor yaklaşarak:

"Siz hep dikiş mi dikersiniz?" diye sordu. Hélène:

"Eli boş oturamam," cevabını verdi. "Ellerim âdeta kendi kendine işler, düşüncelerimi toparlar... Saatlerce hiç yorulmadan aynı şeyi düşünürüm."

Henri başka bir şey söylemedi; hafif, ölçülü bir pıtırtı ile basmaya dalıp çıkan iğneyi takip ediyor, sanki bu iplik, ikisinin varlığından bir parçayı beraber götürüp bağlıyormuş gibi oluyordu. Hélène saatlerce dikiş dikse, Henri orada oturup iğnenin konuşmasını, ikisini de hiç bıktırmadan dillerinin ucuna hep aynı kelimeyi getiren o avutucu lisanı dinleyebilirdi. Çocuk uyurken, uykusunu dağıtmamak için kımıldamaktan sakınarak, birbirlerine sokulup bu sakin köşede böyle günlerce oturmak onların istedikleri biricik şeydi. Bu zevkli hareketsizlik içinde, yüreklerinin atışını dinledikleri bu sessizlik, biricik aşk ve ebediyet duygusuyla onları mest eden sonsuz bir zevkti.

Henri, Hélène'e borçlu olduğu sevinci ifade etmek için başka söz bulamayarak, birkaç defa:

"Ne iyisiniz, ne iyisiniz," diye mırıldandı.

Hélène bu kadar ateşli sevildiğini hissetmekten hiçbir sıkılganlık duymadan, yine başını kaldırmıştı. Henri'nin yüzü, kendi yüzünün tam yanındaydı. Bir süre bakıştılar.

Hélène çok alçak bir sesle:

"Bırakın, çalışayım," dedi. "Mümkün değil bitiremeyeceğim."

Tam o anda, içinden gelen bir endişeyle başını çevirdi. Jeanne'ın, yüzü sapsarı, mürekkep kadar kara gözlerini iri iri açmış, kendilerine baktığını gördü. Çocuk, çenesi kuş tüyüne gömülü, yastığı hep ufacık kolları arasında sıkarak yatıyordu, kımıldamamıştı. Yalnız, gözlerini açmış, onlara bakıyordu.

Hélène:

"Jeanne, nen var?" diye sordu. "Hasta mısın? Bir şey mi istiyorsun?"

Çocuk cevap vermiyor, kımıldamıyor, gözkapaklarını bile indirmiyordu; iri sabit gözleri alev saçıyordu. O vahşi gölge alnına yine inmişti; yanakları soluyor, çukurlaşıyordu. Bir kriz geliyormuş gibi, bileklerini geriye doğru götürmeye başlamıştı. Hélène hızla ayağa kalktı, nesi varsa söylemesi için yalvardı, fakat Jeanne o inatçı katılığını elden bırakmıyor, annesine öyle kara bakışlarla bakıyordu ki Hélène sonunda kızararak:

"Doktor, baksanıza, ne oluyor buna?" dedi.

Henri sandalyesini Hélène'in sandalyesinden uzaklaştırmıştı. Karyolaya yaklaştı, yastığı şiddetle kavrayan ufacık ellerden birini yakalamak istedi. O zaman, bu dokunuşla Jeanne bir sarsıntı geçirir gibi oldu. Bir sıçrayışta duvara döndü.

"Siz bırakın beni!" diye haykırdı. "Canımı acıtıyorsunuz!"

Yorganın altına gömülmüştü. Doktorla Hélène onu tatlı sözlerle sakinleştirmek için bir çeyrek saat boşuna uğraştılar. Sonra ısrarda devam ettiklerini görünce, çocuk doğruldu, ellerini bitiştirdi, yalvardı:

"Rica ederim, bırakın beni... Canımı yakıyorsunuz. Beni bırakın."

Hélène, çok üzgün, tekrar pencerenin önüne gidip oturdu. Fakat Henri onun yanındaki yerine geçmedi. Nihayet anlamışlardı. Jeanne kıskanıyordu. Artık konuşacak söz bulamadılar. Doktor bir dakika sessizce dolaştı, sonra Hélène'in karyolaya endişeli endişeli baktığını görerek çekildi. O gider gitmez, Hélène yine çocuğun yanına döndü, onu zorla kucağına alıp kaldırdı. Onunla uzun uzun konuştu:

"Dinle bak, tatlım, yalnızım. Yüzüme bak, cevap ver bana... Hasta değilsin ya? Öyleyse, seni ben mi üzdüm? Bana her şeyi söylemelisin, bana mı gücendin? Derdin nedir bakayım?"

Fakat ne kadar soru sorsa, sorularına ne türlü şekiller verse, Jeanne hep hiçbir şeyi olmadığına yemin ediyordu. Sonra birdenbire:

"Beni artık sevmiyorsun... Beni artık sevmiyorsun..." diye haykırdı, hıçkırarak ağlamaya başladı, kasılan kollarını annesinin boynuna doladı, yüzünü hırslı öpücüklere gömdü.

Hélène, yüreği parçalanarak, tarife sığmaz bir kederle boğularak, onu uzun müddet göğsünde tuttu, gözyaşlarını onun yaşlarına kattı, hiç kimseyi asla onun kadar sevmeyeceğine yemin etti. O günden sonra Jeanne bir söz, bir bakış için kıskançlık etmeye başladı. Sağlığı tehlikede olduğu müddetçe, etrafında büyük şefkatini hissettiği, kendisini kurtaran bu aşk ona hoş gelmişti. Fakat artık kuvvet buluyordu, annesini başka bir kimseyle paylaşmak istemiyordu. O zaman, doktora karşı için için büyüyen ve sağlığı iyileştikçe kin haline gelen bir güceniklik duymaya başladı. Bu kin, onun inatçı kafasında, kuşkulu ve sessiz ufacık varlığında filizleniyordu. Bu hali açıkça konuşup anlatmaya hiç yanaşmadı. Kendisi de bilmiyordu zaten. Doktor annesine fazla yaklaştığı zaman, ta şurası acıyordu! İki elini göğsüne götürüyordu. Hepsi bundan ibaretti; bu acı, onu yakıyordu; aynı zamanda azgın bir öfkeyle boğuluyor, sararıyordu. Buna mâni olmak elinde değildi. Bu kadar huysuzluk ettiği için onu azarladıkları zaman, insanları çok haksız buluyor, hiç cevap vermeden, daha fazla direniyordu. Hélène korkudan titreyerek, üzüntüsünü açıklaması için ısrar etmekten çekinerek, içinde bir kadın ihtirasının canlılığı haddinden fazla pırıldamaya başlayan bu on yaşındaki kız çocuk bakışı karşısında, gözlerini öteye çeviriyordu.

Jeanne'ın zapt etmeye uğraşarak bunaldığı delice taşkınlık nöbetlerinden birinin tuttuğunu görünce, gözleri yaşlı:

"Jeanne, beni çok üzüyorsun," diyordu.

Fakat vaktiyle, çocuğu gözyaşları içinde Hélène'in kucağına atan bu çok dokunaklı sözün artık onun üzerinde hiçbir tesiri olmuyordu. Huyu değişiyordu küçük kızın. Günde on defa, türlü türlü mizaç başkalıkları gösteriyordu. Çoğu zaman, hükmedici ve sert bir sesle konuşuyor, annesiyle konuşurken Rosalie'ye ses-

lenir gibi laf ediyor, en ufak bir şey istemek için onu tedirgin ediyor, sabırsızlanıyor, boyuna sızlanıyordu.

"Bana bir fincan ıhlamur ver... Aman, ne kadar uzatıyorsun. Beni susuzluktan öldürüyorsunuz," diyor, sonra Hélène fincanı uzatınca:

"Şekersiz bu, istemem," diye tutturuyordu.

Hışımla tekrar yatağına yatıyor, ıhlamur fincanını tekrar itiyor, bu sefer de şekeri çok olmuş, diyordu. Kendisini iyileştirmek istemediklerini, mahsus böyle yaptıklarını söylüyordu. Çocuğu daha fazla çileden çıkartmak istemeyen Hélène cevap vermiyor, yanaklarında iri yaş damlalarıyla onun yüzüne bakıp kalıyordu.

Jeanne öfkelerini en çok doktorun geldiği saatlere saklıyordu. O içeri girer girmez, yatağa yamyassı yapışıyor, bir yabancının yaklaşmasına tahammül edemeyen yabani hayvanlar gibi başını sinsi sinsi eğiyordu. Bazı günler konuşmak istemiyor, nabzına bakması için elini uzatıyor, hareketsiz, gözleri tavanda, muayene oluyordu. Bazı günler de doktorun yüzünü bile görmek istemiyor, iki eliyle, gözlerini öyle öfkeyle örtüyordu ki bu elleri oradan ayırmak ancak kollarını bükmekle mümkün olabiliyordu. Bir akşam, annesi bir kaşık ilaç verirken, Jeanne şu haince sözü söyledi:

"İstemem, bu ilaç beni zehirliyor."

Hélène bu sözün derinine kadar gitmekten korkarak, yüreği şiddetli bir acı ile burkularak, şaşırdı kaldı.

"Ne söylüyorsun, yavrum?" diye sordu. "Ağzından çıkanı kulağın işitiyor mu? İlacın tatlısı olmaz. Bunu içmen lazım."

Fakat Jeanne ilacı içmemek için başını öteye çevirdi, inatla susmaya devam etti. O günden sonra, o andaki keyfine göre, ilacı kâh içer kâh içmez oldu. Komodinin üzerinde duran şişeleri kokluyor, kuşkulu gözlerle bakıyordu. Bir ilacı bir kere içmedi miydi, bir daha sefere artık onu belliyordu; ondan bir damla içmektense ölmeyi göze alıyordu. Yalnız, bazen Mösyö Rambaud onu kandırabiliyordu. Şimdi Jeanne adamcağıza karşı, hele doktor orada iken, taşkın bir sevgi göstermeye başlamıştı; böyle zamanlarda,

başka birisine karşı gösterdiği sevgiden annesi üzüntü duyuyor mu diye ona parlak gözlerle yan yan bakıyordu.

Mösyö Rambaud gözükür gözükmez, Jeanne:

"Ha! Sen misin, sevgilim!" diye haykırıyordu. "Gel, şuraya, yanı başıma otur. Portakal getirdin mi?"

Doğruluyor, onun, içinde daima şekerlemeler bulunan ceplerini gülerek karıştırıyordu. Sonra onu kucaklıyor, tam anlamıyla bir sevgi komedyası oynuyor, annesinin solgun yüzünde sezer gibi olduğu azapla memnun, öç alıyordu.

Mösyö Rambaud ise sevgili minimini yavrusuyla barıştığı için sevincinden kabına sığamıyordu. Fakat Hélène, holde onu karşıladığı sırada, bir kelimeyle çabucak işi anlatmış oluyordu. O zaman, Mösyö Rambaud, birdenbire, masanın üstündeki ilacı görmüş gibi yapıyor, "Vay! Sen şurup mu içiyorsun?" diyordu. Jeanne somurtuyordu. Hafif sesle:

"Hayır, fena bu ilaç, pis kokuyor, onu içmiyorum," diyordu.

Mösyö Rambaud neşeli bir edayla:

"Nasıl! Bu ilaçtan içmiyor musun?" diye devam ediyordu. "Ama ben bunun harika bir tadı olduğuna bahse girerim. Bana izin verir misin bir parça içeyim?"

Sonra izin beklemeden bir kaşık dolduruyor, yüzünü bile buruşturmadan yutuyor, oburca bir memnunluk taklidi yapıyordu.

"Ooh! Ne güzel," diyordu. "İçmezsen aldanırsın. Dur, bir parçacık vereyim."

Jeanne keyifleniyor, itiraz etmiyordu. Mösyö Rambaud'nun tadına baktığı her şeyi içmeye razı oluyor, onun hareketlerini dikkatle izliyor, ilacın tesirini yüzünden anlamaya çalışıyordu. Adamcağızın bir ay içinde böylece yutmadığı ilaç kalmadı. Hélène teşekkür edince, omuzlarını silkiyor, kendi sözüne kendi de inanarak, çocuğun ilaçlarını paylaşmaktan kendi hesabına zevk duyarak:

"Yok canım! Çok lezzetli şeyler!" diyordu.

Mösyö Rambaud geceleri de onun yanında kalıyordu. Rahip de gün aşırı, aksatmadan geliyordu. Jeanne onları mümkün ol-

duğu kadar fazla alıkoyuyordu yanında. Şapkalarını ellerine aldıklarını görünce öfkeleniyordu. Artık annesiyle ve doktorla yalnız kalmaktan korkar olmuştu. Onları birbirinden ayırmak için evde kalabalık bulunmasını istiyordu. Bazen yok yere Rosalie'yi çağırıyordu. Yalnız kaldıkları zaman gözlerini onlardan ayırmıyor, odanın ne tarafına gitseler onları izliyordu. Elleri birbirine dokunur dokunmaz, benzi atıyordu. Kısık sesle bir şey konuşsalar, öfkeyle yerinde doğruluyor, ne konuştuklarını öğrenmek istiyordu. Hatta annesinin eteğinin halının üzerinde doktorun ayağına dokunmasına bile tahammülü kalmamıştı. Birbirlerine yaklaşsalar, bakışsalar, Jeanne'ı derhal bir titremedir alıyordu. Arkasında birbirlerine gülümsediklerini sezecek olsa, acılı bedeni, zavallı masum ve hasta ufacık varlığı son derece hisli bir öfkeye kapılıyor, çocuk derhal arkasını dönüyordu. Birbirlerini daha fazla sevdikleri günler, bunu etrafında yarattıkları havadan hissediyordu; öyle günlerde daha somurtkan oluyor, sinirli kadınların şiddetli bir fırtına yaklaşırken rahatsız oluşları gibi ıstırap duyuyordu.

Hélène'in etrafında herkes, Jeanne'ı kurtulmuş sayıyordu. Kendisi de yavaş yavaş buna böyle bakmaya başlamıştı. Onun için artık nöbetleri, önemi olmayan, şımarık çocuk huysuzlukları sayıyorlardı. Yaşadığı altı haftalık üzüntüden sonra bir yaşama ihtiyacı duyuyordu Hélène. Artık kızı saatlerce onun ihtimamından uzak kalabiliyordu. Çok uzun zamandan beri, yaşayıp yaşamadığının bile farkında olmayan Hélène için bu saatleri yaşamak zevkli bir rahatlama, bir dinlenme, bir hazdı. Çekmecelerini karıştırıyor, unutulup kalmış şeyler bulup seviniyor, günlük hayatının mutlu akışına tekrar kavuşmak için türlü türlü ufak tefek işlerle uğraşıyordu. Bu tazelenen hayat ortasında aşkı da büyüyor, Henri'yi bu kadar çok ıstırap çekmiş olmanın ödülü gibi görüyordu. Bu odanın içinde, her türlü engelin varlığını unutuyorlar, kendilerini dünyanın dışında sanıyorlardı. Onları, ihtiraslarından sarsılan bu çocuktan başka ayıran bir şey yoktu.

O sırada, arzularını asıl kamçılayan Jeanne oldu. Onları gözetleyen bakışlarıyla hep aralarında, ikisini de devamlı bir zorakiliğe, bir kayıtsızlık gösterisine mecbur ediyor, Hélène'le Henri bunun sonunda daha fazla heyecana düşüyorlardı.

Çocuğun, uyku bastırmış göründüğü zaman bile, kendilerini dinlediğini sezerek, günlerce bir kelime konuşmuyorlardı. Bir akşam Hélène, Henri'yi geçiriyordu; holde sessiz, mağlup, onun kolları arasına düşeceği sırada, Jeanne, sanki annesinin saçlarına doktorun kondurduğu ateşli buseyi hissetmiş gibi, kapanan kapının arkasından "Anne! Anne!" diye öfkeli bir sesle haykırmaya başlamıştı. Hélène hızla içeri dönmek zorunda kaldı, çünkü çocuğun yataktan atladığını duymuştu. Onu tir tir titrer, öfkeli, geceliğiyle seğirtir bir halde buldu. Jeanne kendisini yalnız bırakmalarını istemiyordu. O günden sonra, yalnız, geliş ve gidişte el sıkışma ile kaldılar. Madam Deberle bir aydan beri, küçük Lucien'iyle birlikte deniz banyosundaydı; bütün gün serbest olan doktor, Hélène'in yanında on dakikadan fazla vakit geçirmeye cesaret edemiyordu. Pencerenin önündeki çok tatlı sohbetlerine de son vermişlerdi. Bakıştıkları zaman, gözlerinde gitgide büyüyen bir alev tutuşuyordu.

Asıl azaplarını artıran şey, Jeanne'ın mizaç değişiklikleriydi. Bir sabah, Doktor Deberle kendisine doğru eğildiği zaman hüngür hüngür ağlamaya başladı. Bütün gün, kini heyecanlı bir sevgiye döndü; doktorun karyolasının yanında kalmasını istedi, ikisini coşkulu ve gülümser, yan yana görmek ister gibi, annesini belki yirmi defa çağırdı. Hélène pek memnun, buna benzer günlerin ardı ardına devam edip gideceğini hayal etmeye başlamıştı bile. Fakat hemen ertesi gün, Henri geldiği zaman, çocuk onu öyle sertçe karşıladı ki, annesi bir bakışla çekilip gitmesi için yalvardı; bütün gece Jeanne, güler yüzlü davranmış olmanın verdiği öfkeli esefle çırpınıp durmuştu. Buna benzer sahneler ikide bir yaşanıyordu. Çocuğun, şiddetli sevgi anlarında onlara bahşettiği latif dakikalardan sonra, kötü anlar kırbaç

vuruşları gibi geliyor, onlara birbirlerinin olma ihtiyacını duyuruyordu.

O zaman Hélène, bir isyan duygusuyla yavaş yavaş kımıldamaya başladı. Gerçi kızı için canını verirdi. Fakat hain çocuk artık tehlikeden sıyrılmış bulunduğu halde ona niçin bu kadar azap veriyordu? Hélène avunduğu hülyalardan, kendisini meçhul ve şirin bir diyarda Henri ile yan yana yürür gördüğü o belli belirsiz hülyalardan birine daldığı zaman, birdenbire Jeanne'ın kaskatı hayali karşısına dikiliyordu; o zaman, canevinde, yüreğinde bitmeyen azaplar duyuyordu. Ana sevgisi ile aşkı arasındaki bu savaş, ona büyük bir ıstırap veriyordu.

Bir gece, doktor, Hélène'in sıkı tembihine rağmen geldi. Bir haftadan beri tek kelime konuşmamışlardı. Hélène onu kabul etmek istemiyordu, fakat doktor, sanki rahatlatmak istiyormuş gibi, Hélène'i yavaşça odaya doğru itti. Orada, ikisi de kendilerine güvendiklerini sanıyorlardı. Jeanne derin uykudaydı. Pencerenin önüne, lambadan uzak, her zamanki yerlerine oturdular; sakin bir gölge vücutlarını kaplıyordu. İki saat konuştular, daha yavaş konuşmak için yüzlerini birbirlerine yaklaştırıyorlardı, o kadar yavaş ki sesleri, uyuyan koca odada ancak bir nefes gibi dolaşıyordu. Bazen başlarını çeviriyorlar, bitişik ufacık elleri yatak çarşafının ortasında duran Jeanne'ın ince profiline göz atıyorlardı. Fakat sonunda onu unuttular. Sesleri hafiften yükseldi. Hélène, birdenbire, Henri'nin buseleri altında yanan ellerini çekti ve orada yapmalarına ramak kalan o tiksinç hareketi dehşetle fark edip buz kesildi.

Jeanne bir kâbusla kıvranır gibi birdenbire heyecanla:

"Anne! Anne!" diye kekeledi.

Gözleri uyku sersemi, yatağında doğrulmaya çalışarak çırpınıyordu.

Hélène telaşla:

"Saklanın, rica ederim, saklanın," diyordu. "Orada kalırsanız onu öldürürsünüz."

Henri çabucak pencerenin içine, mavi kadife perdelerden birinin arkasına saklandı. Fakat çocuk hâlâ sızlanıyordu:

"Anne, anne, oof! Çok ağrım var!"

"Ben buradayım, yanındayım tatlım... Neren ağrıyor?"

"Bilmiyorum... Şurası, işte. Yanıyor."

Yüzü kırışmış, gözlerini açmış, küçük ellerini göğsüne bastırıyordu.

"Birdenbire oldu... Uyuyordum, değil mi? İçime ateş düşmüş gibi oldum."

"Ama geçti değil mi? Bir şey hissetmiyorsun, değil mi?"

"Hayır, hayır, hâlâ var."

Böyle derken, bir yandan da endişeli bakışlarla odanın her tarafını araştırıyordu. Artık iyiden iyiye uyanmıştı, o vahşi gölge yüzüne yine iniyor, yanaklarını solduruyordu.

"Anne, yalnız mısın?" diye sordu.

"Tabii, tatlım!"

Jeanne başını salladı, bakındı, gitgide artan bir heyecanla havayı kokladı:

"Hayır, hayır, ben pekâlâ biliyorum... Birisi var... Korkuyorum, anne, korkuyorum! Of! Sen beni aldatıyorsun, yalnız değilsin..."

Bir sinir buhranı geliyordu, hıçkırarak yatağına devrildi, bir tehlikeden kaçmak ister gibi yorganın altına saklandı. Hélène telaşlandı, Henri'yi derhal odadan çıkardı. O, çocuğa bakmak için orada kalmak istiyordu. Fakat Hélène onu dışarı itti. Dönüp geldi, Jeanne'ı tekrar kolları arasına aldı. Jeanne, fazla kederli olduğu zamanlar, içini her seferinde yakan şikâyeti tekrarlayıp duruyordu:

"Beni artık sevmiyorsun, beni artık sevmiyorsun!"

Annesi:

"Sus, meleğim, böyle söyleme," diye haykırdı. "Seni dünyada her şeyden fazla seviyorum... Göreceksin bak, seni seviyor muyum, sevmiyor muyum!"

Kalbini tamamen ona vermeye azimli, aşkının, bu sevgili varlığın ruhunda bu kadar ıstıraplı bir yankı bırakmasından dehşet içinde, sabaha kadar ona baktı. Anasının aşkını kızı yaşıyordu.

Hélène ertesi gün bir konsültasyon yapılmasını istedi. Doktor Bodin tesadüfmüş gibi geldi, hastayı muayene etti, şakalaşarak dinledi. Sonra bitişik odada bekleyen Doktor Deberle'le uzun uzun müzakere etti. Çocuğun şimdiki halinde korkulacak bir şey bulunmadığı konusunda ikisi de hemfikirdi, fakat komplikasyonlarından korkuyorlardı; aile içinde bir tarihi bulunan ve bilimi âciz bırakan sinir hastalıklarından biri karşısında olduklarını hissederek, Hélène'e uzun uzadıya sorular sordular. Hélène, bunun üzerine, onlara bir kısmını zaten bildikleri şeyleri anlattı; ninesi, Plassans'dan birkaç kilometre ötedeki Tulettes tımarhanesinde yatıyordu; annesi, korkularla ve sinir buhranlarıyla dolu bir ömür sürdükten sonra birdenbire veremden ölmüştü. Kendisi babasına çekmişti, yüzü ona benzerdi, onun gibi akıllı, dengeliydi. Jeanne, tersine, tıpkı ninesinin örneğiydi, fakat daha narindi, hiçbir zaman onun gibi uzun boylu, iri kemikli olamayacaktı. İki hekim, çocuğu çok iyi kollamak gerektiğini bir kere daha söylediler. Birçok şiddetli hastalığın gelişmesini kolaylaştıran bu anemiye karşı ne kadar ihtiyatlı davranılsa azdı.

Henri, ihtiyar Doktor Bodin'i hiçbir meslektaşa göstermediği bir saygıyla dinledi. Kendisinden şüphesi olan bir çırak gibi, Jeanne hakkında ona fikir danışıyordu. Doğrusu şuydu ki bu çocuğun karşısında artık korkmaya başlamıştı; bilgisi, onun hastalığına karşı aciz kalıyordu. Henri, çocuğu öldüreceğinden, anasını da sonsuza kadar kaybedeceğinden korkuyordu. Aradan bir hafta geçti. Hélène, Henri'yi artık hastanın odasına almaz olmuştu. O zaman, Henri, kalbi yaralı, üzgün, ziyaretlerini kendiliğinden kesti.

Ağustos ayının sonlarına doğru, Jeanne nihayet yataktan kalkmaya ve odanın içinde yürümeye başladı. Rahatlamıştı, gülüyordu; on beş gün içinde bir tek defa nöbet gelmemişti. Kendini tamamıy-

la ona veren, yanından hiç ayrılmayan annesi onu iyileştirmeye yetmişti. İlk zamanlar çocuk hâlâ kuşkuluydu; onun öpücüklerinden tat duyuyor, hareketlerinden endişeleniyor, uyumadan önce elini elinin içine bırakmasını, uyurken de çekmemesini istiyordu. Sonra eve kimsenin gelmediğini, annesinin sevgisini kimseyle paylaşmadığını görünce, yeniden güven kazanmış, ikisi baş başa pencere önünde dikiş dikerek eski güzel hayatlarını mutlu biçimde devam ettirmeye başlamıştı. Her gün yanakları biraz daha pembeleşiyordu. Rosalie onun gitgide daha serpildiğini söylüyordu.

Ama bazı akşamlar, ortalık kararırken, Hélène kendini bırakıyordu. Kızının hastalığından beri, yüzü biraz solgun, alnında önceden olmayan derin bir kırışıkla, ciddi duruyordu. Jeanne, onun bu bezgin anlarını, bu ümitsiz ve boş zamanlarını gördükçe kendisi de çok kederleniyor, yüreğini belirsiz bir vicdan azabı kaplıyordu. Yavaşça, hiçbir şey söylemeden onun boynuna sarılıyor, sonra hafif sesle:

"Mutlu musun annecik?" diye soruyordu.

Hélène ürperiyor, hemen cevap veriyordu.

"Tabii, tatlım."

Çocuk ısrar ediyordu:

"Mutlu musun, mutlu musun? Gerçekten mi?"

"Gerçekten. Niçin mutlu olmayacakmışım?"

O zaman, Jeanne ufacık kollarıyla ona sımsıkı sarılıyor, sanki onu ödüllendirmek istiyordu. Annesini o kadar fazla, o kadar fazla sevmek istiyordu ki bütün Paris'te onun kadar mutlu bir ana arasalar bulamayacaklardı.

IV

AĞUSTOSTA DOKTOR DEBERLE'İN bahçesi gerçekten yeşillikle dolu bir kuytu bucak haline gelmişti. Demir parmaklığın önünde, leylaklarla sarı salkımların dalları birbirine karışıyor, arsız otlar, sarmaşıklar, hanımelleri, filbaharlar dört taraftan

sonsuz uçlar halinde fışkırıyor, süzülüyor, düğümleniyor, yağmur halinde dökülüyor, duvarlar boyunca ilerledikten sonra dipteki karaağaçlara kadar ulaşıyordu; orada sanki ağaçtan ağaca gerilmiş bir çadır şekli alıyor, karaağaçlar yeşilliklerle dolu bir salonun dallı budaklı sütunları gibi dikiliyordu. Bu bahçe o kadar ufaktı ki en küçük bir gölge düşse, her yanı kaplıyordu. Güneş, öğlenleyin, ortada tek bir sarı ışık yapıyor, iki tarafındaki dairesel çiçek tarhlarıyla, çimenliğin yuvarlak şeklini ortaya çıkarıyordu. Bahçeye inen merdivenin yanında büyük bir gül ağacı vardı, kocaman gülleri yüzlerce açıyordu. Akşamüstü, sıcak azaldığı zaman bu güllerin kokusu keskinleşiyor, karaağaçların altına sıcak, ağır bir gül kokusu yayılıyordu. Vineuse Sokağı'nda laternalar polka havaları çalarken, bir bakir ormanı hayale getiren, komşuların gözlerinden uzak bu gizli, mis kokulu köşe eşsiz bir şirinlikteydi.

Rosalie her akşam:

"Madam," diyordu, "küçükhanım niçin bahçeye inmiyor? Ağaçların altında güzel güzel eğlenir."

Rosalie'nin mutfağını karaağaçlardan birinin dalları kaplamıştı. Hizmetçi kadın bu dallardan kendi eliyle yaprak koparıyor, bakınca öte tarafını göremediği bu koskoca demet çok hoşuna gidiyordu. Fakat Hélène:

"Daha vücudunda o kadar kuvvet yok, gölge yerler serindir, hasta olur," diye cevap veriyordu.

Ama Rosalie inat ediyordu. Aklına gelen şeyin iyi olduğuna inandı mıydı, fikrinden kolay kolay vazgeçmezdi. Madam gölgenin insanı hasta ettiğini sanmakta haksızdı. İşin doğrusu, Madam elâlemi rahatsız etmekten çekiniyordu, fakat aldanıyordu; küçükhanım hiç kimseyi rahatsız etmiş olmayacaktı, çünkü bahçede bir kul yoktu, evin efendisi ortaya çıkmıyordu, evin hanımı eylül ortasına kadar deniz banyolarında kalacaktı; bu dediği o kadar doğruydu ki kapıcı kadın, Zéphyrin'e, bahçeyi bir tırmıktan geçirmesini söylemişti, iki haftadır da, Zéphyrin'le kendisi,

öğleden sonra akşama kadar orada vakit geçiriyorlardı. Aman! Ne güzeldi, inanılmayacak kadar güzeldi!

Hélène hep olmaz diyordu. Jeanne hastalığı sırasında sık sık lafını ettiği bahçeye gitmeyi pek özler görünüyordu, fakat acayip bir duygu, onu yere baktıran bir sıkılganlık, annesine ısrar etmekten kendisini alıkoyuyor gibiydi. Nihayet, ertesi pazar, hizmetçi kadın soluk soluğa çıkageldi:

"Ah, madam, hiç kimse yok, inan olsun yalnız ben varım, bir de tırmık süren Zéphyrin var. Bırakın, küçükhanım gelsin, bilemezsiniz ne kadar güzel. Hele biraz gelin, bir parçacık görün, yine dönün."

Öyle inançlıydı ki Hélène razı oldu, Jeanne'ı bir atkıya sardı, Rosalie'ye de büyük bir yaygı almasını söyledi. Çocuk, yalnız parlak gözlerinden belli olan sessiz bir sevinçle, kuvvetini göstermek için başkası yardım etmeden merdivenleri inmek istedi. Arkasından annesi, onu tutmaya hazır, kollarını uzatmıştı. Aşağıya inip de bahçeye ayak basınca ikisi de haykırıştılar. İçine sokulmak güç bu sık ağaçlıklı yer, ilkbaharda gördükleri temiz ve kibar köşeye o kadar benzemiyordu ki orayı tanıyamamışlardı.

Rosalie, koltuklarını kabartarak:

"Ben size demedim mi?" deyip duruyordu.

Sık ağaçların yığınları genişlemiş, bahçe yollarını dar keçiyolları haline getirmiş, yürürken eteklerin takılıp kaldığı bir koca labirent vücuda getirmişti. Bir yumuşaklık ve bir sırla dolu yeşil bir ışık serpen yaprakların oluşturduğu kubbenin altında, insan kendisini bir ormanın uzak, kuytu köşesinde sanırdı. Hélène nisanda dibinde oturduğu karaağacı arıyordu.

"Ama," dedi, "Jeanne burada kalmasın, gölge fazla serin."

Hizmetçi kadın:

"Durun hele, göreceksiniz, bak," diye cevap verdi.

Orman üç adım ötede bitiyordu. Sonra yeşil korunun ortasında, çimenliğin üstünde bir açıklığa dökülür gibi, ılık ve sessiz, geniş bir altın ışık halinde serpilen güneşle karşılaşılıyordu.

Yukarı bakınca, gökyüzünün mavi zemini üzerine bir dantel zarifliğiyle vuran dallardan başka bir şey gözükmüyordu. Büyük gül ağacının gülleri sıcaktan bir parça solmuş, dalları üzerinde uyukluyordu. Yuvarlak tarhlarda, kırmızılı beyazlı, solmuş renkli papatyalar, eski kanaviçe parçalarını andırıyordu.

Rosalie hâlâ:

"Göreceksiniz, bak," diyordu. "Siz bana bırakın, bildiğim gibi yapayım."

Yaygıyı katlamış, bir yolun kenarına, gölgenin bittiği yere sermişti. Sonra omuzlarında atkısı ile Jeanne'ı oturttu, ufacık bacaklarını uzatmasını söyledi. Böylece, çocuğun başı gölgede, ayakları güneşte kalıyordu.

Hélène:

"Rahat mısın tatlım?" diye sordu. Çocuk:

"Ooh! Rahatım," dedi. "Görüyorsun ya, üşümüyorum. Âdeta büyük bir ateşin karşısında ısınıyorum... Ooh! İnsan ne rahat nefes alıyor. Ne güzel!"

Bunun üzerine, konağın kapalı panjurlarına endişeyle bakan Hélène bir saniye eve çıkacağını söyledi. Rosalie'ye bir sürü tembihlerde bulundu; güneşe dikkat etmesini, Jeanne'ı orada yarım saatten fazla tutmamasını, gözünü üzerinden ayırmamasını söyledi.

Çocuk gülüyordu:

"Korkma, anne!" diye seslendi. "Buradan araba geçmez."

Yalnız kalınca, yanı başından avuç avuç kum aldı, bir elinden ötekine yağmur gibi akıtarak oynamaya başladı. Zéphyrin bir yandan bahçeyi tırmıklıyordu. Hanımla küçükhanımı görünce, bir dala asılı duran kaputunu alelacele giymişti; sonra tırmık işini bırakmış, saygıyla ayakta duruyordu. Jeanne'ın hastalığı devam ettiği müddetçe, âdeti üzere, her pazar gelmişti; fakat mutfağa öyle ihtiyatla sokuluyordu ki eğer Rosalie, her seferinde onun adına hatır sormasa, evin kederine ortak olduğunu eklemese, Hélène onun orada bulunduğunu bile fark etmeyecekti. Rosalie'nin de-

diği gibi, Zéphyrin görgü usullerine alışıyor, Paris'te düpedüz yontuluyordu. Nitekim şimdi de tırmığına yaslanmış, Jeanne'a sevecenlikle baş sallıyordu. Jeanne onu görünce gülümsedi.

"Çok hastaydım ben," dedi.

Zéphyrin bir elini kalbine götürdü.

"Biliyorum, matmazel," dedi.

Sonra hoş bir söz, neşe verecek bir söz arayıp bulmak isteyerek ekledi:

"Sağlığınız dinlendi, bakın şimdi artık horul horul uyuyacak."

Jeanne yine bir avuç çakıl taşı almıştı. Bunun üzerine, Zéphyrin, kendinden hoşnut, sessiz bir gülüşle ağzı kulaklarına vararak, kollarının olanca kuvvetiyle tırmık işine başladı. Tırmık kumun üstünde sürekli kulak tırmalayıcı bir ses çıkarıyordu. Birkaç dakika sonra çocuğun memnun ve uslu, oyuna daldığını gören Rosalie, tırmığın hışırtısıyla cezbedilmiş gibi, adım adım ondan uzaklaştı. Zéphyrin çimenliğin öte tarafında, güneşin tam altındaydı.

Rosalie:

"Öküz gibi terliyorsun," dedi. "Kaputunu çıkarsana. Küçükhanım gücenmez, işine bak sen!"

Zéphyrin kaputunu çıkardı, yine bir dala astı. Belinden bir kayışla bağlı kırmızı pantolonu ta yukarı çıkıyordu; boyun tarafı kıldan bir yakayla tutturulmuş kaba bezden gömleği öyle sertti ki kabarık duruyor, onu daha yusyuvarlak gösteriyordu. İki tarafa sallanarak kollarını sıvadı; maksadı, alayda koluna dövme ile yazdırdığı "*Ölünceye kadar*" cümlesiyle, tutuşmuş iki yürek resmini Rosalie'ye bir kere daha göstermekti.

Rosalie:

"Bu sabah kiliseye gittin mi?" diye sordu. Her pazar bu soruyu sorar, onu terletirdi.

Zéphyrin bıyık altından gülerek:

"Kiliseye... Kiliseye..." dedi.

Kırmızı kulakları, saçları ta dipten kesilmiş kafasının iki yanında açıkta duruyor ve bu yusyuvarlak, ufak tefek adamın bütün hali son derece alaylı bir edaya bürünüyordu.

Nihayet:

"Elbette kiliseye gittim ya," dedi. Rosalie;

"Yalan söylüyorsun," diye çıkıştı. "Yalan söylediğini pekâlâ görüyorum, burnun kımıldıyor! Ah! Zéphyrin imansız gideceksin, sende dinden eser bile kalmamış... Kendini sakın!"

Zéphyrin, cevap yerine, çapkın bir edayla onun beline sarılmak istedi. Fakat Rosalie öfkelenmiş göründü, haykırdı:

"Eğer terbiyeni takınmazsan kaputunu giydiririm... Utanmıyor musun? Bak, küçükhanım sana bakıyor işte."

O zaman, Zéphyrin harıl harıl tırmık sürmeye koyuldu. Jeanne başını kaldırıp gerçekten bakmıştı. Oyundan bir parça sıkılmıştı; çakıl taşlarından sonra yaprak toplamış, ot yolmuştu, fakat vücuduna bir gevşeklik yayılıyor, hiçbir şey yapmamak, sıcaklığı yavaş yavaş her tarafını kaplayan güneşe bakmak onu daha eğlendiriyordu. Biraz önce, yalnız bacakları dizkapaklarına kadar bu sıcak ışık banyosuna gömülmüştü; şimdi güneş beline kadar geliyor, sıcak durmadan yükseliyor, Jeanne onun bir okşama gibi, çok güzel gıdıklayışlarla bütün vücudunda büyüdüğünü hissediyordu. Asıl hoşuna giden şey, atkısının üstünde titreşen, çil altın sarısı yuvarlak beneklerdi. Bunlar birer hayvana benziyordu. Çocuk onların yüzüne kadar tırmanıp tırmanmayacaklarını anlamak için başını arkaya deviriyordu. Bu arada, küçük ellerini güneşin ortasında birleştirmişti. Bu eller ne kadar zayıf görünüyordu! Ne kadar şeffaftılar! Güneş bir yanından öte yanına geçiyordu, ama yine de böcek kabuğu gibi pembe, ince uzun, bir çocuk İsa'nın yumuk elleri gibi bu eller ona güzel göründü. Sonra, açık hava, etrafındaki bu kalın ağaçlar, bu sıcak onu bir parça sersemletmişti. Uyuduğunu sanıyor, halbuki görüyor, işitiyordu. Çok güzel, çok tatlı bir şeydi bu.

Rosalie tekrar yanına gelmişti:

"Matmazel, biraz gerileseniz," dedi. "Güneş sizi fazla ısıtıyor."

Fakat Jeanne, bir el işaretiyle, kımıldamak istemediğini anlattı. Orada yeri çok rahattı. Şimdi, kendilerinden saklanan şeylere karşı çocukların duydukları türden bir meraka kapılmış, yalnız, hizmetçi kadınla ve askercikle meşguldü. Bakmıyor zannetsinler diye sinsi sinsi gözlerini yere indirdi; uyuşup kalmış gibi duruyor, uzun kirpiklerinin arasından etrafı gözetliyordu.

Rosalie bir iki dakika daha durdu. Tırmığın hışırtısına dayanamıyordu. Tekrar adım adım, elinde değilmiş gibi uzaklaşarak, Zéphyrin'in yanına gitti. Yeni yeni takındığı tavırlardan dolayı onu azarlıyordu, fakat aslına bakılırsa, onu seviyordu, gönlünü kaptırmıştı, için için hayranlık duyuyordu. Askercik, Botanik Bahçesi'nde ve kışlasının bulunduğu Château-d'Eau Meydanı'nda arkadaşlarıyla yaptığı uzun gezintilerde Parisli piyade neferlerine mahsus o cakalı ve gösterişli edayı edinmişti. Kadınların pek hoşuna giden tumturaklı konuşmaları, o çapkınca taşkınlıkları, kargacık burgacık üslubu öğreniyordu. Rosalie, bazen Zéphyrin'in, arkadaşlarından alıp kendisine sattığı cümleleri dinlerken zevkli heyecanlar geçiriyor, bu cümlelerin içindeki anlamadığı kelimeler, gururundan yüzünü kıpkırmızı ediyordu. Zéphyrin artık üniformayı yadırgamıyordu; kollarını cakalı bir edayla, yerinden çıkaracak gibi sallıyor, hele de kasketini, yuvarlak yüzünü meydana çıkaracak şekilde ensesine doğru devirip öyle bir geziyordu ki, burnu havada yürürken bu kasket, vücuduyla beraber, gevşek gevşek sallanıyordu. Ayrıca hareketleri serbestleşiyor, kafayı çekiyor, Rosalie'nin beline sarılıyordu. Şimdi elbette, Rosalie'den daha çok bilmişti. Bıyık altından gülüp gülüp de susmasından belliydi bu. Paris, onu kabak çiçeği gibi açıyordu. Rosalie, hayran, öfkeli, onun karşısında dikiliyor, onu tırmalamakla, söylediği çapkınca şeyleri dinleme isteği arasında kararsız kalıyordu.

Bu arada, Zéphyrin tırmığını süre süre bahçe yolunu dönmüştü. Büyük bir iğ ağacının arkasına geçmiş, Rosalie'ye yan bakışlarla göz ediyor, bir yandan da tırmığını kısa hareketlerle

çeke çeke, onu yanına getirir gibi oluyordu. Rosalie tam yanına gelince, Zéphyrin onun kalçasını kuvvetle çimdikledi.

"Bağırma, seni seviyorum!" dedi peltek peltek. "Bu da cabası işte!"

Sonra rasgele kulağının üstünden öptü. Rosalie de onu morarıncaya kadar çimdikleyince, Zéphyrin bu sefer burnunun üstüne bir öpücük daha kondurdu. Rosalie kıpkırmızı kesilmişti, fakat için için pek memnundu, küçükhanım orada bulunduğu için suratına bir şamar indiremediğine pek öfkeleniyordu.

Jeanne'ın yanına geldiği zaman, attığı hafif çığlığı açıklamak için:

"Elime diken battı," dedi.

Fakat çocuk iğ ağacının ince dalları arasından sahneyi görmüştü. Askerin kırmızı pantolonu ile gömleği yeşilliğin ortasında keskin bir leke halinde duruyordu. Jeanne gözlerini ağır ağır Rosalie'ye doğru kaldırdı, bir süre baktı; beriki, dudakları nemli, saçları dağınık, daha fazla kızarıyordu. Sonra başını tekrar yere indirdi Jeanne, bir avuç çakıl daha aldı, oynayacak takat bulamadı; iki eli sıcak toprakta, güneşin bol harareti ortasında uyuklar gibi kaldı. Sağlık, bir dalga halinde vücudunda yükseliyor, nefesini kesiyordu. Ağaçlar ona dev gibi iri ve kuvvetli gözüküyor, güller onu güzel bir kokuya gömüyordu. Jeanne, şaşkın ve hayran, belirsiz şeyler düşünmekteydi.

Rosalie endişeyle:

"Ne düşünüyorsunuz, matmazel?" diye sordu.

Jeanne:

"Bilmem, hiç," diye cevap verdi. "Ha! Evet, biliyorum... Çok ihtiyar oluncaya kadar yaşasam..."

Sonra bu sözü açıklayamadı. Öyle aklına gelivermiş bir düşünce olduğunu söyledi. Fakat akşam, yemekten sonra dalgın durduğunu gören annesi sebebini sorunca, birdenbire şu soruyu sordu:

"Anne, kuzenlerle kuzinler evlenirler mi?"

Hélène:

"Elbette," dedi. "Niçin soruyorsun?"

"Hiç... Öğrenmek için."

Hoş, Hélène bu acayip sorulara alışıktı. Çocuk bahçede geçirdiği zamandan o kadar fayda gördü ki her güneşli gün oraya inmeye devam etti. Hélène'in isteksizliği yavaş yavaş geçti. Konak kapalı duruyor, Henri ortaya çıkmıyordu. Hélène de nihayet yaygının bir ucuna, Jeanne'ın yanına oturup bahçede kalmaya başlamıştı. Fakat ertesi pazar, sabahleyin, pencereleri açık görünce merak etti.

Rosalie, onu inmeye teşvik için:

"Allah allah! Daireleri havalandırıyorlar," dedi. "İnan olsun, kimse yok diyorum size."

O gün, hava daha sıcaktı. Altın bir ok yağmuru yaprakları deliyordu. Gürbüzleşmeye başlayan Jeanne, annesinin koluna dayanıp on dakika yürüdü. Sonra yoruldu, yaygısına oturmaya geldi. Hélène'e de bir küçük yer açtı. Kendilerini böyle yerde otururken görmek ikisini de gülümsetiyordu. Tırmık işini bitirmiş olan Zéphyrin, dipteki duvar boyunca gözle görülmez yığınlar halinde biten maydanozlardan toplamak için Rosalie'ye yardım ediyordu.

Birdenbire konakta büyük bir gürültü oldu; Hélène sıvışmayı düşündüğü sırada Madam Deberle merdivende gözüktü. Yeni gelmişti, yol kıyafetiyleydi, gayet telaşlı, yüksek sesle konuşuyordu. Fakat Madam Grandjean'la kızının çimenliğin önünde yerde oturduklarını görünce seğirtti, onları sevgiyle kucakladı, bir sürü laf edip ikisini de serseme çevirdi:

"Nasıl! Siz misiniz? Aman! Sizi gördüğüme ne kadar memnun oldum! Gel de öp beni, Jeanne, yavrum. Çok hastaydın, değil mi kuzucuğum? Ama artık geçti. Bak, yanakların pembe pembe olmuş... Hep aklımdaydınız, şekerim; size mektup yazdım, mektuplarımı aldınız mı? Çok korkunç günler geçirdiniz, muhakkak. Neyse, artık bitti... İzin verir misiniz, sizi öpeyim?"

Hélène ayağa kalkmıştı. Yanaklarına iki öpücük kondu. Bu öpücüklere, çaresiz, karşılık verdi. Bu sevgi gösterileri onu buz gibi donduruyordu.

"Bahçenizi işgal ettik, kusurumuzu affedin," diye kekeliyordu.

Juliette gücenerek:

"Ne söylüyorsunuz!" dedi. "Burası sizin kendi eviniz değil mi ki?"

Bir ara yanlarından ayrıldı, merdivenden çıktı, kapıları ardına kadar açık odalara doğru seslendi:

"Pierre, bir şey unutmayın, on yedi parça eşya vardır!"

Fakat hemen dönüp geldi, yolculuğunu anlattı:

"Ah! Enfes bir mevsimdi. Trouville'deydik, biliyorsunuz. Plaj bir kalabalıktı ki, insanlar birbirini çiğniyordu! En seçkin kimseler oradaydı... Aman, bir misafir bastırdı, bir misafir bastırdı... Babam, Pauline'le beraber gelip on beş gün kaldı. Ama ne de olsa, insan evine dönünce memnun oluyor... Ha! Size söylemedimdi... Ama dursun, sonra anlatırım."

Eğildi, Jeanne'ı tekrar öptü, sonra ciddileşti, şu soruyu sordu:

"Yanmış mıyım?"

Hélène onun yüzüne baktı.

"Hayır, fark edemiyorum," dedi.

Juliette'in gözleri aynı parlak, boş gözler, elleri aynı tombul eller, yüzü aynı şirin, sevimli yüzdü. İhtiyarlamıyordu; deniz havası bile o sakin fütursuzluğunu bozmamıştı. Sanki Paris'te bir gezintiden, benliğinde bütün vitrinlerin akislerini taşıyarak, her zaman alışveriş ettiği dükkânları ziyaretten dönüyordu. Gelgelelim her halinden sevgi taşıyordu; Hélène ise, kendisini soğuk ve haşin hissettikçe daha da rahatsız olmaktaydı. Jeanne yaygısının ortasında kımıldamadan oturuyor, yalnız, ellerini güneşin altında üşür gibi sımsıkı bitiştirmiş, hasta, zarif başını yukarı kaldırıyordu.

Juliette:

"Durun, Lucien'i görmediniz," diye haykırdı. "Görülecek şey... Koskocaman oldu."

Oda hizmetçisinin, üstünden yolun pisliğini temizlemekle meşgul olduğu küçük oğlanı yanlarına getirdikleri zaman, Juliette onu göstermek için evirdi çevirdi. Lucien şişman, tombul tombul yanaklı, plajda, açık deniz rüzgârında oynamaktan kararmış, pek sağlıklı, hatta hantallaşmış, biraz önce yüzünü gözünü yıkadıkları için de somurtkandı. İyi kurulanmamıştı. Bir yanağı hâlâ nemli, havlunun sürtünmesinden pembeleşmişti. Jeanne'ı görünce şaşırarak durdu. Kız, omuzlarına kadar dökülen saçlarının kara bukleleri ortasında, çarşaf gibi beyaz, zayıflamış zavallı yüzüyle ona bakıyordu. Daha irileşen, hüzünlü güzel gözleri sanki bütün yüzünü kaplıyordu; şiddetli sıcağa rağmen hafif hafif titriyor, üşüyen elleri, büyük bir ateş karşısındaymış gibi, hep ileri uzanıyordu.

Juliette:

"Ee?" dedi. "Onu öpmeyecek misin?"

Fakat Lucien âdeta korkuyordu. En nihayet gönlü oldu, hasta kıza mümkün olduğu kadar az yaklaşmak için ihtiyatla dudaklarını uzattı. Sonra çabucak geriledi. Hélène'in gözpınarlarında iri yaşlar birikmişti. Bu çocuk ne kadar sağlıklıydı! Halbuki onun Jeanne'ı, çimenliğin etrafını bir kere dolaşmakla böyle soluk soluğa kalmıştı! Ne mutlu anneler vardı! Juliette insafsızlık ettiğini birdenbire anladı. O zaman Lucien'e kızdı:

"Sana bir şey söyleyeyim mi? Aptalın birisin sen! Küçükhanımlar böyle mi öpülür? Bilemezsiniz, şekerim, Trouville'de çekilmez bir çocuk oldu çıktı."

Ne diyeceğini şaşırıyordu. Bereket versin, doktor çıkageldi. Juliette bir çığlık koparark işin içinden sıyrıldı:

"Hah! Henri geldi!"

Doktor onları ancak akşama bekliyordu. Fakat Juliette başka bir trenle gelmişti. Niçin böyle yaptığını uzun uzun açıklıyor, fakat anlaşılır olmayı beceremiyordu. Doktor gülümseyerek dinliyordu.

"Neyse, geldiniz ya," dedi. "Önemli olan bu."

Hélène'i sessizce selamlamıştı. Gözleri bir an Jeanne'a takıldı, sonra şaşalayarak başını çevirdi. Kız, bu bakışı ciddi karşılamıştı; sonra bir içgüdü ellerini çözdü, annesinin eteğine yapıştı, onu yanına çekti.

Lucien'i yerden kaldırıp yanaklarını öpen doktor:

"Vay kerata vay! Aslan gibi büyüyor!" diyordu.

Juliette:

"Peki, ya ben? Beni unutuyor musun?" dedi.

Başını uzatıyordu. O zaman, Henri, Lucien'i bırakmadan bir kolunun üstünde tutarak eğildi, karısını da öptü. Üçü de birbirlerine gülümsüyorlardı.

Hélène sapsarı kesilmiş, yukarı çıkmak istediğini söylemişti. Fakat Jeanne çıkmadı; görmek istiyordu, bakışları ağır ağır Deberle'lere gidiyor, sonra annesine doğru dönüyordu. Juliette kocası öpsün diye dudaklarını uzattığı zaman, çocuğun gözlerinde bir alev tutuşmuştu.

Doktor, Lucien'i yere bıraktı.

"Çok ağır," dedi. "Ee, yaz iyi geçti mi? Dün Malignon'u gördüm. Bana orada nasıl vakit geçirdiğini anlattı... Onu sizden önce mi yola çıkardın?"

Juliette yüzünde bir rahatsızlık ifadesiyle ciddileşti.

"Aman! Çekilir adam değil," diye söylendi. "Bizi hep küplere bindirdi."

"Babanın onunla Pauline için bir ümidi vardı. Beriki karar vermedi mi?"

Juliette hayretle, incinmiş gibi:

"Kim? O mu, Malignon mu?" diye haykırdı.

Sonra bezgin bir el hareketi yaptı:

"Aman! Bırak şunu canım, divanenin biri! Evime geldiğime öyle memnunum ki..."

Sonra hiç münasebeti yokken, o sevimli kuş mizacıyla, görenleri şaşırtan coşkunluklarından birini gösterdi. Kocasına sokuldu, başını kaldırdı. Doktor, hoşgörür ve şefkatli, onu bir

süre kolları arasında tuttu. Yalnız olmadıklarını unutmuşa benziyorlardı.

Jeanne gözünü onlardan ayırmıyordu. Solgun dudakları öfkeyle titriyor, yüzü yine kıskanç ve huysuz kadın edasını alıyordu. Çektiği ıstırap o kadar şiddetliydi ki gözlerini öteye çevirmek zorunda kaldı. Tam o sırada, bahçenin ucunda hâlâ maydanoz aramakla meşgul olan Rosalie ile Zéphyrin gözüne ilişti. Galiba kimseyi rahatsız etmemek için sık ağaçların en kuytu köşesine büzülmüşler, ikisi de yere çömelmişlerdi. Zéphyrin sinsi sinsi Rosalie'nin bir ayağını yakalamıştı, o da hiç ağzını açmadan Zéphyrin'e şaplaklar indiriyordu. Jeanne, askerciğin yusyuvarlak, kıpkırmızı, sevdalı bir gülüşle ağzı kulaklarına varmış bön yüzünü iki dalın arasından görüyordu. Bir itişme oldu, askercikle hizmetçi kadın yeşilliklerin arkasına yuvarlandılar. Güneş tepeden vuruyor, ağaçlar sıcak havanın ortasında uyukluyor, yaprak kımıldamıyordu. Karaağaçların altından doğru bir koku, hiç bellenip eşelenmeyen toprağın tozlu kokusu geliyordu. Son güller, yapraklarını ağır ağır merdivene döküyorlardı. O zaman, Jeanne, göğsü şişkin, gözlerini annesine çevirdi; onu orada olup biten işler karşısında hareketsiz ve sessiz görünce, sonsuz bir ıstırap taşıyan bir bakışla, soru sormaya cesaret edemeyen bir çocuğun derin bakışıyla baktı.

Madam Deberle bu esnada yaklaşmış:

"Umarım görüşürüz," diyordu. "Mademki Jeanne iyileşti, her gün öğleden sonra bahçeye inmeli."

Hélène bir mazeret arıyor, çocuğu fazla yormak istemediğini bahane ediyordu. Fakat Jeanne atılarak lafa karıştı:

"Hayır, hayır, güneş çok güzel... İneriz, madam. Yerimi kimseye vermeyin, e mi!"

Doktor geride durduğu için Jeanne ona gülümsedi.

"Doktor," dedi, "anneme söylesenize, hava bana dokunmaz diye."

Henri ilerledi; bu çocuk kendisine mülayim bir dille hitap ettiği için, insan acılarına alışık olan bu adamın yanakları hafifçe kızardı.

"Şüphesiz," diye mırıldandı. "Açık hava iyileşmeyi hızlandırır."

Jeanne, gözyaşları boğazında düğümlenirken, sevgi dolu, çok güzel bir bakışla:

"Hah! Görüyorsun ya, annecik, gelmemiz lazım," dedi.

Pierre o sırada merdiven başında gözükmüştü; hanımın on yedi parça eşyası teslim alınmıştı. Juliette, kendisi önde, kocasıyla Lucien arkada, korkunç derecede kirli olduğunu ve bir banyo yapacağını söyleyerek savuştu. Yalnız kaldıklarında, Hélène atkıyı Jeanne'ın boynuna dolamak ister gibi yaygının üstüne diz çöktü. Sonra yavaş sesle:

"Sen artık doktora dargın değil misin?" diye sordu.

Çocuk uzun uzun başını salladı.

"Hayır, anne," dedi.

Bir sessizlik oldu. Hélène titrek ve beceriksiz elleriyle atkıyı düğümleyemiyordu. O zaman, Jeanne:

"Niçin başkalarını seviyor... Sevmesin, istemiyorum," diye sızlandı.

Kara gözlerinin bakışı hainleşmiş, ufacık elleri ileri uzanmış, annesinin omuzlarını okşuyordu. Hélène çocuğa haksızlık ettiğini söylemek istedi, fakat dudaklarının ucuna kadar gelen kelimelerden kendisi korktu. Güneş alçalıyordu; beraber eve çıktılar.

Bu sırada Zéphyrin meydana çıkmış, Rosalie'ye fena fena bakarak elindeki maydanoz demetini ayıklıyordu. Hizmetçi kadın, şimdi ortada kimse kalmadığı için sakınıyor, uzak duruyordu. Rosalie yaygıyı katlamak için eğildiği sırada, Zéphyrin çimdiği basınca, hizmetçi kadın onun sırtına bir yumruk indirdi, Zéphyrin'in sırtı boş fıçı gibi öttü. Bu, askerciğin pek hoşuna gitti. Elindeki maydanozu ayıklaya ayıklaya mutfağa girdiği zaman, içinden hâlâ gülüyordu.

O günden sonra Jeanne, Madam Deberle'in sesini işitir işitmez, bahçeye inmek için ısrara başladı. Rosalie'nin bitişik küçük konak hakkında anlattığı dedikoduları dikkatle dinliyor, orada geçirilen hayatı merak ediyor, bazen odadan sıvışıyor, gelip mutfak penceresinden orayı kendisi gözlüyordu. Aşağıda iken, Juliette'in kendisi için salondan getirttiği küçük koltuğa gömülüyor, aileyi gözetler gibi görünüyor, Lucien'e karşı çekingen davranıyor, hele doktor yanlarında olduğu zamanlar, onun sorularına ve oyunlarına sinirleniyordu. Böyle zamanlarda, yorgun gibi uzanıyor, gözleri açık, etrafına bakınıyordu. Bu öğleden sonraki saatler Hélène'e çok ıstırap veriyordu. Bununla beraber, bahçeye yine geliyordu, bütün varlığının isyan etmesine rağmen yine geliyordu. Henri eve döndüğü zaman Juliette'i saçlarından her öptükçe, Hélène'in yüreği sızlıyordu. O zaman, değişen yüzünü gizlemek için Jeanne'la meşgulmüş gibi yapacak olsa, çocuğun kendisinden daha fazla sararmış olduğunu, kara gözlerinin alabildiğine açıldığını, çenesinin zapt etmeye çalıştığı bir öfkeyle titrediğini görüyordu. Jeanne onun azaplarını aynen çekiyordu. Annesi, artık tahammülü kalmayıp, aşk işkenceleri içinde gözlerini öteye çevirdiği günler, o da o kadar somurtkan ve halsiz kalıyordu ki yukarı çıkarmak, yatağa yatırmak gerekiyordu. Doktoru ne zaman karısının yanına yaklaşırken görse yüzü değişiyor, titremeye başlıyor, onu ihanet görmüş bir âşığın ateş saçan bakışıyla takip ediyordu.

Bir gün ona:

"Sabahları öksürüyorum," dedi. "Gelin de beni muayene edin."

Yağmurlar yağdı. Jeanne, doktorun, vizitelerine tekrar başlamasını istedi. Halbuki eskisinden çok daha iyiydi. Annesi onun gönlünü hoş etmek için Deberle'lerin iki üç yemek davetini kabul etmek zorunda kalmıştı. Kalbi çok uzun zaman, anlaşılmaz bir savaşla yaralanan çocuk, sağlığı nihayet tamamen düzelince sakinleşmiş göründü. Aynı soruyu tekrar ediyordu:

"Mutlu musun, annecik?"

"Evet, çok mutluyum, tatlım."

O zaman seviniyordu Jeanne. "Eski huysuzluklarımı affetmeniz lazım," diyordu. O huysuzluklarını söylerken, iradesi dışında bir hastalıktan, birdenbire gelen bir baş ağrısından bahseder gibi konuşuyordu. İçinde taşan bir şey vardı, bunun ne olduğunu elbette bilmiyordu. Kafasında türlü türlü, belli belirsiz fikirler, sorsalar söyleyemeyeceği kötü hülyalar çarpışıyordu. Ama artık geçmişti, iyileşiyordu; artık o haller bir daha olmayacaktı.

V

ORTALIK KARARIYORDU. İlk yıldızların pırıldamaya başladığı solgun gökten koca şehre ince bir kül yağar gibi oluyor, şehri durmadan ağır ağır ağır örtüyordu. Çukurda kalan yerleri koca gölge yığınları doldurmaya başlamıştı; ta ufuktan, mürekkep seli gibi bir çizgi yükseliyor, gün ışığından artakalan, batıya doğru çekilen kararsız ışıkları kemiriyordu. Passy'nin altında, henüz seçilebilen birkaç dam yığınından başka bir şey gözükmüyordu. Sonra o mürekkep seli yayıldı, etrafa karanlık çöktü.

Pencerenin önünde, Paris'ten kopup gelen ılık esintilerle rehavete gömülmüş oturan Hélène:

"Bu akşam hava ne sıcak!" diye mırıldandı.

Onun arkasında ayakta duran Rahip Jouve:

"Fakirler için güzel bir gece," dedi. "Sonbahar iyi geçecek."

O salı Jeanne yemeğin sonunda uyuyakalmış, annesi onu biraz yorgun görüp yatağına yatırmıştı. Çocuk küçük karyolasında uykuya dalmıştı bile. Mösyö Rambaud ise geridonun üzerinde büyük bir ciddiyetle bir oyuncağı tamir etmekle meşguldü; bu oyuncak konuşan, yürüyen bir bebekti, onu Jeanne'a kendisi hediye etmiş, çocuk da bebeği kırmıştı; Mösyö Rambaud böyle işlerde eşsizdi. Hélène havasızlıktan bunaldığı, eylülün bu son sıcaklarından rahatsız olduğu için pencereyi ardına kadar açmış, bu gölge denizi karşısında ferahlıyordu. Yalnız kalmak için oraya

bir koltuk çekmişti. Rahibin sesini işitince hayret etti. Rahip yavaş sesle konuşmaya devam ediyordu:

"Çocuğun üstünü iyice örttünüz mü? Bu yüksek yerlerde hava her zaman serttir."

Fakat Hélène bir sessizlik ihtiyacına kendini bırakmış, cevap vermedi. Akşam garipliğinin, her şeyin son silinişindeki, gürültülerin dinişindeki cazibesini tadıyordu. Kiliselerin ve kulelerin tepelerinde bir kandil ışığı yanıyordu; önce Saint-Augustin Kilisesi söndü, Panthéon'da bir müddet mavimtırak bir aydınlık yandı, Invalides'in pırıl pırıl kubbesi yükselen bir bulut yığını ortasında bir ay gibi battı. Karanlıklarını gittikçe genişleyen bir sahaya yayan gece, içinde koca bir evrenin varlığının sezildiği bir sonsuzluk, bir ummandı. Görünmeyen şehirden azametli ve ılık bir soluk geliyordu. Sürekli uğuldayan seslerin arasında, giderek hafifleyen tek tek gürültüler hâlâ yükseliyor, rıhtımda birdenbire bir omnibüsün takırtısı, Point-du-Jour Köprüsü'nden geçen bir trenin düdüğü işitiliyordu; son yağmurlarla kabaran Seine nehri, ta aşağıda, karaltılı dönemeçte canlı bir mahluk gibi kuvvetle soluyarak, enine boyuna geçip gidiyordu. Hâlâ kızgın damlardan sıcak bir koku tütüyor, nehir, günün hararetinden kalma bu aheste teneffüse ufak, serin soluklar katıyordu. Gözden kaybolan Paris, gecenin vücudunu kuşatmasına göz yuman ve olduğu yerde gözleri açık, bir an hareketsiz duran bir dev gibi hülyalı bir istirahate varmıştı.

Hélène'in kalbini, şehrin hayatındaki bu duruş anı kadar cızlatan bir şey yoktu. Jeanne'ın yatağının yanı başına mıhlanmış gibi hiç evden dışarı çıkmadığı üç aydan beri, hastanın başucunda nöbet beklerken, ufka doğru yayılan koca Paris'ten başka arkadaşı yoktu. Bu temmuz ve ağustos sıcaklarında, pencereler hemen her zaman açık duruyordu. Hélène odanın içinde dolaşsa, kımıldansa, başını çevirse, yanı başında, ezeli manzarasını ortaya seren Paris'i görüyordu. Paris her zaman orada, varlığını zorla kabul ettiren bir dost gibi, onun ıstıraplarına ve ümitlerine yarı yarıya ortaktı. Hâlâ cahiliydi Paris'in, ondan hiçbir zaman bu kadar uzak, so-

kaklarına ve ahalisine karşı bu kadar ilgisiz olmamıştı; halbuki Paris, onun yalnızlığını dolduruyordu. Şu dört köşelik yer, kapısını bu kadar sıkı sıkı kapadığı bu ıstırap odası, iki penceresiyle ardına kadar ona açılıyordu. Hélène gözyaşlarını hasta çocuğundan saklamak için gelip pencereye dayandığı zamanlar, oraya bakarak nice defalar ağlamıştı. Bir gün, Jeanne'ı kaybettiğini zannettiği gün, gözleriyle Manutention'un uçuşan dumanlarını izleyerek, uzun zaman nefesi kesilerek, boğulacak gibi orada kalmıştı. Çoğu zaman da, ümitli anlarında, kalbinin neşesini kenar mahallelerin görünmeyen uzak manzaralarıyla paylaşmıştı. Hiçbir bina yoktu ki ona kederli veya mutlu bir heyecanı hatırlatmasın. Paris onun varlığıyla yaşıyordu. Fakat Hélène, Paris'i en çok akşam karanlığı çökerken, gün sona erip de Paris, havagazlarının yanmasını bekleyerek, bir çeyrek saatlik bir dinlenmeye, bir unutuşa, bir hülyaya razı olduğu zaman severdi. Rahip Jouve:

"Bu ne kadar çok yıldız!" diye mırıldandı. "Binlerce pırıldıyor."

Bir sandalye almış, Hélène'in yanına oturmuştu. O zaman, genç kadın da gözlerini kaldırdı, bu yaz gecesi göğüne baktı. Yıldız kümeleri altın çiviler gibi kakılmıştı. Bir gezegen, âdeta ufuk çizgisi üzerinde bir kor gibi yanıyor, gözle görülemeyecek kadar küçük yıldızlardan bir zerre yığını, pırıltılı, pul pul, gökkubbeye serpilmiş duruyordu. Büyükayı, kolu havada, ağır ağır dönmekteydi.

Hélène de:

"Bakın," dedi, "şu küçük mavi yıldız yok mu, şu köşede, işte onu her akşam orada görüyorum. Ama uzaklaşıyor, her gece biraz daha geri gidiyor."

Şimdi rahipten hiç canı sıkılmıyordu. Onu yanı başında bir huzur kaynağı gibi hissediyordu. Uzun sessizliklerle bölünen birkaç söz konuştular. Hélène ona iki defa yıldızların isimlerini sordu, gökyüzünün manzarasını öteden beri merak eder dururdu. Fakat rahip tereddüt ediyor, isimleri bilmiyordu. Hélène:

"Çok berrak bir ışığı olan şu güzel yıldızı görüyor musunuz?" diye sordu.

"Soldaki, değil mi? Daha ufak, yeşilimtırak yıldızın yanındaki... Çok yıldız var, unuttum."

Gözleri hep havada, gitgide büyüyen bu yıldız kaynaşması karşısında hafif bir ürperti geçirerek, hayran hayran sustular. Binlerce yıldızın gerisinde, gökyüzünün sonsuz derinliğinde durmadan daha başka binlerce yıldız meydana çıkıyordu. Sürekli bir fışkırmaydı bu, mücevherlerin durgun ışığıyla tutuşmuş bir âlemin körüklenen korları gibi bir şeydi. Samanyolu ağarıyor, güneş atomlarını öyle sayısızca, öyle uzaklara yayıyordu ki gökkubbenin yuvarlaklığına göre ışıktan bir kuşak gibi kalıyordu.

Hélène çok kısık sesle:

"Bu beni korkutuyor," dedi.

Artık görmemek için başını eğdi, gözlerini Paris'i yutmuş gibi görünen apaçık boşluğa çevirdi. Orada henüz tek ışık yoktu; zifiri karanlık gece her tarafa aynı koyulukla yayılmış, karanlıklar her yanı kaplamıştı. Yüksek ve sürekli ses daha yumuşak, tatlı bir eda almıştı.

Rahip bir hıçkırık işitti.

"Ağlıyor musunuz?" diye sordu.

Hélène sadece:

"Evet," cevabını verdi.

Birbirlerini görmüyorlardı. Hélène bütün varlığından kopan bir iniltiyle usul usul ağlıyordu. Arkalarında, Jeanne masum uykusunu sakin sakin uyuyor, Mösyö Rambaud işine dalmış, kırçıl başını, kolunu budunu söktüğü bebeğe doğru eğmişti. Mümkün mertebe yavaş hareket ettirdiği iri parmakları, bozulan mekanizmadan, ara sıra, gevşeyen yay tıkırtıları, çocuk viyaklamaları çıkarıyordu. Bebek fazla yüksek sesle konuşunca, canı sıkılarak endişeyle hemen duruyor, acaba Jeanne'ı uyandırdım mı diye bakıyordu. Sonra, alet olarak elinde bir makas ve bir bizle*, ihtiyatlı hareketlerle tekrar tamir işine koyuluyordu.

* Biz: Sert bir şeyi dikerken iğne geçirilecek yeri delmek için kullanılan çelikten yapılmış, sivri uçlu alet. *-ed.*

Rahip:

"Niçin ağlıyorsunuz, kızım?" diye devam etti. "Size hiçbir teselli veremez miyim?"

Hélène:

"Ah! Bırakın," diye mırıldandı. "Bu gözyaşları beni ferahlatıyor. Daha sonra, daha sonra..."

Nefesi çok daralıyor, cevap veremiyordu. Bundan önce iki defa, yine aynı yerde, bir ağlama nöbeti onu harap etmişti, fakat o zaman yalnızdı. Karanlıklarda, kendinden geçerek, hıçkıra hıçkıra ağlayabilmiş, yüreğini şişiren üzüntünün kaynağı kurusun diye beklemişti. Halbuki hiçbir kederi de yoktu. Kızı kurtulmuştu, kendisi de eski tekdüze, hoş hayatını tekrar yaşamaya başlamıştı. Birdenbire, muazzam bir ıstırabın yakıcılığını duyar gibi, asla dolduramayacağı, dibi görünmez bir boşluğa düşer gibi, bütün sevdikleriyle beraber içine yuvarlanacağı uçsuz bucaksız bir umutsuzluğa kapılır gibi olmuştu. Kendisini böyle hangi felaketin tehdit ettiğini sorsalar söyleyemezdi; ümitsizdi, onun için ağlıyordu.

Daha önce, Meryem ayı çiçekleri kokan kilisede de buna benzer üzüntüler duymuştu. Paris'in geniş ufku, akşam garipliğinde, onun içini dinî hislerle dolduruyordu. Şehrin yayıldığı düzlük genişler gibi oluyor, silinip giden o iki milyon varlıktan bir hüzün yükseliyordu. Sonra ortalık kararınca, şehir gitgide sönükleşen gürültüleriyle gözden silinince, sıkılan yüreği taşıyor, gözyaşları bu şahane sükûn karşısında coşuyordu. Hélène neredeyse ellerini bitiştirecek, dualar geveleyecekti. Bir iman, bir aşk, tanrı sevgisi içinde bir yok olma ihtiyacı ona büyük bir ürperti veriyordu. İşte o zaman, yıldızların doğması, Hélène'i kutsal bir haz ve dehşetle altüst ediyordu.

Uzun bir sessizlikten sonra Rahip Jouve ısrar etti:

"Kızım, derdinizi bana açmalısınız. Niçin çekiniyorsunuz?"

Hélène hâlâ ağlıyordu, fakat yorgun, mecalsiz bir çocuk gibi tatlı tatlı ağlıyordu.

Rahip:

"Kilise sizi korkutuyor," diye devam etti. "Bir an, tanrıya eriştiğinizi zannettim. Ama iş başka türlü oldu. Tanrının hikmeti bilinmez... Eh, mademki rahipten sakınıyorsunuz, yüreğinizi dostunuza açmamakta hâlâ ısrar etmeniz neden?"

Hélène:

"Hakkınız var," dedi. "Evet, dertliyim, size ihtiyacım var. Bu şeyleri size itiraf etmem lazım. Ben küçükken kiliselere hiç girmezdim, şimdi ne zaman bir ayinde bulunsam derin bir heyecan duyuyorum. İşte, mesela demin beni hıçkırarak ağlatan şey, Paris'in orgların uğultusuna benzeyen şu sesi, gecenin şu enginliği, şu güzel gökyüzüydü... Ah! İnanmak istiyorum. Bana yardım edin, bana öğretin.

Rahip Jouve elini hafifçe Hélène'in eline değdirerek onu teskin etti.

"Bana her şeyi söyleyin," dedi yalnızca.

Hélène bir süre ıstırap içinde çırpındı:

"Hiçbir şeyim yok, yemin ederim. Sizden hiçbir şey gizlemiyorum... Yok yere ağlıyorum, çünkü tıkanıyorum, gözyaşlarım kendi kendine akıyor... Hayatımı biliyorsunuz. Şu anda, o hayatta, arasam ne bir keder ne bir suç ne bir vicdan azabı bulurum... Anlayamıyorum, anlayamıyorum..."

Sustu. O zaman, rahip ağır ağır şu sözleri söyledi:

"Seviyorsunuz, kızım."

Hélène titredi, itiraza cesaret edemedi. Sessizlik tekrar başladı. Karşılarında uyuyan karanlıklar ummanında bir kıvılcım parıldamıştı. Ayakları dibinde, boşluğun bir tarafında, kesin olarak tayin edemeyecekleri bir yerdeydi. Sonra birer birer daha başka kıvılcımlar gözüktü. Karanlıkta ani bir hamleyle birdenbire doğuyorlar, yıldızlar gibi ışıltılı, sabit kalıyorlardı. Karanlık bir gölün yüzeyinde yeniden yıldızların doğması gibiydi. Az sonra bu yıldızlar hafif ışık sıçramalarıyla Trocadéro'dan başlayıp Paris'e doğru yeniden bir çifte çizgi çekti; sonra daha başka ışıklı noktalar bu çizgiyi biçti, eğri çizgiler gözüktü, acayip, muhteşem bir

yıldız kümesi genişledi. Hélène hâlâ konuşmuyor, sanki yeryüzü yok olmuş da, gökyüzünün yuvarlaklığı her taraftan görülüyor gibi, ışıklarıyla ufkun altında sonsuzca uzarcasına göğün çizgisini sürdüren bu pırıltıları bakışlarıyla izliyordu. Birkaç dakika önce Büyükayı, kolu havada, kutup ekseninin etrafında ağır ağır dönmeye başladığı zaman onu harap eden heyecanı orada tekrar buluyordu. Aydınlanmaya başlayan Paris, hüzünlü ve derin uzayıp gidiyor, içinde âlemler kaynaşan bir gökkubbenin dehşet veren düşüncelerini duyuruyordu.

Rahip, günah çıkartmalardan gelen alışkanlığın kendisine verdiği o hiç değişmeyen tatlı sesiyle, Hélène'in kulağına uzun uzun bir şeyler fısıldıyordu. Bir akşam onu uyarmıştı, yalnızlığın kendisine iyi gelmediğini söylemişti. İnsan herkesin yaşadığı hayatın dışına çıkınca zararını görürdü. Hélène fazla kapanmış, tehlikeli hülyalara kapısını açmıştı.

"Ben çok ihtiyarım, kızım," diye mırıldandı. "İnanmak, diz çökmek ihtiyacıyla, gözleri yaşlı, bize koşan, yalvaran çok kadınlar gördüm... Onun için, bugün artık aldanmam. Bu kadar yanık yanık tanrıyı arar gibi görünen bu kadınlar, sevda ile bunalmış zavallı kalplerin sahiplerinden başka bir şey değildir. Onlar, kilisemizde bir erkeğe taparlar..."

Hélène, kalbinin içini nihayet iyice görebilmek için, gayretle, heyecanın son haddine ulaşmış, onu dinliyordu. İtiraf, ağzından kısık bir sesle, boğuk boğuk fırladı:

"Peki! Evet, seviyorum... İşte bu kadar. Sonra, sonrasını bilmiyorum, bilmiyorum artık..."

Şimdi Rahip Jouve, onun sözünü kesmekten sakınıyordu. Hélène kısa, ufak cümlelerle, heyecan içinde konuştu; aşkını itiraf etmekten, uzun zamandan beri onu boğan sırrı bu ihtiyarla paylaşmaktan acı bir zevk duyuyordu.

"Yemin ederim ki kalbimin içini okuyamıyorum. Bu ben farkına varmadan oldu. Belki de birdenbire. Ancak neden sonra farkına varabildim... Hem niçin olduğumdan daha metin davrana-

cağım? Kaçınmak istemedim, çok mutluydum, bugün metanetim daha da az... Bakın, kızım hastalanmıştı, onu kaybetmeme ramak kaldı; halbuki aşkım, kederim kadar derindi, o korkunç günlerden sonra çok kuvvetli olarak tekrar geldi, beni avucu içine aldı, sürüklenip gittiğimi hissediyorum."

Ürpererek soluk aldı.

"Nihayet, artık takatim tükendi... Hakkınız varmış, dostum, bu şeyleri size açmak yüreğimi ferahlatıyor. Fakat rica ederim, söyleyin bana, kalbimin derinliğinde neler oluyor? Ne kadar sakindim, ne kadar mutluydum. Bu, hayatıma bir yıldırım düşer gibi oldu. Niçin ben? Niçin bir başkası değil? Ben böyle olsun diye hiçbir şey yapmamıştım ki, gayet iyi korunmuş olduğumu sanıyordum... Bilseniz! Kendi kendimi tanıyamıyorum. Ah! Bana yardım edin, beni kurtarın!"

Rahip onun sustuğunu görünce, günah çıkartan papaz alışkanlığının verdiği serbestlikle bir soru sordu:

"İsmi, ismini söyleyin bana?"

Hélène çekiniyordu; o sırada, acayip bir gürültü işitip başını çevirdi. Bu, Mösyö Rambaud'un parmakları arasında yavaş yavaş mekanik hayatına kavuşan bebekti; henüz iyi işlemeyen dişlilerini gıcırdatarak, geridonun üstünde üç adım atmış, sonra sırtüstü devrilmişti, eğer adamcağız tutmasa, bir takla daha atıp yere yuvarlanacaktı. Mösyö Rambaud, bebeği tutmaya hazır, ellerini uzatmış, babacan bir endişeyle onu gözlüyordu. Hélène'in döndüğünü görünce, sanki bebeğin yürüyeceğine söz verir gibi, inançlı bir tebessümle baktı ona. Sonra oyuncağın içini, makasıyla ve biziyle tekrar kurcalamaya koyuldu. Jeanne uyuyordu.

O zaman, Hélène bu huzur dolu çevre ortasında gevşedi, rahibin kulağına bir isim mırıldandı. Rahip Jouve kımıldamadı. Karanlıkta yüzü görünmüyordu. Biraz sustuktan sonra konuştu:

"Biliyordum, fakat sizin itirafınızı işitmek istedim... Kızım, çok ıstırap çekiyor olmalısınız."

Vazifelere dair hep söylediği türden basmakalıp hiçbir söz söylemedi. Hélène bitkin, rahibin bu sakin merhameti karşısında son derece kederli, Paris'in karanlık örtüsünü altın pullarla ışıldatan kıvılcımlara tekrar bakmaya başlamıştı. Bu kıvılcımlar sayılamayacak kadar çoğalmıştı. Yanmış bir kâğıdın bıraktığı kara kül üzerinde koşuşan ateşlere benziyorlardı. Bu ışıklı noktalar önce Trocadéro'dan başlayıp şehrin göbeğine doğru ilerlemişti. Biraz sonra, solda Montmartre'a doğru bir başkası daha gözüktü. Sonra sağa, Invalides'e doğru bir başkası belirdi. Bütün bu merkezlerin hepsinden ufacık alevler uçuşuyordu. Rahip ağır ağır devam etti:

"Konuştuğumuz şeyi hatırlarsınız. Ben fikrimi değiştirmedim. Evlenmelisiniz, kızım."

Hélène harap bir halde:

"Ben mi!" dedi. "Peki ama size şimdi itiraf ettim... Biliyorsunuz ki yapamam..."

Rahip daha büyük bir kuvvetle tekrar:

"Evlenmelisiniz," dedi. "Namuslu bir insana varacaksınız..."

Rahip Jouve eski cüppesinin içinde daha büyümüş görünüyordu. Her zaman omzuna doğru eğik duran, kocaman, acayip başı, gözleri yarı kapalı, yukarı kalkıyordu; bakışları o kadar geniş ve parlaktı ki Hélène onların karanlıkta pırıldadığını görüyordu.

"Namuslu bir erkeğe varacaksınız, Jeanne'a babalık edecek, size de doğruluğunuzu geri kazandıracak."

"Ama o adamı sevmiyorum... Onu sevmiyorum, tanrım..."

"Seversiniz, kızım... O sizi seviyor, hem de iyi adamdır."

Hélène, Mösyö Rambaud'nun, arkalarında çıkardığı hafif gürültüyü işitiyor, çırpınıyor, sesini alçaltıyordu. Mösyö Rambaud, beslediği ümitle, o kadar sabırlı ve o kadar metindi ki altı aydan beri Helen'i aşkıyla bir tek defa bile rahatsız etmemişti. İnançlı bir dinginlikle bekliyordu, kahramanca özverilere yaradılışı dolayısıyla hazırdı. Rahip arkasına döner gibi bir hareket yaptı:

"Ona her şeyi anlatayım mı? Size elini uzatacak, sizi kurtaracaktır. Siz de onu sonsuz bir sevince kavuşturmuş olacaksınız."

Hélène telaşla rahibi durdurdu. Kalbi isyan ediyordu. Mantıkları, onun ihtirasının hummaları yanında bu soğukluğu muhafaza eden bu çok sakin ve çok şefkatli insanların ikisi de onu korkutuyordu. Ona bu kadar ıstırap veren şeyi böylece inkâr ettiklerine göre, acaba hangi âlemde yaşıyorlardı? Rahip eliyle geniş bir hareket yaptı, karşılarında uzanan manzarayı gösterdi:

"Kızım, şu güzel geceye, sizin heyecanınızın karşısındaki şu yüce huzura bakın... Niçin mutlu olmak istemiyorsunuz?"

Bütün Paris'in ışıkları yanmıştı. Oynaşan küçük alevler, karaltılar ummanını bir ufuktan öteki ufka kadar nokta nokta delmişti; şimdi de milyonlarca yıldız halinde, bir yaz gecesinin asudeliği ortasında, sabit bir parlaklıkla yanıyordu. Göğe asılmış gibi duran bu ışıkları hiçbir rüzgâr esintisi, hiçbir ürperti titretmiyordu. Göze gözükmeyen Paris, gökyüzü kadar geniş, sonsuzluğun uçlarına gerilemişti. Trocadéro yokuşlarının alt başında hızlı koşan bir ışık, bir arabanın veya bir omnibüsün fenerleri olacak, karanlığı, uçan bir yıldızın sürekli huzmesiyle biçiyordu; ötede, sarı bir sis çıkarır gibi yanan havagazı fenerlerinin aydınlığı ortasında, bulanık cepheler, bir dekorun çiğ yeşili içindeki ağaçlıklı köşeler belli belirsiz seçiliyordu. Invalides Köprüsü'nde yıldızlar durmadan çarpışıyordu; altında daha koyu karanlık, ince uzun bir yol boyunca bir mucize gözüküyor, bir kuyruklu yıldız sürüsü altın kuyruklarını kıvılcım yağmuru halinde sürüyüp gidiyordu; bunlar, Seine nehrinin karanlık suları üstünde, köprüdeki fenerlerin akisleriydi. Fakat oradan sonra muamma başlıyordu. Nehrin uzun kıyısı, havagazı fenerlerinin çifte dizisiyle belli oluyor, bunları daha başka diziler yer yer birbirine bağlıyordu; sanki Paris'in üzerine ışıktan bir merdiven atılmış, merdivenin iki başı göğün kenarına, yıldızların ortasına dayanmıştı. Solda, bir başka dizi aşağı doğru iniyor, Şanzelize, Zafer Takı'ndan Concorde Meydanı'na kadar muntazam bir yıldız resmî geçidi halinde iniyor, orada yedi yıldız ışıldıyordu; sonra Tuileries Sarayı, Louvre Sarayı, su kenarındaki evlerin oluşturduğu adacıklar, en uzakta belediye binası karanlık

çizgiler çekiyor, aralıklı olarak dizilmiş büyük meydanların dört köşe aydınlıklarıyla birbirinden ayrılıyordu; daha geride, darmadağın damların arasında ışıklar dağılıyor, içerilere doğru dalan bir sokaktan, bir bulvar köşesinin dönemecinden, alev alev yanan bir dörtyol ağzının açıklığından başka bir şey görülmüyordu. Sağda, öteki kıyıda, yalnız Invalides'in önündeki büyük meydan, kış gecelerinde kemeri* gözden kaybolmuş Orion takımyıldızı gibi alevli dikdörtgeniyle, keskin çizgiler halinde belli oluyordu; Saint-Germain mahallesinin uzun yollarında aralıklı, kasvetli ışıklar yanıyordu; ondan ötede, kalabalık mahalleler, yıldız serpintileri gibi karmakarışık ışıldayan, sıkışık sıkışık ufacık ateşler halinde tutuşmuş, pırıldıyordu. Dış mahallelere kadar çepeçevre ufukta, havagazı fenerleri ve aydınlık pencereler bir karınca yuvası kadar kalabalık gözüküyor, sanki bu zerreler yığını şehrin uzak noktalarını o milyarlarca güneşle, insan gözünün seçemediği o yıldız atomlarıyla dolduruyordu. Yapılar karanlığa gömülmüştü, direklerinde asılı bir tek fener yoktu. İnsan zaman zaman karşısında dev bir şenliğin, merdivenleriyle, pencereleriyle, cepheleriyle, taraçalarıyla, dizi dizi fenerlerin acayip ve muazzam mimarisini fosforlu çizgiler halinde belli ettiği taştan âlemiyle ışıltılı dev bir abidenin bulunduğunu sanıyordu. Fakat sonra yine, yepyeni yıldız kümelerinin doğduğu, gökyüzünün devamlı büyüdüğü izlenimi tazeleniyordu.

Hélène, rahibin geniş el hareketini izleyerek, aydınlanan Paris'in üzerinde uzun uzun göz gezdirmişti. Oradaki yıldızların isimlerini de bilmiyordu. Şurada, solda, her akşam baktığı keskin ışığın ne olduğunu soracağı geliyordu. Merak ettiği daha başka ışıklar da vardı. Bunların bazıları hoşuna gidiyordu, bazılarına da endişeleniyor, öfkeleniyordu.

İlk defa olarak, şefkat ve saygı manası taşıyan bu isimle ona hitap ederek:

---

* Orion'un Kemeri, Orion takımyıldızının parçası olan üç yıldızın oluşturduğu bir yıldız kuşağıdır. *-ed.*

"Peder," dedi, "bırakın beni, yaşayayım... Beni heyecanlandıran şey, bu gecenin güzelliği... Aldandınız, şu anda bana teselli veremezsiniz. Çünkü beni anlayamazsınız."

Rahip kollarını açtı, sonra ağır ağır iki yana bıraktı. Biraz sustuktan sonra yavaş sesle konuştu:

"Şüphesiz, bunun böyle olması lazımdı... İmdada çağırıyorsunuz, sonra kurtulmayı kabul etmiyorsunuz. Ben nice ümitsiz itiraflar dinledim, nice gözyaşlarını dindiremedim! Dinleyin, kızım, bana bir tek şey için söz verin: Eğer hayat size haddinden fazla ağır gelecek olursa, düşünün ki namuslu bir erkek sizi sevmektedir ve sizi beklemektedir. Huzura kavuşmak için elinizi onun eline bırakmanız yeter."

Hélène ciddiyetle:

"Söz veriyorum," dedi.

O bu sözü verirken, odanın içinde hafif bir gülme sesi oldu. Jeanne uyanmış, bebeğinin geridon üzerinde yürüyüşünü seyrediyordu. Mösyö Rambaud, yaptığı tamire pek memnun, herhangi bir kaza çıkar korkusuyla hâlâ ellerini uzatıyordu. Fakat bebek sağlamdı; ufacık topuklarını vuruyor, başını çeviriyor, her adımda bir dudu kuşu gibi ses çıkararak hep aynı kelimeleri söylüyordu.

Jeanne hâlâ uyku sersemi:

"Ah! Şeytanlığa bak sen!" diyordu. "Ne yaptın ona, söyle bakayım? Kırılmıştı, şimdi dirilmiş... Ver bakayım, göster... Ne tatlı adamsın sen."

Aydınlanan Paris'in üzerinde ışıklı bir bulut yükseliyordu. Sanki alev alev yanan bir ateşin kızıl soluğuydu bu. Önce, gece karanlığında, solgun bir aydınlık, belli belirsiz bir akis gibi duruyordu. Sonra yavaş yavaş, gece ilerledikçe kan kırmızı hale geliyor, şehrin üstünde hareketsiz, havaya asılı, şehirden yükselen bütün alevlerle, bütün uğultulu hayatla yoğrulmuş, volkan ağızlarını çevreleyen yıldırım ve yangın dolu bulutlara benziyordu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

I

AĞIZ ÇALKALAMAK İÇİN sofraya ılık su kâseleri gelmişti, kadınlar nazik nazik parmaklarını kuruluyorlardı. Sofrada bir süre sessizlik oldu. Madam Deberle çevresine bir göz atarak herkes bitirdi mi diye baktı, sonra hiçbir şey söylemeden kalktı; davetlileri de büyük bir iskemle gürültüsü içinde kalktılar. Madam Deberle'in sağında bulunan bir bey ona hemen kolunu vermişti.

Juliette kendisi onu bir kapıya doğru götürerek:

"Hayır, hayır," dedi. "Kahveyi küçük salonda içeceğiz."

Peşlerinden çiftler çıkıyordu. En sondan, iki kadınla iki erkek, başladıkları sohbete devam ederek yürüyorlar, kafileye katılmayı akıllarına bile getirmiyorlardı. Küçük salona girildikten sonra soğukluk geçti, yemeğin neşesi geri geldi. Kahveler büyük bir Çin işi tepsi içinde, bir geridonun üstüne konmuştu. Madam Deberle, misafirlerinin çeşitli zevkleriyle ilgilenen bir ev sahibi ikramcılığı ile tepsinin etrafında döndü.

Doğrusu en fazla hareket eden, beylere ikramda kimseye fırsat vermeyen Pauline'di. Orada on iki kişi kadar vardı; bu, Deberle'lerin aralık ayından beri her çarşamba çağırdıkları hemen hemen değişmez davetli sayısıydı. Akşam saat ona doğru çok kalabalık gelirdi.

Pauline dazlak, ufak tefek birinin karşısında durmuş:

"Mösyö de Guiraud, bir fincan kahve ister misiniz?" diyordu. "Ha! Sahi, içmezsiniz, biliyorum... Öyleyse, bir kadeh likör?"

Fakat servisi şaşırıyor, bir kadeh konyak getiriyordu. Gülümseyerek, o fütursuz edasıyla davetlileri dolaşıyor, herkesin ta

gözünün içine bakıyor, uzun eteğini sürüyerek rahat rahat yürüyordu. Sırtında, göğsü dört köşe açık, kuğu kuşlarıyla süslü, Hint kaşmirinden enfes bir beyaz elbise vardı. Erkeklerin hepsi, ayakta, fincanları ellerinde, çenelerini ileri çıkartarak, ufak yudumlarla kahvelerini içmeye başlayınca, Pauline yakışıklı bulduğu uzun boylu bir delikanlıya, Tissot'ların oğluna musallat oldu.

Hélène kahve istememişti. Sırtında, vücudunu sımsıkı saran, süssüz püssüz, siyah kadifeden bir elbise vardı; yorgunca bir tavırla, biraz uzakta oturmuştu. Küçük salonda sigara içiliyordu. Sigara kutuları Hélène'in yanındaki konsolun üstünde duruyordu. Doktor yaklaştı, bir sigara alırken sordu:

"Jeanne iyi mi?"

Hélène:

"Çok iyi," diye cevap verdi. "Bugün Boulogne ormanına gittik, çılgın gibi oynadı... Ooh! Bu saatte uyumuştur bile."

Birbirlerini her gün gören insanlar gibi gülümseyerek, teklifsizce, dostça konuşuyorlardı. Fakat Madam Deberle'in sesi yükseldi:

"İşte, Madam Grandjean size söylesin... Trouville'den eylülün onuna doğru döndüm, değil mi? Yağmur yağıyordu, plaj çekilir gibi değildi."

Deniz kenarında geçirdiği günlerden bahsederken etrafında üç dört kadın vardı. Hélène'in de ayağa kalkıp onlara katılması gerekti.

Madam de Chermette:

"Dinard'da bir ay kaldık," diye anlatıyordu. "Aman! Enfes bir memleket, latif bir âlem..."

Madam Deberle devam ediyordu:

"Köşkün arkasında bir bahçe, sonra deniz üstünde bir taraça vardı. Biliyorsunuz ya, landomu* da, arabacımı da yanımda götürmeye karar vermiştim. Gezintiler için böylesi daha rahat... Madam Levasseur orada bizi görmeye geldi..."

---

* Lando: Karşılıklı iki oturma sırası bulunan, dört tekerlekli binek arabası. *-ed.*

Madam Levasseur:

"Evet," dedi, "bir pazar günü... Biz Cabourg'da idik. Oradaki eviniz pek mükemmeldi, biraz pahalıydı zannederim..."

Madam Berthier araya girerek Juliette'e:

"Sahi," dedi, "Mösyö Malignon size yüzme dersi verdi, değil mi?"

Hélène, Madam Deberle'in yüzünde ani bir huzursuzluk, bir can sıkıntısı belirdiğini gördü. Daha önce de birçok defa, Malignon adı Juliette'in yanında birdenbire söylendiği zaman, canının sıkıldığını görür gibi olmuştu. Fakat genç kadın kendini toparladı.

"Ama ne yüzücü ya!" diye haykırdı. "Hiç o birine ders verir mi? Ben soğuk sudan müthiş korkarım. Sadece yüzenleri görsem bile titrerim."

Tombul omuzlarını, ıslak bir kuş nasıl silkelenirse, öylece yukarı doğru kaldırarak, şirin bir şekilde ürperdi. Madam de Guiraud:

"Demek ki aslı yok, öyle mi?" diye sordu.

"Elbette, bahse girerim ki bunu kendisi uydurmuştur. Orada bizimle beraber bir ay geçirdiğinden beri benden nefret ediyor."

Misafirler gelmeye başlıyordu. Kadınlar, saçlarında bir demet çiçek, kolları kabarık, başlarını sallayarak gülümsüyorlardı; frakli erkekler, şapkaları ellerinde, eğiliyorlar, söyleyecek bir cümle bulmaya çalışıyorlardı. Madam Deberle konuşmasına ara vermeden gelenlere parmaklarının ucunu uzatıyordu; çoğu hiçbir şey söylemiyor, selam verip geçiyordu. O sırada, Matmazel Amélie içeri girmişti. Hemen Juliette'in kendinden çizgili, lacivert kadifeden elbisesine hayran kaldı. Orada bulunan hanımlar elbiseyi ancak o zaman fark etmiş gibi göründüler. Oo! Enfesti, gerçekten enfesti! Worms'da dikilmişti. Beş dakika boyunca elbise konuşuldu, kahveler içildi. Davetliler fincanları rasgele, tepsinin içine, konsolların üstüne bırakmışlardı; yalnız bir ihtiyar zat, kahvesini bir türlü bitiremiyor, her yudumda durup bir hanımla konuşu-

yordu. Sıcak bir koku, saçlardan yükselen hafif parfüm kokularına karışan kahve kokusu duyuluyordu.

Pauline, Tissot'ların oğluna, babasının tablo seyretsin diye kendisini bir ressamın atölyesine götürdüğünü anlatmakla meşguldü. Tissot:

"Size bir şey söyleyeyim mi?" dedi. "Ben hiçbir şey içmedim."

"Nasıl? Bir şey içmediniz mi? Size bir fincan kahve getirdim ya."

"Hayır, matmazel; emin olun, hiçbir şey içmedim."

"Ama bir şey içmeden olmaz... Durun, şurada likör var."

Madam Deberle bir baş işaretiyle gizlice kocasını çağırmıştı. Doktor anladı, büyük salonun kapısını bizzat açtı, oraya geçildi. Bir uşak o esnada tepsileri kaldırıyordu. Altı lamba ile on mumlu bir avizenin keskin bir ışıkla aydınlattığı bu geniş salon soğuk gibiydi. Hanımlar orada, şöminenin etrafına halka olup dizilmişlerdi; yayılan eteklerin ortasında, ayakta sadece iki üç erkek vardı. Açık bırakılan sarımsı yeşil renkte döşenmiş salonun kapısından Tissot'ların oğlu ile yalnız kalan Pauline'in tiz sesi işitildi:

"Artık koydum, mutlaka içeceksiniz... Yoksa ne yapayım ben bunu? Pierre tepsiyi götürdü bile."

Sonra kuğu kuşları işlemeli elbisesiyle bembeyaz gözüktü. Körpe dudakları arasından dişlerini gösteren bir tebessümle gülerek haber verdi:

"Güzel Malignon geldi."

El sıkışmalar ve selamlar devam ediyordu. Mösyö Deberle kapının yanında durmuştu. Madam Deberle, hanımların ortasında, bodur bir puf üstünde oturuyor, ikide bir kalkıyordu. Malignon gelince, mahsus, başını öteye çevirdi. Malignon gayet temiz giyinmiş, saçlarını maşa ile kıvırmış, ensesine kadar inen bir çizgi ile ortasından ayırmıştı. Kapının eşiğinde durup, Pauline'in dediği gibi, yüzünü şık bir edayla hafifçe buruşturarak, sağ gözüne bir tek gözlük takmış, salonun içine göz gezdiriyordu. Hiçbir şey söylemeden, doktorun elini gevşekçe sıktı; sonra Madam

Deberle'e doğru ilerledi, siyah frakının içinde kıvrak, uzun endamıyla onun karşısında eğildi.

Madam Deberle başkalarının işitebileceği bir sesle:

"Ha! Siz misiniz," dedi. "Rivayete göre, şimdi de yüzüyormuşsunuz."

Beriki anlamadı, fakat nükteli bir söz söylemiş olmak için yine de cevap verdi:

"Elbette... Bir gün, boğulmak üzere olan bir ternövü* kurtardım."

Hanımlar bu cevabı pek hoş buldular. Madam Deberle, kendisi de mağlup olmuş gibi göründü.

"Ternövlere bir diyeceğim yok," diye cevap verdi. "Yalnız, pekâlâ bilirsiniz ki Trouville'de bir kere bile denize girmedim ben."

Malignon:

"Ha! Şu size verdiğim ders meselesi!" diye haykırdı. "Peki! Bir akşam, yemek salonunuzda, ellerle ayakları oynatmak gerek, demedim miydi size?"

Kadınlar hep birden gülüşmeye başladılar. Malignon enfesti. Juliette omuzlarını silkti. Bu adamla ciddi konuşmak imkânı yoktu. Sonra ayağa kalktı, çok kabiliyetli bir piyanist olan ve evine ilk defa o akşam gelen bir hanımı karşılamaya gitti.

Hélène o her zamanki sakin, vakarlı edasıyla ateşin başında oturuyor, etrafına bakıyor, konuşulanları dinliyordu. Hele Malignon'la pek ilgili görünüyordu. Oturduğu koltuğun arkasında konuştuğunu işittiği Madam Deberle'e yaklaşmak için ustaca bir dolap çevirdiğini görmüştü. Birdenbire sesler değişti. Hélène daha iyi işitmek için arkasına yaslandı.

Malignon'un sesi:

"Dün niçin gelmediniz? Sizi saat altıya kadar bekledim," diyordu.

Juliette:

---

* Ternöv: Bir köpek cinsi. *-ed.*

"Rahat bırakın beni, siz çıldırmışsınız," diye mırıldandı.

Malignon, burada, yapmacıklı bir sesle:

"Ya! Benim ternöv hikâyesine inanmıyorsunuz, öyle mi? Peki ama madalya bile aldım. Size göstereceğim," dedi.

Sonra sesini alçaltarak ekledi:

"Söz vermiştiniz... Hatırlıyor musunuz?"

O sırada, bütün bir aile çevresi misafir gelmişti. Madam Deberle onları iltifatlarla karşılarken, Malignon da tek gözlüğü gözünde, tekrar hanımların arasında gözüktü. Hélène kulak misafiri olduğu o telaşlı sözlerden sapsarı kesilmişti. Bu, onun üzerinde bir yıldırım etkisi yaratmıştı; beklenmedik, korkunç bir şeydi. Nasıl olur da bu kadar mutlu, pembe beyaz yanaklarıyla bu kadar sakin yüzlü bir kadın kocasını aldatabilirdi? Hélène onu öteden beri biraz şapşal, budalalığın başına açacağı dertlerden kendisini koruyan şirin bir kendini beğenmişliği olan bir kadın olarak görürdü. Hem de Malignon gibi bir adamla! Hélène birdenbire bahçede geçirdikleri akşamüstlerini, doktorun, saçlarını okşayan busesi altında Juliette'in sevecen ve gülümseyen yüzünü görür gibi oldu. Demek ki karı koca sevişiyorlardı da. O zaman, Hélène tarif edemediği bir duyguyla, sanki aldatılan kendisiymiş gibi, Juliette'e karşı büyük bir öfke duydu. Bu durum, Henri hesabına, onun gücüne gidiyordu. Kıskançlıkla karışık bir öfke yüreğini dolduruyor, üzüntüsü yüzünde öyle açıkça okunuyordu ki Matmazel Aurélie:

"Neniz var? Rahatsız mısınız?" diye sordu.

İhtiyar kız onu yalnız görünce, yanına gelip oturmuştu. Bu çok ağırbaşlı ve çok güzel kadının, anlattığı mahalle dedikodularını saatlerce dinleme nezaketinden pek duygulanıyor, ona karşı büyük bir dostluk besliyordu.

Fakat Hélène cevap vermedi. Henri'yi görmeye, onun ne yaptığını, yüzünün ne halde bulunduğunu derhal görmeye ihtiyacı vardı. Kalktı, salonun içinde onu aradı, nihayet buldu. Henri, sarı benizli şişman bir adamın karşısında, ayakta durmuş, konuşuyordu; yüzünde zarif bir tebessümle, halinden memnun, gayet sakin-

di. Hélène bir süre onu süzdü. Ona karşı duyduğu acıma Henri'yi gözünde biraz küçültüyor, ama aynı zamanda, belli belirsiz bir koruma düşüncesiyle karışan bir sevecenlikle onu daha fazla seviyordu. Henüz pek bulanık olan hissi şuydu ki, o anda, Henri'nin etrafında, onun kaybettiği mutluluğu telafi etmesi lazımdı.

Matmazel Aurélie:

"Ah, ne güzel!" diye söyleniyordu. "Eğer Madam Guiraud'nun kız kardeşi şarkı söylerse pek eğleneceğiz doğrusu. *Tourterelles* şarkısını onuncu defadır dinliyorum. Bu kış, bundan başka bir şey söylediği yok... Haberiniz var mı, kocasından ayrı yaşıyor. Şu esmer bey, bakın, şurada, kapının yanında duruyor. Araları gayet iyi. Juliette kocasını da misafirliğe kabul etmeye mecbur, yoksa karısı da gelmez."

Hélène:

"Ya!" dedi.

Madam Deberle telaşla bir gruptan ötekine dolaşıyor, Madam de Guiraud'nun kız kardeşini dinlemek için herkesin susmasını rica ediyordu. Salon doluydu, otuz kadar kadın ortada oturmuşlar, fısıldaşıyor, gülüşüyorlardı; iki kadın da ayakta duruyor, güzel omuz hareketleriyle, daha yüksek sesle konuşuyorlardı Beş altı erkek kadınların etekleri altında âdeta kaybolmuş, orada kendi evlerindeymiş gibi rahat davranıyorlardı. Hafiften bir iki şşşt! uyarısı işitildi, sesler azaldı, yüzler hareketsizleşti, can sıkıntısını gösterir bir ifade aldı; sonra sıcak havada, yelpazelerin çırpıntısından başka ses kalmadı.

Madam de Guiraud'nun kız kardeşi şarkı söylüyor, fakat Hélène dinlemiyordu; şimdi aşırı bir müzikseverlik taklidi yaparak *Tourterelles* şarkısını zevkle dinler görünen Malignon'a bakıyordu. Olacak şey miydi bu? Bu delikanlıyla ha! Juliette'le ikisi herhalde Trouville'de tehlikeli bir oyun oynamışlardı! Hélène'in kulağına çarpan sözler, Juliette'in henüz kendini teslim etmediğini gösterir gibiydi. Fakat düşüş yakın gözüküyordu. Malignon, önünde, hayran bir sallanışla tempo tutuyordu; Madam Deber-

le kibar bir hayranlıkla dinliyor, doktor ise soluk benizli şişman adamla sohbete devam etmek için parçanın sonunu bekleyerek, ciddi ve sevimli, susuyordu.

Şarkı söyleyen kadın susunca, hafif bir alkış koptu. Hayran sesler yükseliyordu:

"Enfes! Harikulade!"

Fakat Güzel Malignon, hanımların başları üzerinden kollarını uzatmış, eldivenli ellerini şakırdatmadan çırpıyor, öteki seslerin hepsini bastıran ahenkli bir sesle:

"Bravo! Bravo!" deyip duruyordu.

Bu heyecan çabucak geçti, gergin yüzler gülümsedi, birkaç kadın ayağa kalktı, herkes rahat bir nefes aldı, sohbet tekrar başladı. Sıcak artıyor, yelpazelerin çırpıntısı ile saçlardan mis gibi bir koku havalanıyordu. Zaman zaman konuşmaların mırıltısı arasında, billur bir kahkaha işitiliyor, yüksek sesle söylenen bir kelime başları çevirtiyordu. Juliette üç defa küçük salona gitmiş, oraya sığınan erkeklere hanımları böyle yalnız bırakmamaları için yalvarmıştı. Peşinden dönüp geliyorlar, on dakika sonra yine ortadan kayboluyorlardı.

Juliette can sıkıntısıyla:

"Çekilir şey değil," diye söyleniyordu. "Bir tanesini bile alıkoymaya imkân yok."

Doktorun davetlerine bu ikinci gelişi olan Hélène'e Matmazel Aurélie, oradaki hanımların isimlerini sayıyordu. Passy'nin yüksek burjuvazisinden bütün zengin insanlar oradaydı.

Sonra eğilerek:

"Muhakkak bu iş oldu," dedi. "Madam Chermette kızını o sarışın delikanlı ile evlendiriyor, oysa onunla on sekiz ay beraber oldu. Neyse bari, bu kaynana damadını sevecek."

Sonra pek şaşmış bir halde sustu."

"Ay! Madam Levasseur'ün kocası, karısının âşığıyla konuşuyor!" dedi. "Halbuki Juliette bunların ikisini bir arada evine kabul etmemeye yeminliydi."

Hélène gözlerini salonda yavaş yavaş gezdirdi. Bu saygıdeğer cemiyet içinde, görünüşü pek namuslu olan kibar insanların arasında, yalnız günahkâr kadınlar mı vardı? Kendisi taşralı tutuculuğuyla, Paris hayatında göz yumulan karmakarışık ilişkilere hayret ediyor, Juliette elini onun avucuna bıraktığı zaman çok üzüntü duyduğu için kendi kendisiyle acı acı alay ediyordu. Doğrusu bu ya, o kadar temiz kuruntular beslemekle amma budalalık etmişti! Zina orada züppece bir incelikle konuşuluyor, rahat rahat kibarlaşıyordu. Madam Deberle şimdi Malignon'la barışmış gibiydi; ufak tefek vücuduyla, narin esmer güzeli endamının yuvarlaklığını bir koltuğa gömerek, onun söylediği nükteli sözlere gülüyordu. O esnada Mösyö Deberle yanlarından geçti.

"Bu akşam kavga etmiyor musunuz?" diye sordu.

Juliette gayet neşeli:

"Hayır," diye cevap verdi. "Çok saçmalıyor... Bize söylediği saçmalıkları bir bilsen..."

Tekrar şarkı söylendi. Fakat bu sefer, konuşanları susturmak daha zor oldu. Şarkıyı okuyan, Tissot'ların oğluydu. Yaşına hiç uygun olmayan bir saç modeli yapmış olan bir hanımla birlikte, *Favori*'den* bir düet söylüyordu. Pauline, siyah frakların ortasında, kapılardan birinin önünde ayakta durmuş, sanat eserlerini seyredenlerde gördüğü açık bir hayranlık edasıyla şarkıcıya bakıyordu.

Piyanoyla birlikte okunan şarkının pes perdeden çıkan bir mısrası esnasında ağzından:

"Aman! Ne güzel adam!" diye bir laf kaçırdı. Bunu öyle yüksek sesle söylemişti ki bütün salon işitti.

Gece ilerliyor, yüzlere bir yorgunluk çöküyordu. Üç saattir hep aynı koltukta oturan bazı hanımlar, canlarının orada sıkılmasından memnun olmakla beraber, farkında olmadan sıkıldık-

* Favori, *La Favorita* (İt.); Donizetti'nin 1840'ta sahnelenen dört perdelik operasıdır. Kastilya Kralı 11. Alfonso ile favori metresi Leonora ve onun âşığı Fernando arasındaki aşk üçgenini konu edinir. *-ed.*

larını belli ediyorlardı. Bir kulaklarından girip ötekinden çıkan iki müzik parçası arasında sohbet tekrar başlıyor, o zaman sanki piyanonun boş tıngırtısı devam eder gibi oluyordu. Mösyö Letellier, verdiği bir ipek siparişine nezaret etmek üzere Lyon'a gittiğini anlatıyordu; Rhône nehrinin suları, Saône nehrinin sularına karışmıyordu, buna pek şaşmıştı. Bir yargıç olan Mösyö Guiraud, Paris'teki ahlaksızlığı önlemenin gerekliliğine dair laflar savuruyordu. Çinli bir tanıdığı olan ve onun hakkında bilgiler veren birinin etrafını almışlardı. İki hanım bir köşede hizmetkârlarına dair dertleşiyorlardı. Malignon'un saltanat sürdüğü kadınlar grubunda ise edebiyattan konuşuluyordu; Madam Tissot, Balzac için, okunur şey değil diyordu; Malignon, hayır demiyor, yalnız Balzac'ın arada sırada güzel bir sayfa yazdığını söylüyordu.

Pauline:

"Biraz susalım!" diye haykırdı. "Piyano çalınacak."

Piyanoyu çalacak olan, o çok yetenekli hanımdı. Bütün başlar nezaketen o tarafa döndü. Fakat sessizliğin ortasında, küçük salonda tartışan kalın erkek sesleri duyuldu. Madam Deberle pek canı sıkılmış göründü. Çırpınıp duruyordu.

"Amma da kafa şişirdiler," diye söylendi. "Mademki gelmek istemiyorlar, orada otursunlar, ama bari sussunlar!"

Sonra Pauline'i gönderdi, o da gayet memnun, gönderilen haberi götürmeye koştu.

Kraliçe kılığı içinde o pervasız bakire cüretiyle:

"Beyler," dedi, "malum ya, piyano çalınacak, susmanız rica ediliyor."

Çok yüksek sesle konuşuyordu, sesi de gürdü. Sonra erkeklerle beraber orada kalıp gülmeye, şakalaşmaya başladığı için gürültü daha da arttı. Tartışma devam ediyor, Pauline birtakım deliller ortaya sürüyordu. Madam Deberle salonda azap içindeydi. Zaten müzikten bıkılmıştı, soğuk karşılandı. Piyanist hanım, ev sahibesinin abartılı tebriklerine rağmen, dudaklarını büzerek yerine oturdu.

Hélène üzülüyordu. Henri kendisini görmüyor gibi davranıyordu. Bir daha yanına yaklaşmamıştı. Zaman zaman uzaktan ona gülümsüyordu. Gecenin başlangıcında Hélène onu pek makul görmüş, bir ferahlık duymuştu. Fakat öbür ikisinin macerasını öğrendi öğreneli, ne olduğunu kendi de bilmediği bir şey, bir sevgi belirtisi görmek istiyor, hatta bu yüzden ayıplanmayı bile göze alıyordu. Çeşitli kötü duygularla karışık, bulanık bir istekle kıvranmaktaydı. Henri kendisini sevmiyor muydu ki bu kadar soğuk duruyordu? Herhalde zamanını bekliyordu. Ah! Her şeyi ona söyleyebilse, kendi adını taşıyan bu kadının uygunsuzluğunu ona anlatabilse! O zaman, piyano üst perdeden kısa kısa melodileri sıraya dizerken, Hélène hayale kapılıyordu. Henri Juliette'i kovuyordu ve kendisi, dilini bilmedikleri uzak diyarlarda onunla beraber, karısıymış gibi yaşıyordu.

Bir ses Hélène'i ürpertti. Pauline:

"Siz bir şey içmiyor musunuz?" diye soruyordu.

Salon boştu. Çay için yemek salonuna geçilmişti. Hélène güçlükle kalktı. Kafasının içinde her şey birbirine karışıyordu. İşittiği sözler, Juliette'in yakında düşecek olması, kibar tabakanın gülümser ve sakin zinası ona rüya gibi geliyordu. Eğer bu şeyler doğruysa, Henri onun yanında bulunmalıydı, ikisi birlikte bu evden ayrılmış olmalıydılar.

"Bir fincan çay içersiniz, değil mi?"

Gülümsedi, kendisine masada bir yer ayıran Madam Deberle'e teşekkür etti. Örtünün üstünü pasta ve şekerleme tabakları dolduruyor, ayaklı tabakların içinde kocaman bir çörekle iki pasta yan yana yükseliyordu. Masada yer az olduğu için uzun püsküllü, külrengi ince uzun peçetelerle ikişer ikişer ayrılmış bulunan çay fincanları neredeyse birbirine değiyordu. Yalnız kadınlar oturmuşlardı. Eldivenlerini çıkarmış, parmaklarının ucuyla kurabiyeler, reçeller yiyorlar, krema kâsesini birbirine uzatıyorlardı. Bununla beraber, üçü dördü fedakâr davranmış, erkeklere hizmet ediyorlardı. Erkekler duvarların kıyısında ayakta durmuşlar, is-

temsiz dirsek atmalardan korunmak için türlü tedbirler alarak çay içiyorlardı. Diğerleri iki salonda kalmış, pastaların ayaklarına gelmesini bekliyordu. Bu, Pauline'in çok hoşuna giden bir andı. Daha yüksek sesle konuşuluyor, kahkahalar ve gümüş takımların billur şıkırtıları yükseliyor, kadınların süründükleri güzel kokular çayın keskin rahiyalarıyla karışarak daha sıcak duyuluyordu.

Tesadüf, tam da Hélène'in yanı başında oturan Matmazel Aurélie:

"Şu çöreği bana uzatır mısınız?" dedi. "Bu şekerlemelerin hiçbiri işe yarar şeyler değil."

İki tabak şekerlemeyi yemiş, bitirmişti bile. Sonra ağzı dolu dolu:

"Misafirlerden giden var," dedi. "Rahat edeceğiz."

Gerçekten de birtakım hanımlar, Madam Deberle'in elini sıktıktan sonra gidiyorlardı. Erkeklerin çoğu gizlice sıvışmıştı. Ev boşalıyordu. O zaman, erkeklere sıra geldi, onlar da sofraya oturdular. Fakat Matmazel Aurélie meydanı boş bırakmadı. Bir fincan punç olsa içerdi.

Hélène ayağa kalktı.

"Ben size getireyim," dedi.

"Yok! Hayır, teşekkür ederim... Zahmet etmeyin."

Hélène bir müddetten beri Malignon'u gözetliyordu. Malignon gidip doktorun elini sıkmıştı, şimdi kapının eşiğinde Juliette'e veda ediyordu. Juliette her zamanki beyaz yüzü, parlak gözleriyle orada duruyordu; nazik gülümsemesini gören, Malignon'un kendisini bu akşamki davetinden dolayı tebrik ettiğini düşünürdü. Pierre kapının yanındaki bir büfenin üstünde duran fincana punç doldurduğu sırada, Hélène ilerledi, kapı perdesinin arka tarafına gizlenecek şekilde davrandı. Dinledi.

Malignon:

"Rica ederim, öbür gün gelin," diyordu. "Sizi saat üçte bekleyeceğim."

Madam Deberle gülerek:

"Siz ciddi olmayacak mısınız, kuzum?" diye cevap veriyordu. "Ne münasebetsiz şeyler söylüyorsunuz!"

Fakat o ısrar ediyor, hep:

"Bekleyeceğim... Öbür gün gelin... Neresi olduğunu biliyorsunuz, değil mi?" diyordu.

O zaman, Juliette çabuk çabuk:

"Peki, olur, öbür gün," diye mırıldandı.

Malignon eğildi, selam verdi, çekilip gitti. Madam de Chermette de Madam Tissot ile birlikte gidiyordu. Juliette, pürneşe, hole kadar onlarla beraber gitti; Madam de Chermette'e en sevinçli edasıyla:

"Öbür gün size geleceğim," diyordu. "O gün bir sürü ziyaretim var."

Hélène sapsarı kesilmiş, kımıldayamamıştı. O sırada, Pierre puncu doldurmuş, fincanı ona uzatıyordu. Hélène makina gibi hissiz bir hareketle aldı, reçele girişmeye başlayan Matmazel Aurélie'ye götürdü.

İhtiyar matmazel:

"Ah! Çok naziksiniz," dedi. "Pierre'den istedim, getirdi... Kadınlara punç vermemeleri doğru değil... İnsan benim yaşımda olunca..."

Fakat Hélène'in sapsarı kesilmiş olduğunu görünce, konuşmayı kesti.

"Siz galiba rahatsızsınız..." dedi. "Bir bardak içsenize."

"Teşekkür ederim, bir şeyim yok... İçerisi çok sıcak da..."

Sendeliyordu, boş salona döndü, bir koltuğa yığıldı. Lambalar kırmızımtırak ışıklarla yanıyordu, avizedeki mumların küçülüp alçalan alevi çanaklıkları her an çatlatabilirdi. Salonda son davetlilerin vedaları işitiliyordu. Hélène bu gidişi unutmuştu, orada kalıp düşünmek istiyordu. Demek rüya görmüş değildi, Juliette o adamın evine gidecekti. Öbür gün; gününü de biliyordu. Artık kendisi de utanıp sıkılmayı bırakacaktı, içinden gelen bir feryattı bu. Sonra kendisine düşen görevin Juliette'le konuşmak, onu suç

işlemekten alıkoymak olduğunu düşündü. Fakat bu iyi düşünce iliklerini donduruyor, Hélène onu münasebetsiz bir düşünce gibi uzaklaştırıyordu. Sabit gözlerle baktığı şöminede sönük bir kütük çıtırdıyordu. Ağırlaşan, durgun havada hâlâ kadın saçlarının kokusu vardı.

Juliette içeri girdi.

"Aa! Siz burada mısınız?" diye haykırdı. "Hemen gitmediğinize ne iyi ettiniz... Hele şükür nefes aldık!"

Şaşalayan Hélène ayağa kalkar gibi davranınca:

"Oturun canım, aceleniz ne?" dedi, "Henri, lavanta şişemi versene bana."

Yakın ahbaplardan üç ya da dördü henüz gitmemişti. Sönen ateşin karşısına oturuldu. Koca odanın uyuklamaya başlayan yorgun manzarası ortasında, cana yakın bir teklifsizlikle sohbet edildi. Kapılar açılmıştı. Boş küçük salon, boş yemek salonu, hâlâ ışıkları yanan, ağır bir sessizliğe gömülmüş bütün daire gözüküyordu. Henri karısına karşı şefkatli bir nezaket içindeydi; yukarı çıkmış, yatak odalarından lavanta şişesini getirmişti. Juliette ağır ağır gözlerini kapayarak şişeyi kokluyor, Henri ona çok yorgun olup olmadığını soruyordu. Evet, bir parça yorgunluk hissediyordu, fakat çok memnundu, her iş çok yolunda gitmişti. Bunun üzerine, Juliette misafir kabul ettiği geceler uyuyamadığını, sabahın altısına kadar yatağında dönüp durduğunu anlattı. Henri gülümsedi, etraftan takıldılar. Hélène onlara bakıyor, yavaş yavaş bütün evi kaplar gibi olan uyku uyuşukluğu içinde ürperiyordu.

Artık iki misafirden başka kimse kalmamıştı. Pierre bir araba tutmaya gitmişti. Hélène en sona kaldı. Saat biri çaldı. Henri, artık teklife lüzum görmediği için uzandı, avizenin mum çanaklarını kızdıran iki mumu söndürdü. Işıkları birer birer sönen, bir yatak odası loşluğuna gömülen salon da sanki uykuya yatmaya hazırlanıyordu.

Hélène birdenbire ayağa kalktı.

"Sizin yatmanıza mani oluyorum," dedi. "Bana git desenize."

Kıpkırmızı kesilmişti, nefesi kesiliyordu. Hole kadar onunla beraber gittiler, fakat orası soğuk olduğu için doktor yakası çok açık olan karısını uyardı:

"İçeri gir, hasta olacaksın. Fazla sıcakta oturdun."

Juliette, içinden geldiği zamanlarda yaptığı gibi, Hélène'i kucakladı.

"Eh! Haydi güle güle," dedi. "Sizi daha sık beklerim."

Henri kürk mantoyu almış, Hélène'in giymesine yardım etmek için açmış, tutuyordu. Hélène kollarını geçirince, yakayı kendisi kaldırdı, holün bir duvarını kaplayan koca aynanın karşısında gülümseyerek onu böylece giydirdi. Yalnızdılar, aynada birbirlerini görüyorlardı.

Hélène o zaman birdenbire, arkasına dönmeden, kürküne sımsıkı sarılı, onun kolları arasına devrildi. Üç aydan beri ancak dostça el sıkışmışlardı, birbirlerini böyle sevmek istemiyorlardı artık.

Henri'nin gülümsemesi silindi; yüzü değişiyor, ateşli, şişkin bir hal alıyordu. Hélène'i çılgın gibi kolları arasında sıktı, gerdanından öptü. O da karşılık vermek için başını arkaya devirdi.

II

HÉLÈNE BÜTÜN GECE UYUMAMIŞTI. Ateşler içinde dönüp duruyor, biraz içi geçse, hep aynı ıstırapla sıçrayarak uyanıyordu. Bu uyku ile uyanıklık arası halin kâbusu ortasında sabit bir fikirle kıvranıyor, randevu yerini öğrenmek istiyordu. Bunu bilirse, yüreği rahat edecekmiş gibi geliyordu. Bu, Deberle'lerde sık sık lafı geçen, Malignon'un, Taitbout Sokağı'ndaki küçük zemin katı dairesi olamazdı. O halde, neresiydi acaba? Acaba neresiydi? Elinde olmadan kafası işliyordu. Macerayı tamamen unutmuş, hem için için arzularla dolu hem de sinirlerini bozan bu araştırmaya dalıyordu.

Gün ışıyınca giyindi, kendi kendine yüksek sesle:

"Yarın buluşacaklar," diye söylendi.

Bir ayağını giymiş, elleri iki yana sarkık, belki de bir otelde, aylık kiralanmış gizli bir odada buluşacaklarını düşünüyordu. Sonra bu tahmin fenasına gitti. Kalın perdelerle örtülü, çiçeklerle süslü, bütün şöminelerinde parlak, kocaman ateşler yanan güzel bir daire hayal ediyordu. Orada buluşanlar artık Juliette'le Malignon değildi. Dışarının gürültüleri ulaşmayan bu yumuşacık barınakta, Henri ile kendini görüyordu. Gevşek bağlanmış sabahlığı içinde ürperdi. Buluşacakları yer neresiydi acaba? Neresiydi?

O sırada Jeanne da uyanmıştı.

"Günaydın annecik," diye haykırdı.

Sağlığı yerine geleli, yine küçük odada yatmaya başlamıştı. Yalınayak, gecelikle geldi, her günkü gibi Hélène'in boynuna sarıldı. Sonra koşa koşa dönüp gitti, sıcak yatağına bir süre daha gömüldü. Bu hoşuna gidiyor, yorganın altında gülüyordu. İkinci defa olarak:

"Günaydın, annecik," dedi.

Yine yattı, bu sefer kahkahalarla gülüyordu. Yorganı ta tepesine kadar çekmiş, altından boğuk, kalın bir sesle:

"Beni bulamazsın... Beni bulamazsın..." diyordu.

Fakat Hélène o gün her sabahki gibi oynamıyordu. Bunun üzerine, canı sıkılan Jeanne tekrar uykuya daldı. Daha çok erkendi. Saat sekize doğru Rosalie gözüktü, o sabah yaptığı işleri anlatmaya başladı. Aman! Dışarısı berbat bir haldeydi, süt almaya giderken pabuçları az daha çamura batıp kalacaktı. Buzlar öyle çözülmüştü ki... Üstelik hava da ılıktı, insanın nefesi tıkanıyordu. Sonra birdenbire hatırladı; bir gün önce hanımefendiyi görmeye ihtiyar bir kadın gelmişti.

O esnada kapının çalındığını işitince:

"Hah!" diye haykırdı. "Mutlaka odur."

Gelen, Fétu Ana'ydı, fakat pek temiz pak giyinmişti, başında beyaz bir hotoz, belinde yeni bir fistan, sırtında göğsü ilikli, İskoç yünlüsünden bir hırka vardı, ama sesi aynı ağlamaklı sesti.

"Hanımefendiciğim," dedi, "rahatsız ediyorum sizi... Sizden bir ricam var da."

Hélène onu bu kadar süslü görünce biraz şaşmış, yüzüne bakıyordu:

"Şimdi daha iyisiniz, değil mi Fétu Ana?"

"Evet, evet, daha iyi gibiyim işte... Ama biliyor musunuz, karnımda, hep öyle acayip bir şey var, burkup duruyor, ama neyse, daha iyiyim... Talihim yaver gitti. Şaştım; malum ya, talih nerede, ben nerede! Bir bey bana evinin işlerini verdi. Oo! Bir hikâye ki..."

Sesi yavaşlıyor, ufacık, keskin gözleri fıldır fıldır dönüyordu. Hélène'in soru sormasını bekler gibiydi. Fakat o, Rosalie'nin yaktığı ateşin başına oturmuş, dalgın, üzgün bir halde, ihtiyar kadının sözlerine kulak vermiyordu.

"Benden istediğiniz nedir, Fétu Ana?" dedi.

İhtiyar kadın hemen cevap vermedi. Odayı, pelesenk ağacından eşyaları, mavi kadife kumaşları seyrediyordu. O mütevazı ve dalkavuk, fukara haliyle mırıldandı:

"Eviniz pek güzel madam, kusura bakmayın... Benim beyefendinin de böyle bir odası var, ama onunki pembe... Oo! Bir hikâye ki! Düşünün bakın, kibar tabakadan bir genç, bizim evde bir oda kiraladı. Övünmek için söylemiyorum ama bizim evin birinci katıyla ikinci katındaki daireler pek güzeldir. Sonra, öyle sessiz ki, bir tek araba geçmez, insan kendini kırda zanneder... Neyse, işçiler on beş günden fazla çalıştılar, odayı cennet gibi yaptılar..."

Hélène'in kulak kabartmaya başladığını görünce sustu. Sonra sesini daha mızmızlaştırarak devam etti:

"Orada çalışacakmış, çalışmak için tuttum burayı, diyor... Bizde kapıcı yoktur, biliyorsunuz. Asıl hoşuna giden de bu. Kapıcıları sevmiyor bu adam; eh, doğrusu, hakkı da var!"

Fakat aklına birdenbire bir şey gelmiş gibi tekrar sustu.

"Durun bakayım, siz tanıyacaksınız benim beyefendiyi... Sizin ahbaplarınızdan bir hanımla görüşüyor."

Hélène sapsarı kesildi.

"Ya!" dedi.

"Elbette, bitişikteki hanım, hani beraber kiliseye gidiyordunuz, işte o... Geçen gün eve geldi."

İyi yürekli hanımcığının heyecanını gördükçe Fétu Ana'nın gözleri küçülüyordu. Hélène sakin görünmeye çalışarak sordu:

"Beyefendinin dairesine çıktı mı?"

"Hayır, yarı yoldan döndü, belki bir şey unutmuştu... Ben kapının önündeydim. Bana Mösyö Vincent'ı sordu, sonra tekrar arabasına bindi, arabacıya, 'Vakit çok geç oldu, dönün!' diye seslendi... Yoo, çok canlı kadın, çok sevimli, çok kibar kadın. Tanrı yeryüzünde böylelerinden yığınlarla yaratmıyor. Sizden iyi olmasın, önce siz, sonra o... Tanrı hepinizden razı olsun!"

Devam ediyor, tespih çekmeye alışık bir sofu kadın rahatlığıyla, manasız sözleri sıralıyordu. Bir yandan da, yüzünün kırışıklarındaki sinsi hareketler durmuyordu. Şimdi gayet memnun, neşe saçıyordu. Sonra manasını aramadan bir laftan ötekine geçerek:

"Ne diyordum? Bir çift sağlam kunduram olsa... Benim beyefendi bana karşı çok kibar davrandı zaten, ondan isteyemiyorum... Görüyorsunuz ya, sırtım örtüldü, yalnız bir çift sağlam kundura lazım, benimkiler delindi, bakın, bu çamurda da insanın karnına yel doluyor... Ya, dün bir karın ağrısına yakalandım. Akşama kadar kıvrandım... Bir çift sağlam kundura olsa..."

Hélène onu bir el hareketiyle uğurlayarak:

"Size bir çift kundura getiririm, Fétu Ana," dedi.

Sonra ihtiyar kadın reveranslar ve teşekkürlerle geri geri çekilerek giderken sordu:

"Sizi saat kaçta yalnız bulabilirim?"

"Benim beyefendi saat altıdan sonra hiç evde oturmaz. Ama siz zahmet etmeyin, ben kendim gelir, kunduraları sizin kapıcıdan alırım... Neyse, siz bilirsiniz. Siz bir meleksiniz. Tanrı sizden razı olsun."

Merdiven başına vardığı halde hâlâ dua ediyordu. Hélène oturduğu yerde, bu kadının bu kadar garip bir tesadüfle, tam sı-

rasında getirdiği haberin şaşkınlığı içinde kalakalmıştı. Şimdi neresi olduğunu biliyordu. O harap, köhne evde pembe bir odaydı! Rutubet sızan merdiven; her katta, yağlı eller sürtüne sürtüne kararmış, sarı boyalı kapılar; geçen kış, Fétu Ana'yı yoklamaya gittikçe içini sızlatan bütün o sefalet şimdi tekrar gözünün önüne geliyor, fakirliğin bu çirkinlikleri ortasında pembe odayı gözünde canlandırmaya uğraşıyordu. Derin bir hayale gömülmüş bulunduğu sırada, uykusuzluktan kızarmış gözlerinin üzerine ılık, ufacık iki el kondu, şen bir ses:

"Kimim ben? Kimim ben?" diye sordu. Jeanne kendi kendine giyinmiş, gelmişti. Fétu Ana'nın sesi onu uykudan uyandırmıştı; küçük odanın kapısını kapadıklarını görünce, annesini yakalamak için alelacele giyinmişti. Gitgide daha fazla gülerek:

"Kimim ben? Kimim ben?" deyip duruyordu. Sonra Rosalie kahvaltıyı getirince:

"Bana bak, sakın bir şey söyleme," dedi. "Sana bir şey soran yok."

Hélène:

"Haydi, yeter artık, deli kız!" dedi. "Pekâlâ anlıyorum, sensin."

Çocuk kendisini annesinin kucağına bıraktı, orada başını arkaya devirerek, icat ettiği oyundan memnun, sallana sallana, inançlı bir edayla devam ediyordu:

"Hay allah! Bir başka küçük kız da olabilirdi ama... Değil mi? Seni yemeğe davet etmek için annesinden bir mektup getiren küçük kız. Gelir, senin gözlerini kapardı..."

Hélène onu kucağından yere indirdi.

"Saçmalama," dedi. "Neler söylüyorsun? Kahvaltıyı getir, Rosalie."

Fakat hizmetçi kadın çocuğa bakıyor, küçükhanımın pek acayip bir kılıkta olduğunu söylüyordu. Gerçekten, Jeanne telaşından ayakkabılarını bile giymemişti. Beline, faniladan* kısa bir iç etekliği geçirmişti. Yırtmacından gömleğinin bir ucu görünü-

* Fanila: Yumuşak yünden dokunmuş, hafif ve gevşek kumaş. *-ed.*

yordu. Düğmeleri çözük, yumuşak yünden entarisi, çıplak çocuk vücudunu, narin ve latif yassı göğsünü, dalgalı çizgiler halinde beliren meme başlarının belli belirsiz pembeleşmiş şekillerini meydanda bırakıyordu. Perişan saçlarıyla, üstünkörü sırtına geçirdiği çamaşırları içinde bembeyaz, tersine giydiği çoraplarına basa basa yürüyüşüyle çok tatlıydı.

Eğildi, kendisini seyretti, kahkahalarla güldü:

"Ne güzel olmuşum, anne, baksana, böyle oturayım, olmaz mı, ha? Ne güzel."

Hélène sabırsızlığını yenerek her sabahki sorusunu sordu:

"Yüzünü yıkadın mı?"

Çocuğun birdenbire canı sıkılmıştı:

"Oh, anneciğim," diye sızlandı. "Anneciğim... Yağmur yağıyor, hava çok fena..."

"Öyleyse, kahvaltı yok... Rosalie, şunun yüzünü yıka."

Bu işi her zaman kendisi görürdü. Fakat bir fenalık hissediyor, hava pek ılık olmasına rağmen, titreyerek ateşe sokuluyordu. Rosalie geridonu şömineye yaklaştırmış, üstüne bir örtü sermiş, beyaz porselenden iki kâse koymuştu. Ateşin üstünde, Mösyö Rambaud'nun hediyesi olan gümüş bir ibrikte sütlü kahve fıkırdıyordu. Sabahın o erken saatinde, hâlâ uykulu ve gecenin perişanlığıyla dolu, henüz derlenip toplanmamış odada şirin bir mahremlik vardı.

Jeanne küçük odadan:

"Anne, anne!" diye haykırıyordu. "Çok sert oğuşturuyor, derim yüzüldü... Vay, vay, vay, aman ne soğuk!"

Hélène gözlerini ibriğe dikmiş, derin derin düşünüyordu. Bilmek istiyordu, gidecekti. Paris'in bu çirkin köşesindeki randevunun sırrını düşündükçe öfkeleniyor, rahatsız oluyordu. Bu gizli işte iğrenç bir tat buluyor, onda Malignon'un ruhunu, onun roman düşkünlüğünü, Rejans* döneminin küçük evlerindeki ha-

---

* Fransa'da 1715-1723 yılları arasında, tahta geçen kralın yaşının küçüklüğünden dolayı, Orléans Dükü II. Philippe'in kral naipliği yaptığı dönemdir. *–ed.*

yatı ucuz yollu yeniden yaşama hevesini görüyordu. Öte yandan tiksintisine rağmen, duyguları pembe odada hüküm sürmesi gereken sessizlik ve alaca aydınlıkla meşgul, hararetleniyor, oranın cazibesine doğru çekiliyordu.

Rosalie:

"Matmazel," diyordu, "eğer rahat durmazsanız, hanımefendiyi çağıracağım..."

Jeanne gözyaşlarının boğuklaştırdığı bir sesle:

"Bak işte, gözlerime sabun kaçırıyorsun," diye cevap veriyordu. "Yeter artık, bırak beni... Kulaklarımı yarın yıkarsın."

Fakat su şarıltısı devam ediyor, leğene süngerden damla damla sular döküldüğü işitiliyordu. Bir didişme oldu. Çocuk ağladı, hemen sonra gayet neşeli:

"Bitti... Bitti..." diye haykırarak ortaya çıktı.

Saçları hâlâ ıslak, oğuşturulmaktan pembe pembe, güzel kokulu bir körpelik içinde, silkiniyordu. Debelenirken entarisi kaymıştı. Etekliği çözülüyor, çorapları düşüyor, ufacık bacakları gözüküyordu.

Rosalie'nin dediği gibi, küçükhanım bu haliyle çocuk İsa'ya benziyordu. Fakat Jeanne temiz olduğu için pek gururluydu, kendisini giydirmelerini istemiyordu:

"Bak bir kere anne, ellerime, kulaklarıma, boynuma bak... Bırak da ısınayım, böyle çok iyiyim, olmaz mı? Hiçbir şey diyemezsin, bugün kahvaltı etmeye hak kazandım."

Ateşin karşısına geçmiş, küçük koltuğa büzülmüştü. O zaman, Rosalie sütlü kahveyi boşalttı. Jeanne kâsesini dizlerinin üstüne aldı, kızarmış ekmeğini büyük insan tavrıyla, ciddi ciddi batırıp yemeğe başladı. Hélène onun bu biçimde yemek yemesine hiçbir zaman izin vermezdi. Fakat şimdi zihni meşguldü. Ekmeğini bıraktı, kahvesini içmekle yetindi. Son lokmayı yerken, Jeanne bir yürek azabı duydu. Annesinin yüzünü sapsarı görünce kalbi kederle doluyordu; kâseyi elinden bıraktı, onun boynuna asıldı:

"Anneciğim, sen de mi hastasın? Seni üzmedim, değil mi?"

Hélène çocuğunu öperek:

"Hayır, tatlım," dedi. "Tersine, çok uslusun. Ama ben bir parça yorgunum. İyi uyuyamadım... Sen oyna, üzülme."

O günün çok uzun süreceğini düşünüyordu, gece oluncaya kadar ne yapacaktı? Bir zamandan beri eline iğne aldığı yoktu, iş ona ağır bir yük gibi geliyordu. Saatlerce oturduğu yerde kalıyor, elleri bomboş, odasında bunalıyor, nefes almak için dışarı çıkma ihtiyacı duyduğu halde yerinden kımıldayamıyordu. Onu hasta eden bu odaydı; bu odada yaşadığı iki senelik zamana öfkeleniyor, oradan nefret ediyordu; odasını mavi kadifesiyle, koskoca şehrin muazzam ufkuna açılan pencereleriyle çirkin buluyor, başını sersemletecek gürültülü bir sokakta bir küçük daire hayal ediyordu. Aman tanrım, saatler ne kadar yavaş geçiyordu! Eline bir kitap aldı, fakat kafasının içinde işleyen sabit fikir, okumaya başladığı sayfayla gözlerinin arasına hep aynı hayalleri getiriyordu.

Bu sırada, Rosalie odayı toplamış, Jeanne'ın saçını taramış, onu giydirmişti. O zaman, annesi pencerenin önünde kitap okumaya uğraşırken, patırtılı neşe günlerinden birini yaşayan çocuk, derlenip toplanan eşyaların ortasında büyük bir oyuna başladı. Yapayalnızdı, ama bu ona hiç engel olmuyordu; Jeanne, çok gülünç bir inanç ve ciddilikle, tek başına, üç dört kişiymiş gibi oynayabiliyordu. Önce misafirlik oynadı. Yemek odasına gidip kayboluyor, sonra selam vererek, gülümseyerek, başını şuh bir tavırla çevirerek odaya dönüyordu.

"Günaydın madam... Nasılsınız madam? Sizi ne zamandır gördüğümüz yok. Doğrusu, inanılacak şey değil... Aman! Hastaydım madam. Ya, koleraya tutuldum, çok fena şey... Oo! Hiç belli değil, gittikçe gençleşiyorsunuz, yemin ederim. Küçükler nasıl madam? Benim geçen yazdan beri üç çocuğum oldu..."

Geridonun karşısında reveranslarına devam ediyordu, bu geridon evine misafirliğe gittiği hanım olsa gerekti. Sonra sandalyeler uzatıyor, şaşılacak bir gevezelikle tam bir saat, güya orada bulunanların hepsiyle konuşuyordu.

Annesi arada bir gürültüden pek rahatsız olduğu zamanlar:

"Saçmalama, Jeanne," diyordu.

"Ne yapayım, anne, arkadaşımın evindeyim... Benimle konuşuyor, cevap vermesem olmaz... Çay getirildiği zaman çörekleri cebe doldurup kalkmak âdet değildir, öyle değil mi?"

Sonra devam ediyordu:

"Sağlıcakla kalın madam, çayınız nefisti... Eşinize hürmetler ederim."

Ansızın sahne değişti. Arabayla gezmeye gidiliyordu, çarşıdan öteberi alacaktı, bir erkek çocuk gibi bacaklarını aralayarak, iskemleye ters oturmuştu.

"Jean, o kadar hızlı sürme, korkuyorum. Dursanıza canım! Terziye geldik... Matmazel, kaça bu şapka? Üç yüz frank mı? Ucuz, fakat güzel değil, üstünde bir kuş olmalı, nah şu boyda bir kuş... Hadi Jean, beni bakkala götürün. Bal yok mu? Var efendim, buyrun. Aman pek güzelmiş! İstemem; bana iki meteliklik şeker verin... Jean, dikkat etsenize canım. İşte fayton devrildi. Polis bey, yük arabası bize çarptı... Bir yeriniz acımadı ya madam? Hayır efendim, bir şeycik olmadı... Jean, Jean, haydi eve dönelim. Hop! Hop! Durun biraz, gecelik sipariş edeceğim. Hanımefendi için üç düzine gecelik... Birkaç tane potin, bir de korse lazım... Hop! Hop! Tanrım, iş de bitmiyor ki!"

Sonra yelpazeleniyor, evine dönüp hizmetçilerini azarlayan hanım taklidi yapıyordu. Her şeye laf yetiştiriyordu; en akla gelmedik şeyler hayal ediyor, küçücük dimağında bütün bir âlem canlanıyordu. Sabahleyin, öğleden sonra hopladı, zıpladı, gevezelik etti; yorgun düştü mü, bir köşede gözüne ilişen bir tabure, bir şemsiye, yerde bulduğu bir bez parçası onu yepyeni buluşlarla başka bir oyuna sürüklemeye yetiyordu. İnsanları, yerleri, sahneleri, her şeyi icat ediyordu; sanki yanında kendi yaşında bir düzine çocuk varmış gibi eğleniyordu.

Nihayet, akşam oldu. Saat altıya geliyordu. Hélène bütün öğleden sonrayı içinde geçirdiği üzüntülü uyuşukluktan uyandı, omuzlarına telaşla bir atkı aldı.

Jeanne hayretle:

"Sokağa mı çıkıyorsun, anne?" diye sordu.

"Evet yavrum, mahallede biraz alışverişim var. Çok kalmam... Uslu uslu otur."

Dışarıda buzları gevşeten hava aynıydı. Caddelerden bir çamur deryası akıyordu. Hélène, Fétu Ana'yı önceden bir kere daha götürdüğü, Passy Sokağı'nda bir ayakkabı mağazasına girdi. Sonra Raynouard Sokağı'na döndü. Gökyüzü bulanıktı. Kaldırımdan bir sis yükseliyordu. Vakit o kadar geç olmadığı halde, sokak, rutubetten çıkan buğu içinde sarı lekeler halinde yanan seyrek havagazı fenerleriyle, karşısında ıssız ve korkulu, uzayıp gidiyordu. Hélène adımlarını hızlandırıyor, binalara sürtünürcesine yürüyor, bir randevuya gider gibi gizleniyordu. Fakat birden Eaux Geçidi'ne sapınca, gerçekten korkuya kapılıp kemerin altında durdu. Geçit, ayaklarının dibinde, karanlık bir oyuk gibi açılıyordu. Dibini göremiyor, yalnız, karanlıklarla dolu bu daracık yolda, orayı aydınlatan tek sokak fenerinin titrek ışığını seçiyordu. Nihayet kararını verdi, düşmemek için demir tırabzana tutundu. Ayaklarının ucuyla geniş basamakları yokluyordu. Sağda solda duvarlar sıkışıyor, gece karanlığında ölçüsüzce uzuyor, tepesinde ise ağaçların yaprakları dökülmüş dalları, kasılan ellerini ileri uzatmış devasa kolları andırıyordu. Hélène bahçe kapılarından biri açılıp, üstüne bir erkeğin çullanacağını sanıyor, titriyordu. Yoldan geçen kimse yoktu. Genç kadın mümkün olduğu kadar çabuk iniyordu. Birdenbire karanlıklardan bir gölge öksürünce, bir ürperti onu iliklerine kadar dondurdu; bu, yokuşu zahmetle tırmanan ihtiyar bir kadındı. Hélène rahatladı, kuyruğu çamurda sürünen elbisesini biraz daha özenle topladı. Çamur öyle koyuydu ki genç kadının potinleri basamaklara yapışıp kalıyordu. Alt başa varınca, bir içgüdüyle dönüp arkasına baktı. Dallardan geçide damla damla nem dökülüyor, su sızıntılarının tehlikeli hale getirdiği bir kuyunun yanına asılmış duran sokak feneri, bir maden işçisi lambası gibi ışık veriyordu.

Hélène doğruca geçitteki büyük evin üst katına, birçok defa geldiği tavan arasına çıktı. Ne kadar çaldıysa da içeride hiçbir kıpırtı olmadı. O zaman ne yapacağını pek şaşırmış bir halde tekrar aşağıya indi; Fétu Ana herhalde birinci kattaki dairedeydi. Yalnız, Hélène oraya uğramaya cesaret edemiyordu. Bir petrol lambasıyla aydınlanan yolda beş dakika bekledi. Tekrar çıktı, tereddüt etti, kapılara baktı; tam gidiyordu ki ihtiyar kadın merdiven tırabzanından sarktı.

"O ne, merdivende mi duruyorsunuz, hanımefendiciğim?" diye seslendi. "Girsenize! Orada durmayınız, hasta olursunuz. Pek yezit yerdir, insanı öldürür..."

Hélène:

"Yok, teşekkür ederim," dedi. "İstediğiniz bir çift ayakkabıyı getirdim, alın Fétu Ana..."

Böyle söylerken, bir yandan da, Fétu Ana'nın arkasında açık bıraktığı kapıya bakıyordu. Bir mutfak sobasının köşesi görünüyordu.

İhtiyar kadın:

"İnan olsun yapayalnızım, girin," diyordu. "Girin... Burası mutfak... Yoo, siz fakir insanlara karşı hiç kibirli davranmıyorsunuz. Doğruya doğru..."

O zaman Hélène, tiksintisine rağmen, yaptığı bu işten utana utana onun peşinden yürüdü.

"İşte, istediğiniz bir çift kundura burada, Fétu Ana..."

"Ah, tanrım! Size nasıl teşekkür edeyim bilmem ki! Aman! Ne güzel ayakkabılar! Durun, giyeyim şunları. Tam ayağımın kabı, tıpatıp uydu... Tanrıya çok şükür! Hiç olmazsa bunlarla yürüyebilirim, yağmurdan korkmam... Beni kurtardınız, ömrümü on yıl uzattınız, hanımefendiciğim... Dalkavukluk olsun diye söylemiyorum, düşündüğümü söylüyorum, şurada bizi aydınlatan bir lambanın yandığı ne kadar doğru ise, bu sözüm de o kadar doğru. Yok, ben dalkavukluk bilmem..."

Konuşurken duygulanmış, Hélène'in ellerini tutmuş, öpüyordu. Bir tencerenin içinde şarap ısınıyordu; masanın üstünde, lambanın yanı başında, yarıya inmiş bir Bordo şarabı şişesinin ince uzun boynu görünmekteydi. Mutfakta dört tabak, bir kadeh, iki tava, bir tencereden başka bir şey yoktu. Fétu Ana'nın bu bekâr erkek mutfağında oturduğu, sobasını yalnız kendisi için yaktığı belli oluyordu. Hélène'in gözlerinin tencereye doğru gittiğini görünce, öksürdü, sızlandı.

"Karnımda yine sancılar var," diye vızıldadı. "Hekim ne derse desin, bende kurt var, muhakkak... Onun için bir yudumcuk şarap iyi geliyor... Çok kederliyim, hanımefendiciğim. Tanrım bendeki derdi kimseciklere vermesin, çok fena şey... Neyse, şimdi bir parçacık naz ediyorum; insan, türlüsünü gördükten sonra bir parça naz ederse hakkıdır, öyle değil mi? Talihim varmış, çok nazik bir efendiye düştüm. Ne muradı varsa kabul olsun!"

Böyle diyerek, şarabına iki iri parça şeker koydu. Gitgide şişmanlıyor, ufacık gözleri yüzünün şişleri arasında kayboluyordu. Hareketleri huzur dolu bir mutluluk içinde ağırlaşıyordu. Bütün ömrünün biricik emeli nihayet yerine gelmiş gibiydi. O, bu iş için yaratılmıştı. Şekerini dolaba sakladığı sırada, Hélène orada abur cuburlar, bir kavanoz reçel, bir paket bisküvi, hatta efendiden aşırılmış sigaralar gördü.

"Pekâlâ öyleyse, allahaısmarladık Fétu Ana, ben gideyim," dedi.

Fakat ihtiyar kadın tencereyi sobanın kenarına iterek:

"Durun hele," dedi. "Çok sıcak da, birazdan içeceğim bunu... Yok, yok, buradan çıkmayın. Sizi mutfağa aldım, affedersiniz... Öteden dolaşalım."

Lambayı eline almış, dar bir koridora girmişti. Hélène, yüreği çarpa çarpa, onun peşine takıldı. Duvarları çatlak, isli koridor rutubetten sırılsıklamdı. Bir kapı açıldı; Hélène şimdi kaba bir halının üzerinde yürüyordu. Fétu Ana, sımsıkı kapalı ve sessiz bir odanın ortasına doğru bir iki adım atmıştı. Lambayı kaldırarak:

"Nasıl?" dedi. "Güzel değil mi?"

Burası, aralarındaki kapıyla ayrılan dört köşe iki odaydı; kapının kanatları çıkarılmıştı, yalnız bir kapı perdesi vardı. Odaların ikisi de aynı renkte kretonla* döşenmişti. Pembe kretonun üzerinde, çelenkler arasında oynaşan tombul yanaklı aşk perileriyle, XV. Louis tarzı oval şekiller vardı. İlk odada bir geridon, iki berjer, birkaç koltuk duruyordu. Daha küçük olan ikinci odayı koskoca bir karyola olduğu gibi kaplamıştı. Fétu Ana tavana yaldızlı zincirle asılı billur bir kandili gösterdi Hélène'e. Bu kandil onun gözünde son derece gösterişliydi. Bir yandan da anlatıyordu:

"Ne acayip adam bilemezsiniz. Öğlenin en civcivli zamanında, bütün lambaları yakıyor, oturuyor. Havaya baka baka bir yaprak sigarası içiyor... Böylesi hoşuna gidiyormuş adamcağızın... Her ne hal ise, epey para sarf etmiş olsa gerek!"

Hélène hiçbir şey söylemeden odaları dolaşıyor, yakışıksız buluyordu. Odalar fazla pembeydi. Karyola fazla büyüktü. Eşya fazla yeniydi. Burada kendini beğenmişliğiyle insanın gücüne giden bir baştan çıkartma teşebbüsü seziliyordu. Buraya bir terzi kız girse, derhal kendini koyverirdi. Hélène giderek artan bir rahatsızlığa kapılıyor, kocakarı da göz kırparak anlatmaya devam ediyordu:

"Adına Mösyö Vincent dedirtiyor... Bana göre hava hoş. Parasını verdikten sonra adamcağız..."

Hélène bunalıyordu:

"Hoşça kalın, Fétu Ana," dedi.

Gitmek istiyordu. Kapıyı açtı. Kendini çok pis ve çıplak, iç içe üç küçük odanın karşısında buldu. Duvarlardan kopmuş kâğıtlar sarkıyordu. Tavanlar kapkaraydı. Yer yer çökmüş zemin üzerinde duvar parçaları sürünüp duruyordu. Buradan, eski bir sefalet kokusu sızıyordu.

Fétu Ana:

"Oradan değil! Oradan değil!" diye haykırdı. "Halbuki o kapı her zaman kapalıdır... Onlar, öteki odalar, elden geçirilmemiş

* Kreton: Perdelik ve döşemelik olarak kullanılan, pamuk veya keten kumaş. *-ed.*

olanlar. E, tabii! Bu kadarı bile epey pahalıya patlamıştır. Oraları böyle güzel değil elbette... Bu taraftan, hanımefendiciğim, bu taraftan..."

Hélène pembe döşeli yatak odasından tekrar geçerken, Fétu Ana onu durdurdu. Elini bir defa daha öptü.

"Hiç nankör değilimdir ben," dedi. "Bu ayakkabıları hiç unutmayacağım. Tastamam ayağıma göre, sıcacık, bunları bir giydim mi üç fersah yol yürürüm! Tanrıdan sizin için ne isteyeyim, bilmem ki... Tanrım, sesimi işit, hanımefendiciğimi dünyanın en mutlu kadını yap! Sen ki kalbimin içini okuyorsun, onun için neler dilediğimi bilirsin! Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına, amin!"

Fétu Ana birdenbire sofuca bir heyecana kapılmış, üst üste istavroz çıkarıyor, büyük karyolanın, kristal kandilin karşısında diz çöküp duruyordu. Sonra merdiven başına çıkan kapıyı açtı. Başkalaşmış bir sesle, Hélène'in kulağına eğildi:

"İstediğiniz zaman mutfak kapısını vurun, ben hep buradayım."

Hélène sersemlemiş, şüpheli bir yerden çıkar gibi arkasına baka baka merdivenden indi, Eaux Geçidi'ni tekrar tırmandı. Yürüdüğü yolun farkına varmadan kendini Vineuse Sokağı'nda buldu. Ancak oraya vardığı zaman, kocakarının son söylediği sözü hatırlayarak hayret etti. O eve kesinlikle bir daha ayak basmayacaktı. Artık oraya götürecek sadakası yoktu ki. Mutfağın kapısını ne diye çalacaktı? Artık içi rahat etmişti. Görmek istediği yeri görmüştü. Hem kendisini hem diğerlerini hor görüyordu. Oraya gidişi ne çirkin şeydi! İki oda, kreton kaplı döşemesiyle, gözünün önüne geliyordu; iki koltuğun bulunduğu yere, karyolayı örten perdelerin kıvrımlarına varıncaya kadar, küçük detaylar bir bakışta aklında kalmıştı. Fakat bu detaylardan sonra öteki üç küçük oda, o pis, boş ve bakımsız odalar gözünün önünden geçiyordu. Bu manzara, tombul yanaklı aşk perilerinin örttüğü o dökük duvarlar, onda öfke kadar tiksinti de uyandırıyordu.

Merdivende onu bekleyen Rosalie:

"E nihayet, madam, yemek berbat oldu!" diye haykırdı. "Yarım saattir bütün yemekler kaynıyor da kaynıyor."

Sofrada Jeanne annesini sorulara boğdu. Nereye gitmişti? Ne yapmıştı? Sonra hep kısacık cevaplar aldığı için, yemek oyunu oynayarak kendi kendine eğlendi. Yanı başındaki bir sandalyeye bebeğini oturtmuştu. Kendi tatlısının yarısını kardeş kardeş ona veriyordu.

"Bakın, matmazel, temiz yiyin," diyordu. "Ağzınızı siliniz bakayım... Ah! Seni pis kız seni, daha peçetesini bağlamaktan bile haberi yok. Hah, şimdi cici oldunuz işte... Buyurun size bir bisküvi. Ne dediniz? Üstüne de reçel mi istiyorsunuz? Nasıl? Böyle daha iyi değil mi? Durun, elmanızı soyayım..."

Böyle diyerek, bebeğin payını sandalyenin üstüne bırakıyordu. Fakat kendi tabağı boşalınca, tatlıları birer birer geri aldı, bebeğin hesabına konuşarak hepsini yedi.

"Aman! Ne güzel!" diyordu. "Hiç bu kadar güzel reçel yememiştim. Bu reçeli nereden alıyorsunuz, madam? Kocama söyleyeyim, bana da bundan bir kavanoz getirsin... Bu güzel elmaları bahçenizden mi topluyorsunuz, madam?"

Oynarken uyudu. Bebeği kolları arasında, odasına götürüp yatırdılar. Sabahtan beri durmadan oynamıştı. Artık ufacık bacaklarında takat kalmamıştı. Oyunun yorgunluğu onu yere sermişti. Uykuda hâlâ gülüyordu. Rüyada hâlâ oyun oynadığını görse gerekti. Annesi onu bitap, kendini bırakmış bir halde, meleklerle büyük bir oyun oynamakla meşgul, yatırdı.

Şimdi Hélène odada yalnızdı. Oraya kapandı. Sönmüş ateşin başında feci bir gece geçirdi; iradesi elinden gidiyor, itiraf edilemez düşünceler kafasında sinsi bir faaliyetle çalışıyordu. Sanki sözünü dinlememezlik edemeyeceği, şehvet düşkünü, kötü, tanımadığı bir kadın ona hükmediyordu. Saat on ikiyi çalınca güçlükle yattı. Fakat yatakta aynı azaplar dayanılmaz bir şekilde yeniden başladı. Uyku ile uyanıklık arasında bocalıyor, kor üstündeymiş gibi dönüp duruyordu. Uykusuzlukla daha da bü-

yüyen hayaller peşini bırakmıyordu. Sonra kafasının içine bir düşünce saplandı kaldı. Ne kadar uzaklaştırsa, bu düşünce daha derine gömülüyor, boğazını sıkıyor, onun bütün varlığını kavrıyordu. Saat on ikiye doğru, bir uyurgezer gibi dimdik ve kararlı, kalktı. Lambayı yaktı. Yazısını değiştirerek bir mektup yazdı. Bu, üstü kapalı bir ihbardı, üç satırlık bir pusulaydı. Doktor Deberle'e hemen o gün, falan saatte, falan yere gitmesini rica ediyor, hiç açıklama yapmıyor, hiçbir imza taşımıyordu. Zarfı kapadı. Mektubu, bir koltuğun üzerine atılmış duran elbisesinin cebine koydu. Yatağa yatınca hemen uyudu, nefes bile almadan derin bir uykuya gömüldü.

III

ERTESİ GÜN, Rosalie sütlü kahveyi ancak saat dokuz sularında getirebildi. Hélène geç kalkmış, geceki kâbustan vücudu kırık dökük, yüzü sapsarıydı. Elbisesinin cebini karıştırdı, mektubu buldu. Tekrar cebine tıktı, bir şey söylemeden geldi, geridonun önüne oturdu. Jeanne'ın da başında bir ağırlık vardı; benzi soluk, hali endişeliydi. O sabah, canı oyun oynamak istemediği için karyolasından istemeyerek kalkmıştı. Gökyüzü is karasıydı; loş bir aydınlık odaya kasvet veriyor, zaman zaman birdenbire bastıran sağanak camları dövüyordu.

Rosalie kendi kendine konuşuyor:

"Küçükhanımın yine suratı asık," diyordu. "İki gün arka arkaya güler yüzlü olamaz. İşte, dün o kadar çok zıplamanın sonu böyle olur!"

Hélène:

"Jeanne, hasta mısın?" diye sordu.

"Hayır, anne," diye cevap verdi çocuk. "Gökyüzü böyle karanlık da ondan."

Hélène tekrar sessizliğe gömüldü. Kahvesini bitirdi, gözleri aleve dikili, orada dalgın oturdu kaldı. Yataktan kalkarken, va-

zifesinin kendisine Juliette'le konuşmayı, öğleden sonraki randevudan onu vazgeçirmeyi emrettiğini düşünüyordu. Bunu nasıl yapacaktı? Bilmiyordu; fakat bu girişimde bulunmanın elzem olduğu birdenbire kafasına dank etmişti. Zihninde, oraya zorla giren ve ona musallat olan bu düşünceden başka bir şey yoktu. Saat onu çaldı, Hélène giyindi. Jeanne ona bakıyordu. Şapkasını aldığını görünce, ufacık ellerini üşümüş gibi sımsıkı bitiştirdi; yüzünü de bir ıstırap gölgesi buruyordu. Annesinin sokağa çıkmasını her zaman kıskanır, ondan ayrılmak istemez, her yere onunla gitmek için ısrar ederdi.

Hélène:

"Rosalie, odayı çabuk topla," dedi. "Sokağa çıkma. Bir gidip geleceğim."

Eğildi, üzüldüğünün farkına varmadan Jeanne'ı telaşla öptü. Gururundan sızlanmayan çocuk, o gider gitmez hıçkırmaya başladı. Hizmetçi kız teselli olsun diye:

"Aman, ne çirkin şey, matmazel," dedi. "Allah allah! Annenizi kapmazlar, kuzum. Onu da rahat bırakmak lazım ki işlerini görsün... Boyuna eteğine yapışıp beraber dolaşamazsınız ya!"

Hélène bu sırada Vineuse Sokağı'nın köşesinden sapmış, o ara bastıran sağanaktan korunmak için duvar diplerinden yürüyordu. Kapıyı Pierre açtı, fakat tereddüt eder gibi göründü.

"Madam Deberle evde mi?"

"Evet, madam, ama bilmem ki..."

Hélène, teklifsiz misafir sıfatıyla, salona doğru ilerleyince, Pierre onu durdurdu:

"Durun, madam, bir bakayım."

Kapıyı mümkün olduğunca az açarak odaya süzüldü; arkasından Juliette'in öfkeli sesi işitildi:

"Nasıl! İçeri mi aldınız? Size sıkı sıkı tembih etmiştim... Olur şey değil, bir dakika rahat etme imkânı yok."

Hélène vazife olarak gördüğü şeyi yerine getirmeyi aklına koymuştu, kapıyı itti. Juliette onu görünce:

"Ah, siz misiniz?" dedi. "Yanlış işitmişim..."

Fakat canı hâlâ sıkkın gibiydi. Misafir, besbelli, onu rahatsız etmişti.

Hélène:

"Rahatsız mı ediyorum?" diye sordu.

"Hayır, hayır... Şimdi anlayacaksınız. Bir sürpriz hazırlıyoruz. Benim çarşambalardan birinde oynamak için *Kapris*'i* prova ediyoruz. Kimse farkına varmasın diye sabah vaktini seçmiştik... Yoo! Şimdi artık oturun. Ağzınızı sıkı tutarsınız, bitti gitti."

El çırptı, salonun ortasında ayakta duran Madam Berthier'ye döndü, artık Hélène'le meşgul olmadan:

"Haydi bakalım, haydi bakalım, çalışalım..." dedi. "Şu cümleye yeteri kadar incelik vermiyorsunuz: 'Kocasından gizli para biriktirmek, birçok kimselere romanlardakinden daha inanılmaz gelir...' Bunu tekrar edin bakayım."

Hélène, Juliette'in meşgul olduğu işe pek şaşmış, geriye doğru oturmuştu. Sandalyelerle masaları duvar diplerine itmişler, meydanı boş bırakmışlardı. Narin bir sarışın olan Madam Berthier kelimeleri bulmak için gözlerini tavana kaldırarak monoloğunu söylüyor, Madam de Léry rolünü alan esmer güzeli, iriyarı Madam de Guiraud da bir koltuğa oturmuş, sahneye girmek için kendi sırasını bekliyordu. Hafif sabah tuvaletleriyle gelmiş olan bu hanımlar ne şapkalarını ne de eldivenlerini çıkarmışlardı. Juliette karşılarında, Musset'nin kitabını elinde tutuyor, saçları taraz taraz, beyaz kaşmirden, bol bir sabahlığa bürünmüş, oyunculara ses perdelerini ve sahne oyunlarını gösteren bir rejisör gibi inançlı tavırlar alıyordu. Hava çok karanlık olduğu için, ispanyoletin sapına çaprazlama takılmış olan işlemeli küçük tül perdeler aralandıkça, arkasından rutubetle kararmış, uzayıp giden bahçe görünüyordu.

Juliette:

---

* Kapris, *Caprice* (Fr.); Fransız şair ve yazar Alfred de Musset'nin (1810-1857) 1837 tarihli tiyatro oyunudur. 1847 yılında Comédie-Française'de sahnelenmiştir. *-ed.*

"Gereği kadar heyecanlı değilsiniz," dedi. "Daha vurgulu söyleyin, her kelime tesir bırakmalı. 'Şu halde, sevgili küçük kesem, sizi son bir kez hazırlayacağız...' Tekrar edin."

Madam Berthier uyuşuk uyuşuk:

"Ben oynarsam çok fena olacak," dedi. "Benim yerime niçin siz oynamıyorsunuz? Enfes bir Mathilde olurdunuz."

"Yoo! Ben, olmaz... Bir kere, sarışın olmak lazım. Sonra, ben çok iyi öğretirim ama kendim oynayamam... Çalışalım, çalışalım."

Hélène köşesinde oturuyordu. Madam Berthier kendini role vermiş, dönüp bakmamıştı bile. Madam de Guiraud ona başıyla hafif bir selam vermişti. Hélène orada fazla olduğunu hissediyordu, oturma teklifini reddetmeliydi. Onu orada tutan şey, yerine getirilecek bir vazifesi olduğu düşüncesinden ziyade, orada bazen hissettiği, derin ve belirsiz, acayip bir duyguydu. Juliette'in kendisini umursamazca karşılayışı fenasına gidiyordu. Bu kadında, dostluk duygusu kaprisler halinde devamlı değişiyordu; insana üç ay bayılır, boynuna sarılır, sırf onun için yaşıyormuş gibi görünür, sonra günün birinde, niçin olduğunu söylemeden onu tanımamazlıktan geliverirdi. Herhalde her şeyde olduğu gibi bunda da modaya, etrafındakilerin sevdikleri insanları sevme ihtiyacına uyuyordu. Bu ani sevgi değişiklikleri, ferah ve sakin dimağı hep ebediyet hülyaları kuran Hélène'in çok gücüne gidiyordu. Çok defa, Deberle'lerin evinden gayet mahzun, insanların sevgilerine güvenilmeyeceğini düşünerek, gerçekten ümitsiz çıktığı olmuştu. Fakat o gün, içinde bulunduğu buhran ortasında duyduğu acı daha şiddetliydi.

Juliette:

"Chavigny sahnesini geçiyoruz," dedi. "Bu sabah gelmeyecek... Madam de Léry'nin girişine bakalım... Sıra sizde Madam de Guiraud. Girin söze."

Sonra okudu:

"Bu keseyi ona gösterdiğimi bir düşünün..."

Madam de Guiraud ayağa kalkmıştı. Cırlak bir sesle konuşup delice bir eda takınarak başladı:

"Vay! Ne güzel şey. Göreyim, bakayım."

Uşak kapıyı açtığı zaman, Hélène bambaşka bir sahne hayal etmişti. Juliette'i sinirli, benzi sapsarı, randevuyu düşünerek ürperir, hem tereddütlü, hem istekli göreceğini sanıyordu; kendisini de aklını başına alması için ona yalvarır durumda görüyor, ta ki genç kadın hıçkırıklarla boğularak kolları arasına atılıncaya kadar ona yalvardığını hayal ediyordu. O zaman beraber ağlayacaklardı; Hélène oradan, Henri'yi artık kaybetmiş olduğunu, fakat onun mutluluğunu sağladığını düşünerek ayrılacaktı. Halbuki ne gezer! Hiçbir şey anlayamadığı bu prova ile karşılaşmıştı; Juliette'i muhakkak ki rahat uyumuş, sakin yüzlü, Madam Berthier'nin jestlerini tartışacak kadar aklı başında, öğleden sonra ne yapacağını zerre kadar aklına getirmez bir durumda bulmuştu. Bu kayıtsızlık, bu hafiflik, ihtirasla yanıp tutuşarak oraya gelen Hélène'i iliklerine kadar donduruyordu.

Bir şey söylemek istedi, öylesine sordu:

"Chavigny rolünü kim yapıyor?"

Juliette hayretle dönerek:

"Malignon," dedi. "Geçen sene, bütün kış Chavigny'yi oynadı... İşin kötüsü, provalar için onu yakalamaya imkân yok. Dinleyin, hanımlar, Chavigny'nin rolünü ben okuyacağım. Yoksa işin içinden katiyen çıkamayız."

Ondan sonra kendisi de oynadı, rolünün gereği, sesini düşünmeden kalınlaştırıp erkekçe edalar takınarak erkek rolü yaptı. Madam Berthier kırıtıyor, şişman Madam Guiraud şuh ve nükteli görünmek için uğraşıp duruyordu. Pierre ateşe odun atmak için içeri girdi; yan yan bakarak hanımları süzüyor, onları gülünç buluyordu.

Hélène, yüreği sıkılmasına rağmen kararlılığını elinden bırakmadan, Juliette'i bir kenara çekmeye çalıştı.

"Bir dakikacık," dedi, "bir şey söyleyeceğim."

"Aman, imkânı yok, şekerim... Görüyorsunuz ya, meşgulüm... Vaktiniz varsa yarın görüşelim."

Hélène sustu. Genç kadının kayıtsız edası onu çileden çıkarıyordu. Kendisi bir gün öncesinden beri böylesine şiddetli bir azap duyduğu halde, genç kadını bu kadar sakin görmek onu öfkelendiriyordu. Bir aralık, ayağa kalkıp işi oluruna bırakmayı düşündü. Bu kadını kurtarmaya kalkışmakla pek budalalık ediyordu; geceki kâbus, olduğu gibi baştan başlıyordu. Eli, cebindeki mektuba gitmiş, onu ateşler içinde yanarak kavramıştı. Mademki başkaları onu sevmiyorlar, onun gibi ıstırap çekmiyorlardı, o başkalarını ne diye sevecekti?

Juliette birdenbire:

"Ooo! Çok iyi!" diye haykırdı. Madam Berthier başını Madam de Guiraud'nun omzuna dayamış, hıçkıra hıçkıra:

"Onu sevdiğine eminim, eminim," diyordu.

Juliette:

"Müthiş alkışlanacaksınız," dedi. "Biraz ara verin, olmaz mı? 'Onu sevdiğine eminim, eminim' dedikten sonra başınızı biraz orada tutun. Çok mükemmel... Sıra sizde, Madam de Guiraud."

Şişman hanım:

"Hayır yavrum, bu olamaz; bu bir heves, bir fantezi..." dedi.

"Mükemmel! Fakat sahne uzun. Bir dakika dinlenelim, olmaz mı? Buradaki hareketi iyi düzenlememiz lazım."

Bunun üzerine, üçü birden, salonun nasıl düzenleneceğini konuştular. Soldaki yemek salonunun kapısı giriş çıkışlar için kullanılacaktı; sağa bir koltuk, uca bir kanepe koyacaklar, masayı şöminenin yanına iteceklerdi. Hélène ayağa kalkmış, bu tertibatı merak ediyormuş gibi onları takip ediyordu. Juliette'i konuşturma fikrinden vazgeçmişti; yalnız, son bir girişimde bulunmak, Juliette'in randevuya gitmesine engel olmak istiyordu.

"Madam de Chermette'in ziyaretine bugün mü gideceksiniz diye soracaktım."

"Evet, öğleden sonra."

"Öyleyse, müsaade ederseniz, gelip sizi alayım. Çünkü çoktandır bu hanıma söz verdim, ben de ziyaretine gidecektim."

Juliette bir an şaşaladı. Fakat kendini çabuk toparladı:

"Çok memnun olurdum tabii... Yalnız, şu var ki, bir sürü yer dolaşacağım, önce dükkânlara uğrayacağım, Madam de Chermette'in evine saat kaçta varırım bilmem."

Hélène:

"Zararı yok," dedi, "gezmiş olurum."

"Dinleyin, sizinle açık konuşabilirim... Israr etmeyin, rahatsız etmiş olursunuz... Gelecek pazartesi gideriz."

Bu sözleri, hiçbir heyecan göstermeden, o kadar açık açık, öyle sakin bir gülümsemeyle söylemişti ki Hélène şaşırdı, üzerine hiçbir söz söylemedi. Geridonu hemen o anda şöminenin yanına götürmek isteyen Juliette'e yardım etmek zorunda kaldı. Sonra yine geriye doğru çekildi, prova devam etti. Sahne bittikten sonra Madam de Guiraud, monoloğunda şiddetle şu iki cümleyi savurdu:

"Lakin erkek kalbi ne derin bir uçurum! Ah! Doğrusu, biz onlardan daha üstünüz."

Hélène şimdi ne yapacaktı? Bu sorunun kalbinde uyandırdığı karmaşanın içinde, aklına bulanık, haşin düşüncelerden başka bir şey gelmiyordu. Sanki bu dinginlik onu altüst eden heyecana karşı bir hakaretmiş gibi, Juliette'in o gururlu sakinliğinden öç almak için dayanılmaz bir ihtiyaç duyuyordu. O soğukkanlı kayıtsızlığını hep koruyabilecek mi bakalım diye onu mahvetmeyi tasarlıyordu. Sonra, nezaket ve kuruntu gösterdiği için kendisini hakir görüyordu. Henri'ye, şimdiye kadar belki yirmi defa, "Seni seviyorum, beni al, götür, gidelim buradan!" demiş olmalı, ürpermemeli, ilk randevusundan üç saat önce evinde komedi oynayan bu kadın gibi, yüzü pembe beyaz kalmalıydı. Şu dakikada bile kendisi ondan fazla korkuyordu; onu telaşa düşüren de buydu, bu salonun güleç sükûnu ortasında taşkınlık göstereceğini düşünmesi, birdenbire şiddetli sözlerle köpüreceğinden korkmasıydı. Acaba yüreksiz miydi?

Bir kapı açılmıştı, birdenbire Henri'nin sesini işitti:

"Rahatsız olmayın... Oturacak değilim, geçip gideceğim," diyordu.

Prova bitmek üzereydi. Hâlâ Chavigny'nin rolünü okumakta olan Juliette, Madam de Guiraud'nun elini yakalamıştı. İnanç dolu bir atılışla:

"Ernestine, size tapıyorum!" diye haykırdı.

Madam de Guiraud rolünü söyledi:

"Artık Madam de Blainville'i sevmiyor musunuz?"

Fakat Juliette, kocası orada durdukça devam etmek istemedi. Provayı erkeklerin görmesine lüzum yoktu. O zaman, Doktor, hanımlara karşı gayet iltifatlı davrandı, onları tebrik etti, çok alkışlanacaklarını söyledi. Ellerinde siyah eldivenler, tıraşlı yüzü ile gayet temiz pak, viziteden dönüyordu. İçeri girince, Hélène'i sadece hafif bir baş işaretiyle selamlamıştı. Kendisi, Comédie-Française'de*, Madam Léry rolünde, çok büyük bir aktrisi seyretmişti; Madam de Guiraud'ya sahne oyunlarını tarif ediyordu:

"Chavigny sizin ayaklarınıza kapandığı vakit, siz şömineye yaklaşacaksınız, keseyi ateşe atacaksınız. Soğukkanlılıkla, anlaşıldı mı? Öfkesiz, aşk gösterişi yapan bir kadın gibi..."

Juliette:

"Peki, peki" dedi. "Bizi yalnız bırak. Bunları hep biliyoruz."

Doktor nihayet çalışma odasının kapısını örtünce, aynı harekete devam etti:

"Ernestine, size tapıyorum!"

Henri salondan çıkmadan önce Hélène'i baş işaretiyle selamlamıştı. Hélène bir felaket bekleyerek, ses çıkarmadan durmuştu. Kocanın bu ani gelişi ona tehditlerle dolu gibi geliyordu. Fakat Henri oradan çekilince, nezaketi ve körlüğüyle ona gülünç göründü. Bu budalaca komedi ile o da meşgul oluyordu! Kendisini orada görünce gözleri bile parlamamıştı! O zaman, bütün evi, kendisine düşman ve soğuk buldu. Her şey yıkılıyordu, artık onu

* *Comédie-Française* (Fr.): Fransız Devlet Tiyatrosu. *-ed.*

tutan hiçbir şey yoktu, çünkü Juliette kadar Henri'den de nefret ediyordu. Cebindeki mektubu, kıvrılan parmakları arasına tekrar almıştı. Geveleyerek "hoşça kalın" dedi, eşyayı etrafında fırıl fırıl döndüren bir baş dönmesiyle çıktı, gitti; giderken, Madam de Guiraud'nun söylediği şu sözler, uğuldayan kulaklarında çınlıyordu:

"Elveda! Bugün belki bana kızacaksınız, fakat yarın bana karşı dostluk duyacaksınız; hem, inanın bana, bu geçici bir hevesten daha iyidir."

Hélène kapıyı kapayıp kendini sokakta bulunca, mektubu sert ve şuursuz bir hareketle çıkardı, posta kutusuna attı. Sonra birkaç saniye sersem sersem durdu, kapanan ince uzun, bakır kapağa baktı. Yavaş sesle:

"Oldu," dedi.

Duvarları pembe kreton kaplı iki oda, geniş koltuklar, koca karyola gözünün önüne geliyordu; orada Malignon'la Juliette vardı; birdenbire duvar yarılıyor, koca içeri giriyordu; ondan sonrasını bilmiyordu, gayet sakindi. Mektubu kutuya atarken kendisini bir gören oldu mu diye elinde olmaksızın bakındı. Sokak bomboştu. Köşeyi döndü, eve çıktı. Jeanne'ı kucaklayarak:

"Uslu uslu oturdun mu tatlım?" dedi.

Çocuk hep aynı koltukta oturuyordu; başını kaldırdı, somurtkan yüzüyle ona baktı. Cevap vermeden kollarını annesinin boynuna doladı, derin derin göğüs geçirerek onu öptü. Çok kederliydi.

Yemekte Rosalie şaştı:

"Madam, galiba çok dolaştınız!"

"Niçin sordun?" dedi Hélène.

"Öyle iştahla yemek yiyorsunuz ki. Çoktandır bu kadar istekli yediğiniz yoktu."

Doğruydu. Çok acıkmıştı; birdenbire ferahlamış, midesi kazınmıştı. Tarife sığmaz bir huzur, bir rahatlık duyuyordu. Son iki günkü sarsıntılardan sonra içinde birdenbire bir sessizlik olmuş,

vücudu dinlenmiş, banyodan çıkmış gibi yumuşamıştı. Bir yerinde bir ağırlık, onu ağırlaştıran belirsiz bir yük hissiyatı duyuyordu, o kadar.

Yatak odasına girdiği zaman gözleri doğru saate gitti, akreple yelkovan on ikiyi yirmi beş geceyi gösteriyordu. Juliette'in randevusu üçteydi. Daha iki buçuk saat vardı. Bu hesabı şuursuz bir şekilde yaptı. Hoş, acelesi yoktu, akreple yelkovan ilerliyordu; artık dünyada hiç kimse onları durdurma gücüne sahip değildi. Hélène olayları akışına bırakıyordu. Çoktan beri başlanmış bir çocuk beresi geridonun üzerinde sürünüp durmaktaydı. Onu aldı, pencerenin önünde dikmeye koyuldu. Oda büyük bir sessizlik içinde uyuyordu; Jeanne her zamanki yerine oturmuştu, fakat elleri yorgun, iki yanına salıverilmişti.

"Anne," dedi, "çalışamıyorum, hoşuma gitmiyor."

"Peki, tatlım, hiçbir şey yapma... Al, iğnelerime iplik geçir."

O zaman, çocuk sessiz sedasız, aheste hareketlerle, meşgul olmaya başladı. İpliklerin ucunu itinayla hep bir boyda kesiyor, iğnenin deliğini buluncaya kadar uzun uzadıya vakit geçiriyordu; sonra ucu ucuna yetiştirebiliyor, annesi de onun hazırladığı iplikleri birer birer kullanıp bitiriyordu.

Hélène:

"Görüyorsun ya," dedi, "iş daha çabuk yürüyor. Bu akşam, başladığım küçük berelerin altısı da bitmiş olacak."

Sonra saate bakmak için döndü. Biri on geçiyordu. Daha iki saate yakın vakit vardı. Şimdi Juliette giyinmeye başlamış olsa gerekti. Henri mektubu almıştı. Ooo! Muhakkak oraya giderdi. Tarif açıktı, yeri derhal bulacaktı. Fakat bu işler Hélène'e henüz çok uzak gibi geliyor, onu sabırsızlandırıyordu. Bir işçi kadının dikkatiyle, muntazam dikişlerle dikiyordu. Dakikalar birer birer geçti. Saat ikiyi çaldı.

Bir çıngırak sesi Hélène'i hayrete düşürdü. Sandalyesinde irkilen Jeanne:

"Kim acaba bu, annecik?" diye sordu.

Mösyö Rambaud içeri girince:

"Senmişsin!" dedi. "Niçin o kadar hızlı çalıyorsun? Beni korkuttun."

Adamcağız dondu kaldı. Gerçekten biraz sertçe çalmıştı. Çocuk:

"Bugün keyfim yok," diye devam etti. "Hastayım. Beni korkutmamak lazım."

Mösyö Rambaud meraklandı. Yavrucağın nesi vardı? Rosalie'nin tabiriyle, o gün çocuğun somurtkan günü olduğunu Hélène'in kendisine hafifçe işaret ettiğini görünce anladı, ancak ondan sonra içi rahat etti, oturdu. Gündüz geldiği pek seyrekti. Onun için, ziyaretinin sebebini derhal anlatmak istedi. Çok yaşlı olduğu için iş bulamayan, hemşehrilerinden bir ihtiyar işçi için gelmişti; zavallının karısı da kötürümdü, avuç içi kadar bir odada oturuyorlardı. Bu derece sefalet görülmüş şey değildi. Daha o sabah, onları görmek için yanlarına gitmişti. Oturdukları yer çatı arasında bir kovuktu, bir tane camı vardı, kırık pencerelerinden içeri yağmur giriyordu; yerde bir hasır duruyor, üstünde bir perde eskisine bürünmüş kadın yatıyordu; erkek aptallaşmış, yere çömelmiş oturuyor, canı bir süpürge vurmak bile istemiyordu.

Hélène üzüntüden gözleri yaşarmış:

"Vah! Zavallılar, zavallılar," diyordu.

Mösyö Rambaud'nun düşündüğü, ihtiyar işçi değildi. Onu yanına alır, nasıl olsa bir işle meşgul ederdi. Fakat kadını, kocasının bir saniye yalnız bırakmaya cesaret edemediği, çıkın bağlar gibi sarıp sarmalamak gereken o kötürüm kadını nerede oturtmalı, ne yapmalıydı?

"Siz aklıma geldiniz," diye devam etti. "Bu kadını derhal yoksullar evine yatırmak lazım... Dosdoğru Mösyö Deberle'e gideceksin, fakat düşündüm ki onu benden daha fazla siz tanırsınız, daha fazla tesiriniz olur... Eğer o lütfedip de meşgul olursa, bu iş yarın halledilir."

Jeanne, bir merhamet ürpertisi ile titreyerek, yüzü sapsarı, dinlemişti. Ellerini bitiştirdi, sızlandı:

"Oh! Anneciğim, ne olursun, kadıncağızı yatırın."

Üzüntüsü gitgide artan Hélène:

"Tabii canım!" dedi. "İmkân bulur bulmaz doktorla konuşacağım, yapılacak işlemlerle kendi meşgul olur... Bana bu insanların isimleriyle adreslerini verin, Mösyö Rambaud."

Mösyö Rambaud geridonun üzerinde bir not yazdı. Sonra kalktı:

"Saat ikiyi otuz beş geçiyor, belki doktoru evinde bulursunuz."

Hélène de ayağa kalkmıştı, bütün vücudunda bir irkilmeyle saate baktı. Gerçekten saat ikiyi otuz beş geçiyordu, akreple yelkovan ilerlemekteydi. Bir şeyler geveledi; doktorun, şimdi hastalarını ziyarete gitmiş olacağını söyledi. Gözleri saatten ayrılmıyordu.

Mösyö Rambaud, şapkası elinde, onu ayakta tutuyor, hikâyesini baştan anlatıyordu. O biçareler, sobalarına varıncaya kadar her şeyi satmışlardı; kışın başından beri, gece gündüz soğuktalardı. Aralık sonunda, dört gün bir şey yememişlerdi. Hélène acı bir feryat yükseltti. Saat üçe yirmi kalayı gösteriyordu. Mösyö Rambaud tam iki dakika daha kaldı, bir türlü gidemedi. Nihayet:

"Eh! Size güveniyorum," dedi.

Sonra eğildi, Jeanne'ı öptü.

"Güle güle, cicim," dedi.

"Güle güle... Merak etme, annem unutmaz, ben aklına getiririm."

Hélène, Mösyö Rambaud'yu geçirdikten sonra holden dönüp geldiği zaman, saat ikiyi kırk beş geçiyordu. Bir çeyrek saat sonra her şey bitmiş olacaktı. Hélène şöminenin önünde kımıldamadan duruyordu. Yaşanacak olan sahne birdenbire gözünün önüne geldi. Juliette oradayken Henri içeri giriyor, onu basıyordu. Hélène odayı biliyordu, en küçük ayrıntıyı bile korkunç bir açıklıkla seçiyordu. O zaman, hâlâ Mösyö Rambaud'nun anlattı-

ğı acıklı hikâyenin sarsıntısını gideremediği halde, vücudundan yüzüne doğru çıkan büyük bir ürperti duydu. İçinden bir feryat yükseliyordu. Bu yaptığı iş, yazdığı o mektup, o kalleşçe ihbar bir alçaklıktı. Bu, birdenbire kör edici bir aydınlık içinde böylece gözüktü gözüne. Gerçekten eşsiz bir alçaklık yapmıştı! Mektubu kutunun içine nasıl attığını hatırlıyordu; bir başka kimsenin kötü bir hareket yaptığını seyredip de karışmayı düşünmeyen bir insan gibi uyuşuk hareket etmişti. Bir rüyadan uyanıyor gibiydi. Ne olmuştu? Kendisi niçin orada duruyor, hep o kadran üzerindeki akreple yelkovana bakıyordu? İki dakika daha geçmişti.

Jeanne:

"Anne," dedi, "istersen bu akşam doktoru görmeye beraber gidelim... Gezmiş olurum. Bugün çok bunaldım."

Hélène işitmiyordu. On üç dakika daha vardı. Ne de olsa, bu kadar feci bir işin olup bitmesine göz yumamazdı. Bu karmakarışık uyanışın ortasında, bu işi önlemek için şiddetli bir istekten başka bir şey duymuyordu. Bunu yapmak lazımdı, yapmazsa ölürdü. Deli gibi odaya koştu.

Jeanne sevinçle:

"Hah! Beni de götürüyorsun!" diye haykırdı. "Doktoru hemen şimdi göreceğiz, değil mi annecik?"

Hélène eğilip karyolanın altına bakıyor, potinlerini arıyor:

"Hayır, hayır," diye cevap veriyordu. Potinleri bulamadı; ayağındaki açık ev ayakkabılarıyla pekâlâ çıkabileceğini düşünerek, son derece umursamazca bir hareket yaptı. Şimdi atkısını bulmak için aynalı dolabı altüst ediyordu. Jeanne, gayet sokulgan, yaklaşmıştı:

"Peki, doktorun evine gitmiyor musun, annecik?"

"Hayır."

"Ne olur, gitmesen de beni beraberinde götür... Ah! Beni de götür, ne sevineceğim bilsen!"

Hélène nihayet atkısını bulmuş, omuzlarına atıyordu. Aman tanrım! Ancak on iki dakika vakit kalmıştı, ucu ucuna yetişecek,

oraya gidecek, ne olursa olsun bir şeyler yapacaktı. Ne yapacağını yolda düşünürdü.

Jeanne gittikçe daha yavaş ve dokunaklı bir sesle:

"Annecik, beni de götür," deyip duruyordu.

Hélène:

"Seni götüremem," dedi. "Çocukların gidemeyeceği bir yere gidiyorum... Şapkamı ver bana."

Jeanne'ın yüzü sararmıştı. Gözleri kara bir renk aldı, sesi sertleşti. Sordu:

"Nereye gidiyorsun?"

Annesi, şapkasının kurdelelerini bağlamakla meşgul, cevap vermedi. Çocuk devam ediyordu:

"Artık hep bensiz sokağa çıkıyorsun... Dün çıktın, bugün çıktın, işte yine gidiyorsun. Ben çok üzülüyorum, burada yapayalnız korkuyorum... Beni bırakırsan ölürüm... İşitiyor musun, ölürüm, anne..."

Sonra bir keder ve öfke nöbetiyle hıçkırmaya başladı, Hélène'in eteğine yapıştı.

Hélène:

"Dur canım, bırak beni, aklını başına topla, döneceğim," diyordu.

Çocuk kekelercesine:

"Hayır, olmaz... Hayır, olmaz..." diyordu. "Yaa! Sen artık beni sevmiyorsun, sevsen götürürsün... Ah! Anlıyorum ben, başkalarını daha çok seviyorsun... Beni de götür, beni de götür, yoksa buraya yere yatarım, beni yerde bulursun..."

Ufacık kollarıyla annesinin bacaklarına sarılıyor, yüzünü giysinin kıvrımlarına sürerek ağlıyor, ona asılıyor, yürümesine engel olmak için bütün ağırlığını veriyordu. Yelkovan ilerliyordu, saat üçe on vardı.

O zaman, Hélène katiyen vaktinde yetişemeyeceğini düşündü; beyni döndü, Jeanne'ı şiddetle iterek haykırdı:

"Ne çekilmez çocuk! Düpedüz zorbalık bu! Eğer ağlarsan, elimden çekeceğin var!"

Çıktı, kapıyı hızla kapattı. Jeanne sendeleyerek pencereye kadar gerilemiş, gözyaşları bu sert hareket karşısında dinmiş, çocuk kaskatı kesilmiş, benzi kül gibi olmuştu. Kollarını kapıya doğru uzattı, iki defa "Anne! Anne!" diye haykırdı. Sonra iskemlesine yığıldı; gözleri büyümüş bir halde, yüzü, annesinin kendisini aldattığı düşüncesiyle kıskançlıktan altüst, orada kaldı.

Hélène sokağa çıkınca adımlarını hızlandırmıştı. Yağmur dinmişti; yalnız, oluklardan dökülen iri damlalar omuzlarını ıslatıyordu. Dışarı çıktıktan sonra düşünüp bir plan tasarlamayı kurmuştu. Fakat oraya varmaktan başka bir şey istediği yoktu. Eaux Geçidi'ne dalınca, bir saniye durakladı. Merdiveni sel götürüyordu, Raynouard Sokağı'nın dereleri taşmış, oraya dökülmüştü. Sıkışık duvarların arasında, basamaklar boyunca köpüklü sular fışkırıyor, kaldırım taşlarının tepeleri sağanakla yıkanmış, pırıldıyordu. Külrengi gökten donuk bir ışık dökülmekte, ağaçların kara dalları arasından geçidi ağartmaktaydı. Hélène eteğini yarım yamalak kaldırdı, aşağı indi. Su topuklarına kadar çıkıyordu, açık ayakkabıları az daha su birikintileri arasında kalacaktı; etrafında, yokuş boyunca, ormanlarda otların altında akan ufak derelerin şırıltısına benzer ince bir fısıltı işitiyordu.

Birdenbire kendini merdivende, kapının önünde buldu. Orada, soluk soluğa, azap içinde durdu. Sonra hatırladı, mutfak kapısını çalmayı daha doğru buldu.

Fétu Ana:

"O da ne, siz misiniz?!" dedi.

Sesi, o ağlamaklı ses değildi. Ufacık gözleri pırıldıyor, yüzünün binbir kırışığı arasında yaşlı bir dalkavuğun gülüşü fıkırdıyordu. Artık çekinmiyordu, Hélène'in kesik kesik söylediği sözleri dinleyerek, onun ellerini okşadı. Hélène ona yirmi frank verdi.

Fétu Ana alışkanlıkla:

"Tanrı sizden razı olsun!" diye mırıldandı. "Ne isterseniz yapın, yavrum."

IV

MALIGNON, bir koltuğa gömülmüş, alev alev yanan büyük ateşin karşısında bacaklarını uzatmış, rahat rahat bekliyordu. Pencerelerin perdelerini örtmek ve mumları yakmak inceliğini göstermişti. Kendi bulunduğu ilk oda, küçük bir avizeyle ve iki tane kollu şamdanla iyice aydınlıktı. Yatak odasında ise, tersine, karanlık vardı; yalnız, kristal tavan lambası, orayı iyice loşlaşmış bir alacakaranlıkta bırakıyordu. Malignon saatine baktı.

"Vay canına!" diye söylendi. "Beni bugün de mi bekletecek?"

Hafifçe esnedi. Bir saatten beri bekliyor, bu bekleyiş hiç de hoşuna gitmiyordu. Kalktı, hazırlıklara bir göz attı. Koltukların duruşunu beğenmedi, şöminenin önüne bir kanepe sürdü. Mumlar kreton perdelerin üzerinde pembe akisler bırakarak yanıyor, oda, sessiz, havasız, ısınıyordu; dışarıda ise ani savruntularla rüzgâr esmekteydi. Arkasından, yatak odasını son bir kere daha dolaştı. Orada, gururunun okşandığını hissetti. Burası, şehvetli bir loşluğa gömülü karyolası, bir aşk yuvasını anımsatan kapitone örtüleriyle ona çok kibar, tam manasıyla şık görünüyordu.

Yastıkların dantellerini düzelttiği sırada, kapı hızlı hızlı üç defa çalındı. Bu, kararlaştırılan işaretti.

Malignon zafer kazanmış gibi bir edayla:

"Hele şükür," dedi yüksek sesle.

Sonra koştu, açtı. Juliette, yüzü tülle örtülü, bir kürk mantoya sımsıkı sarınmış, içeri girdi. Malignon kapıyı yavaşça örterken, o, dilini tutan heyecanı belli etmeden, kısa bir süre hareketsiz durdu. Fakat genç adam onun elini tutmaya vakit bulamadan, Juliette yüzündeki tülü kaldırdı, solgunca, gayet sakin, gülümseyen yüzünü gösterdi.

"Ay! Işık yakmışsınız," diye haykırdı. "Gün ortası mum yakmaktan hiç hoşlanmazsınız sanıyordum."

Onu kafasında önceden kurduğu ihtiraslı bir hareketle kolları arasında sıkmaya hazırlanan Malignon bozuldu, gündüz ışığının

o gün çok çirkin olduğunu, pencerelerinin boş arsalara baktığını söyledi. Hem, geceye bayılırdı.

Juliette takıldı:

"Sizin ne düşündüğünüz hiç belli olmuyor ki. Geçen ilkbaharda verdiğim çocuk balosunda bana etmediğiniz kalmadı. Yok, mezarda oturuyormuşuz; yok, insan kendisini ölünün yanına girdi zannediyormuş. Her neyse, zevkleriniz değişmiş diyelim."

Juliette, sesini bir parça kalınlaştıran bir kendine güven taklidi yaparak, misafirliğe gelmiş gibi davranıyordu. Heyecanının biricik belirtisi buydu. Ara sıra, boğazı sıkılıyormuş gibi çenesinde hafif bir çekilme oluyordu. Fakat gözleri parlıyor, ihtiyatsızlığının keskin zevkini tadıyordu. Bu onun için bir değişiklik oluyor, bir âşığı bulunan Madam de Chermette'i düşünüyordu. Hiç de fena bir şey değildi hani!

"Bakalım eviniz nasıl döşenmiş..." dedi.

Sonra odayı gezdi. Malignon onun peşi sıra dolaşıyor, girer girmez öpmek lazımdı, diye düşünüyordu. Şimdi artık buna imkân yoktu, beklemesi gerekiyordu. Juliette eşyalara bakıyor, duvarları inceliyor, başını kaldırıyor, geri geri gidiyor, bir yandan da konuşuyordu:

"Kretonunuzu hiç beğenmedim. Çok bayağı şey! Bu mendebur pembeyi nereden buldunuz? Ay! Şu sandalye cici bir şey olacakmış, eğer tahtası bu kadar yaldızlı olmasaymış! Üstelik bir tek tablo yok, bir tek biblo yok; yalnız, bir avizenizle kollu şamdanlarınız var, onlarda da stil aramayın. Ee, azizim, benim Japon evimle alay etmeye devam edin siz!"

Gülüyor, öteden beri kin beslediği Malignon'un eski sataşmalarının öcünü alıyordu.

"Güzel zevkiniz var doğrusu! Ama bilmiyorsunuz ki benim şebeğim sizin bütün mobilyanızdan daha güzeldir! Bir tuhafiyeci çırağı bile şu pembe rengi beğenmez. Çamaşırcınızı baştan çıkarmayı mı tasarladınızdı yoksa?"

Çok bozulan Malignon cevap vermiyordu. Onu yatak odasına götürmeye uğraşıyordu. Juliette kapının eşiğinde durdu, bu kadar karanlık yerlere girmek âdeti olmadığını söyledi. Hoş, yeteri kadar görünüyordu, yatak odasının da salondan kalır yeri yoktu. Bütün bu eşya, Saint-Antoine mahallesi malıydı. Hele tavan lambası pek tuhafına gitti. İnsafsız davrandı, ikide bir bu işporta malı kandili diline doluyor, onu ödünç eşya kullanan küçük işçi kızlar için ideal eşya diye tarif ediyordu. Yedi frank elli santim verdiniz miydi, her dükkânda buna benzer tavan lambaları bulunurdu.

Malignon sabrı tükenerek nihayet:

"Doksan franga aldım," diye haykırdı.

O zaman, Juliette, onu öfkelendirdiğine pek memnun olmuş göründü. Malignon sakinleşmişti. Sinsi sinsi sordu:

"Mantonuzu çıkarmıyor musunuz?"

Juliette:

"Çıkaracağım," dedi. "Eviniz öyle sıcak ki!"

Hatta şapkasını bile çıkardı; Malignon şapkayı kürkle beraber götürdü, karyolanın üstüne koydu. Dönüp geldiği zaman, Juliette'i ateşin karşısına oturmuş, hâlâ etrafına bakınır buldu. Genç kadın tekrar ciddileşmiş, biraz yumuşamaya razı olmuştu:

"Eşyanız çok çirkin, ama yeriniz pek de fena değil. Bu iki oda çok güzel olabilirdi."

Umursamazca omuz silken Malignon'un ağzından şu söz kaçtı:

"Adam sen de! Kullanacağım iş için fazla bile!"

Bu aptalca lafa derhal pişman oldu. Bundan daha kaba, daha beceriksizce davranılamazdı. Juliette, boğazı yeniden ıstırapla kısılarak, başını eğmişti. Bir an, oraya niçin geldiğini unutmuş bulunuyordu. Malignon, hiç değilse, sebep olduğu şaşkınlıktan faydalanmak istedi. Ona doğru eğildi:

"Juliette," dedi.

Genç kadın, Malignon'u bir el işaretiyle yerine oturttu. Malignon, Trouville'de, deniz banyolarında, denizin manzarası

karşısında can sıkıntısına yakalandığı için âşık olma sevdasına düşmüştü. İkisi, üç seneden beri, kavga dövüş, teklifsizlik içinde yaşıyorlardı. Bir akşam Juliette'in elini tutmuştu. Genç kadın kızmadı, önce alay etti. Sonra kafası boş, kalbi serbest olduğu için, kendisinin de onu sevdiğini zannetti. O güne kadar, çevresindeki ahbapları ne yapıyorsa, o da aşağı yukarı onların hepsini yapmıştı, fakat bir ihtirası noksandı, başkaları gibi olma ihtiyacı ve merakı onu harekete getirdi. Eğer genç adam başlangıçta zorlasaydı, Juliette mutlaka yenilecekti. Fakat o ukalalık etmiş, onu zekâsıyla yenmek istemiş, genç kadına, oynadığı şuhluk oyununa alışacak zaman bırakmıştı. Onun için, bir gece, opera sevdalıları gibi birlikte denizi seyrettikleri sırada, Malignon ilk defa olarak onu zorlayınca Juliette şaşırmış, hoşuna giden bu roman macerasını bozduğu için öfkelenmiş, Malignon'u kovmuştu. Malignon, Paris'te daha ustaca davranmayı aklına koymuştu. Bıktırıcı bir kış mevsiminin sonunda, ziyafetler, balolar, ilk temsiller, bilinen bütün bu eğlenceler tekdüzelikleriyle Juliette'in canını sıkmaya başladığı zaman, bir bezginlik devresinde genç kadına tekrar musallat olmuştu. Meçhul bir mahallede, mahsus döşenmiş bir daire, böyle bir randevudaki esrar, bu işte duyduğu şüphe kokusu Juliette'in zihnini çelmişti. Bunlar ona değişik geliyordu, insan her şeyi öğrenmeliydi. Yüreğinde öyle bir sakinlik vardı ki, Malignon'un evindeyken, hayır işleri için bağış tablo istemeye gittiği ressam atölyelerindeymiş gibi heyecansızdı.

Genç adam, yumuşak ses perdeleri araştırarak:

"Juliette, Juliette," deyip duruyordu.

Juliette sadece:

"Haydi bakayım, uslu durun," dedi.

Şöminenin üzerinde duran Çin yelpazesini aldı, kendi salonundaymış gibi gayet sakin devam etti:

"Biliyorsunuz, bu sabah prova yaptık... Korkarım, Madam Berthier'yi seçmekle hata ettim. Mıymıntı, tahammül edilmez bir Mathilde rolü yapıyor. Kesesiyle konuşurken, 'Zavallı yavru,

biraz önce seni öpüyordum...' dediği o çok güzel monolog var ya, işte onu bir nutuk ezberlemiş mektepli kız gibi okuyor... Pek endişeliyim."

Malignon sandalyesini yaklaştırdı, Juliette'in elini tuttu.

"Peki, Madam Guiraud?" diye sordu.

"Ooo! O mükemmel! Öyle kusursuz bir Madam de Lery buldum ki, dokunaklı, cerbezeli..."

Elini ona bıraktı. Malignon ikide bir bu eli öptüğü halde, o, farkına varmamış gibi görünüyordu.

"Ama asıl fenası şu ki, siz gelmiyorsunuz," diyordu. "Bir kere, orada bulunsanız, Madam Berthier'yi uyarırdınız; sonra siz hiç gelmeyecek olursanız, iyi bir bütün elde etmemize imkân kalmaz."

Malignon bir kolunu onun beline dolamayı başarmıştı.

"Ben rolümü ezberledikten sonra..." diye mırıldandı.

"Evet, güzel, ama mizanseni de yoluna koymak lazım... Üç dört sabahınızı bize ayırmamanız hiç de doğru bir iş değil."

Devam edemedi, Malignon boynuna bir sürü öpücükler konduruyordu. O zaman Juliette, genç adamın kolları arasında bulunduğunu fark etmek zorunda kaldı, elinde tuttuğu Çin yelpazesiyle hafifçe tokatlayarak onu itti. Herhalde daha ileri gitmesine meydan vermemeyi aklına koymuştu. Beyaz yüzü ateşin kızgın akisleriyle kızarıyor, dudakları, hislerine şaşan, meraklı bir kadın gibi büzülüyordu. Gerçekten, bu iş bundan ibaret miydi? Sonuna kadar bir tecrübe etmeliydi, ama içine korku giriyordu.

Zoraki bir gülümsemeyle:

"Bırakın beni," diye kekeledi, "yine öfkeleneceğim..."

Fakat Malignon onu tesiri altına aldığını sandı. Gayet soğukkanlılıkla, "Eğer buradan girdiği gibi çıkmasına meydan verirsem, elden kaçırdım demektir," diye düşünüyordu. Sözler fayda etmiyordu, Juliette'in ellerini tekrar yakaladı, omuzlara doğru yükselmek istedi. Genç kadın bir an kendini bırakır gibi oldu. Gözlerini kapasa yeterdi, öğrenmiş olacaktı. Bu isteği duyuyor, aşikâr biçimde içinden bunu geçiriyordu. Fakat birisi olmaz diye

bağırıyormuş gibi geldi. Kendi sorusuna daha cevap vermeden bağıran kendisiydi. Yine:

"Olmaz, olmaz," dedi. "Bırakın beni, canımı acıtıyorsunuz... İstemiyorum, istemiyorum."

Malignon hiçbir şey söylemeden onu yatak odasına doğru götürünce, Juliette şiddetle silkinip sıyrıldı. İsteklerinin dışında, garip hareketlere kalkışıyordu; hem kendisine karşı hem ona karşı öfkeliydi. Ne yapacağını bilmez bir halde, dudaklarından kesik kesik sözler fırlıyordu. Yoo! Ona duyduğu güvene çok kötü karşılık veriyordu. Bu kabalığı göstermekten ne ummaktaydı? Hatta Malignon'a "Alçak!" dedi. Ömrü oldukça, bir daha yüzünü görmeyecekti. Fakat Malignon, kendi kendini avutması için genç kadını söylenmekte serbest bırakıyor, kötü, aptal bir gülüşle peşinden gidiyordu. Sonunda Juliette kekelemeye başladı, bir koltuğun arkasına sığındı; birdenbire kendini bırakmış, Malignon yakalamak için daha ellerini uzatmadan, onun elinde olduğunu anlamıştı. Bu, hayatının en kötü dakikalarından biri oldu.

Orada karşı karşıya, yüzleri değişik, utançlı ve öfkeli dururlarken bir gürültü oldu. Önce ne olduğunu anlamadılar. Bir kapı açılmıştı, odaya doğru ayak sesleri geliyor, birisi onlara şöyle haykırıyordu:

"Kaçın, kaçın! Yakalanacaksınız."

Bu Hélène'di. İkisi de hayretler içinde ona bakıyordu. Şaşkınlıkları o kadar büyüktü ki durumlarının uygunsuzluğunu unutmuşlardı. Juliette sıkılganlık belirten hiçbir hareket yapmadı. Hélène hâlâ:

"Kaçın," diyordu. "Yoksa kocanız iki dakika sonra burada olacak."

Genç kadın:

"Kocam, kocam..." diye kekeliyordu. "Neden o? Ne münasebetle?"

Aptallaşmıştı. Kafasının içi karmakarışık oluyordu. Hélène'in orada bulunuşuna ve kendisine kocasından bahsedişine inanamıyordu. Fakat Hélène öfkeli bir hareket yaptı:

"Ooof! Size açıklama yapacak vaktim yok... Gelecek işte. Haberiniz olsun. Çabuk gidin, ikiniz de gidin."

O zaman, Juliette görülmedik bir heyecana kapıldı. Aklı başından gitmiş, birbirini tutmaz sözlerle odadan odaya koşuyordu:

"Aman tanrım! Aman tanrım! Teşekkür ederim. Mantom nerede? Bu kapkaranlık oda ne aptalca şey! Mantomu verin bana, bir mum getirin de mantomu bulayım... Şekerim, size teşekkür edemediğim için kusura bakmayın... Mantomun kollarını bulamıyorum, hayır, bulamıyorum, aklım kalmadı..."

Korkudan eli ayağı tutmuyordu. Hélène yardım edip mantosunu giydirmeye mecbur oldu. Şapkasını ters giydi, kurdelelerini bile bağlamadı. Asıl kötüsü, karyolanın altına düşen tülünü aramak için koca bir dakika kaybettiler. Juliette kekeliyor, titrek ve telaşlı elleriyle üstünü başını yokluyor, kendini ele verecek bir şey unutup unutmadığına bakıyordu.

"Ne ders! Ne ders! Yooo! Bu sondur artık!"

Malignon sapsarı kesilmiş, yüzü aptal bir ifade almıştı. Kendisinden nefret edildiğini ve gülünç olduğunu hissederek ayakta dikiliyordu. Açıkça düşünebildiği biricik şey, besbelli talihsiz olduğuydu. Dudaklarının ucuna şu biçare soru geldi yalnızca:

"Şu halde benim de gitmem lazım mıdır dersiniz?"

Cevap veren olmayınca, soğukkanlı gözükmek için bir yandan konuşmasına devam etti, bir yandan da bastonunu aldı. Bol bol vaktimiz var, diyordu. Bir başka merdiven daha vardı, artık kullanılmayan küçük servis merdiveniydi bu, ama yine de inilebiliyordu. Madam Deberle'in arabası kapının önünde beklemişti zaten, ikisini de rıhtımlardan geçerek götürebilirdi.

"Kendinize gelin canım," deyip duruyordu. "İş pekâlâ yoluna giriyor işte... Buyurun, şu taraftan."

Kapıyı açmıştı; bütün pisliğiyle olduğu gibi bırakılmış, karanlık ve harap o iç içe üç küçük oda gözüktü. Yüzlerine nemli bir hava üfürüldü. Juliette, bu pis yere girmeden önce son bir isyanla, yüksek sesle söylendi:

"Nasıl oldu da buraya geldim! Ne iğrenç şey! Bu yaptığım işi hiç affetmeyeceğim."

Hélène onun kadar endişeli:

"Çabuk olun," diyordu.

Juliette'i itti. O zaman, genç kadın ağlayarak onun boynuna sarıldı. Bu bir sinir buhranıydı. Ruhunu bir utanç hissi sarmıştı; mümkün olsa, kendini savunmak, onu nasıl olup da bu adamın evinde bulduğunu anlatmak istiyordu. İçgüdüsel bir hareketle, sanki dereden geçecekmiş gibi, eteklerini kaldırdı. Öne düşen Malignon, servis merdivenini tıkayan duvar dökümtülerini ayakkabısının ucuyla itiyordu. Kapılar tekrar kapandı.

Hélène küçük salonun ortasında ayakta kalmıştı. Dinliyordu. Etrafında bir sessizlik, yalnızca kor haline gelmiş kütüklerin çıtırtıları ile bozulan, sıcak ve havasız, büyük bir sessizlik olmuştu. Kulakları çınlıyor, hiçbir şey işitmiyordu. Fakat ona bitmeyecekmiş gibi görünen bir zamandan sonra birdenbire bir araba gürültüsü oldu. Juliette'in arabası hareket etmişti. O zaman, Hélène göğüs geçirdi, kendi kendine, sessiz bir el işaretiyle şükretti. Alçakça hareket etmediği, ebediyen vicdan azabı çekmeyeceği düşüncesi, onu belli belirsiz bir minnetle dolu, çok tatlı bir duygu içinde bırakıyordu. Ferahlamıştı, gevşemişti, fakat içinden çıktığı feci buhrandan sonra birdenbire öyle halsiz kalmıştı ki kendisinde oradan uzaklaşacak kadar takat bulamıyordu. Aslında Henri'nin geleceğini, orada birini bulması gerektiğini düşünmekteydi. Kapı vuruldu, Hélène hemen açtı.

Önce büyük bir sürpriz oldu. Henri, aldığı imzasız mektupla zihni meşgul, yüzü endişeyle sararmış içeri giriyordu. Fakat Hélène'i görünce ağzından bir çığlık fırladı:

"Siz misiniz? Tanrım! Siz mi yazdınız?"

Bu çığlıkta sevinçten ziyade hayret vardı. Henri bu kadar cüretle verilen bu randevuyu hiç beklemiyordu. Sonra bu ücra yerin şehvetli gizliliği içinde, bu hiç beklenmedik lütuf onun bütün erkek arzularını uyandırdı.

"Beni seviyorsunuz, beni seviyorsunuz," diye kekeledi. "Nihayet karşımdasınız, hiç anlamamıştım!"

Kollarını açtı. Onu kucaklamak istiyordu. Hélène onu gülümseyerek karşılamıştı. Şimdi sapsarı kesilmiş, geri geri gidiyordu. Şüphesiz, onu bekliyordu, bir süre konuşacaklarını, bir hikâye uydurabileceğini düşünmüştü. Oysa şimdi durumu birdenbire görüyordu. Henri bunu bir randevu sanmıştı. Hélène bunu hiçbir zaman istememişti. İsyan ediyordu:

"Henri, rica ederim... Bırakın beni..."

Fakat o, genç kadının bileklerini yakalamıştı; onu bir buseyle derhal yenmek istercesine, yavaş yavaş kendine çekiyordu. Aylarca içinde büyüyen, sonra samimiyetleri bozulunca uyuşup kalan aşk, Hélène'i unutmaya başlamış olduğu için daha şiddetle patlak veriyordu. Kalbindeki bütün kan yanaklarını kaplamıştı; Hélène, Henri'nin ateşli yüzünü görüyor, o yüzü tanıyor, korkuyor, çırpınıyordu. Daha önce de iki defa Henri ona böyle deli gözlerle bakmıştı.

"Bırakın, beni korkutuyorsunuz... Yemin ederim ki aldanıyorsunuz," dedi.

O zaman, Henri yine şaşmış göründü.

"Mektubu bana yazan sizsiniz, değil mi?" diye sordu.

Hélène bir saniye kararsız kaldı. Ne demeli, ne cevap vermeliydi? Nihayet:

"Evet," dedi.

Juliette'i kurtardıktan sonra ele veremezdi ya. Bir uçuruma doğru kayıyor gibiydi. Henri şimdi iki odayı inceliyor, ışık tertibatına, odaların süsüne şaşıyordu.

"Burası sizin mi?" diye sorma cesaretini gösterdi.

Hélène susunca:

"Mektubunuz beni çok üzdü," dedi. "Hélène, benden bir şey gizliyorsunuz. Tanrı aşkına kesin konuşun."

Hélène dinlemiyor, Henri'nin randevu verdiğini sanmakta haklı olduğunu düşünüyordu. Başka türlü orada ne işi vardı? Onu

ne için beklemiş olabilirdi? Uyduracak hiçbir masal bulamıyordu. Hatta ona bu randevuyu vermediğine bile artık emin değildi. Vücudunu kavrayan bir şey vardı. Hélène o kavrayışın içinde ağır ağır kayboluyordu.

Henri onu daha fazla sıkıştırıyordu. Gerçeği ağzından çekip almak için ta yakından, dudakları dudaklarına değecek kadar yakından soru soruyordu:

"Beni mi bekliyordunuz, beni mi bekliyordunuz?"

O zaman, Hélène takati kesilerek kendini bıraktı, vücudunu gevşeten o uyuşukluğa ve dinginliğe tekrar gömüldü; o ne derse onu söylemeye, o ne isterse onu istemeye razı oldu.

"Sizi bekliyordum, Henri" dedi.

Dudakları birbirine daha da yaklaşıyordu.

"Peki ama o mektup nedir? Gelince burada sizi buldum... Neredeyiz peki?"

"Bir şey sormayın, öğrenmeye hiçbir zaman kalkışmayın... Bana yemin edeceksiniz. Benim işte, yanınızdayım, görüyorsunuz. Başka ne istersiniz?"

"Beni seviyor musunuz?"

"Evet, seviyorum."

"Benim misiniz, Hélène tamamen benim misiniz?"

"Evet, tamamen."

Dudak dudağa öpüştüler. Hélène her şeyi unutmuş, üstün bir kuvvete boyun eğiyordu. Bu ona şimdi doğal ve gerekli görünmekteydi, içinde bir huzur peyda olmuştu. Yalnız, gençlik izlenimleri ve hatıraları aklına geliyordu. Genç kızken, Petites-Maries Sokağı'nda, buna benzer bir kış günü havasız bir odada, ütü yapmak için yakılan büyük bir kömür ateşinin karşısında ölmesine ramak kalmıştı. Yazın, başka bir gün, penceresi açıktı, karanlık sokakta yolunu şaşıran bir ispinoz kanat vurup içeri girmiş, odasında fırıl fırıl dönmüştü. Acaba niçin ölümünü düşünüyordu, o kuşun uçuşu niçin gözünün önüne geliyordu? Bütün varlığı zevkli bir eriyişle yok olurken, Hélène kendisini hüzünlü ve çocukça şeylerle dolu hissediyordu.

Henri:

"Ama sen ıslanmışsın," dedi. "Yaya mı geldin?"

Onunla senli benli konuşmak için sesini alçaltıyor, işitirlermiş gibi kulağına söylüyordu. Şimdi Hélène kendini bıraktığı halde, Henri arzuları karşısında titreyerek, onu ateşli ve çekingen bir okşayışla sarıyor, daha ileri gitmiyor, vakti uzatıyordu. Hélène'in sağlığı konusunda dostça bir kaygı sarmıştı içini, onun en mahrem ve ufak işleriyle meşgul olmak ihtiyacındaydı.

"Ayakların sırılsıklam olmuş, hasta olaçaksın," diyordu. "Allah allah! Böyle ayakkabılarla sokak sokak dolaşmak akıl kârı mı?"

Hélène'i ateşin karşısına oturtmuştu. Hélène sakınmadan gülümsüyor, ayakkabılarını çıkarsın diye ayaklarını uzatıyordu. Açık ev ayakkabıları Eaux Geçidi'ndeki su birikintilerinde patlamış, sünger gibi ağırlaşmıştı. Henri onları çıkardı, şöminenin iki yanına yerleştirdi. Çoraplar da nemliydi, bileklerine kadar çamur lekesi olmuştu. O zaman Henri, haşinliği sevgi dolu olan öfkeli bir hareketle ve Hélène utanmayı akıl bile etmeden bu çoraplari çıkardı.

"İşte insan böyle nezle olur. Isın," dedi.

Aynı zamanda bir tabure uzatmıştı. Kar gibi beyaz iki ayak, alevin karşısında pembe bir akis ile aydınlanıyordu. Sıcak biraz bunaltıcıydı. Dipte yatak odası, koca karyolasıyla uykudaydı; kandil sönmüştü, kapı perdelerinden birinin bağı çözülmüş, kapının yarısını örtüyordu. Küçük salonda, çok yüksek alevlerle yanan mumlar oraya bir gece sonunun sıcak kokusunu doldurmuştu. Zaman zaman, dışarıdan bir sağanak şarıltısı, derin sessizliğin ortasında boğuk bir uğultu geliyordu.

Hélène fazla sıcağa rağmen ürpererek:

"Sahi," dedi, "üşüyorum."

Kar gibi beyaz ayakları donmuştu. O zaman, Henri onları avuçları içine almakta ısrar etti. Elleri ateş gibi yanıyordu, ayaklarını derhal ısıtırdı.

"Sıcağı duyuyor musun?" diye soruyordu. "Ayakların öyle küçük ki olduğu gibi kavrayabiliyorum."

Ayaklarını ateşli parmaklarıyla sıkıyordu. Yalnız, bu ayakların pembe uçları meydanda kalıyordu. Hélène tabanlarını yukarı kaldırıyor, bileklerinin hafifçe sürtünüşü işitiliyordu. Henri ellerini açtı, baş parmakları biraz ayrıkça duran o çok zarif, çok narin ayaklara bir iki saniye baktı, dayanamadı öptü. Sonra Hélène ürperince:

"Yok, yok, ısın..." dedi. "Isın da sonra."

İkisi de zaman ve mekân mefhumunu unutmuşlardı. Uzun bir kış gecesi çok geç vakte kadar oturmuşlar gibi bir hissiyat içindeydiler. Odanın uykulu sıcaklığı ortasında tükenmekte olan bu mumlar, onlara saatlerce uyumadan oturdukları zannını veriyordu. Fakat nerede bulunduklarını bilmiyorlardı. Etraflarında bir çöl uzanıp gidiyordu; hiçbir gürültü, hiçbir insan sesi yoktu. Üzerinde fırtına esen karanlık bir denizde gibilerdi. Dünyanın dışında, karalardan bin fersah uzaktaydılar. Onları insanlara ve eşyaya bağlayan bağları unutuşları o kadar mutlak bir unutuştu ki hemen o anda, orada doğmuşlar, biraz sonra kendilerini birbirlerinin kolları arasında buldukları zaman orada öleceklermiş gibi hissediyorlardı.

Hatta konuşacak söz bulamıyorlardı. Kelimeler artık duygularını anlatamıyordu. Belki de başka bir yerde tanışmışlardı, fakat o eski karşılaşmanın değeri yoktu. Yalnız o dakika vardı ve o dakikayı uzun uzun yaşıyorlar, aşklarından bahsetmiyorlardı, on sene evlilikten sonra birbirlerine alışmış gibiydiler.

"Isındın mı?"

"Evet, evet, teşekkür ederim." Hélène endişeyle eğildi.

"Ayakkabılarım katiyen kurumayacak," diye sızlandı.

Henri ayakkabıları aldı, şöminenin ızgaralarına dayadı, çok alçak bir sesle:

"Bu şekilde kurur, emin ol," dedi.

Döndü, ayaklarını tekrar öptü, beline doğru çıktı. Ocağın içini dolduran kor ikisini de kavuruyordu. Hélène yine rasgele,

istekle dolaşan bu araştırıcı eller karşısında hiç isyan etmedi. Etrafındaki her şeyi, kendinin bile ne olduğunu unutmuş, yalnız gençlik hatırasını hâlâ aklında tutuyor, burası kadar sıcak olan odayı, içinde ütüler duran büyük ocağı, o ocağa doğru eğildiğini görüyordu; tıpkı buna benzer bir bitkinlik duyduğunu, şimdikinin ondan daha zevkli olmadığını, Henri'nin, vücudunu kaplayan buselerinin kendisine daha zevkli, aheste bir ölüm vermediğini hatırlıyordu. Henri onu yatak odasına götürmek için birdenbire kolları arasına aldığı zaman yine de son bir heyecan duydu. Bir bağıran olduğunu zannetmişti, karaltılı odada hıçkıran birini unutmuş gibi geliyordu ona. Fakat bu bir ürpertiden ibaret kaldı. Hélène odanın içine göz gezdirdi, kimseyi göremedi. Bu oda ona yabancıydı, orada tanıdığı hiçbir şey yoktu. Daha şiddetli bir sağanak sürekli bir şakırtıyla yağıyordu. O zaman bir uyku ihtiyacına kapılır gibi Henri'nin omzuna yaslandı, onun kucağında gitti. Arkalarından, kapının öteki perdesi de bağından ayrıldı.

Hélène sönmekte olan ateşin yanından ayakkabılarını almak için yalınayak odaya döndüğü vakit, birbirlerini hiçbir zaman o günkü kadar az sevmemiş olduklarını düşünüyordu.

V

JEANNE, gözleri kapıda, annesinin birdenbire gitmesiyle duyduğu kedere gömülüp kalmıştı. Başını çevirdi, oda boş ve sessizdi, fakat hâlâ devam eden gürültüleri, uzaklaşan telaşlı ayak seslerini, bir etek hışırtısını, şiddetle kapanan merdiven başındaki kapının gürültüsünü işitiyordu. Sonra hiçbir şey kalmadı. Jeanne yalnızdı.

Yapayalnızdı. Karyolanın üzerinde, annesinin sabahlığı fırlatıp atılmış, eteği açık, bir kolu yastığın üstünde, hıçkıra hıçkıra oraya düşen ve büyük bir kederle kendinden geçen bir insanın pek bitik haliyle sarkıyordu. Orada burada çamaşırlar sürünmekteydi. Siyah bir tül, yerde bir matem izi gibi duruyordu. Tartaklanmış sandalyelerin, aynalı dolabın önüne itilmiş geridonun

dağınıklığı ortasında yapayalnızdı; içinde annesinin bulunmadığı, bir ölü kadın sıskalığı ile yayılıp kalmış o sabahlığa baktıkça gözyaşlarına boğulduğunu hissediyordu. Ellerini bitiştirdi, son bir defa daha seslendi: "Anne! Anne!" Fakat mavi kadife perdeler, odanın içinde, sesini boğuyordu. Artık bitmişti, Jeanne yalnızdı.

Sonra vakit geçmeye başladı. Saat üçü çaldı. Pencerelerden donuk, loş bir aydınlık giriyordu. İs kadar kara bulutlar geçiyor, gökyüzünü daha da karartıyordu. Hafif bir buğuyla kaplı camlardan, bulanık bir su buharı ortasında silikleşmiş, uzak noktaları geniş dumanlar arasında kaybolmuş bir Paris gözüküyordu. Bir parça eğilirse mahalleleri eliyle tutacakmış sandığı o parlak ikindi vakitlerinde çocuğa arkadaşlık eden şehir bile bugün onu yalnız bırakmış gibiydi.

Ne yapacaktı? Ufacık kollarını umutsuzca göğsüne bastırdı. Yalnız kalışını, karanlık, sonsuz, onu kudurtacak kadar büyük bir adaletsizlik ve kötülük gibi görüyordu. Hiç bu kadar fena şey görmemişti. Her şey yok olacak, hiçbir şey geri gelmeyecek sanıyordu. Sonra yanı başında, bir koltuktaki bebeği gözüne ilişti. Sırtı bir yastığa dayalı, bacakları ileri uzanmış, insan gibi ona bakıyordu. Bu, onun mekanik bebeği değil, kafası mukavvadan, kıvırcık saçlı, sabit bakışı bazen insanı rahatsız eden mine gözlü, büyük bir bebekti; iki senedir, soyula giydirile, çenesi ve yanakları sıyrılmış, içi yonga dolu pembe tenli kolları kağşamış, eski çamaşır gibi pörsüyüp gevşemişti. Bebek o sırada gece kıyafetindeydi, sırtında yalnızca gecelik vardı, mafsallarından oynamış kollarının biri yukarıda, öteki aşağıdaydı. O zaman Jeanne, yanında bir kimse bulunduğunu görünce, bir an kendisini daha az zavallı hissetti. Bebeği kolları arasına aldı, boynu kopuk, kafası arkaya doğru sallanarak, onu kuvvetle sıktı. Bebeğiyle konuşuyor, onun çok akıllı, iyi kalpli olduğunu, hiç sokağa çıkıp kendisini yapayalnız bırakmadığını söylüyordu. Bebek onun hazinesiydi, kuzusuydu, sevgili yavrusuydu. Tir tir titreyerek, ağlamamak için kendini tutarak, onu öptü, öptü.

Bu taşkın okşayışlarla bir parça öç almıştı, bebek bir paçavra gibi kolunun üstüne düştü. Jeanne ayağa kalkmış, yüzünü bir cama dayamış, dışarı bakıyordu. Yağmur dinmişti; rüzgârın önüne katılıp sürüklenen son sağanağın bulutları, ufukta külrengi buğulara gömülü Père-Lachaise tepelerine doğru uzaklaşıyordu. Paris bu fırtınalı bulut zemini üzerinde tekdüze bir ışıkla aydınlanmış, ıssız ve kasvetli bir azamet kazanıyordu. Sönmüş bir yıldız donukluğu içinde gözüken o kâbus şehirleri gibi, ahalisi boşalmış görünüyordu. Muhakkak ki güzel değildi. Jeanne, dünyaya geldiğinden beri sevdiği varlıkları düşünüyordu belli belirsiz. En eski dostu, Marsilya'da, çok ağır vücutlu bir kızıl kediydi; Jeanne, ufacık kollarını bitiştirerek, onu karnından tutar, öylece bir iskemleden ötekine gezdirir, kedi hiç öfkelenmezdi; sonra kaybolmuştu, Jeanne'ın hatırladığı ilk kötülük buydu. Sonra bir serçesi olmuştu. O ölmüştü, bir sabah onu kafesinin içinde yerde bulmuştu; bu, iki oluyordu. Onu kederlendirmek için kırılan oyuncaklarının haddi hesabı yoktu, bütün bu haksızlıklar onu çok üzüyordu, çünkü çok budalaydı. Hele bir bebek, el kadar bir şey, kafasını ezdirerek onu çaresizlik içinde bırakmıştı; hatta o bebeği öyle seviyordu ki bahçenin bir köşesine gizlice gömmüştü; sonradan onu, bir kere daha görmek isteyerek mezardan çıkardığı zaman, öyle kararmış, öyle çirkin bulmuştu ki korkudan hasta olmuştu. Sevince terk edilen hep o oluyordu. Diğerleri bozuluyorlar ya da çıkıp gidiyorlardı; her ne hal ise, kabahat onlardaydı. Peki ama ne için? Kendisinde bir değişiklik yoktu. Sevdi miydi, bütün ömrünce seviyordu. Sevdiklerini bırakmaya akıl erdiremiyordu. Bu, ufacık kalbine girince, onu çatlatacak gibi olan, ölçüsüz, canavarca bir şeydi. İçinde birtakım bulanık düşünceler yavaş yavaş uyandıkça ona ürperti veriyordu. Demek ki günün birinde insanlar birbirlerinden ayrılıyorlardı, her biri bir tarafa gidiyordu, artık birbirlerini görmüyorlar, birbirlerini sevmiyorlardı. Gözlerini uçsuz bucaksız, hüzünlü Paris'e dikmiş, on iki yaşında bir çocuğun ihtirasıyla, Jeanne hayatın insafsızlıklarından sezebildiği kadarı karşısında buz kesilip kalıyordu.

O esnada, nefesi camı yine donuklaştırmıştı. Görmesine engel olan buğuyu eliyle sildi. Uzakta, binalar sağanakla yıkanmış, donuklaşmış aynalar gibi pırıldıyorlardı. Damların altında donuk renkli çehreleriyle, temiz ve lekesiz, dizi dizi evler, serilmiş çamaşırlara, kızıl otlu çayırlar üstünde kuruyan dev çamaşırlara benziyordu. Gün ışığı ağarıyordu; şehri hâlâ bir buharla örten bulutun ucu, güneşten süt rengi bir ışık süzüyor, mahallelerin ta tepesinde kararsız bir berraklık, gökyüzünün gülümseyeceği bazı köşeler seziliyordu. Jeanne aşağıya, rıhtıma ve Trocadéro yamaçlarına bakıyor, ani sağanaklar halinde dökülen bu şiddetli yağmurdan sonra sokaklarda hayatın tekrar başladığını görüyordu. Kira arabaları aheste sallantılarıyla yine yola düzülüyorlar, omnibüsler henüz ıssız olan caddelerin sessizliği içinde daha çok gürültü çıkararak geçiyorlardı. Şemsiyeler kapanıyor, ağaçların altına sığınmış yolcular, derelere akan su birikintilerinin şarıltısı ortasında, her şeyi göze alıp bir kaldırımdan ötekine geçiyorlardı. Jeanne, en çok, köprüye yakın bir oyuncakçı kadının tentesi altında ayakta durduklarını gördüğü çok iyi giyinmiş bir hanımla bir küçük kıza dikkat ediyordu. Herhalde yağmur bastırınca oraya sığınmış olacaklardı. Küçük kız dükkânı yağma ediyor, bir çember alsın diye kadını sıkıştırıp duruyordu; şimdi ikisi de yola düzülmüşlerdi, çocuk kaldırımda çemberini çevire çevire, neşeli, başıboş, koşuyordu. O zaman, Jeanne tekrar pek kederlendi, bebeği gözüne son derece çirkin gözüktü. Çember istiyordu, sokakta olmak, koşmak istiyordu, annesi de arkasından sık adımlarla gelerek, o kadar uzağa gitmesin diye ona seslenecekti. Manzara silikleşiyordu. Jeanne ikide bir camı siliyordu. Pencereyi açmasını yasak etmişlerdi, fakat çocuk artık isyan ediyordu, mademki onu sokağa götürmüyorlardı, hiç olmazsa dışarıyı seyredebilirdi. Pencereyi açtı, büyük bir insan gibi, burada durup da kimseyle hiçbir şey konuşmayan annesi gibi pervaza dirsekleriyle abandı.

Hava yumuşaktı, Jeanne'ın çok hoşuna giden rutubetli bir ılıklıktaydı. Ufka yavaş yavaş yayılan bir gölge gördü, başını kal-

dırıp baktı. Sanki başının üstünde kanatlarını açmış dev gibi bir kuş vardı. Önce bir şey göremedi, gökyüzü bulutsuzdu, fakat damın kenarında karanlık bir gölge peyda oldu, taştı, gökyüzünü kapladı. Bu, batıdan esen müthiş bir rüzgârla itilen yeni bir fırtına bulutuydu. Gün ışığı çabucak kararmış, şehir binaların çehrelerine eski pas rengi veren donuk bir ışık içinde loşlaşmıştı. Hemen peşinden yağmur başladı. Caddelerden seller gidiyordu. Şemsiyeler açıldı, gezmeye çıkmış olanlar dört tarafa kaçışıp saman çöpleri gibi ortadan kayboldular. İhtiyar bir kadın eteklerini iki eliyle yakalamıştı, bir yandan da sağanak, yağmur oluğundan akarcasına, şiddetle şapkasına dökülüyordu. Yağmur ileri doğru yürüyor, bulutun seyrini, suyun Paris üzerine azgın bir hızla atılışından izlemek mümkün oluyordu. İri damlalardan bir çizgi, rıhtım caddelerine, gemi azıya almış bir beygir hızıyla dalıyor, bir toz kaldırıyor, tozun beyaz dumanı zemin hizasında baş döndürücü bir hızla uçuyor, Şanzelize'yi iniyor, Saint-Germain mahallesinin uzun, düz sokaklarına dalıyor, geniş sahaları, boş meydanları, ıssız dörtyol ağızlarını dolduruyordu. Birkaç saniye içinde, gitgide kalınlaşan bu perdenin gerisinde, şehir soldu, eriyormuş gibi oldu. Sanki engin gökten yeryüzüne doğru diklemesine bir perde çekilmişti. Buharlar yükseliyor, suyun şakırtısı, kulak tırmalayıcı bir demir şakırtısı halinde işitiliyordu.

Jeanne gürültüden sersemlemiş, geriliyordu. Önünde donuk bir duvar yükselmiş gibi geliyordu ona. Fakat yağmura bayılıyordu, tekrar gelip pervaza dayandı, iri su damlalarının ellerine döküldüğünü hissetmek için kollarını uzattı. Bu hoşuna gidiyordu, kol ağızlarına kadar ıslanıyordu. Bebeğinin de kendisi gibi galiba başı ağrıyordu. Onun için, bebeğini sırtı duvara gelmek üzere demir çubuğa ata bindirir gibi oturtmuştu. Damla serpintileriyle ıslandığını görüyor, bebeğinin baş ağrısına bunun iyi geldiğini düşünüyordu. Bebek kaskatı, ufacık dişlerinin hiç bozulmayan tebessümüyle orada oturuyor, bir omzu şakır şakır ıslanmış,

rüzgâr savruntularıyla gömleğinin eteği havaya kalkıyordu. Samanı dökülmüş biçare vücudu tir tir titriyordu.

Annesi onu niçin beraber götürmemişti acaba? Jeanne, ellerine dökülen bu suda, sokakta bulunmak için yeni bir sebep buluyordu. Sokakta olmak kimbilir ne hoştu. Jeanne yağmurdan örtünün gerisinde, kaldırımda çember çeviren küçük kızı tekrar görüyordu. Kimse tersini iddia edemezdi, bu kız annesiyle beraber sokağa çıkmıştı. Hem, ikisi de pek memnun görünüyordu. Bu da ispat ediyordu ki yağmur yağarken küçük kızlar sokağa çıkarılabiliyordu. Ama istek olmalıydı. Annesi niçin istememişti? Sonra, kuyruğunu dikip karşıki evlerin damından çıkıp giden kızıl kedisini, ondan sonra da, öldüğü zaman yem yedirmeye uğraştığı halde anlamamazlıktan gelen o sersem, küçük serçesini düşündü. Böyle şeyler hep onun başına geliyordu, onu gereği kadar çok sevmiyorlardı. O, iki dakikada hazırlanıverirdi; canı istediği gün çabuk giyinirdi; Rosalie potinlerini ilikledi, paltosunu, şapkasını da giydirdi mi tamam oluveriyordu. Annesi iki dakika onu bekleyebilirdi pekâlâ! Ahbaplarının evine giderken eşyalarını böyle sağa sola atmazdı, Boulogne Ormanı'na giderken onu elinden tutar, ağır ağır gezdirir, Passy Sokağı'ndaki dükkânların hepsinin önünde onunla beraber dururdu. Jeanne ne düşünmesi gerektiğini bilemiyor, kaşları çatılıyor, zarif çizgileri kıskanç bir sertlik alıyor, solgun yüzüne bir huysuz ihtiyar kız hali veriyordu. Annesinin, çocukların gidemeyeceği bir yerde bulunduğunu belli belirsiz hissediyordu. Onu beraber götürmemesi, kendisinden bazı şeyler saklamak içindi. Bunları düşündükçe, yüreği tarife sığmaz bir kederle burkuluyor, canı yanıyordu.

Yağmur daha incelmekte, Paris'i örten perdede şeffaf yerler peyda olmaktaydı. Önce, Invalides'in kubbesi, yağmurun parlak ürpertisi içinde hafif ve titrek, gözüktü. Sonra, çekilen su yığınının içinden mahalleler ortaya çıktı, şehir sırılsıklam damlarıyla bir tufandan sıyrılır gibi oldu; sokakları ise seller hâlâ bir buğu ile dolduruyordu. Fakat birdenbire bir alev fışkırdı, sağanağın orta-

sına bir ışık huzmesi düştü. O zaman, bir anlığına, gözyaşları arasında bir gülümseme oldu. Yağmur artık Şanzelize mahallesine yağmıyor, sol kıyıyı, Cité'yi, kenar mahallelerin uzak semtlerini dövüyor, damlaların, güneşin altında, ince ve sert, çelik teller gibi döküldüğü gözüküyordu. Sağ tarafa doğru bir gökkuşağı tutuştu. Işık genişledikçe, pembeli mavili çizgiler ufku çocuksu bir suluboya alacasına boyuyordu. Bir parıltı oldu, kristal bir şehre altın bir kar yağdı. Sonra ışık söndü, bir bulut çökmüştü; gülümseme, gözyaşları içinde kayboluyor, kurşun rengi gökyüzünün altında Paris, uzun hıçkırık sesleriyle damla damla sızıyordu.

Jeanne, kol yenleri sırılsıklam, bir öksürük nöbetine tutuldu. Fakatşimdi zihni annesinin Paris'e inmiş olmasıyla meşgul, içine işleyen soğuğu duymuyordu. Üç binayı, Invalides'i, Panthéon'u, Saint-Jacques Kulesi'ni seçmişti; isimlerini sayıyor, onları parmaklarıyla gösteriyor, yakından bakınca bunların nasıl şeyler olabileceğini gözünde canlandıramıyordu. Annesi herhalde oradaydı: onu Panthéon'da hayal ediyordu, çünkü bu bina muazzam bir şeydi, şehrin sorgucu gibi havaya dikilmişti, Jeanne en fazla ona şaşıyordu. Sonra kendi kendini sorguluyordu. Paris, onun gözünde, çocukların gidemediği bir yer olarak kalmıştı. Çocukları oraya hiç götürmezlerdi. "Annem filan yerde şu işi yapıyor," diye rahat rahat düşünebilmek için orayı bilmeyi isterdi. Ama Paris onu çok geniş görünüyordu, orada kimseyi bulmak mümkün değildi. Bakışları şehrin yayıldığı düzlüğün öteki başına sıçradı. Yoksa annesi, solda bir tepe üstündeki şu yığın yığın evlerden birinde miydi? Yahut da şuracıkta, çıplak dalları kurumuş odun yığınlarına benzeyen büyük ağaçların altında mıydı? Damları bir kaldırabilseydi! Şu simsiyah bina neydi acaba? Ya içinde kocaman bir şey giden şu sokak, ya şu koca mahalle neydi? Oradan korkuyordu, çünkü orada muhakkak dövüşen adamlar vardı. Jeanne iyice seçemiyordu ama yalan değil, kımıldıyordu, çok çirkin şeydi, küçük kızların bakmaması lazımdı. Ona ağlama isteği veren çeşit çeşit bulanık tahminleri, çocuk bilgisizliğini daha da

arttırıyordu. Paris'in meçhullüğü, dumanlarıyla, sürekli uğultusuyla, kudretli hayatıyla, bu gevşek, ıslak havada, ona bir sefalet, murdarlık ve cinayet kokusu üflüyor, sanki göze görünmez çamurlarının boğucu havasını yayan pis kuyulardan biri üzerine eğilmiş gibi, genç başını döndürüyordu. Invalides, Panthéon, Saint-Jacques Kulesi diye hepsinin isimlerini söylüyor, onları bir bir sayıyor, sonra başka hiçbir yeri tanımıyor, annesinin bu çirkin yerlerde, ta şurada, uzakta, keşfedemediği bir tarafta olduğunu düşündüren inatçı fikirle, ürkek ve utançlı, öylece kalıyordu.

Jeanne birdenbire döndü. Odanın içinde mutlaka birisi yürümüştü, hatta bir el hafifçe omzuna dokunmuştu. Fakat oda, Hélène'in bıraktığı gibi karmakarışık, boştu; sabahlık, yastığın üzerine uzanmış, yamyassı, hâlâ ağlıyordu. O zaman Jeanne, yüzü bembeyaz, odanın her tarafına bir göz gezdirdi, yüreği burkuldu. Yalnızdı, yalnızdı. Aman tanrım! Annesi giderken onu itmişti, hem de yere düşürecek kadar itmişti. Bunu ıstırapla tekrar düşünüyor, bu haşin hareketin acısını bileklerinde ve omuzlarında tekrar duyuyordu. Onu niçin dövmüşlerdi? Usluydu, kendisinde hiçbir kabahat bulamıyordu. Onu her zaman o kadar hoş tutarlardı ki bu cezaya isyan ediyordu. Umacı geliyor diye korkutulup, etrafına bakındığı halde umacıyı göremediği zamanlardaki çocukça korkularına benzer bir his duyuyor, karanlıkta onu ezecek bir şeyler seziyordu. Yüzü sararmış, gitgide kıskanç bir öfkeyle dolarak, kuşkuyla durdu. Birdenbire, annesinin, kendisini öyle hızla itip yanlarına koştuğu insanları herhalde kendisinden daha fazla sevdiği düşüncesiyle, iki elini birden göğsüne götürdü. Artık anlamıştı.

Yeni bir sağanak bekleyen Paris'in üzerinde büyük bir endişe belirmişti. Kararan havada bir mırıltı vardı, gökyüzünde kalın bulutlar yüzüyordu. Jeanne pencerenin önünde şiddetle öksürdü, fakat üşümekle öç aldığını hissediyordu, keşke hasta olabilseydi. Ellerini göğsüne bastırmış, rahatsızlığın orasında arttığını duyuyordu. Vücudu bir yürek sıkıntısına kendini bırakmıştı. Korkudan titriyor, artık arkasına dönmeye cesaret edemiyor, tekrar

odanın içini göreceğini düşündükçe vücudu buz kesiliyordu. İnsan küçük olunca kuvvetsiz oluyordu. Ona hem utanç hem acı bir zevk veren bu yeni hastalık neydi acaba? Ona takıldıkları, kahkahalarına rağmen gıdıkladıkları zaman, bazen böyle şiddetle ürperdiği olurdu. Kaskatı kesilmiş, masum ve cılız uzuvlarının isyanı içinde bekliyordu. Varlığının derinliğinden, uyanan kadın cinsiyetinden, uzaktan gelen bir darbe gibi şiddetli bir acı yükseldi. O zaman, kendisinden geçerek boğuk boğuk bir feryat kopardı: "Anne! Anne!" Annesini imdada mı çağırdığı, yoksa onu öldüren bu illeti kendisine vermekle mi suçladığı belli değildi.

O sırada fırtına patlıyordu. Endişe dolu, ağır sessizliğin ortasında, kararan şehrin üstünde, rüzgâr uğuldadı; sonra Paris'ten uzun çatırtılar işitildi, panjurlar çarpıyor, damların arduvazları uçuyor, bacaların boruları ve yağmur olukları sokağa dökülüyordu. Birkaç saniye süren bir durgunluk oldu; sonra yeni bir esinti daha geçti, ufku öyle dev gibi bir nefesle doldurdu ki dam ummanı sarsıldı, dalgalarını kabartır gibi oldu ve bir girdaba dalıp kayboldu. Bir an bir karmakarışıklık görüldü. Mürekkep lekeleri gibi yayılmış kocaman bulutlar, rüzgârın paraladığı, iplik iplik sürükleyip götürdüğü, paçavralara benzeyen dağınık ve dalgalı daha küçük bulutların ortasında koşuyordu. Bir aralık, iki bulut çarpıştı, parça parça dağıldı, kırıntıları bakır rengi göğe serpildi; fırtınanın gökyüzünün dört bir tarafından eserek böylece her saldırışında, havada ordular çarpışıp dağılıyor, muazzam bir yıkıntı oluyor, göğe asılan harabeleri Paris'i ezecek gibi görünüyordu. Henüz yağmur yağmıyordu. Birdenbire, şehrin tam ortasında bir bulut delindi, bir su hortumu Seine nehrini yukarı doğru çıktı. Damların şıpırtısıyla delik deşik olup kirlenen nehrin yeşil suyu çamurdan bir dereye dönüyordu. Sağanağın arkasından, köprüler buharın ortasında daha incelmiş, daha hafiflemiş olarak birer birer meydana çıkıyor, sağda solda ıssız rıhtımlar, kaldırımların külrengi çizgisi boyunca, ağaçlarını şiddetle sarsıyorlardı. Ta uzakta, Notre-Dame'ın üzerinde bir bulut paralandı, öyle bir sel

boşalttı ki Cité Adası su altında kaldı; yalnız, suya batan mahallelerin üst tarafında kuleler, gemi kalıntıları gibi bir açıklık ortasında yüzüyorlardı.

Şimdi gökyüzü her yandan yarılıyordu; sağ kıyı üç defa batar gibi oldu. Uzak dış mahalleleri önce selli bir yağmur altüst etti, sağanak yayıldı, sular altında ağaran Saint-Vincent-de-Paul Kilisesi'yle Saint-Jacques Kulesi tepelerini dövdü. Sonra arka arkaya iki sağanak, Montmartre'la Şanzelize üzerine döküldü. Zaman zaman, yağmurun serpintisi ortasında tüten Endüstri Sarayı'nın camekânları gözüküyor, Saint-Augustin'in yuvarlak kubbesi bir sis ortasında sönmüş bir ay gibi duruyor, Madeleine'in yassı damı harabe halinde bir kilise meydanının bol su ile yıkanan taş döşemeleri gibi uzanıyor, geride, Opéra'nın muazzam kararmış yığını, teknesi iki kaya arasına sıkışmış, serenleri uçmuş, fırtınanın saldırışlarına göğüs geren bir gemiyi andırıyordu. Su zerrelerinin örttüğü sol kıyıda, Invalides'in kubbesi, Saint-Clotide Kilisesi'nin tepesi, Saint-Sulpice'in kuleleri rutubete gömülü havada gevşiyor, eriyordu. Bir bulut yayıldı. Panthéon'un direklerinden, aşağı mahalleleri sular altında bırakma tehdidini taşıyan oluk oluk su aktı. O andan itibaren, yağmur şehri dört taraftan dövmeye başladı; sanki gök yere iniyordu; şehrin sonu gelmiş gibi şiddetli sarsıntılar içinde sokaklar yok oluyor, bir dibe batıp bir su üzerinde yüzüyordu. Derelerin artan şarıltısından, lağımlara dökülen suların gürültüsünden sürekli bir uğultu yükselmekteydi. Bu sağanakların aynı kirli sarıya boyadığı çamurlu Paris'in üzerinde bulutlar paralanıyor, kirli soluk bir renk alıyor, yırtıksız, lekesiz, hep aynı şekilde yayılıyordu. Yağmur incelmiş, dik ve sert dökülmeye başlamıştı; sert bir rüzgâr estikçe, külrengi çizgileri büyük dalgalarla hareleniyor, yandan, neredeyse ufukla paralel biçimde gelen damlaların duvarları bir ıslıkla dövdüğü işitiliyordu. Ta ki rüzgâr kesilip de damlalar tekrar doğrularak, Passy yamacından Charenton düzlüklerine kadar ısrarlı bir sükûnetle toprağa dökülünceye kadar... O zaman muazzam şehir, son bir

sarsıntı ile harap olmuş ve ölmüş gibi, bulutları incelen gökyüzünün altında, devrilmiş taşlarla dolu bir alan halinde uzandı.

Jeanne pencereye yapışıp kalmış, tekrar "Anne! Anne!" diye kekelemişti. Çok büyük bir yorgunluk, silinip kaybolan Paris'in karşısında onu pek halsiz bırakıyordu. Saçları uçuşarak, yüzü yağmur damlalarıyla ıslak, böylece kendinden geçmiş halde, vücudunu ürperten acı zevkin tadını duyuyordu hâlâ, içinde şifasız bir şeyin hasreti ağlamaktaydı. Ona, her şey bitmiş gibi geliyordu. Pek ihtiyarlamakta olduğunu anlıyordu. Saatler geçebilirdi, artık dönüp de odanın içine bakmıyordu bile. Unutulmuş olmasına, yalnız kalmasına aldırmıyordu. Çocuk kalbini öyle bir umutsuzluk kaplıyordu ki etrafı kapkara oluyordu. Hastalandığı zaman, onu yine eskisi gibi azarlarlarsa çok haksızlık etmiş olacaklardı. Yanıyordu, başı ağrıyor gibi oluyordu. Muhakkak ki demin, bir yerinde bir şey kırılmıştı. Bunu önleyemezdi. Ne isterlerse yapmalarına boyun eğmek zorundaydı. Çok bezgindi artık. Demir çubuğun üzerinde küçücük kollarını kavuşturmuş, başını kenara dayamıştı; uyku bastırıyor, ara sıra yağmuru görmek için gözlerini alabildiğine açıyordu.

Yağmur kesintisiz yağıyor, donuk gökyüzü su halinde eriyordu. Son bir rüzgâr daha esmişti, tekdüze bir uğultu işitiliyordu. Sert yağmur, zapt ettiği sessiz ve ıssız şehri, azametli bir durgunluk ortasında durmadan dövmekteydi. Bu tufanın çizikli billuru arkasında, çizgileri titrek bir heyula halini alan Paris erir gibiydi. Artık Jeanne'a kötü rüyalarla dolu bir uyku ihtiyacından başka bir şey vermiyordu; sanki onun bütün meçhul tarafları, çocuğun bilmediği kötülükler sis halinde yükseliyor, vücuduna giriyor, onu öksürtüyordu. Jeanne gözlerinin her açılışında öksürüklerle sarsılıyor, orada birkaç saniye Paris'e bakıp kalıyordu; sonra başını tekrar dayıyor, Paris'in hayali gözlerinin önünde kalıyor, sanki bu hayal çocuğun üstüne çullanıyor, onu eziyordu.

Yağmur hâlâ yağmaktaydı. Şimdi saat kaç olabilirdi acaba? Sorsalar söyleyemezdi Jeanne. Belki de saatin sarkacı artık işle-

miyordu. Dönüp bakmayı fazla yorucu buldu. Annesi gideli en az bir hafta olmuştu. Jeanne artık onu beklemiyordu. Onu bir daha görmeyeceğini kabullenmişti. Sonra kendisine yapılan kötü muameleleri, canını acıtan o acayip kötülüğü, hatta herkesin onu bırakıp gitmesini, her şeyi unutuyordu. Vücuduna taş kadar soğuk bir ağırlık çökmüştü. Yalnız, çok mutsuzdu; kapıların önlerinde ellerine para sıkıştırdığı kimsesiz yoksul çocuklar kadar mutsuzdu. Bu, hiç bitmeyecekti. Seneler senesi hep bu halde kalacaktı; bir küçük kızcağız için bu çok fazla, çok ağırdı. Aman tanrım! İnsan artık sevilmeyince ne kadar öksürüyordu, ne kadar üşüyordu! Jeanne, hummalı bir uyuşukluğun verdiği baş dönmesiyle, ağırlaşan gözkapaklarını indiriyordu; son düşündüğü şey belli belirsiz bir çocukluk hatırası, gezdiği bir değirmende, mini mini, sarı buğday tanelerinin ev kadar büyük değirmen taşları arasından akışıydı.

Saatler, saatler geçiyor, her dakika bir asır oluyordu. Yağmur, şehri suya boğmak için bol bol vakti varmış, bütün bir sonsuzluk onunmuş gibi, aynı şekilde rahat rahat, durmadan yağıyordu. Jeanne uyuyordu. Yanı başında bebeği, demir çubuğun üzerinde iki büklüm, bacakları odada, kafası dışarıda, pembe tenine yapışan geceliğiyle, sabit gözleriyle, sırılsıklam saçlarıyla suda boğulmuş bir kadına benziyordu; o ufacık ölü çocuk haliyle, gülünç ve acıklı, yürekler paralayacak kadar sıskaydı.

Jeanne uykuda öksürüyordu, fakat artık gözlerini açmıyor, başı, kavuşmuş kollarının üzerinde sarsılıyor, o uyanmadan, öksürük bir ıslık halinde bitiyordu. Artık gözlerinin önünde hiçbir şey kalmamıştı, karanlıklar içinde uyuyordu, elini bile çekmiyordu, kızaran parmaklarının ucundan, pencerenin altında açılan geniş düzlüğe, birer birer parlak damlalar dökülüyordu. Bu da yine saatler sürdü. Paris, ufukta, bir şehir gölgesi gibi silinmişti; gökyüzü, boşluğun sislenen karışıklığı içinde kayboluyor, kasvetli yağmur, ısrarla, hâlâ yağıyordu.

BEŞİNCİ BÖLÜM

I

HÉLÈNE EVE DÖNDÜĞÜ ZAMAN çoktan gece olmuştu. Tırabzana dayanarak merdiveni güçlükle çıkarken, şemsiyesinden basamaklara sular damlıyordu. Kapısının önüne varınca, etrafındaki sağanak şarıltısından, koşuşan insanların dirseklemelerinden, su birikintileri boyunca oynaşan sokak fenerlerinin aksinden hâlâ sersem, birkaç saniye durdu, soluk aldı. Bir rüya içinde, verdiği ve aldığı o öpücüklerin şaşkınlığı içinde yürüyordu; anahtarını ararken düşünüyor, ne vicdan azabı ne sevinç duyuyordu. Bir şeydir olmuştu, bunun başka türlü olması onun elinde değildi. Fakat anahtarını bulamıyordu, herhalde öteki kıyafetinin cebinde unutmuştu. O zaman çok canı sıkıldı, kendi evinden kovulmuş gibi hissetti. Kapıyı çalmak zorunda kaldı. Rosalie açınca:

"Hah! Hanımımmış," dedi. "Merak etmeye başlamıştım."

Sonra şemsiyeyi mutfağa götürüp musluk taşına koymak için alırken:

"Ne yağmur, değil mi?" dedi. "Zéphyrin şimdi geldi, sucuk gibi ıslanmış. Müsaadenizle yemeğe alıkoydum, madam. Bugün saat ona kadar izinli gecesi."

Hélène şuursuz bir yürüyüşle onun peşinden gidiyordu. Şapkasını çıkarmadan önce, dairesinin bütün odalarını bir kere daha görme ihtiyacı duyar gibiydi.

"İyi ettin kızım," diye cevap verdi.

Bir an, mutfak kapısının önünde durdu, yanan ocaklara baktı. İçgüdüsel bir hareketle bir dolabın kapağını açtı, tekrar kapadı. Bütün eşya yerli yerindeydi; onları tekrar görmekten zevk duyu-

yordu. Bu esnada, Zéphyrin saygıyla ayağa kalkmıştı. Hélène ona hafif bir baş işareti yaparak gülümsedi.

Hizmetçi kadın:

"Eti kızartmaya başlayayım mı diye düşünüyordum," dedi.

Hélène:

"Saat kaç kuzum?" diye sordu.

"Kaç olacak, yediye geliyor, madam."

"Nasıl! Yediye mi?"

Hélène pek şaştı. Zaman mefhumunu unutmuştu. Bu, onu uyandıran bir sebep oldu.

"Jeanne ne yapıyor?" diye sordu.

"Oo! Uslu uslu oturdu, madam. Hatta galiba uyudu kaldı, çünkü sesini bir daha işitmedim."

"Odasına lamba götürmedin mi?"

Rosalie şaşaladı. Zéphyrin'in kendisine resimler getirmiş olduğunu söylemek istemedi. Küçükhanım yerinden kıpırdamamıştı, demek ki küçükhanıma bir şey lazım olmamıştı. Fakat Hélène artık onu dinlemiyordu. Odaya girdi, vücudu buz kesildi.

"Jeanne! Jeanne!" diye seslendi.

Hiç ses veren yoktu. Hélène bir koltuğa çarptı. Aralık bıraktığı yemek odasının kapısı, halının bir ucunu aydınlatıyordu. Hélène ürperdi; sanki yağmur, rutubetli esintileri ve devamlı şakırtısıyla odanın içine yağıyordu. O zaman, arkasını dönünce, pencerenin külrengi göğe açılan dört köşe, solgun boşluğu gözüne ilişti.

"Bu pencereyi kim açtı?" diye haykırdı. "Jeanne! Jeanne!"

Hâlâ cevap yoktu. Hélène'in yüreği acı bir endişeyle burkuluyordu. Pencereden bakmak istedi, fakat el yordamıyla yoklarken, elinin altında bir saç hissetti; Jeanne oradaydı. O sırada Rosalie, elinde bir lamba ile odaya girince, çocuğun, kavuşturduğu kollarına yanağını dayamış, bembeyaz, uyuduğunu gördüler. Damdan dökülen damlaların serpintileriyle ıslanıyordu. Umutsuzluktan ve yorgunluktan harap, nefes bile almıyordu. Mavimtırak, iri

gözkapaklarının kenarında, kirpiklerin ucunda, iki damla yaş duruyordu. Hélène:

"Zavallı çocuk! Olur şey değil!" diye söylendi. "Eyvah! Buz gibi olmuş. Bu havada burada uyunur mu! Hem de pencereye el sürmesi yasak edildiği halde! Jeanne, Jeanne, cevap ver bana, uyan!"

Rosalie yavaşça sıvışmıştı. Annesinin kolları arasına alıp kaldırdığı Jeanne, üzerine çullanan kurşun gibi ağır uykuyu dağıtamıyormuş gibi, başını gevşek gevşek bırakıyordu. Ama sonunda gözlerini açtı; lambanın ışığından gözleri kamaşarak, uyuşuk, sersem, bakıyordu.

"Jeanne! Benim... Nen var? Bak, eve döndüm."

Fakat çocuk anlamıyor, hayretle:

"Ha! Ha!" diye mırıldanıyordu.

Tanımıyormuş gibi annesini süzüyordu. Sonra birdenbire titredi, odanın çok soğuk havasını hisseder gibi oldu. Aklı başına geliyordu, kirpiklerindeki yaşlar yanaklarına yuvarlandı. Çırpınıyor, kendisine dokunmalarını istemiyordu.

"Sen misîn, sen misin? Oof! Bırak, fazla sıkıyorsun, ne rahattım."

Annesinin kollarından kaymıştı, ondan korkuyordu. Endişeli bir bakışla gözlerini annesinin ellerinden omuzlarına gezdiriyordu. Hélène'in bir eli eldivensizdi; çocuk, çıplak bilekten, nemli avuçtan, ılık parmaklardan, yabancı bir elin okşamasından kaçar gibi yabani bir kaçışla geriliyordu. O mine çiçeği kokusu aynı koku değildi, parmaklar uzamış olsa gerekti, avuçta bir gevşeklik vardı; ona değişmiş gibi gelen bu cildin temasına öfkeleniyordu. Hélène:

"Haydi ama, seni azarlamıyorum ki," diyordu. "Ama sen söyle, doğru bir şey mi bu? Öp beni."

Jeanne hâlâ geri geri gidiyordu. Annesinin üstünde ne bu elbiseyi ne bu mantoyu gördüğünü hatırlıyordu. Kemer gevşekti, elbisenin kıvrımları onu öfkelendiren bir şekilde dökülüyordu. Üs-

tünde başında çok çirkin, çok kötü bir hal vardı, niçin bu kadar kötü kıyafetle eve dönüyordu? Eteği çamurluydu, ayakkabıları patlaktı, giyinmesini bilmeyen küçük kızlara öfkelendiği zaman kendisinin de söylediği gibi, üstü başı dökülüyordu.

"Öp beni, Jeanne."

Fakat çocuk bu sesi de tanımıyordu. Bu ses, ona daha kalın gibi geliyordu. Şimdi bakışları, annesinin yüzüne kadar çıkmıştı; yorgun, küçülmüş gözlere, dudakların hararetli kızıllığına, bütün çehreyi kaplayan acayip gölgeye hayret ediyordu. Bunlar hoşuna gitmiyordu; üzüldüğü zaman olduğu gibi, yine göğsünde sızı duymaya başlamıştı. O zaman, sezinlediği bu ince ve haşin şeylerin yakınlığından sinirlenerek, bu işte bir ihanet kokusu duyduğunu anlayarak, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı:

"Hayır, hayır, rica ederim... Ah! Sen beni yalnız bıraktın, ben çok fazla üzüldüm..."

"Ama geldim işte, tatlım... Ağlama, geldim artık."

"Hayır, hayır, artık bitti... Seni artık istemiyorum... Oof! Ne kadar bekledim, ne kadar bekledim, o kadar acı çekiyorum ki..."

Hélène onu tutmuş, yavaşça kendine doğru çekiyor, çocuk ise inat ediyor, boyuna:

"Hayır, hayır, eskisi gibi değil, sen eskisi gibi değilsin," diyordu.

"Nasıl? Ne diyorsun, yavrum?"

"Bilmem, eskisi gibi değilsin."

"Seni artık sevmediğimi mi söylemek istiyorsun?"

"Bilmem, eskisi gibi değilsin... Hayır deme... Eski kokun yok. Artık bitti, bitti, bitti. Ölmek istiyorum ben."

Hélène sapsarı kesilmiş, onu yine kolları arasına almıştı. Acaba yüzünden belli mi oluyordu? Çocuğu öptü, fakat Jeanne öyle derin bir huzursuzlukla ürperiyordu ki alnına ikinci öpücüğü konduramadı. Onu kucağında tutmayı sürdürdü ama. Artık ikisi de bir şey söylemiyordu. Jeanne, vücudunu kaskatı yapan asabi bir isyanla, içini çeke çeke ağlıyordu. Hélène çocukların huysuzluklarına aldırmamak gerektiğini düşünüyordu. Aslında için için

utanç duyuyor, omzuna yaslanan kızının ağırlığı yüzünü kızartıyordu. O zaman, Jeanne'ı yere bıraktı. İkisi de ferahladılar.

Hélène:

"Şimdi uslu otur artık," dedi. "Gözyaşlarını sil, her şeyi halledeceğiz."

Çocuk söz dinledi, yan bakışlarla, gayet uysal, biraz ürkek davrandı. Fakat birdenbire, bir öksürük nöbetiyle sarsıldı.

"Eyvah! Hastalandın işte. Yanından bir saniye bile ayrılamıyorum... Üşüdün mü?"

"Evet, anne, arkam üşüdü."

"Al! Şu atkıyı örtün. Yemek odasının sobası yanıyor, ısınırsın... Karnın aç mı?"

Jeanne tereddüt etti. Doğruyu söyleyecek, hayır diyecekti, fakat bir kere daha yan yan baktı, geriledi, yavaş sesle:

"Aç, anne," dedi.

Hélène kendini avutmaya çalışıyordu.

"Haydi, bir şey değil, geçer," dedi. "Ama rica ederim, yaramaz çocuk, bir daha beni böyle korkutma."

Rosalie gelip yemeğin hazır olduğunu haber verince, Hélène onu şiddetle payladı. Hizmetçi kadın başını eğiyor, çok doğru diye mırıldanıyor, küçükhanıma göz kulak olmalıydım, diyordu. Sonra hanımını sakinleştirmek için soyunmasına yardım etti. Aman tanrım! Hanım bir olmuştu ki! Jeanne birer birer yere düşen elbiseleri gözleriyle izliyor, sanki onlara sorular soruyor, kendisinden saklanan şeylerin, çamurlara bulanmış bu çamaşırlardan dökülmesini görmek için bekliyordu. Hele bir eteklik şeridi çözülmek bilmiyordu, Rosalie düğümü çözmek için bir süre uğraştı. Çocuk, bunun cazibesine kapılarak yaklaştı, hizmetçi kadınla beraber sabırsızlandı; şeridin nasıl düğümlendiğini merak ediyor, düğüme öfkeleniyordu. Fakat orada duramadı, ılıklığından rahatsız olduğu giysilerden uzağa, bir koltuğun arkasına sığındı. Başını öteye çevirmişti. Annesi elbise değiştirirken hiçbir zaman onu böyle rahatsız etmemişti.

Rosalie:

"Madam, rahat etmişsinizdir," diyordu. "İnsan ıslandığı zaman, kuru çamaşır pek hoşa gider."

Hélène mavi pazen sabahlığını giyince gerçekten bir rahatlık duymuş gibi hafifçe göğüs geçirdi. Kendi evindeydi, sırtında taşıdığı kıyafetlerin yükünden kurtulmuş, ferahlamıştı. Hizmetçi kadın çorbayı sofraya getirdiğini söyleyedursun, o, bol su ile yüzünü ve ellerini de yıkamak istedi. Yıkanıp kar gibi olduktan sonra, eli yüzü hâlâ nemli, sabahlığını çenesine kadar ilikleyince, Jeanne onun yanına geldi, elini tuttu, öptü.

Lakin sofrada ana kız hiç konuşmadılar. Soba gürül gürül yanıyor, küçük yemek odası, cilalı maun eşyasıyla, parlak porselen takımlarıyla göze şirin görünüyordu. Fakat Hélène düşünmesine engel olan o rehavete tekrar gömülmüş gibi yiyordu. Karşısında, Jeanne, bardağının üzerinden sinsi bakışlarıyla bakıyor, onun hiçbir hareketini kaçırmıyordu. Öksürdü. Annesi onun orada olduğunu unutmuştu. Birdenbire endişelendi:

"O ne! Yine mi öksürüyorsun? Isınmadın mı?"

"Yoo! Isındım anne, iyice ısındım."

Annesi yalan söyleyip söylemediğini anlamak için onun elini yoklamak istedi. O zaman, tabağının hâlâ dolu durduğunu gördü.

"Karnım aç diyordun... Bu yemeği sevmiyor musun yoksa?"

"Seviyorum anne, yiyorum."

Jeanne kendini zorladı, bir lokma yuttu. Hélène bir süre gözünü ondan ayırmadı, sonra hatırına yine orası, karaltılarla dolu oda geldi. Çocuk kendisine artık değer verilmediğini pekâlâ görüyordu. Yemeğin sonuna doğru, çocuğun harap, biçare vücudu sandalyeye yığılmıştı; artık hiç kimsenin asla sevmeyeceği yaşlı kızlara mahsus donuk gözlerle, ufacık bir kocakarıya benziyordu.

Rosalie:

"Küçükhanım reçel yemiyor mu?" diye sordu. "Öyleyse sofrayı toplayabilir miyim?"

Hélène'in gözleri hâlâ dalgındı.

Jeanne değişik bir sesle:

"Anne, uykum var," dedi. "İzin verir misin, yatayım? Yatağımda daha rahat edeceğim."

Annesi sıçrayarak uyanır gibi oldu tekrar.

"Bir yerin mi ağrıyor, tatlı? Neren ağrıyor, söylesene!"

"Hayır diyorum ya! Uykum var, uyku zamanı geldi."

Sandalyesinden kalktı, bir yeri ağrımadığına inandırmak için doğruldu. Uyuşan küçük ayakları döşeme tahtasında sürtüyordu. Odada eşyaya tutunarak yürüdü, bütün vücudunu yakan ateşe rağmen kendini tuttu, ağlamadı. Annesi onu yatırmaya gelmişti, fakat çocuk kendi kendine o kadar acele soyunmuştu ki, ancak saçlarını bağlayabildi. Jeanne kendi kendine çarşafların arasına daldı, çabucak gözlerini kapadı.

Hélène yorganı çekip bastırarak:

"Rahat mısın?" diye sordu.

"Çok rahatım. Bırak, sarsma beni... Işığı götür."

Tek bir şey istiyordu, karanlıkta kalıp gözlerini açmak, hiç kimse onu görmeden hastalığını hissetmek. Lamba gidince gözlerini alabildiğine açtı.

Bitişikte, yatak odasında, Hélène dolaşıyordu. Garip bir hareket ihtiyacı onu ayakta tutmaktaydı, yatağa yatma düşüncesine tahammül edemiyordu. Saate baktı, dokuza yirmi vardı. Ne yapacaktı? Bir çekmeceyi karıştırdı, ne aradığını hatırlayamadı. Sonra kütüphaneye yaklaştı, kitaplara bir göz attı, bir şey seçemedi, yalnız kitapların isimlerini okumak bile onu usandırmıştı. Odanın sessizliği kulaklarında uğulduyordu; bu yalnızlık, bu ağır hava ona ıstırap vermekteydi. Gürültü, kalabalık, onu kendi kendinden ayıracak bir şey istiyordu. İki defa, Jeanne'ın nefes aldığı bile işitilmeyen küçük odanın kapısına kulak verdi. Her şey uykudaydı. Hélène yine dolaştı, elinin altına gelen şeyleri kaldırdı, koydu. Fakat birdenbire bir şey düşündü. Zéphyrin'in henüz Rosalie ile beraber bulunması gerektiği aklına gelmişti. O zaman,

içi rahat etti, yalnız olmadığını düşünerek sevindi, terliklerini sürüye sürüye mutfağa doğru yürüdü.

Hole varmış, küçük koridora açılan camlı kapıyı itmişti ki, var kuvvetle savrulan bir tokadın sesini işitti. Rosalie haykırıyordu:

"O ne! Beni yine çimdikleyeceksin ha! İndir elini bakalım!"

Zéphyrin yaltaklanıyordu:

"Zararı yok, güzelim, seni o kadar çok seviyorum ki... Al işte..."

Fakat kapı gıcırdamıştı. Hélène içeri girince, askercikle aşçı kadın, ikisi de burunları tabaklarında, sakin, masanın başına oturmuşlardı. Bir şey olmamış gibi davranıyorlardı, gürültü edenler onlar değildi. Ancak kıpkırmızıydılar, gözleri mum alevi gibi ışıldıyor, hasır iskemlelerin üstünde kıpırdanıp duruyorlardı. Rosalie ayağa kalktı, koştu:

"Bir şey mi istediniz, madam?"

Hélène bahane hazırlamamıştı. Onları görmek, onlarla konuşmak, insan içinde bulunmak için gelmişti. Fakat utandı, hiçbir şey istemediğini söylemeye cesaret edemedi. Nihayet:

"Sıcak suyun var mı?" diye sordu.

"Hayır madam, ateş de sönüyordu... Ama zararı yok, beş dakikada hazırlarım. Çabucak kaynar."

Ateşe kömür ekledi, ibriği oturttu. Sonra hanımının orada, kapının önünde durduğunu görünce:

"Beş dakika sonra getiririm, madam," dedi.

O zaman Hélène belli belirsiz bir işaret yaptı.

"Acelem yok, beklerim," dedi. "Rahatsız olma kızım, yiyin yemeğinizi... Bu çocuk kışlaya dönmeye mecbur."

Rosalie söz dinledi, oturdu. Ayakta duran Zéphyrin askerce bir selam verdi, görgülü olduğunu göstermek için dirseklerini açarak, etini kesmeye devam etti. Hanım yemeğini yedikten sonra böyle beraber karın doyururlarken, masayı mutfağın ortasına bile çekmiyor, yan yana, yüzleri duvara dönük oturmayı tercih ediyorlardı. Böyle olursa, lokma sektirmeden, dizleriyle birbiri-

ni dürtebiliyor, çimdik atabiliyor, tokatlaşabiliyorlardı; başlarını kaldırınca da, tencerelerin şirin manzarasıyla karşılaşıyorlardı. Bir demet defne ile kekik orada asılı duruyor, baharat kutusundan biberli bir koku geliyordu. Etraflarında henüz derlenip toplanmamış mutfak, kaldırılan sofra takımlarıyla karmakarışık duruyordu; yine de, kışlada hiçbir zaman verilmeyen şeyleri orada gövdeye indiren, iştahı yerinde âşıklar için bu mutfak pek güzel bir yerdi. Salatanın hafifçe sirke kokusuyla karışık, mis gibi kızartma kokuyordu. Havagazının akisleri bakır ve dövme demir kapların üzerinde ışıldıyordu. Ocak müthiş hararet verdiğinden, pencereyi aralamışlardı; bahçeden ara sıra esen serin rüzgâr mavi pamuklu perdeleri şişiriyordu.

Hélène:

"Kışlaya tam saat onda mı döneceksiniz?" diye sordu.

Zéphyrin:

"Evet, madam, kusura bakmayın," diye cevap verdi.

"Yol epeyce uzun da! Omnibüse mi biniyorsunuz?"

"Eh, bazı bazı, madam... Malum ya, jimnastik adımını tutturdum muydu daha çabuk giderim."

Hélène bir adım atmış, mutfağa girmişti; ellerini sarkıtmış, sabahlığının önünde birleştirmiş, yemek dolabına dayanıyordu. O günkü fena havadan bahsetti, kışlada ne yediklerini sordu, yumurtanın pahalılığını söyledi. Fakat her sorduğu soruya onlar cevap verince, laf bitiyordu. Böyle arkalarında durduğu için onları rahatsız ediyordu; artık arkaya dönmüyorlar, başları tabaklarına eğik konuşuyorlar, onun bakışları altında omuzlarını eğiyorlar, temiz pak yemek için ufacık lokmalar yutuyorlardı. Hélène sakinleşmiş, orada rahat ediyordu.

Rosalie:

"Acele etmeyin, madam," dedi. "Su vızıldamaya başladı bile... Ateş daha harlı olsaydı..."

Hélène onun yerinden kalkmasına mâni oldu. Aceleye lüzum yoktu. Yalnız, bacaklarında büyük bir yorgunluk duyuyordu. Şu-

ursuzca mutfakta yürüdü, pencerenin önüne gitti. Orada üçüncü bir iskemle görüyordu; gayet yüksek olan bu tahta iskemle tersine çevrilince tabure oluyordu. Fakat hemen oturmadı. Masanın kenarında bir yığın resim gözüne ilişmişti.

Zéphyrin'e hoş görünmek için onları aldı:

"Vay!" dedi.

Askercik kıs kıs güldü. Gayet memnun, resimlere uzaktan bakıyor, hanımefendinin gözü önünden iyi bir parça geçince başını sallıyordu. Birdenbire:

"Şunu Temple Sokağı'nda buldum," dedi. "Güzel bir kadın, sepetinde çiçekler var..."

Hélène oturmuştu. Güzel kadın resmine bakıyordu. Bu, yaldızlı, cilalı bir pastil kutusu kapağıydı; Zéphyrin onu itinayla silmiş, temizlemişti. İskemlenin arkalığına asılı duran bir mutfak paçavrası, Hélène'in dayanmasına engel oluyordu. Onu itti. Tekrar resme daldı. O zaman, iki sevdalı, hanımı bu kadar rahat görünce sıkılganlığı bıraktılar. Hatta gitgide onu unuttular bile. Hélène resimleri birer birer dizleri üzerine bırakmıştı, belli belirsiz gülümseyerek onlara bakıyor, konuştukları şeyleri dinliyordu.

Aşçı kadın:

"Baksana ufaklık, buttan daha istiyor musun?" diyordu.

Zéphyrin ne evet ne hayır diyor, gıdıklanmış gibi iki yana sallanıyor, sonra tabağına iri bir dilim but konunca keyfinden yayılıyordu. Kırmızı apoletleri hopluyor, ayrık koca kulaklı yuvarlak başı sarı yakasının içinde şebek kafası gibi sallanıyordu. Sırtını hoplatarak gülüyor, hanıma saygı göstermek için mutfakta düğmelerini hiç çözmediği üniformasının içinde patlayacak gibi oluyordu.

Bir aralık, ağzı dolu:

"Rouvet Baba'nın turplarından daha iyi" dedi.

Bu, bir memleket hatırasıydı. İkisi de katıla katıla güldüler; Rosalie yere düşmemek için masanın kenarına tutundu. İlk ko-

münyonlarından* önce, bir gün, Zéphyrin, Rouvet Baba'nın üç tane bayır turpunu çalmıştı; aman ne sertti turplar, adamın dişini kıracak kadar sertti, ama Rosalie yine de kendi payına düşeni okulun arkasında ısıra ısıra yemişti. Şimdi ne zaman birlikte yemek yeseler, Zéphyrin mutlaka:

"Rouvet Baba'nın turplarından daha iyi," demekten geri durmuyordu.

Rosalie de her seferinde öyle katılarak gülüyordu ki etekliğinin belindeki kordon kopuyordu. Kopan kordonun çatırtısı duyuldu. Askercik memnun:

"Hah! Kopardın mı?" dedi.

Elini uzattı, kopup kopmadığını anlamak istedi. Fakat eline şamarlar indi.

"Rahat dur, tamir edecek değilsin ya... Kordonumu koparıyorsun, münasebetsizlik bu. Her hafta yeni bir kordon takıyorum."

Sonra Zéphyrin dinlemeyip yine de yoklayınca, Rosalie onun elinin üstünden bir parça etini iri parmakları arasına kıstırdı. Bu cilve Zéphyrin'i daha fazla azdıracaktı, fakat Rosalie kendilerini seyreden hanımı sert bir bakışla ona gösterdi. Zéphyrin fazla rahatsız olmadı, iri bir lokmayla yanağını şişirdi, o gözü açılmış asker edasıyla göz kırptı. Kadınların hatta kibar hanımların bile bundan hoşlandıklarını anlatmak istedi. Elbette, sevişen insanları seyretmek daima hoşa giderdi.

Yüksek tahta iskemleye çökmüş, orada derin bir haz içinde kendinden geçen Hélène:

"Daha beş sene mi askerlik edeceksiniz?" diye sordu.

"Evet madam, eğer bana ihtiyaç olmazsa, belki de yalnız dört sene."

Rosalie, hanımının kendi evlenmesi işini düşündüğünü anladı. Öfkelenmiş gibi yaparak haykırdı:

"Aman madam, isterse on sene daha kalsın, hükümete gidip onu bana verin diyecek değilim... Fazla münasebetsizliğe başladı.

* Komünyon: İsa'nın çarmıha gerilmeden önceki son akşam yemeğinin anıldığı ayin. *-ed.*

Galiba yoldan çıkarıyorlar bunu orada. Evet, sen gül artık. Ama ben yutmam. Belediye başkanının karşısına çıkınca, alay etmek nasılmış görürsün sen."

Zéphyrin hanımın yanında çapkın gözükmek için daha sinsi sinsi gülmeye başlayınca, aşçı kadın büsbütün öfkelendi:

"Devam et, kârlı çıkarsın! Madam, işin aslına bakarsanız, pısırıktır da. Üniforma bunları ne kadar aptallaştırıyor, bilemezsiniz. Bu yaptığı şeyler, arkadaşlarına sattığı cakalar. Kapının önüne oturtsam, merdivende ağladığını işitirsiniz... Sen bana vız gelirsin, ufaklık! Keyfim istediği zaman seni buraya getirmek benim elimde, çoraplarımın nasıl olduğuna bakmaya koşarsın, değil mi?"

Ta yakından onun yüzüne bakıyordu, fakat o saman rengi bön yüzün tasalanmaya başladığını görünce, birdenbire acıdı. Hiç münasebeti yokken:

"Ha! Sana söylemedim," dedi, "haladan bir mektup aldım... Guignard'lar evlerini satmak istiyorlarmış. Ya, neredeyse yok pahasına... Belki ilerde bir şey yaparız..."

Zéphyrin yılıştı.

"Vay canına!" dedi. "Kendi evimizde olurduk... Oraya iki inek sığar..."

Bunun üzerine sustular. Yemeğin sonuna gelmişlerdi. Askercik ekmeğine sürdüğü pekmezi bir çocuk arsızlığıyla yalıyor, aşçı kadın da bir anne edasıyla, itinayla bir elma soyuyordu. Zéphyrin boş kalan elini masanın altına sokmuş, Rosalie'nin dizini okşuyor, fakat öyle hafif okşuyordu ki hizmetçi kadın hissetmiyormuş gibi yapıyordu. Zéphyrin terbiyesini bozmadığı sürece Rosalie öfkelenmiyordu. Hatta itiraf etmemekle beraber, bundan hoşlansa gerekti, çünkü iskemlesinin üstünde memnuniyetinden hafif hafif zıplıyordu. Özetle, o gün ziyafet tamdı.

Bir sessizlikten sonra Rosalie:

"Madam," dedi, "suyunuz kaynadı işte."

Hélène kımıldamıyordu. Kendisini onların sevgileriyle kuşatılmış gibi hissediyordu. Hülyalarına onların hesabına kendi-

si devam ediyor, ikisini orada, Guignard'ların evinde, iki inekleriyle beraber hayal ediyordu. Zéphyrin'i, elini masanın altına sokmuş, gayet ciddi; hizmetçi kızı da, oralı görünmemek için dimdik oturur gördükçe gülümsüyordu. Bütün mesafeler yakınlaşmıştı; Hélène kendini de, onları da, bulunduğu yeri de, oraya ne yapmaya geldiğini de unutmuştu. Bakır takımlar duvarlarda pırıldıyordu. Hélène, yüzü gölgede, mutfaktaki dağınıklıktan gocunmadan, orada gevşemiş, kalmıştı. Böylece aşağılaşması, ona tatmin edilmiş bir ihtiyacın derin memnunluğunu veriyordu. Yalnız, çok sıcaktı, ocağın ateşi onun solgun alnında ter damlaları biriktiriyordu; arkasındaki aralık pencere de ensesine tatlı tatlı ürpertiler üflemekteydi.

Rosalie tekrar:

"Madam, suyunuz kaynıyor," dedi. "İbrikte bir şey kalmayacak."

İbriği Hélène'in önüne koydu. Hélène bir an şaşaladı, ayağa kalkmak zorunda kaldı.

"Ha! Evet... Teşekkür ederim."

Artık bahane kalmamıştı, istemeyerek, ağır ağır çekildi, gitti. Odasına gelince, ibriği ne yapacağını bilemedi. Fakat içinde bütün bir ihtiras uyanmıştı. Onu budala halde tutan o uyuşukluk, her tarafını yakan ateşli bir hayat seli halinde eriyordu. O zamana kadar hiç duymadığı şehvetle ürperiyordu. Birtakım hatıralar canlanıyor, hisleri tatmin edilmemiş, muazzam bir istekle çok geç uyanıyordu. Odanın ortasında dimdik durdu, ellerini yukarı kaldırıp bükerek bütün vücuduyla gerindi, gerilen uzuvlarını çatırdattı. Ah! Onu seviyordu, onu istiyordu, gelecek sefer kendini yine böyle verecekti.

Çıplak kollarına bakarak sabahlığını çıkardığı sırada bir gürültü işitip endişelendi, Jeanne öksürüyor sandı. O zaman, lambayı eline aldı. Çocuk gözleri kapalı, uyumuş gibiydi. Fakat annesi, yüreği rahat edip arkasını dönünce, gözlerini alabildiğine açtı; odasına dönen annesinin arkasından baktı. Daha uyumuyordu,

kendisini uyutmalarını istemiyordu. Yeni bir öksürük nöbeti boğazını tırmaladı; Jeanne başını yorganın altına soktu, öksürüğü boğdu. Artık ölse de annesi farkına varmazdı. Karanlıkta, gözleri hep açık duruyor, sanki düşünmüş gibi her şeyi biliyor, hiç sızlanmadan bu yüzden ölüyordu.

II

HÉLÈNE ERTESİ GÜN bir sürü pratik şey düşündü. Kendi mutluluğuna kendi bekçilik etmek gibi şiddetli bir ihtiyaçla, Henri'yi herhangi bir ihtiyatsızlık yüzünden kaybetmek korkusuyla ürpererek uyandı. Soğuktan titreyerek uykudan uyandığı bu saatte, uyuşuk oda hâlâ uyurken, Hélène onu delice seviyor, bütün varlığıyla arzuluyordu. O zamana kadar becerikli olmaya bu kadar özendiğini hatırlamıyordu. İlk düşüncesi, Juliette'i hemen o sabah görmesi gerektiği oldu. Böyle yaparsa, can sıkıcı sorgu sualleri, her şeyi berbat etme ihtimali olan araştırmaları önlemiş olacaktı.

Saat dokuza doğru, Madam Deberle'in evine vardığı zaman, onu çoktan kalkmış, bir dramın kadın kahramanı gibi solgun, gözleri kızarmış buldu. Kadıncağız onu görür görmez ağlayarak, ona kurtarıcı meleğim diye hitap ederek, kolları arasına atıldı. Malignon'u katiyen sevmiyordu, hayır! Sevmediğine yemin ediyordu. Aman tanrım! Ne manasız şeydi bu macera! Farkına varılsaydı, ölürdü muhakkak! Çünkü şimdi artık anlıyordu ki, o hiç de böyle dalavereler için, yalanlar, ıstıraplar, hep aynı duygunun zorbalıkları için yaratılmış değildi. Kendisini yeniden serbest bulmak öyle hoşuna gidiyordu ki!

Keyfinden gülüyordu; sonra kendisini hakir görmemesi için arkadaşına hıçkırarak yalvardı.

Heyecanının derinliğinde korku vardı, kocası her şeyi biliyor zannediyordu; Henri bir gün önce eve çok heyecanlı dönmüştü. Juliette, Hélène'i sorulara boğdu. O zaman, genç kadın, kendisi-

nin de şaştığı bir cüret ve maharetle, bol bol uydurduğu ayrıntısını birer birer sıraladığı bir masal anlattı. Kocasının hiçbir şeyden şüphelenmediğine yemin etti. Kendisi, bütün meseleyi haber aldığı için onu kurtarma isteğiyle, gidip randevuyu böyle bozmayı tasarlamıştı. Juliette onu dinliyor, bu masala inanıyor, yüzü gözyaşları arasında taşkın bir sevinçle aydınlanıyordu. Bir kere daha onun boynuna atıldı. Hélène bu sevgi gösterilerinden hiç gocunmuyor, vaktiyle kendisini rahatsız eden dürüstlük kaygılarından hiçbirini duymuyordu. Juliette'ten sakin olacağına söz aldıktan sonra ayrılırken, kendi becerikliliğine için için gülüyor, son derece memnun oluyordu.

Aradan birkaç gün geçti. Hélène'in bütün hayatı yer değiştirmişti; genç kadın artık kendi evinde yaşamıyor, her an düşünceleriyle Henri'nin evinde yaşıyordu. İçinde kendi kalbi çarpan bitişik küçük konaktan başka bir şey yoktu gözünde. Bir bahane bulur bulmaz seğirtiyor, kendini unutuyor, Henri ile aynı havayı koklamaktan memnun oluyordu. Sahipliğin bu ilk hazzı arasında Juliette'i gördükçe, Henri'ye ait bir şey görmüş gibi duygulanıyordu. Lakin Henri, Hélène'i henüz bir an bile yalnız bulamamıştı. Hélène ikinci randevu saatini geciktirmek için âdeta kurnazlık ediyordu. Bir akşam, Henri kendisini antreye kadar götürdüğü sırada, sadece Eaux Geçidi'ndeki evi bir daha görmeyeceğine yemin ettirmiş, yoksa kendisine leke getirmiş olacağını eklemişti. İkisi de nerede olacağını bilemedikleri gecenin birinde, herhangi bir yerde, tekrar birleşecekleri ihtiraslı kucaklaşmayı bekleyerek ürperiyorlardı. Hélène, aklından hiç çıkmayan bu istekle, artık sırf o an için yaşıyor, başka anlara karşı kayıtsız, bütün günlerini o dakikanın ümidiyle geçiriyor, gayet mutlu, yalnız, mutluluğu içinde, Jeanne'ın etrafında öksüre öksüre dolaştığını gözlemleyerek endişeleniyordu.

Jeanne'ın akşama doğru artan kuru, sık bir öksürüğü vardı. Öksürük artınca da hafif ateş geliyor, çocuk uykuda terliyor, halsiz kalıyordu. Annesi sorunca, hasta olmadığı, bir yeri ağrımadı-

ğı cevabını veriyordu. Herhalde nezle olmuştu da geçmek üzereydi. Hélène, bu açıklamayla yüreği rahat, yanı başında olup biten şeyleri artık açıkça idrakten aciz olmakla beraber, içinde yaşadığı sevincin ortasında, neresi olduğunu söyleyemeyeceği bir yerini kanatan, ağırlığa benzer, belli belirsiz bir ıstırap duyuyordu. Bazen ruhunu saran sebepsiz neşelerinden biri esnasında yüreğini bir sıkıntı kaplıyor, arkasında bir felaket varmış gibi geliyordu. Dönüp bakıyor, gülümsüyordu. İnsan çok fazla mutlu olunca, hep korkudan titrerdi. Arkasında kimse yoktu. Jeanne öksürmüştü. Ama ıhlamur içiyordu. Bir şey değildi, geçerdi.

Ancak aile dostu sıfatıyla eve gelen ihtiyar Doktor Bodin bir gün öğleden sonra ziyaretini uzatmış, zihni meşgul, Jeanne'ı mavi gözlerinin yan bakışıyla gözlemişti. Onu, oynar gibi yaparak sorguya çekiyordu. O gün bir şey söylemedi. Fakat iki gün sonra tekrar çıkageldi; bu sefer, Jeanne'ı muayene etmeden, çok görmüş geçirmiş bir ihtiyar neşesiyle, lafı döndürüp dolaştırıp seyahatlere getirdi. Eskiden orduda cerrahlık etmişti, bütün İtalya'yı tanıyordu. Enfes bir memleketti, hele baharda görmeliydi. Madam Grandjean kızını niçin oraya götürmüyordu? Böylece, ustalıkla laftan lafa geçerek, orada, kendi tabiriyle o güneş diyarında bir hava değişimi tavsiye etti. Hélène dikkatle onun yüzüne bakıyordu. O zaman, doktor açıkladı. Kızı da, kendisi de elbette hasta değillerdi, yalnız hava değiştirmek insanı gençleştirirdi. Hélène Paris'ten ayrılmayı düşününce vücudu buz kesilmiş, yüzü bembeyaz olmuştu. Aman tanrım! O kadar uzak yerlere gitmek, Henri'yi birdenbire kaybetmek, aşklarını yarınsız bırakmak nasıl olurdu? Bu düşünce onun üzerinde öyle yürek paralayıcı bir tesir yaptı ki şaşkınlığını gizlemek için Jeanne'a doğru eğildi. Acaba Jeanne gitmek istiyor muydu? Çocuk, ufacık parmaklarını üşür gibi bitiştirmişti. Oh! Evet, gitmek isterdi ya! Annesiyle beraber, ikisi yapayalnız, güneşe gitmeyi isterdi, ama ikisi yapayalnız. Yanakları içinin ateşinden kavrulan, zayıflamış zavallı yüzünde yeni bir hayat ümidi parlıyordu. Fakat Hélène isyan içinde ve

kuşkulu, artık rahibin, Doktor Bodin'in, bizzat Jeanne'in, herkesin onu Henri'den ayırmak için anlaştıklarına inanıyordu. İhtiyar doktor, Hélène'i sapsarı kesilmiş görünce, ihtiyatlı davranmadığını sandı; yeniden konuya dönüp, hemen aceleye hiç lüzum olmadığını ekledi.

Tam da o gün, Madam Deberle evinden hiç çıkmayacaktı. Doktor gider gitmez, Hélène alelacele şapkasını giydi. Jeanne sokağa çıkmak istemiyordu, ateşin yanında daha rahattı; uslu uslu oturacak, pencereyi açmayacaktı. Bir zamandır, sokağa beraber çıkmak için annesine ısrar etmiyor, yalnız uzun uzun arkasından bakıyordu. Sonra yalnız kalınca, sandalyesinin üstünde büzülüyor, böyle saatlerce kımıldamadan oturuyordu.

Hélène onu öpmek için yaklaşınca:

"Anne, İtalya uzak mı?" diye sordu.

"Ooo! Çok uzak, cicim."

Fakat Jeanne, onun boynuna sarılmıştı. Hemen doğrulmaya bırakmadı, alçak sesle:

"Olmaz mı?" dedi. "Rosalie burada senin öteberini muhafaza eder, ona ihtiyacımız olmaz... Yanımıza küçük bir sandık alırız... Ooh! Ne güzel olur, annecik! Yalnız! İkimiz! Şişmanlar, buraya öyle gelirim, nah şöyle."

Yanaklarını şişiriyor, kollarını kabartıyordu. Hélène düşünürüz bakalım, dedi; sonra Rosalie'ye, küçükhanıma dikkatle göz kulak olmasını söyleyerek savuştu. O zaman çocuk, şöminenin köşesine büzüldü, bir hülyaya gömülerek ateşin yanışını seyre daldı. Zaman zaman, elleri ısınmak için kendiliğinden ileri uzanıyordu. Alevin akisleri iri gözlerini yoruyordu. Öyle dalıp gitmişti ki Mösyö Rambaud'nun içeri girdiğini işitmedi. Mösyö Rambaud ziyaretlerini sıklaştırıyor, Doktor Deberle'in şifasızlar yurduna yatıramadığı o kötürüm kadın için geldiğini söylüyordu. Jeanne'ı yalnız bulunca, şöminenin öbür köşesine oturuyor, onunla büyük insanla konuşur gibi konuşuyordu. Çok üzücü bir şeydi, o zavallı kadıncağız bir haftadır bekliyordu; fakat kendisi

birazdan aşağı inecek, doktoru görecekti, belki bir cevap verirdi. Böyle söylediği halde yerinden kımıldamıyordu.

"Annen seni beraber götürmedi mi?" diye sordu.

Jeanne omuzlarıyla çok bezgin bir hareket yaptı. Başkalarının evine gitmek onu çok rahatsız edecekti. Artık hiçbir şey hoşuna gitmiyordu.

"İhtiyarlıyorum," diye ekledi, "her zaman oyun oynayamıyorum... Annem dışarıda eğleniyor, ben içeride eğleniyorum; onun için beraber değiliz."

Bir sessizlik oldu. Çocuk ürperdi, ellerini kuvvetli bir pembe ışık çıkararak yanan ateşe uzattı; gerçekten de boynunda bir örtü, başında bir örtü ile koskoca bir atkıya bürünmüş ihtiyar bir kadıncağıza benziyordu. Bütün bu örtülerin altında vücudunun, tüyleri kabarmış, nefes nefese hasta bir kuş kadar ufacık olduğu seziliyordu. Mösyö Rambaud ellerini dizleri üzerinde bitiştirmiş, ateşi seyrediyordu. Sonra Jeanne'a döndü, annesinin bir gün önce de sokağa çıkıp çıkmadığını sordu. Jeanne onaylar bir işaretle cevap verdi. Ya daha önceki gün, daha daha önceki gün? Çocuk başını sallıyor, hep evet diyordu. Annesi her gün sokağa çıkıyordu. O zaman, Mösyö Rambaud ile çocuk, sanki paylaşacakları ortaklaşa bir kederleri varmış gibi, benzi atmış ciddi yüzlerle uzun uzun bakıştılar. O büyük kederden bahsetmiyorlardı, çünkü minimini bir çocukla yaşlı bir adam aralarında bunu konuşamazlardı. Fakat niçin bu kadar kederli olduklarını, evde kimse yokken şöminenin sağında ve solunda böyle oturmaktan niçin hoşlandıklarını pekâlâ biliyorlardı. Bu, onlara büyük bir teselli veriyordu. Yalnızlıklarını daha az duymak için birbirlerine sokuluyorlardı. İçlerinden sevgi coşkunlukları geliyor, birbirlerine sarılıp ağlamak istiyorlardı.

"Üşüyorsun sevgilim, eminim; ateşe yaklaş."

"Hayır tatlım, üşümüyorum."

"Yoo! Yalan söylüyorsun, ellerin buz gibi... Yaklaş, yoksa darılırım."

Bu sefer, Mösyö Rambaud onu merak ediyordu:

"Bahse girerim, sana ıhlamur bırakmamışlardır... Ihlamur kaynatayım sana, ister misin? Yoo, çok güzel pişiririm... Sana ben baksaydım, görürdün, hiçbir eksiğin olur muydu!"

Bundan daha açık imalarda bulunmak istemiyordu. Jeane, hemen, ıhlamurun midesini bulandırdığını söylüyordu; çok fazla ıhlamur içiriyorlardı ona. Bununla beraber, bazı defalar Mösyö Rambaud'nun bir anne gibi etrafında fırıl fırıl dönmesine razı oluyordu; adamcağız onun sırtına bir yastık yerleştiriyor, içmeyi unutmak üzere olduğu ilacını veriyor, koluna yaslandırıp odanın içinde gezdiriyordu. Bu şımartmalar ikisini de duygulandırıyordu. Işıltısı adamcağızı çok heyecanlandıran derin bakışlarıyla Jeanne'ın da söylediği gibi, annesi evde yokken, ikisi baba kız oyunu oynuyorlardı. Birdenbire ikisine de bir hüzün çöküyordu; artık konuşmuyorlar, acıyarak, kaçamak bakışlarla birbirlerini süzüyorlardı.

O gün Jeanne, uzun bir sessizlikten sonra, annesine sorduğu soruyu ona da sordu:

"İtalya uzak mıdır?"

"Eee, zannederim öyle," dedi Mösyö Rambaud. "Ta şu tarafta, Marsilya'dan sonra, cehennemin dibi bir yerde. Niçin soruyorsun?"

Jeanne ciddi bir tavırla:

"Öyle işte!" dedi. Sonra hiçbir şey bilmediğinden şikâyet etti. Hep hastaydı, onu hiç okula yollamamışlardı. İkisi de sustular, ateşin şiddetli sıcağı onları uyuşturuyordu.

Bu sırada Hélène, Madam Deberle'le kız kardeşi Pauline'i, öğleden sonralarını çokluk içinde geçirdikleri Japon evinde bulmuştu. İçerisi çok sıcaktı, bir kalorifer oraya boğucu bir hava veriyordu. Geniş pencereler kapalıydı; küçük bahçe, ince bir zevkle işlenmiş büyük bir sepya resim gibi, kış manzarası içinde görünüyor, ağaçların ufacık siyah dalları esmer toprak üzerinde pek belli oluyordu. İki kız kardeş şiddetle çekişiyorlardı.

Juliette:

"Canımı sıkma benim!" diye haykırıyordu. "Bizim gerçek menfaatimiz Türkiye'yi tutmaktadır."

Pauline de onun kadar hararetlenmiş:

"Ben bir Rusla konuştum," diye cevap verdi. "St. Petersburg'da bizi seviyorlar, asıl müttefiklerimiz o taraftadır."

Fakat Juliette ciddi bir tavır aldı, kollarını kavuşturdu:

"Pekâlâ, Avrupa dengelerini unutuyor musun?"

Şark meselesi Paris'i heyecanlandırıyordu, herkes bunu konuşuyordu. Cemiyet hayatına bir parça karışmış olan bir kadın başka şeyden söz açsa yakışık almıyordu. Onun için, iki gündür Madam Deberle de inançla dış politikaya dalıyordu. Meydana gelme tehlikesi bulunan türlü türlü ihtimaller üzerinde gayet kesin düşünceleri vardı. Kız kardeşi Pauline çok canını sıkıyordu, çünkü Fransa'nın apaçık menfaatlerine aykırı olarak, Rusya'yı tutmak gibi acayiplikler yapıyordu. Juliette onu kandırmak istiyor, sonra öfkeleniyordu:

"Bana bak! Sen sus, budala gibi laf ediyorsun... Meseleyi benimle beraber bir incelesen..."

Lafı yarıda kesti, o sırada içeri giren Hélène'i selamladı:

"Merhaba şekerim. Ne iyi ettiniz de geldiniz... Hiçbir şeyden haberiniz yok. Bu sabah bir ültimatomdan bahsediyorlardı. Avam Kamarası toplantısı çok heyecanlı olmuş."

Bu meseleye pek hayret eden Hélène:

"Hayır, hiçbir şey bilmiyorum," diye cevap verdi. "Evden o kadar seyrek çıkıyorum ki!"

Hoş, Juliette cevabı beklememişti. Karadeniz'i niçin tarafsızlaştırmak gerektiğini Pauline'e anlatıyor, bir yandan da ara sıra, gayet iyi bildiği şeylermiş gibi, hatasız bir telaffuzla, İngiliz ve Rus generallerinin adlarını söylüyordu. O sırada, Henri elinde bir deste gazeteyle çıkagelmişti. Hélène onun kendisi için aşağı indiğini anladı. Gözleri birbirini aramıştı, bakışlarını birbirleri üzerinde ısrarla tutmuşlardı. Sonra uzun ve sessiz bir el sıkışması içinde kucaklaştılar.

Juliette hararetle sordu:

"Gazetelerde ne var?" Doktor:

"Gazetelerde mi yavrum? Gazetelerde hiçbir zaman bir şey yoktur ki," diye cevap verdi.

O zaman, şark meselesini bir süreliğine unuttular. Beklenilen, fakat gelmeyen birinden bahsedildi birkaç defa. Pauline saatin neredeyse üçü vuracağını hatırlatıyordu. Madam Deberle, yoo, mutlaka gelir, diyordu; çok kesin söz vermişti; ama yine de isim söylemiyordu. Hélène konuşulanları dinliyor, fakat işitmiyordu. Henri'ye ait olmayan hiçbir şey onu ilgilendirmiyordu. Artık yanında dikiş getirmiyor, zihni çoğu zaman aynı çocukça hülyayla meşgul, ötekilerin mucize gibi yok olduğunu, kendisinin Henri ile yalnız kaldığını kurarak, konuşulan sözlere yabancı, iki saat süren ziyaretler yapıyordu. Bununla beraber, Henri'nin bakışı hep gözlerine takılıp kalarak onu zevkli bir şekilde yorarken, kendisine soru soran Juliette'e cevap verdi. Henri, storlardan birini açmak ister gibi, arkasından dolaştı; Hélène onun, saçlarında dolaştırdığı ürpertici nefesten, bir randevu istediğini pekâlâ sezdi. Razıydı, artık bekleyecek takati yoktu.

Pauline birdenbire:

"Kapı çalındı, odur," dedi.

İki kız kardeş kayıtsız bir tavır takındılar. Gele gele, Malignon geldi. Her zamankinden daha düzgün giyimli, bir nebze de ağırbaşlıydı. Kendisine uzanan elleri sıktı, fakat her zamanki gibi şakacılık etmedi; bir zamandan beri artık gözükmez olduğu eve yeniden teşrif ediyordu. Doktorla Pauline onun seyrek gelmesinden şikâyet ederlerken, Juliette, kayıtsız duruşuna rağmen yine de şaşmaktan kendini alamayan Hélène'e eğildi:

"Nasıl, şaşıyorsunuz değil mi? Doğrusu, ona gücenecek değilim. Aslında o kadar iyi çocuktur ki insan dargın duramıyor. Düşünün bir kere, Pauline'e bir koca buldu. Kibar bir hareket, değil mi?"

Hélène nezaketen:

"Elbette," diye mırıldandı.

"Ya, dostlarından çok zengin biri varmış, hiç evlenmek niyetinde değilmiş, onu bize getireceğine söz verdi. Kesin cevabı almak için bugün kendisini bekliyorduk. Onun için, anlıyorsunuz ya, birçok şeyin üstüne bir çizgi çekmek zorunda kaldım. Yoo! Artık tehlike yok, şimdi birbirimizi tanıyoruz."

Şirin bir edayla güldü, andığı hatıra ile bir parça kızardı, sonra telaşla Malignon'a yanaştı. Hélène de gülümsüyordu. Hayattaki bu kolaylıklar Hélène'i de mazur gösteriyordu. Kara facialar hayal edenler yanılıyordu, her şey latif bir sadelikle olup bitiyordu. Fakat genç kadın her şeyin mübah olduğunu düşünerek rehavetli bir mutluluk tadarken, Juliette'le Pauline kapıyı açmışlar, Malignon'u bahçeye sürüklemişlerdi. Hélène birdenbire ensesinden doğru Henri'nin alçak sesle ve hararetle:

"Yalvarırım, Hélène, ah, yalvarırım..." dediğini işitti.

Ürperdi, ani bir endişeyle etrafına bakındı. Yapayalnızdılar, öteki üç kişinin bahçe yollarının birinde kısa adımlarla yürüdüklerini gördü. Henri onu omuzlarından yakalamak cüretini göstermişti, Hélène titriyordu, zevk dolu bir dehşet içindeydi. Kendisinden bir randevu istediğini anladı.

"Ne zaman isterseniz," diye mırıldandı. Sonra acele acele bir iki söz konuştular:

"Beni bu akşam Eaux Geçidi'ndeki o evde bekleyin."

"Hayır, olmaz... Size anlattım, söz verdiniz..."

"Başka yerde öyleyse, nerede isterseniz, yeter ki sizi göreyim... Sizin evde, bu gece, olur mu?"

Hélène isyan etti. Fakat iki kız kardeşle Malignon'un dönüp geldiğini görünce, tekrar korkuya kapıldı, ancak bir el hareketiyle reddedebildi. Madam Deberle, genç adamı, bahçedeki bir harikayı, havanın soğukluğuna rağmen pıtrak gibi açmış yığın yığın menekşeyi gösterme bahanesiyle dışarı çıkarmıştı. Adımlarını sıklaştırdı, içeri ötekilerden önce kendisi girdi. Çok neşeliydi.

"Oldu!" dedi.

Hélène hâlâ heyecanlıydı, konuşulan şeyi unutmuştu bile.

"Ne o olan?" diye sordu.

"Şu evlenme işi canım! Aman! Rahat bir nefes aldım! Pauline vızıldanmaya başlamıştı... Adam onu görmüş, çok güzel bulmuş. Yarın hepimiz akşam yemeğine babamın evindeyiz. Getirdiği bu güzel haberden dolayı neredeyse Malignon'un boynuna sarılacaktım."

Henri, kusursuz bir soğukkanlılıkla, Hélène'den uzaklaşacak şekilde davranmıştı. Malignon'u o da pek şirin buluyordu. Küçük kız kardeşlerinin nihayet baş göz edilmesine karısıyla beraber pek sevinmiş göründü. Sonra Hélène'e eldiveninin tekini düşürmek üzere olduğunu haber verdi. Genç kadın teşekkür etti. Bahçede, şakalaşan Pauline'in sesi işitiliyordu; Malignon'a doğru eğiliyor, kesik kesik sözler fısıldıyor, Malignon da yine öyle, onun kulağına fısıldayarak cevap verince genç kız kahkahayla gülüyordu. Malignon herhalde damat hakkında gizli bilgiler veriyordu. Açık bırakılan kapıdan, Hélène soğuk havayı zevkle içine çekiyordu.

O sırada, odada Jeanne'la Mösyö Rambaud, ocakta yanan ateşin şiddetli sıcaklığıyla uyuşmuş, susuyorlardı. Çocuk bu uzun sessizlikten sıyrıldı; birdenbire, sanki düşüncelerinin sonunda vardığı nokta oymuş gibi, şu soruyu sordu:

"Mutfağa gidelim ister misiniz? Bakalım annemi görebilir miyiz..."

Mösyö Rambaud:

"Hay hay, gidelim," dedi.

Jeanne'ın o gün kuvveti pek yerindeydi. Kimseye tutunmadan geldi, yüzünü cama dayadı. Mösyö Rambaud da bahçeye bakıyordu. Ağaçlarda yaprak yoktu, büyük parlak camlardan Japon evinin içi iyiden iyiye görülüyordu. Sebzeli et yemeği pişirmekle meşgul olan Rosalie, küçükhanımın pek meraklı olduğunu söyledi. Çocuk, annesinin kıyafetini tanımıştı; onu gösteriyor, daha iyi görmek için yüzünü cama iyiden iyiye yapıştırıyordu. O sıra-

da Pauline başını kaldırmış, işaretler yapıyordu. Hélène gözüktü, eliyle onu çağırdı.

Aşçı kadın:

"Sizi gördüler matmazel," dedi, "aşağı in diyorlar."

Mösyö Rambaud pencereyi açmak zorunda kaldı. Jeanne'ı aşağı getirmesini rica ediyorlardı, herkes onu görmek istiyordu. Jeanne odaya kaçmış, şiddetle itiraz ediyor, gitmek istemiyor, Mösyö Rambaud'nun camı mahsus vurduğunu söylüyordu. Annesini seyretmek hoşuna gidiyordu, ama o eve gitmek istemiyordu. Mösyö Rambaud'nun yalvararak sorduğu bütün sorulara, her şeyin açıklaması olan o müthiş "öyle işte" cevabını veriyordu.

Nihayet dargın bir yüzle:

"Beni asıl sen zorlamamalısın," dedi.

Fakat Mösyö Rambaud, gitmezse annesini çok üzmüş olacağını, elâlemin önünde münasebetsiz davranışlarda bulunmanın doğru olmayacağını söylüyordu. Onu iyice sarıp sarmalayacaktı. Üşütmeyecekti; bir yandan konuşuyor, bir yandan da vücuduna atkıyı sarıyor, başındaki fuları çıkarıyor, küçük bir örgü kukuleta giydiriyordu. Jeanne, hazır olunca, yine itiraz etti. Nihayet, eğer çok rahatsızlık hissederse, kendini derhal eve getirmesi şartıyla gitmeye razı oldu. Kapıcı kadın onlara ara kapıyı açtı. Bahçede neşeli seslerle karşılandılar. Hele Madam Deberle, Jeanne'a çok sevgi gösterdi; onu kaloriferin yanı başında bir koltuğa oturttu, havanın yavrucağa serince geleceğini söyleyerek pencereleri derhal kapatmalarını istedi. Malignon gitmişti. Hélène misafirlikte çocuğu böyle atkıya sarılı, başında kukuleta ile gördüğü için biraz utanarak onun dağınık saçlarını düzeltmekle meşgul olduğu sırada, Juliette:

"Bırakın canım!" diye haykırdı. "Ailece oturmuyor muyuz burada? Jeanne'cığı göreceğimiz gelmişti."

Zili çaldı, Matmazel Smithson'la Lucien'in her günkü gezmelerinden dönüp dönmediklerini sordu. Dönmemişlerdi. Zaten Lucien iyice çekilmez hale gelmişti, bir gün önce Levasseur'lerin beş kızını ağlatmıştı.

Yakında evleneceğini düşündükçe coşan Pauline:

"Sizinle Uçtu Uçtu Kuş Uçtu oynayalım mı?" dedi. "Yorucu değildir."

Fakat Jeanne başını sallayarak reddetti. İnik kirpiklerinin arasından, gözlerini etrafındaki insanlar üzerinde uzun uzun gezdiriyordu. Doktor, Mösyö Rambaud'ya himaye ettiği kadının nihayet şifasız hastalar yurduna kabul edildiğini haber vermişti. O da çok duygulanmış, şahsına büyük bir iyilik edilmiş gibi, doktorun ellerini sıkıyordu. Herkes bir koltuğa uzandı, sohbet hoş bir teklifsizlik havasına büründü. Sesler ağırlaşıyor, zaman zaman susuluyordu. Madam Deberle'le kız kardeşi birbirleriyle konuştukları sırada, Hélène iki erkeğe dönerek:

"Doktor Bodin bize bir İtalya seyahati tavsiye etti."

Mösyö Rambaud:

"Ya!" dedi. "Demek ki Jeanne'ın bana sorduğu sorunun sebebi varmış! İtalya'ya gidersen memnun olacaksın, öyle mi?"

Çocuk hiç cevap vermedi, ufacık ellerini göğsüne götürdü, solgun yüzü aydınlanmıştı. Bakışlarını korkak korkak doktora çevirdi, çünkü annesinin ona danışmakta olduğunu anlamıştı. Doktor hafifçe ürpermiş, çok soğuk duruyordu. Fakat Juliette, her zamanki gibi her telden çalmak istediği için, birdenbire lafa karıştı:

"Nasıl, nasıl? İtalya'dan mı bahsediyorsunuz? İtalya'ya gideceğinizi söylediniz, değil mi? Eee, olur şey değil! Çok garip tesadüf! Ben de bu sabah beni Napoli'ye götürsün diye Henri'yi zorluyordum... Düşünün ki on senedir Napoli'yi görmek sevdasındayım. Her ilkbahar söz veriyor, sonra sözünde durmuyor."

Doktor:

"Gitmek istemiyorum demedim ki sana," diye mırıldandı.

"Nasıl, demedin mi? Hastalarımı bırakamam dedin, düpedüz reddettin."

Jeanne dinliyordu. Temiz alnı uzun bir kırışıkla çizilirken, parmaklarını şuursuzca birer birer büküyordu.

Doktor:

"Aman! Hastalarımı birkaç hafta için nasıl olsa bir meslektaşa emanet ederim," dedi. "Eğer seni bu kadar memnun etmiş olacağımı bilseydim..."

Hélène onun sözünü kesti:

"Doktor, siz de böyle bir seyahatin Jeanne'a iyi geleceği fikrinde misiniz?"

"Çok iyi gelecektir, tamamen iyileştirip ayağa kaldıracaktır... Çocuklara seyahat daima yarar."

Juliette:

"Öyleyse Lucien'i de götürürüz!" diye haykırdı. "Hep beraber gideriz... İster misin?"

Doktor gülümseyerek:

"Elbette canım, sen ne istersen peki," diye cevap verdi.

Jeanne başını eğdi, gözlerini yakan iki iri öfke ve ıstırap yaşını sildi. Sonra artık bir şey işitmemek, bir şey görmemek ister gibi kendini koltuğa bıraktı. Madam Deberle karşısına çıkan bu umulmadık eğlenceye son derece memnun, bağıra çağıra konuşmaya başlamıştı. Oh! Kocası ne iyi adamdı! Onu zahmetine karşılık niyetine öptü. Derhal hazırlıklardan bahsetti. Gelecek hafta hareket edeceklerdi. Eyvahlar olsun! Bütün hazırlıkları yapmak için katiyen vakit bulamayacaktı! Sonra izleyecekleri yolu çizmek istedi, bunu yapmak zorundalardı; bir hafta Roma'da kalacaklardı, sonra Madam de Guiraud'nun kendisine bahsettiği çok güzel, küçük bir köyde durmak lazımdı; en sonunda da, kendisi de kocasıyla beraber gelmek için seyahati geciktirmelerini isteyen Pauline'e çıkıştı.

"Yoo! Hayır, öyle şey yok!" dedi. "Düğün biz döndükten sonra yapılacak."

Jeanne'ı unutmuşlardı. Jeanne, annesiyle doktoru dikkatle süzüyordu. Hélène şimdi kendisini Henri'ye yaklaştıracak olan bu seyahati kabul ediyordu. Ne büyük bir zevkti bu. İkisi birlikte güneş diyarına gideceklerdi. Günlerce yan yana yaşayacaklar,

boş zamanlardan faydalanacaklardı. Hélène'in dudaklarında iç ferahlığından gelen bir gülümseme beliriyordu, onu kaybetmekten ne kadar korkmuştu, bütün sevgilerini beraberinde götürerek gidebileceği için ne kadar mutluydu! Juliette geçecekleri yöreleri sayıp dökerken, ikisi de daha şimdiden kendilerini kusursuz bir ilkbaharın ortasında yürür hissediyor, şurada, sonra şu yerde, beraber gidecekleri her yerde sevişeceklerini bir bakışla birbirlerine söylüyorlardı.

Bu sırada, bir hüzne kapılarak yavaş yavaş susup kalan Mösyö Rambaud, Jeanne'ın rahatsız olduğunu fark etti. Alçak sesle:

"Keyifsiz misin, cicim?" diye sordu.

"Evet! Çok fenayım... Beni yukarı çıkar, yalvarırım sana."

"Ama annene haber vermek lazım."

"Hayır, hayır, annemin çok işi var, vakti yok. Beni yukarı çıkar, yukarı çıkar."

Mösyö Rambaud onu kucağına aldı, Hélène'e, çocuğun kendini biraz yorgun hissettiğini söyledi. Bunun üzerine, Hélène kendisini yukarıda beklemesini rica etti. Arkaları sıra gelecekti. Jeanne, pek hafif olmakla beraber, kucağından kayıyordu. Mösyö Rambaud ikinci katta durmak zorunda kaldı. Çocuk başını onun omzuna dayamıştı, birbirlerine büyük bir kederle bakıyorlardı. Buz gibi soğuk merdivendeki sessizliği hiçbir şey bozmuyordu. Mösyö Rambaud yavaş sesle:

"İtalya'ya gideceğine memnunsun, değil mi?" diye sordu.

Fakat Jeanne hıçkırarak ağlamaya başladı. Artık gitmek istemediğini, odasında ölmenin daha iyi olduğunu söyledi. Hayır! Gitmeyecekti, hasta olacaktı, hissediyordu bunu. Gitmeyecekti, hiçbir yere gitmeyecekti. Küçük ayakkabılarını yoksullara verebilirlerdi. Sonra gözyaşları arasında, çok alçak sesle:

"Bir akşam benden bir şey istemiştin, hatırlıyor musun?" dedi.

"Neydi o, cicim?"

"Her zaman annemle oturacaktın, her zaman... İşte şimdi hâlâ istiyorsan, ben de istiyorum."

Mösyö Rambaud'nun gözleri yaşardı. Çocuğu şefkatle öptü. Jeanne sesini daha da alçaltarak ekledi:

"Ben öfkelendim diye belki darılmışsındır. Bilmiyordum ki... Ama ben seni istiyorum. Haydi, hemen, olmaz mı? Hemen... Öteki olacağına sen ol..."

Hélène aşağıda, Japon evinde yine oturup kalmıştı. Hâlâ seyahati konuşuyorlardı. Hélène dopdolu yüreğini dökmek, soluğunu kesen mutluluğu Henri'ye anlatmak için şiddetli bir ihtiyaç duyuyordu. O zaman, Juliette'le Pauline götürecekleri kıyafetlerin sayısını hesap ederlerken, o, doktora doğru eğildi, bir saat önce istediği randevuyu verdi:

"Bu gece gelin, sizi bekleyeceğim."

Nihayet kalktı; eve çıkarken, heyecan içinde, koşa koşa merdivenden inen Rosalie'yle karşılaştı. Hizmetçi kadın, hanımını görür görmez:

"Madam! Madam! Çabuk olun!" diye haykırdı. "Matmazel fenalaştı. Kan tükürüyor."

III

DOKTOR SOFRADAN KALKINCA, karısına bir loğusaya gideceğini, geceyi herhalde onun yanında geçirmek zorunda kalacağını söyledi. Saat dokuzda evden çıktı, nehir kıyısına indi, gece karanlığında ıssız rıhtımlar boyunca dolaştı; rutubetli, hafif bir rüzgâr esiyor, kabaran Seine nehrinin mürekkep karası sularını sürüklüyordu. Saat on bir oldu. Trocadéro yokuşlarını çıktı, dört köşe, koca cüsseli, koyulaşmış karaltılar gibi duran evin etrafında dolaştı. Fakat yemek odasının camları hâlâ aydınlıktı. Binanın öte tarafına geçti, mutfağın penceresinde de keskin bir ışık yanıyordu. O zaman, şaşkınlıkla, gitgide endişelenerek bekledi. Perdelerin üzerinde gölgeler dolaşıyor, dairede bir telaş gözüküyordu. Acaba Mösyö Rambaud akşam yemeğine mi kalmıştı? Halbuki adamcağız hiçbir zaman saat ondan sonraya kalmazdı.

Doktor yukarı çıkmaya cesaret edemiyordu. Ya kapıyı Rosalie açarsa, ne diyecekti? Nihayet, gece yarısına doğru, sabırsızlıktan deli gibi, her türlü ihtiyatı bir tarafa bırakarak kapıyı çaldı, hiçbir şey demeden Madam Bergeret'nin kulübesi önünden geçti. Yukarı çıkınca, onu karşılayan Rosalie oldu.

"Siz misiniz mösyö, giriniz. Geldiğinizi haber vereyim. Hanımım herhalde sizi bekliyordu."

Onu bu saatte gördüğü halde hiç şaşkınlık göstermemişti. Doktor söyleyecek söz bulamadan yemek odasına girerken, Rosalie heyecan içinde devam etti:

"Aman mösyö, küçükhanım pek hasta, pek hasta... Ne gece, ne gece... Ayaklarıma kara sular indi."

Rosalie doktorun yanından ayrıldı. Henri ne yaptığını bilmeden oturmuştu. Doktor olduğunu unutuyordu. Rıhtım boyunca yürürken, Hélène'in bitişik odada uyuyan Jeanne'ı uyandırmamak için parmağını dudaklarına götürerek kendisini alacağı bu odayı hayal etmişti; odada kandil yanmış bulunacaktı, içerisi gölgelere gömülü olacaktı, öpüşmeleri gürültü çıkarmayacaktı. Halbuki şimdi, şapkası önünde, viziteye gelmiş gibi bekliyordu. Kapının arkasında yalnız inatçı bir öksürük derin sessizliği yırtıyordu.

Rosalie tekrar gözüktü, elinde bir tasla yemek odasından hızla geçti, ona dönüp sadece şu sözleri söyledi:

"Madam sizin için içeri girmesin, dedi."

Henri gidemedi, oturdu kaldı. Şu halde randevu başka güne mi kalmıştı? Bu imkânsız bir şey gibi onu aptallaştırıyordu. Sonra zihninden bir düşünce geçti. Şu zavallı Jeanne'ın sağlığı gerçekten kötüydü, çocuklar insana sırf keder ve can sıkıntısı veriyordu. O esnada kapı tekrar açıldı, Doktor Bodin binbir özür dileyerek içeri girdi. Bir müddet, arka arkaya birtakım cümleler sıraladı; gelip kendisini onlar çağırmışlardı, işinin ehli meslektaşına danışmak kendisini her zaman çok memnun ederdi.

Kulakları uğuldayan Doktor Deberle boyuna:

"Şüphesiz, şüphesiz," deyip duruyordu.

İhtiyar hekim, yüreği rahat ederek, şaşalamış gibi, teşhis koymakta tereddüt ediyor gibi yaptı. Sesini alçaltarak arazları anlatıyor, kullandığı tıbbi terimleri yarıda kesiyor, göz kırparak lafını bitiriyordu. Balgamsız bir öksürük, çok fazla halsizlik, derecesi yüksek bir ateş vardı. Belki de tifoydu. Bununla beraber, kesin bir şey söyleyemiyordu. Sinirsel bir kansızlıktan mustarip diye çoktan beri tedavi ettikleri hasta çocukta, beklenmedik komplikasyonların ortaya çıkmasından korkuyordu.

Doktor Bodin her cümleden sonra:

"Siz ne dersiniz?" diye soruyordu.

Doktor Deberle kaçamaklı jestlerle karşılık veriyordu. Meslektaşı konuşurken, o, orada bulunduğundan dolayı gitgide daha fazla utanç duyuyordu. Yukarı niçin çıkmıştı sanki?

İhtiyar hekim:

"İki tane yakı koydum," diye devam etti. "Bekliyorum, ne yapayım! Ama hastayı siz de göreceksiniz, sonra fikrinizi söylersiniz."

Onu yatak odasına götürdü. Henri ürpererek içeri girdi. Oda bir lambayla hafif aydınlanmıştı. Doktor Deberle, buna benzeyen daha başka geceleri, aynı sıcak kokuyu, içinde eşya ile perdelerin uyukladığı koyu gölgelikleriyle aynı boğucu ve kasvetli havayı hatırlıyordu. Fakat eskisi gibi, elleri ileri doğru uzanarak onu karşılamaya gelen olmadı. Mösyö Rambaud bir koltuğa yığılmış, uyukluyor gibiydi. Sırtında beyaz bir sabahlık, karyolanın yanında ayakta duran Hélène arkasına dönmedi; bu soğuk çehre Henri'ye çok büyük göründü. O zaman, bir dakika kadar, Jeanne'ı muayene etti. Çocuk o kadar halsizdi ki gözlerini açsa yoruluyordu. Ter içinde, yüzü bembeyaz, elmacık kemikleri al al, bitkin yatıyordu.

Doktor Deberle istemeden yüksek sesle konuşarak ve bu durumu çoktan beri bekliyormuş gibi hiçbir hayret göstermeden:

"Verem," dedi.

Hélène işitti, onun yüzüne baktı. Gözleri kuru, korkunç bir sükûnet içinde, gayet soğukkanlıydı.

Doktor Bodin, bu kelimeyi ilk olarak kendisi söylemek istemeyen bir kimse gibi, tasdik eden bir edayla başını sallayarak:

"Öyle mi diyorsunuz?" dedi sadece.

Çocuğu bir daha dinledi. Jeanne, vücudu cansız, niçin tartaklandığını anlamadan, kendini muayeneye bıraktı. İki hekim arasında kısa bir iki söz konuşuldu. İhtiyar doktor, amforik solunum, çatlak testi sesi gibi laflar etti; bununla beraber, hâlâ kararsız gibi görünüyor, şimdi de akut bronşitten bahsediyordu. Doktor Deberle hastalığa arızi bir şeyin, herhalde bir soğuk algınlığının sebep olduğunu, fakat şimdiye kadar birçok defa aneminin göğüs hastalıklarına uygun zemin hazırladığını gözlemlediğini anlatıyordu. Hélène onların arkasında ayakta durmuş, beklemekteydi.

Doktor Bodin, yerini Henri'ye bırakarak:

"Kendiniz dinleyin," dedi.

Henri eğildi, Jeanne'ı tutmak istedi. Çocuk gözkapaklarını kaldırmamış, ateşler içinde yanarak kendini bırakıyordu. Sıyrılan geceliğinden, henüz gelişmeye başlayan kadın endamının belli belirsiz şekillendiği çıplak göğsü gözüküyordu. Ölümün şimdiden el attığı bu ergenlik çağındaki vücut kadar temiz, aynı zamanda acıklı bir manzara olamazdı. Jeanne, ihtiyar doktorun elleri altında hiç isyan etmemişti. Fakat Henri'nin parmakları vücuduna dokunur dokunmaz, bir darbe yemiş gibi oldu. Büyük bir iffet duygusu onu daldığı uyuşukluktan uyandırıyordu. Yakalanıp ırzına tecavüz edilen bir genç kadın gibi toparlandı, zayıf, ufacık kollarını göğsünde sımsıkı kavuşturdu, titrek bir sesle:

"Anne... Anne..." diye seslendi.

Aynı zamanda gözlerini açtı. Başucunda duran adamı görünce dehşete kapıldı. Çıplak olduğunu gördü, yorganı derhal yukarı çekti, utancından hıçkırmaya başladı. Can çekişirken, birdenbire on yaş ihtiyarlamış, ölüme yaklaştığı sırada, on iki yaşındaki bu çocuk vücuduna bu erkeğin dokunmaması, kendisinde annesini

bulmaması gerektiğini anlayacak derecede olgunlaşmış gibiydi. Tekrar seslendi, imdat istedi:

"Anne... Anne... Lütfen..."

O zamana kadar hiçbir şey söylememiş olan Hélène, Henri'nin tam yanına kadar geldi. Taş kesilmiş yüzüyle, ona dik dik bakıyordu. Henri'ye eliyle dokundu, kısık bir sesle yalnız şu sözleri söyledi:

"Buradan gidin!"

Doktor Bodin, bir öksürük nöbetiyle yatakta sarsılmakta olan Jeanne'ı sakinleştirmeye çalışıyordu. Artık canını hiç kimsenin sıkmayacağını, onu rahat bırakmak için herkesin gideceğini söylüyordu.

Hélène âşığının kulağına hafif ve derinden gelen bir sesle tekrar:

"Gidin buradan," dedi. "Görüyorsunuz ya, onu biz öldürdük."

O zaman, Henri söyleyecek bir söz bulamadı, çekildi. Yemek odasında, ne beklediğini bilmeden, belki gelecek olan bir şeyi bekleyerek, bir süre daha durdu. Sonra Doktor Bodin'in odadan çıkmadığını görünce çekildi, gitti. Rosalie ışık tutma zahmetine bile katlanmadı, Henri el yordamıyla merdivenleri indi. Çok incelediği bir vaka olan veremin yıldırım hızıyla ilerleyişini düşünüyordu. Miliyer tüberküloz çabucak yayılacak, nefes darlıkları artacak, Jeanne üç haftaya kalmadan ölecekti.

Aradan bir hafta geçti. Güneş, pencerenin karşısında açılan geniş gökyüzünde, Paris'in üzerine doğuyor, batıyor, Hélène tekdüze geçip giden insafsız zamanın farkına bile varmıyordu. Kızının ölüme mahkûm olduğunu biliyor, yaralanan yüreğinin verdiği dehşetle, hâlâ sersemlemiş bir halde bulunuyordu. Ümitsiz bir bekleyiş, ölümün affetmeyeceğine kuvvetli bir inanıştı bu. Gözlerinde yaş yoktu, hep ayakta, hastaya ağır ve hesaplı hareketlerle bakıyordu. Bazen yorgunluktan halsiz kalıp bir iskemleye yığılıyor, saatlerce onu seyrediyordu. Jeanne gitgide takatsizleşiyordu. Çok ıstıraplı kusmalarla harap oluyor, ateşi artık düşmü-

yordu. Doktor Bodin geldiğinde bir süre onu muayene ediyor, bir reçete bırakıyordu; çekilip giderken, yuvarlak sırtı öyle bir acizlik ifade ediyordu ki, anne, artık hastanın halini sorup öğrenmek için onu kapıya kadar geçirmez olmuştu.

Nöbetin hemen ertesi günü Rahip Jouve koşup gelmişti. O da, kardeşi de her gece geliyorlar, sessizce Hélène'in elini sıkıyorlar, haber sormaya cesaret edemiyorlardı. Kendileri de çocuğun başucunda beklemeyi teklif etmişlerdi, fakat Hélène onları saat ona doğru uğurluyor, geceleyin odada kimsenin kalmasını istemiyordu. Bir akşam, bir gün öncesinden beri zihni pek meşgul görünen Rahip Jouve, Hélène'i bir kenara çekti.

"Bir şey düşündüm," diye mırıldandı. "Yavrucak sağlığı el vermediğinden geç kaldı... İlk komünyonunu burada yapabilir..."

Hélène önce anlamamış gibi göründü. Rahibin, hoşgörürlüğüne rağmen, ahret işleri endişesiyle ortaya çıktığını gösteren bu fikir onu şaşırtıyor, hatta bir parça da gücüne gidiyordu. Tasasızca elini salladı:

"Hayır, hayır, çocuğun rahatsız edilmesini istemiyorum. Eğer bir cennet varsa, o kendi kendine doğrudan oraya gidecektir."

Fakat o akşam Jeanne, ölüm halindeki hastaları aldatan türden, yalancı bir iyilik duyuyordu; keskin, hasta kulaklarıyla rahibin dediklerini işitmişti.

"Sen misin sevgilim?" dedi. "Komünyonu söylüyordun... Yakında olacak, değil mi?"

Rahip:

"Tabii, tatlım," diye cevap verdi.

O zaman, Jeanne, konuşmak için rahibin yaklaşmasını istedi; annesi onu doğrultmuş, yastığına dayamıştı; ufacık vücuduyla oturuyordu. Parlak gözlerinin içinde şimdiden ölüm dolaşırken, kavruk dudakları gülümsüyordu.

"Yoo! Çok iyiyim," diye devam etti. "Eğer istersem kalkarım... Beyaz kıyafetlerim, bir de çiçek demetim olacak, değil mi? Kilise, Meryem ayinindeki gibi güzel mi olacak?"

"Daha güzel olacak, tatlım."

"Sahi mi? Çiçekler de olacak mı, yine o kadar güzel ilahiler okuyacaklar mı? Yakında mı, yakında değil mi, söz veriyor musunuz?"

Sevinç içinde yüzüyordu. Kendinden geçmiş, tanrıyı çok sevdiğini, ilahiler okunurken onu gördüğünü söylüyor, karşıya, karyolanın perdelerine bakıyordu. Org sesleri işitiyor, etrafında dönen ışıklar görüyor, büyük vazolardaki çiçekler gözünün önünde kelebekler gibi dolaşıyordu. Fakat şiddetli bir öksürük vücudunu sarstı, onu tekrar yatağına serdi. Gülümsemeye devam ediyor, öksürüğün farkında değilmiş gibi hâlâ:

"Yarın kalkacağım," diyordu. "Din dersimi hiç yanlışsız öğreneceğim, hepimiz çok memnun olacağız."

Hélène karyolanın ayakucunda hıçkırdı. Hiç ağlamadığı halde, Jeanne'ın güldüğünü duyunca, boğazına doğru bir gözyaşı selinin yükseldiğini hissetmişti. Tıkanıyordu, umutsuzluğunu gizlemek için yemek odasına kaçtı. Rahip de peşi sıra gelmişti. Mösyö Rambaud çocuğu oyalamak için hızla ayağa kalkmıştı.

Jeanne:

"A! Annem haykırdı, bir yeri mi acıdı acaba?" diye sordu.

Mösyö Rambaud:

"Annen mi?" diye cevap verdi. "Haykırdığı filan yok, tersine, güldü, sen iyisin de ondan."

Hélène yemek odasında, başı masaya dayalı, bitiştirdiği elleri arasında hıçkırıklarını boğmaya çalışıyordu. Rahip eğiliyor, kendini tutması için yalvarıyordu, fakat Hélène, gözyaşlarıyla sırılsıklam olmuş yüzünü kaldırıyor, kendi kendini suçluyor, kızını kendi eliyle öldürdüğünü söylüyor, dudaklarından kesik kesik sözler halinde bütün bir itiraf dökülüyordu. Eğer Jeanne onun yanında olsaydı, o adama hiçbir zaman teslim olmayacaktı. Ona o yabancı odada rastlamak varmış. Tanrı, kızı ile beraber kendi canını da almalıydı. Artık yaşayamayacaktı. Rahip telaşlanmış, bağışlanacağını vaat ederek onu teskin ediyordu.

Kapı çalındı, holden sesler geldi. Hélène gözyaşlarını silerken, Rosalie içeri girdi:

"Madam, Doktor Deberle geldi..."

"Girmesin, istemiyorum."

"Küçükhanım nasıl, diye soruyor."

"Ölecekmiş dersin."

Kapı açık kalmıştı. Henri bu sözleri işitmişti. O zaman, hizmetçi kadını beklemeden, tekrar aşağı indi. Her gün geliyor, aynı cevabı alıyor, dönüp gidiyordu.

Hélène'i harap eden şey ziyaretlerdi. Deberle'lerin evinde tanıştığı birkaç kadın, gelip kendisini teselli etmek lüzumunu duyuyorlardı. Madam de Chermette, Madam Levasseur, Madam Guiraud ve daha başkaları geldiler; içeri girmek istemiyorlar, fakat Rosalie'ye o kadar yüksek sesle soru soruyorlardı ki sesleri küçük dairenin ince duvarlarından geçiyordu. O zaman Hélène sabırsızlanıyor, onları yemek odasında, ayakta kabul ediyor, lafı kısa kesiyordu. Bütün gün sabahlıkla dolaşıyor, çamaşır değiştirmeyi unutuyor, güzel saçlarını sadece kıvırıp yukarı kaldırıveriyordu. Kıpkırmızı yüzünde gözleri yorgunluktan kapanıyor, acı ve yapış yapış ağzı artık kelimeleri bulamıyordu. Juliette geldiği zaman, odayı ona kapalı tutamıyor, bir süre karyolanın yanına oturmasına ses çıkarmıyordu.

Juliette bir gün ona dostça:

"Şekerim," dedi, "kendinizi pek bırakıyorsunuz. Bir parça metin olun."

Juliette, Paris'i meşgul eden olaylardan bahsederek onu oyalamaya çalıştıkça, Hélène cevap vermek zorunda kalıyordu.

"Haberiniz var mı, muhakkak harbe gireceğiz... Çok canım sıkılıyor, iki kuzenim var, ikisi de askere gidecek."

Böylece, Paris'in içinde dönüp dolaştıktan sonra, dönüşte oraya geliyor, öğleden akşama kadar çene çalmış olmanın hararetiyle, bu sessiz hasta odasına uzun eteklerinin kasırgasını getiriyordu. Sesini ne kadar alçaltsa, acınır tavırlar alsa da, tasasız

neşesi yine belli oluyor, kendi sağlığı yerinde olduğu için mutlu ve coşkulu görünüyordu. Hélène, onun karşısında harap, kıskanç bir yürek azabıyla ıstırap duyuyordu.

Jeanne bir akşam:

"Madam," diye sızlandı, "Lucien niçin benimle oynamaya gelmiyor?"

Juliette bir an şaşaladı, gülümsemekle kaldı.

Çocuk tekrar sordu:

"Yoksa o da mı hasta?"

"Hayır yavrum, hasta değil... Okulda."

Hélène onu hole kadar geçirirken, söylediği yalanı açıklamaya çalıştı:

"Ah! Lucien'i getirsem getiririm, hastalığın bulaşıcı olmadığını biliyorum... Ama çocuklar çabucak korkarlar, Lucien de pek budaladır! Yavrucağınızı görünce ihtimal ki ağlar..."

Hélène, bu çok neşeli kadının, evinde sağlıklı bir çocuğu bulunduğunu düşününce, yüreği sızladı.

"Evet, evet, hakkınız var," diye onun sözünü kesti.

İkinci bir hafta daha geçmişti. Hastalık seyrini takip ediyor, her geçen saat Jeanne'ın hayatının bir parçasını daha alıp götürüyordu. Yıldırım hızıyla ilerleyişinde acele etmiyor, bu narin ve güzel bedeni yıkmak için bilinen bütün safhalardan geçiyor, bu safhaların hiçbirini ondan esirgemiyordu. Kanlı tükürükler bitmişti, zaman zaman öksürük kesiliyordu. Çocuk öyle bir nefes darlığıyla tıkanıyordu ki, güçlükle soluk alışından, ufacık göğsünde hastalığın yaptığı tahripler izlenebiliyordu. Bu derece mecalsiz bir vücut için bu kadarı çok fazlaydı; rahiple Mösyö Rambaud'nun onu dinledikçe gözleri yaşarıyordu. Günlerce, gecelerce, karyola perdelerinin altından bu soluk işitiliyor, bir hamlede ölecekmiş gibi görünen zavallı yavru, vücudunu kan ter içinde bırakan bu faaliyet ortasında bir türlü ölemiyordu. Artık tahammülü kalmayan annesi, bu hırıltıya dayanamadığı için bitişik odaya gidip başını duvara dayıyordu.

Jeanne yavaş yavaş herkesten uzaklaşıyordu. Artık kimseyi görmüyordu. Yüzünde, sanki başka bir yerde tek başına yaşıyormuş gibi, dalgın, uzak bir ifade vardı. Etrafındaki insanlar onun dikkatini çekmek isteyip de, tanısın diye adlarını söyledikleri zaman, hiç gülümsemeden sabit gözlerle onlara bakıyor, sonra yorgun bir edayla duvara dönüyordu. Bir gölgeye bürünüyor, kıskanç, huysuz günlerindeki gibi öfkeli bir somurtkanlıkla dalıp gidiyordu. Bununla beraber, yine hasta kaprislerinin uyandığı da oluyordu. Bir sabah annesine sordu:

"Bugün pazar mı?"

Hélène:

"Hayır, yavrum," diye cevap verdi. "Bugün daha cuma... Niçin sordun?"

Jeanne sorduğu soruyu âdeta hatırlamıyordu. Fakat daha ertesi gün, Rosalie odada bulunduğu esnada, Jeanne yavaş sesle ona:

"Bugün pazar," dedi. "Zéphyrin buradadır, söyle de gelsin."

Hizmetçi tereddüt ediyordu, fakat çocuğun söylediği şeyi işiten Hélène razı olduğunu bir işaretle anlattı. Çocuk hâlâ:

"Getir onu buraya, ikiniz de gelin, hoşuma gidecek," diyordu.

Rosalie, Zéphyrin'le beraber içeri girince, Jeanne yastığına dayanarak doğruldu. Askercik başı açık, ellerini koyuvermiş, duyduğu büyük üzüntüyü gizlemek için iki yanına sallanıyordu. Küçükhanımı candan severdi, mutfakta dediği gibi, silahı sol omzuna almasına* pek canı sıkılıyordu. Onun için, Rosalie neşeli durmasını tembih ettiği halde, çocuğu böyle sapsarı, yumruk kadar ufalmış görünce kendini tutamamış, yüzü allak bullak olmuştu. Büyük fatih edalarına rağmen hisli kalmıştı Zéphyrin. Şimdi artık söylemeyi becerebildiği güzel cümlelerden hiçbirini

* "Silahı sol omzuna almak" deyimi Fransızcada ölmek anlamına gelir. Askerlikle bağlantılı olan bu deyim, hem askerlerin tüfeklerini doldurmak için silahlarını sol omuzlarına aldıkları sırada vurulmaya açık hale gelmelerinden, hem de askerî cenazelerde bir saygı ifadesi olarak tüfeklerin sol omuzlarda taşınmasından doğmuştur. *-ed.*

bulamadı. Hizmetçi onu güldürmek için arkasından çimdikledi. Fakat Zéphyrin yalnızca şu sözleri kekeleyebildi:

"Affedersiniz... Matmazel..."

Jeanne zayıflamış kollarına dayanarak doğruluyordu hâlâ. İri, boş gözlerini açıyordu; aranır gibi bir hali vardı. Başı bir titremeyle sarsılıyordu; herhalde artık içine dalmaya başladığı karanlıkta bu fazla ışık gözlerini kamaştırıyordu.

Hélène askere:

"Yaklaşın azizim," dedi. "Sizi küçükhanım kendisi görmek istedi."

Güneş pencereden içeri giriyor, geniş sarı bir ışığın ortasında halının tozları uçuşuyordu. Mart gelmişti, dışarıda ilkbahar doğuyordu. Zéphyrin bir adım attı, güneşin içinde gözüktü; çillerle dolu, yusyuvarlak ufak yüzü, olgun başak gibi altın sarısı bir pırıltı alıyor, üniformasının düğmeleri parıldıyor, kırmızı pantolonu bir gelincik tarlası gibi kıpkırmızı duruyordu. Jeanne o zaman onu gördü. Fakat gözleri yine endişelendi, kararsız, bir köşeden öbür köşeye gitti.

Annesi:

"Ne istiyorsun, yavrum?" diye sordu. "Hepimiz buradayız."

Sonra anladı.

"Rosalie, yaklaş... Küçükhanım seni görmek istiyor."

Rosalie de güneşli yere ilerledi. Başındaki hotozun şeritleri omuzlarına atılmış, kelebek kanatları gibi uçuşuyordu. Sert, siyah saçlarına, kalın dudaklı, yassı burunlu iyi yüzüne bir altın nuru dökülüyordu. Odada, güneş ışığının içinde dirsek dirseğe, yalnız onlar, askercikle aşçı kız vardı. Jeanne onlara bakıyordu.

Hélène:

"Ee, yavrum, onlara bir şey söylemiyor musun?" dedi. "İşte, ikisi bir arada."

Jeanne, çok ihtiyar bir kadın gibi başı hafif hafif titreyerek, onlara bakıyordu. Rosalie ile Zéphyrin, memlekete dönmek için kol kola girmeye hazır bir karıkoca gibi orada duruyorlardı. İlk-

baharın ılıklığı vücutlarını ısıtıyordu; küçükhanımı neşelendirmek istedikleri için bön ve sevimli bir tavırla yüz yüze bakışıp sırıtmaya başlamışlardı. Yuvarlak sırtlarından, güzel ve sağlıklı bir koku yükseliyordu. Yalnız olsalardı, muhakkak Zéphyrin Rosalie'yi avuçlayacak, ondan mükemmel bir şamar yiyecekti. Bunun böyle olacağı bakışlarından anlaşılıyordu.

"Ee, tatlım, onlara bir diyeceğin yok mu?"

Jeanne nefesi daha fazla daralarak bakıyordu onlara. Bir kelime söylemedi. Birdenbire gözlerinden yaşlar dökülmeye başladı. Zéphyrin'le Rosalie derhal odadan çıkmak zorunda kaldılar.

Askercik afallamış, giderken yine:

"Affedersiniz... Matmazel..." demişti.

Bu, Jeanne'ın son kaprislerinden biri oldu. Ondan sonra somurtkan bir hal aldı, bu somurtkanlığı hiçbir şeyle gideremediler. Her şeyden, hatta annesinden bile kopmuştu. Hélène onun gözlerine bakmak için karyolanın üzerine eğilince, çocuk, gözlerinde sanki yalnız perdelerin gölgesi dolaşıyormuş gibi durgun bir yüzle bekliyordu. Ölmek üzere olduğunu hisseden, dünyadan yüz çevirmiş birine özgü sessizlikleri, karamsar bir tevekkülü vardı. Bazen gözkapakları yarı örtülü, uzun zaman yatıyor, hangi inatçı düşünceye daldığı süzgün bakışından anlaşılmıyordu. Artık yanı başında yatan büyük bebeğinden başka, gözünde bir şey yoktu. Bir gece, o bebeği ona tahammül edilmez ıstıraplarını avutmak için vermişlerdi; şimdi onu geri vermek istemiyor, elinden almaya kalktılar mıydı vahşi bir hareketle karşı koyuyordu. Bebek, mukavvadan başı yastıkta, yorganı omuzlarına kadar çekilmiş, hasta bir insan gibi uzanmış, yatıyordu. Çocuk onu tedavi etmekle meşgul oluyordu herhalde, çünkü zaman zaman, ateş gibi yanan elleriyle, onun kopmuş, kepekleri boşalmış, pembe tenli uzuvlarını yokluyor, gözleri saatlerce bebeğin daima sabit duran mine gözlerinden, boyuna gülümseyen beyaz dişlerinden ayrılmıyordu. Sonra içinde bir sevme arzusu, onu göğsüne bastırmak, kendi yanağını bebeğin küçük perukasına yaslamak

ihtiyacı duyuyor, bu saçın temasıyla ferahlar gibi oluyordu. Böylece, büyük bebeğin sevgisine sığınıyor, uyukladıktan sonra her uyanışında onun hâlâ yanında olup olmadığına bakıyor, onunla konuşuyor, bazen bebek sanki kulağına bir şeyler fısıldamış gibi, yüzünde gölgemsi bir gülümseme beliriyordu.

Üçüncü hafta bitiyordu. İhtiyar hekim bir sabah oturdu kaldı. Hélène işi anladı, çocuğu akşama çıkmayacaktı. Bir gün öncesinden beri, kendi hareketlerinin bile tam olarak bilincinde olmadığı bir sersemlik hali içindeydi. Artık ölümle savaşmıyor, saatleri sayıyorlardı. Hasta şiddetli bir susuzluk çektiği için, doktor can çekişmesini kolaylaştırmaya yarayacak afyonlu su verilmesini tavsiye etmişti; her türlü ilaçtan böylece vazgeçilmesi Hélène'i aptallaştırıyordu. Komodinin üstünde ilaçlar sürünüp durdukça, hâlâ mucizeli bir şifa umuyordu genç kadın. Şimdi orada artık şişeler de, kutular da kalmamıştı; son inancı da elinden gidiyordu. Bir tek arzusu kalmıştı, Jeanne'ın yanında olmak, ondan ayrılmamak, onun yüzüne bakmak. Hélène'i bu feci temaşadan ayırmak isteyen doktor, ufak tefek işler göstererek onu uzaklaştırmaya çalışıyordu. Fakat Hélène maddi bir ihtiyaçla, görmek ihtiyacıyla tekrar dönüp geliyordu. Dimdik, kolları yanlarına sarkık, yüzünü şişiren bir umutsuzluk içinde bekliyordu.

Saat bire doğru, Rahip Jouve'la Mösyö Rambaud geldiler. Doktor onları karşıladı, bir kelime söyledi. İkisi de sapsarı kesildi; ayakta donakaldılar, elleri titriyordu. Hélène dönüp bakmamıştı.

Çok güzel bir gündü, nisan başındaki güneşli günlerden birinin öğleden sonrasıydı. Jeanne yatağında kıvranıyordu. İçini kavuran susuzlukla, zaman zaman, dudaklarını zahmetle, hafifçe kımıldatıyordu. Şeffaflaşmış elceğizlerini yorgandan dışarı çıkarmış, yavaş yavaş boşlukta dolaştırıyordu. Hastalığın sinsi faaliyeti dinmişti, Jeanne artık öksürmüyordu, sönükleşen sesi bir soluk gibiydi. Bir müddettir başını çeviriyor, gözleriyle ışığı araştırıyordu. Doktor Bodin pencereyi ardına kadar açtı. O zaman,

Jeanne artık kıvranmadı, yanağı yastığa dayalı, gözleri Paris'te, gitgide daralan nefesiyle öylece kaldı.

Istırap içinde geçirdiği o üç hafta zarfında, ufka doğru yayılan şehre birçok defa böylece dönüp bakmıştı. Yüzü ciddileşiyor, düşünüyordu. Bu son deminde, Paris, sarı nisan güneşi altında gülümsüyordu. Dışardan ılık rüzgârlar gelmekteydi. Ölüm halindeki çocuk, hâlâ görmek için, uzaklardaki kenar mahallelerden yükselen ve uçuşan dumanları takip etmek için en son kuvvetini sarf ediyordu. Üç tanıdığını, Invalides'i, Panthéon'u, Saint-Jacques Kulesi'ni buluyordu orada. Sonra bilinmeyen taraf başlıyor, Jeanne'ın yorgun gözkapakları damların uçsuz bucaksız ummanı karşısında yarı yarıya örtülüyordu. Belki de yavaş yavaş hafiflediğini, bir kuş gibi uçtuğunu hayal ediyordu. Demek ki nihayet öğrenecekti; kubbelere, kulelere konacak, çocuklardan gizlenen yasak şeyleri yedi sekiz kanat çırpışıyla görebilecekti. Fakat yeni bir endişeyle çırpındı, elleri hâlâ aranıyordu; ancak büyük bebeğini ufacık kolları arasına alıp göğsüne bastırdığı zaman sükûnet bulabildi. Onu beraberinde götürmek istiyordu. Bakışları uzakta, güneşten pespembe bir renge boyanan bacalar arasında kayboluyordu.

Saat dördü çalmış, akşamın mavi karaltıları dökülmeye başlamıştı. Artık sondu, bir tıkanıklık, aheste ve sarsıntısız bir can çekişme başlamıştı. Yavrucağın artık direnecek kuvveti kalmamıştı. Mösyö Rambaud dayanamadı, dizüstü çöktü, sessiz hıçkırıklarla sarsıla sarsıla, ıstırabını göstermemek için sürünerek bir perdenin arkasına sığındı. Rahip ellerini bitiştirmiş, karyolanın başucuna diz çökmüş, can çekişenlere mahsus duaları geveliyordu.

Hélène saçlarına buz gibi soğuk bir nefes üfleyen bir dehşetle donmuştu.

"Jeanne, Jeanne," diye mırıldandı.

Doktoru itmişti; yere atıldı, kızını yakından görmek için karyolaya yaslandı. Jeanne gözlerini açtı, fakat annesine bakmadı. Bakışları hep uzaklara, silikleşen Paris'e dönüyordu. Bebeğini,

son sevgilisini daha sıkı kucakladı. Göğsü büyük bir solukla kabardı, sonra daha hafif iki nefes aldı. Gözleri donuklaşıyordu; yüzü bir an şiddetli bir can acısı ifade etti. Fakat hemen rahatlamış göründü, artık nefes almıyordu, ağzı açıktı.

Doktor, çocuğun elini tuttu:

"Bitti," dedi.

Jeanne, boşalan iri gözleriyle Paris'e bakıyordu. Keçi yüzü ciddi çizgilerle, çattığı kaşlarından dökülen esmer bir gölgeyle daha fazla uzamıştı; ölümünde yüzü, her zamanki soluk, kıskanç kadın yüzü olmuştu böylece. Bebeğin başı arkaya devrilmiş, saçları sarkıyor, o da Jeanne gibi ölmüş görünüyordu.

Doktor soğuyan ufacık eli bırakarak:

"Bitti," dedi tekrar.

Hélène, yüzünün çizgileri gerilmiş, kafatasının ayrıldığını duyar gibi alnını yumrukları arasında sıkıyordu. Ağlamıyor, deli gözlerle etrafına bakınıyordu. Sonra gırtlağında bir hıçkırık düğümlendi; karyolanın ayakucunda, unutulup kalmış bir çift ufacık ayakkabı görmüştü. Artık bitmişti, Jeanne onları bir daha giyemeyecekti, küçük kunduraları yoksullara verebilirlerdi. Hélène, gözlerinden yaşlar akarak, yere oturmuş, yüzünü ölmüş çocuğunun sarkan eline sürüyordu. Mösyö Rambaud hıçkırıyordu. Rahip sesini yükseltmişti, Rosalie yemek odasının aralık kalan kapısı önünde, gürültü etmemek için mendilini ısırıyordu.

Tam o dakika, Doktor Deberle kapıyı çaldı. Gelip haber sormaktan kendini alamıyordu.

"Çocuk nasıl?" diye sordu.

"Ah mösyö, öldü," diye kekeledi Rosalie.

Henri, her gün beklediği bu akıbet karşısında hayret içinde, hareketsiz kaldı. Sonra:

"Tanrım! Zavallı çocuk! Ne felaket!" diye mırıldandı.

Bu sersemce ve esefli laftan başka söyleyecek söz bulamadı. Kapı tekrar kapanmıştı, aşağı indi.

IV

MADAM DEBERLE, Jeanne'ın öldüğünü haber alınca ağladı, kırk sekiz saat heyecan içinde kalmasına sebep olan türden bir ihtiras nöbeti geçirdi. Gürültülü, aşırı bir umutsuzluğa kapıldı. Koştu, Hélène'in kollarına atıldı. Sonra, işittiği bir kelime üzerine, küçük ölüye dokunaklı bir cenaze töreni yapmak fikrine kapıldı; bu düşünce hemen zihnini tamamen doldurdu. En küçük ayrıntısına kadar işi üstüne aldı. Hélène ağlamaktan harap, bir iskemleye yığılıp kalmıştı. Onun adına hareket eden Mösyö Rambaud'nun zihni dağılıyordu. Minnettarlığını ifade eden sözlerle Juliette'in teklifini kabul etti. Hélène bir an kendine geldi. Cenazede çiçek istediğini, çok çiçek istediğini söyledi.

Bunun üzerine, Madam Deberle bir dakika vakit kaybetmedi, alabildiğine uğraşmaya koyuldu. Ertesi günü, ahbapları olan bütün hanımları dolaşıp feci haberi götürmekle geçirdi. Amacı, beyaz elbiseli küçük kızlardan bir cenaze alayı tertip etmekti. En az otuz kız çocuk istiyordu; ancak aradığı kadar çocuk bulduktan sonra eve döndü. Cenaze işleri idaresine de kendisi uğramış, cenazenin kaçıncı sınıf olacağını konuşmuş, örtüleri seçmişti. Bahçenin parmaklıklarına örtüler örtülecek, cenaze daha şimdiden ufacık yeşil tomurcuklarla bezenen leylaklar ortasına yatırılacaktı. Çok hoş olacaktı.

Her tarafı dolaşıp bitirdikten sonra, akşamüstü ağzından şu sözü kaçırdı:

"Bari yarın hava güzel olsa!"

Sabahleyin pek latif bir hava vardı. Gök maviydi, güneş altın sarısıydı, ilkbaharın temiz ve canlı soluğu duyuluyordu. Cenaze saat onda kalkacaktı. Daha saat dokuzda örtüler yerlerine kondu. Juliette işçilere tembihlerde bulundu. Ağaçların tamamen örtülmesini istemiyordu. Gümüş kılaptan, püsküllü beyaz örtüler demir parmaklığın leylaklara doğru açılan iki kanadı arasında bir revak oluşturuyordu. Juliette çabucak salona döndü, misafir hanımları karşıladı. Madam Grandjean'ın iki odasını doldurup

rahatsızlık vermemek için onda toplanıyorlardı. Fakat Madam Deberle pek üzgündü, kocası o sabah Versailles'a gitmek zorunda kalmıştı. Erteleyemeyeceği bir konsültasyona gittiğini söylemişti. Juliette yalnız kalmıştı, mümkün değil, işin içinden çıkamayacaktı.

İlk olarak, Madam Berthier iki kızı ile beraber geldi. Madam Deberle:

"İnanmazsınız, Henri beni bıraktı gitti!" diye haykırdı. "Ee Lucien, merhaba demiyor musun?"

Lucien, elinde siyah eldivenleriyle, cenaze törenine hazır, orada duruyordu. Sophie ile Blanche'ı dinî bir alaya gider gibi giyinmiş görünce pek şaştı. Muslin kıyafetlerinin belini ipek bir kurdeleyle sıkmışlardı, yere kadar sarkan duvakları bürümcükten büyük hotozlarını örtüyordu. İki anne konuşurken, çocukların üçü de giysilerinin içinde biraz dikçe duruşlarıyla bakıştılar. Sonra Lucien:

"Jeanne öldü," dedi.

Üzgündü, fakat yine de şaşkın bir tebessümle gülümsüyordu. Bir gün öncesinden beri, Jeanne'ın ölmüş olduğu düşüncesi onu uslandırıyordu. Annesi çok telaşlı olduğundan sorularına cevap vermeyince, uşakları sorguya çekmişti. İnsan ölünce bir daha kımıldamaz mıydı?

İki kız kardeş, beyaz duvakları içinde, pembe pembe yüzleriyle:

"Jeanne ölmüş, Jeanne ölmüş," dediler. "Onu görecek miyiz?"

Lucien orada, bildiği şeylerin ötesinde ne bulunduğunu keşfe çalışır gibi, gözleri dalgın, ağzı açık, bir an düşündü. Yavaş sesle:

"Artık bir daha göremeyeceğiz," dedi.

Bir yandan, başka kızlar da geliyordu. Lucien, annesinin bir işareti üzerine, onları karşılamaya gidiyordu. Marguerite Tissot, muslinden bir bulut içinde, iri gözleriyle, bir çocuk bakireye benziyordu; sarı saçları küçük hotozundan dışarı fırlıyor, duvağın beyazlığı altında sırma işlemeli bir pelerin gibi duruyordu. Levas-

seur'lerin beş kızı gelince, etrafta çekingen bir gülümseme oldu, hepsi birbirinin tıpkısıydı, en büyükleri en önde, en küçükleri en geride, tabur olmuş mekteplilere benziyorlardı; etekleri öyle kabarıktı ki odanın bütün bir köşesini kapladılar. Fakat Guiraud'ların küçük kızı içeri girince, fısıldaşan sesler yükseldi; gülüşüyorlar, çocuğu görmek ve öpmek için elden ele dolaştırıyorlardı. Vücudunu koskocaman, yusyuvarlak gösteren katmer katmer tüllerin ortasında, kuş kadar ufak, tüylerini kabartmış beyaz bir kumruya benziyordu. Annesi bile onun ellerini bulamıyordu. Salon, yavaş yavaş, kar yağmış gibi beyazlanıyordu. Redingotlu birkaç erkek çocuk, bu lekesiz beyazlığı yer yer siyahla beneklemekteydi. Küçük kadını öldüğü için, Lucien başka bir tane arıyordu. Çok tereddüt ediyor, Jeanne gibi, kendisinden daha büyük bir kadın istiyordu. Bununla beraber, saçlarına hayret ettiği Marguerite'i seçer gibiydi. Onun peşinden ayrılmıyordu.

Pauline geldi, Juliette'e:

"Cenazeyi daha indirmediler," dedi.

Pauline, bir balo için hazırlıklar yapılıyormuş gibi çırpınıp duruyordu. Ablası onu beyazlar giyip gelmesin diye ikna edinceye kadar çok zahmet çekmişti.

Juliette:

"Nasıl!" diye haykırdı. "Akılları nerede bunların? Çıkıp bakacağım. Sen hanımların yanında kal."

Çıktı. Siyah giyinmiş anneler salonda alçak sesle konuşuyorlar, çocuklar kıyafetleri buruşur korkusuyla kımıldamaktan çekiniyorlardı. Juliette, yukarıda, cenaze odasına girince buz kesildi. Jeanne, elleri bitişik, hâlâ yatıyordu; Marguerite gibi, Levasseur'lerin kızları gibi, beyaz kıyafeti, beyaz bir hotozu, beyaz ayakkabıları vardı. Hotozunun üstüne oturtulmuş, beyaz güllerden yapılma bir çelenk, onu, aşağıda bekleyen bütün o kalabalığın kutladığı, küçük arkadaşlarının kraliçesi yapıyordu. Pencerenin önünde içi saten kaplı meşe ağacından tabut bir mücevher mahfazası gibi açık, iki sandalye üstüne uzatılmıştı. Odanın eşyasına

çekidüzen verilmişti, içerde uzun bir mum yanıyordu; sımsıkı kapalı loş odanın, uzun süre kapalı kalmış bir lahde mahsus rutubetli bir kokusu ve sessizliği vardı. Güneşli yerden, dışarının gülümser hayatından oraya gelen Juliette, birdenbire duraklamış, acele etmelerini söyleme cesaretini bulamadan susadurmuştu.

Nihayet:

"Çok gelen oldu," diye mırıldandı.

Sonra cevap almayınca, yine bir şey söylemiş olmak için ekledi:

"Henri bir konsültasyon için Versailles'a gitmek zorunda kaldı, kusuruna bakmayın."

Hélène karyolanın ayak ucunda oturmuş, boş gözlerle ona bakıyordu. Kendisini o odadan çıkaramıyorlardı. Otuz altı saatten beri onunla beraber cenazeyi bekleyen Mösyö Rambaud ile Rahip Jouve'un ricalarına rağmen oradan ayrılmamıştı. Hele o iki gece, onu son bir işkence içinde harap etmişti. Arkasından, cenazeyi giydirme işinin feci acısını tatmış, beyaz ipek patikleri minimini ölünün ayaklarına kendisi giydirmek için ısrar etmişti. Artık takatten düşmüş, aşırı kederiyle uyuyakalmış gibi, kımıldamadan oturuyordu.

Gözleri hep Madam Deberle'de, zar zor mırıldandı:

"Çiçek aldınız mı?"

"Evet, evet, şekerim, üzülmeyin" dedi Juliette.

Kızı son nefesini verdiğinden beri, Hélène'in zihni yalnız bununla meşguldü. Çiçek, kucak kucak çiçek istiyordu. Yeni gördüğü herkese endişeyle bunu soruyor, âdeta yeteri kadar çiçek bulunamayacağından korkuyordu.

Biraz sustuktan sonra tekrar sordu:

"Gül buldunuz mu?"

"Evet... Emin olun, memnun kalacaksınız."

Hélène başını salladı, tekrar aynı hareketsizliğe gömüldü. Cenaze işleri idaresi memurları merdiven başında bekliyorlardı. Artık bu işe bir son vermek lazımdı. Kendisi de sarhoş gibi sen-

deleyen Mösyö Rambaud, zavallı kadıncağızı oradan ayırmasına yardım etsin diye Juliette'e işaret etti. İkisi birlikte onu yavaşça kollarından tutup kaldırdılar, yemek odasına doğru götürüyorlardı. Fakat Hélène işi anlayınca, büyük bir umutsuzluk buhranı içinde onları itti. Yürekler acısı bir sahneyle karşılaştılar. Hélène karyolanın önüne dizüstü düşmüş, çarşaflara yapışmış, odanın içini isyanının çığlıklarına boğuyordu. Jeanne ise ebedi sessizlik içinde, upuzun, kaskatı ve buz gibi soğuk, taş kesilmiş yüzüyle yatıyordu. Yüz bir parça kararmıştı, ağız öç almış bir çocuk gibi somurtuyordu. Hélène'i deli eden de, bu somurtkan ve affetmez, kıskanç kız yüzüydü. Otuz altı saatten beri, onun, kini içinde gitgide daha fazla donduğunu, toprağa yaklaştıkça daha haşinleştiğini iyice görmüştü genç kadın. Jeanne son bir defa daha ona gülümseyebilse, ne kadar ferahlayacaktı!

"Hayır, hayır!" diye haykırdı. "Yalvarırım size, bir saniye onu bırakın. Onu elimden alamazsınız. Öpmek istiyorum... Ooh! Bir saniye, bir saniyecik!"

Titrek kollarıyla Jeanne'ı tutuyor, holde sırtları dönük, can sıkıntısı içinde gizlenen o adamların elinden çocuğunu kurtarmak istiyordu. Fakat dudakları soğuk çehreyi ısıtmıyor, Hélène, Jeanne'ın inat ettiğini, kaçındığını hissediyordu. O zaman, kendisini tutup sürükleyen ellere vücudunu teslim etti, yemek odasındaki sandalyelerden birine yığıldı; belki yirmi defa üst üste:

"Aman tanrım... Aman tanrım..." diye boğuk boğuk inledi.

Mösyö Rambaud ile Madam Deberle üzüntüden bitkin düşmüşlerdi. Kısa bir sessizlikten sonra, Madam Deberle kapıyı araladığı zaman her iş bitmişti. Hiç gürültü yoktu, yalnızca hafif bir hışırtı işitiliyordu. Önceden yağlanan vidalar tabutun kapağını ebediyen kapatıyordu. Oda bomboştu, tabutu beyaz bir örtü gizliyordu.

Sonra kapı açık kaldı. Hélène odaya tekrar girince, eşyaya, etraftaki duvarlara şaşkın şaşkın baktı. Cenazeyi götürmüşlerdi. Rosalie, gidenin hafif vücudundan kalan izi de silmek için

yorganı çekmişti. O zaman, Hélène çılgın bir hareketle kollarını açtı, ellerini uzattı, merdivene saldırdı. Aşağı inmek istiyordu. Mösyö Rambaud onu zapt ediyor, Madam Deberle de bunun doğru olmadığını anlatıyordu. Fakat Hélène makul davranacağına, cenazenin peşinden gitmeyeceğine yemin ediyordu. Bakmasına olsun izin verebilirlerdi, bahçedeki Japon evinde sakin sakin oturacaktı. Onu dinlerken, ikisi de ağlıyordu. Kendisini giydirmek zorunda kaldılar.

Juliette, Hélène'in ev kıyafetini siyah bir şalla örttü. Yalnız, şapka bulamıyordu; nihayet, bir tane ele geçirdi, üzerindeki kırmızı mine demetini söktü. Cenaze alayının başında bulunacak olan Mösyö Rambaud, Hélène'in koluna girdi. Bahçeye indikleri zaman, Madam Deberle yavaşça:

"Yanından ayrılmayın, benim bir sürü işim var," dedi ve savuştu.

Hélène zahmetle yürüyor, ileriye bakarak aranıyordu. Bol gün ışığına girince içini çekmişti. Aman tanrım! Ne güzel bir sabahtı! Fakat gözleri dosdoğru parmaklıklı kapıya gitmiş, beyaz örtüler altında küçük tabutu görmüştü. Mösyö Rambaud onun iki üç adımdan fazla yaklaşmasına meydan vermedi.

Kendisi de tir tir titreyerek:

"Ne yapıyorsunuz? Metin olun," diyordu.

Baktılar. Küçük tabut bir ışık huzmesine gömülmüştü, tabutun ayakucunda duran dantelli bir yastığın üstünde gümüş bir haç duruyordu. Solda, kutsal su kabına bir tas daldırılmıştı. Uzun mumlar alevsiz yanıyor, yalnız, güneşin önünde, uçuşan, titreşen küçük ruhlar gibi benekler yapıyorlardı. Örtülerin altında, ağaç dalları morumsu tomurcuklarıyla bir beşik vücuda getiriyordu. Burası bir bahar köşesiydi; örtülerin bir aralığından, bol bir güneş ışığının altın zerreleri süzülüyor, tabutu kaplayan, koparılmış çiçekleri aydınlatıyordu. Tabutun üstünde bir çiçek yığını vardı, deste deste beyaz gül demetleri, beyaz kamelyalar, beyaz leylaklar, beyaz menekşeler, beyaz çiçek yapraklarından koca bir kar yı-

ğını duruyordu; tabut kayboluyor, beyaz salkımlar örtüden kayıyordu. Beyaz hercaimenekşeler, beyaz sümbüller yere dökülmüş, yaprak yaprak dağılıyordu. Vineuse Sokağı'ndan tek tük geçenler, bu küçük ölünün çiçekler altında uyuduğu bu güneşli bahçenin önünde hüzünlü bir gülümsemeyle duruyorlardı. Bütün bu beyazlık gülümsüyor, aydınlığın ortasında parlak bir saflık ışıldıyor, güneş bu örtüleri, çiçek demetlerini ve çelenkleri ısıtıyordu. Güllerin üstünde bir arı vızıldıyordu.

Hélène:

"Çiçekler... çiçekler..." diye mırıldandı, başka söz bulamadı.

Mendilini dudaklarına bastırıyor, gözleri yaşlarla doluyordu. Ona, Jeanne ısınıyormuş gibi geliyor, bu düşünce onu büsbütün eziyor, duyduğu acıya, Jeanne'ı bütün bu çiçeklerle örtenlere karşı bir minnettarlık da ekleniyordu. Tabuta doğru ilerlemek istedi, Mösyö Rambaud da onu tutmayı artık akıl etmedi. Örtülerin altı ne güzeldi! Mis gibi bir koku yükseliyor, ılık havada bir esinti bile dolaşmıyordu. O zaman, Hélène eğildi, sadece bir gül almaya gelmişti, onu yakasına iliştirecekti. Fakat vücuduna bir titreme geldi. Mösyö Rambaud korktu, Hélène'i çekti.

"Orada durmayın," dedi. "Kendinizi hasta etmeyeceğinize söz verdiniz."

Onu Japon evine doğru götürmeye çalışırken, salonun kapısı ardına kadar açıldı. Önce Pauline gözüktü. Cenaze alayını tertip etmeyi o üzerine almıştı. Küçük kızlar birer birer indiler. Vaktinden önce açılmış çiçeklere, mucize gibi açmış akdikenlere benziyorlardı. Beyaz kıyafetleri güneşin altında kabarıyor, şeffaf renklerle hareleniyor, beyazın bütün zarif nüansları, kuğu kanatlarındaki gibi yer yer gözüküyordu. Bir elma ağacından çiçeklerin yaprakları dökülüyordu. Bakire dizileri dalgalanıyordu, çocukların kıyafetleri ilkbahar saflığının ta kendisiydi. Beyaz elbiselerin sonu gelmiyordu, çimenliği kuşatmaya başlamışlardı, açık havada birdenbire yayılan kuş tüyleri gibi hafif, uçuşarak merdivenden iniyorlardı.

Bahçe bembeyaz olunca, bu sıra sıra indirilen küçük kızlar kafilesi karşısında, Hélène'de bir hatıra uyandı. Bir önceki yaz mevsiminde verilen baloyu, ufacık ayakların neşeli dansını hatırladı. Süt kutusu belinde asılı sütçü kız kıyafetindeki Marguerite, cadı kostümünün çıngırakları öten kardeşi Blanche'ın kolları arasında subret kıyafetiyle dönen Sophie tekrar gözünün önüne geliyordu. Sonra Levasseur'lerin beş kızını, siyah kadife kurdeleli, gelincik rengi saten hotozları çoğalır gibi olan Kırmızı Başlıklı Kızları hatırlıyor, Guiraud'ların küçük kızları, saçlarında Alsaslı kız fiyonguyla, kendisinden iki misli büyük bir Arlequin'in karşısında deli gibi zıplıyordu. Bugün, hepsi beyazlar giymişlerdi. Jeanne da çiçeklerin ortasında, beyaz satenden yastığının üzerinde bembeyazdı. Saçında uzun iğneler takılı, üzerine kuşlar işlenmiş kırmızı entarili zarif Japon kızı, beyaz kıyafetle gidiyordu.

Hélène hıçkırıklarla boğula boğula:

"Ne kadar büyümüşler!" diye mırıldandı.

Hepsi oradaydılar, yalnız kendi kızı yoktu. Mösyö Rambaud onu Japon evine soktu, fakat Hélène kapının önünde durdu, alayın yola çıktığını görmek istiyordu. Birtakım kadınlar geldiler, onu çekingen tavırlarla selamladılar. Çocuklar hayret dolu mavi gözleriyle ona bakıyorlardı.

Bu arada, Pauline dolaşıyor, emirler veriyordu. Durum öyle gerektirdiği için sesini alçaltıyordu, fakat zaman zaman kendini unuttuğu da oluyordu:

"Haydi bakayım, uslu durun... Bak hele, yaramaz çocuk, daha şimdiden üstünü başını kirletmişsin... Kımıldamayın, gelip sizi götüreceğim."

Cenaze arabası geliyordu, artık gidebilirlerdi. Madam Deberle gözüktü.

"Çiçek demetlerini unuttular! Pauline, çabuk, demetler!"

O zaman, bir parça kargaşalık oldu. Küçük kızlardan her biri için bir demet beyaz gül hazırlamışlardı. Bu gülleri dağıtmak gerekti. Çocuklar gayet memnun, bu iri demetleri büyük birer mum

gibi önlerinde tutuyorlardı. Marguerite'in yanından ayrılmayan Lucien, onun, yüzüne bastırdığı çiçekleri zevkle kokluyordu. Bütün bu ufacık kızlar, çiçekli elleriyle, güneşin altında gülüyorlardı. Sonra birtakım adamların cenaze arabasına yükledikleri tabuta gözlerini dikerek birdenbire ciddileştiler.

Sophie çok alçak bir sesle:

"Jeanne bunun içinde mi?" diye sordu.

Kız kardeşi Blanche bir baş işareti yaptı, sonra:

"Erkekler için olursa, böyle kocaman olur," dedi.

Tabuttan bahsediyor, kollarını alabildiğine açıyordu. Küçük Marguerite burnunu elindeki gül demetine daldırmış, çiçeklerin yüzünü gıdıkladıkladığını söylüyor, gülüyordu. Bunun üzerine, ötekiler de, bakalım nasıl oluyor diye, burunlarını çiçeklerine daldırdılar. Kendilerine seslenildiğini işitince, tekrar uslu uslu durdular.

Dışarda alay hareket etti. Vineuse Sokağı'nın köşesinde, başı açık, ayağı terlikli bir kadın ağlıyor, önlüğünün ucuyla yanaklarını siliyordu. Birkaç kişi pencerelerden bakıyordu, sokağın sessizliği ortasında acıklı sesler yükseldi. Cenaze arabası, gümüş kılaptan, püsküllü beyaz örtülerle kaplı, gürültüsüz ilerliyordu. Yalnız, iki beyaz beygirin, caddenin toprağı üzerinde boğuklaşan ölçülü ayak sesleri işitiliyordu. Bu araba, bir yığın çiçeği, demetleri ve çelenkleri götürür gibiydi; tabut gözükmüyordu. Hafif sarsıntılar, yığılı demetleri oynatıyor, araba, arkasından leylak dalları serpiyordu. Arabanın dört köşesinde hareli kumaştan uzun şeritler uçuşuyor, bu şeritleri dört küçük kız, Sophie ile Marguerite, Levasseur'lerin kızlarından biri ve küçük Guiraud tutuyorlardı. Küçük Guiraud o kadar şirindi, öyle sendeleyerek yürüyordu ki annesi yanı sıra gidiyordu. Ötekiler sıkışık sıra olmuşlar, ellerinde gül demetleriyle arabanın etrafını kuşatıyorlardı. Yavaş yavaş yürüyorlardı, tülleri uçuşuyordu; tekerlekler, içinde narin melek başları gülümseyen bir buluta binmiş gibi, bu muslin yığının ortasında dönüyordu. Sonra geriden, yüzü sapsarı, başı

eğik yürüyen Mösyö Rambaud'nun arkasından, kadınlar, birkaç küçük oğlan, Rosalie, Zéphyrin, Deberle'lerin hizmetkârları geliyordu. Beş tane boş matem arabası alayı takip ediyordu. Günlük güneşlik sokaktan bu ilkbahar arabası geçerken, beyaz güvercinler havalandılar.

Madam Deberle alayın hareket ettiğini görünce:

"Ah tanrım! Ne üzücü şey!" dedi. "Henri şu konsültasyonu geciktirseydi ne olurdu sanki! Söyledimdi de!"

Japon evindeki sandalyelerden birine yığılıp kalan Hélène'i ne yapacağını bilemiyordu. Henri orada olsaydı, onun yanında kalırdı. Bir parça teselli ederdi. Orada bulunmaması çok can sıkıcı şeydi. Bereket versin, Matmazel Aurélie, Hélène'i beklemek lütfunda bulundu; hazin şeylerden hoşlanmazdı, aynı zamanda, dönüşte çocukların hazır bulacakları kahvaltı ile meşgul olurdu. Madam Deberle, Passy Sokağı'ndan geçerek kiliseye doğru ilerleyen cenaze alayına katılmak için koştu.

Şimdi bahçe boşalmıştı, işçiler örtüleri topluyordu. Kumun üstünde, Jeanne'ın gelip geçtiği yerde, bir kamelyanın dağılmış yapraklarından başka bir şey kalmamıştı. Birdenbire bu yalnızlığa ve derin sessizliğe gömülen Hélène, ebedi ayrılığın acısını, o koparılarak ayrılışı yeniden duydu. Bir kere daha, çocuğunun yanında bir kere daha bulunabilseydi!

Jeanne'ın sessiz ve asık, dargın yüzüyle, öfkeli öldüğü sabit fikri, kızdırılmış bir demirin batışı gibi, vücudunu şiddetli bir yanıkla delip geçiyordu. O zaman, kendisine Matmazel Aurélie'nin bekçilik ettiğini görünce, onun elinden kaçıp mezarlığa koşmak için bir sürü hile düşündü.

İhtiyar kız bir koltuğa rahatça yerleşmiş:

"Evet, büyük bir kayıp," diyordu. "Çocuklarım olsaydı, çok severdim, hele küçük kızlarım olsaydı. Ama düşünüyorum da, evlenmediğime memnun oluyorum. Derdim yok hiç olmazsa."

Hélène'i avuttuğunu sanıyordu. Altı çocuk doğuran bir ahbabını anlattı. Çocukların altısı da ölmüştü. Başka bir kadın tanı-

yordu, kendisini döven bir oğlan çocukla yalnız kalmıştı; asıl o ölmeliydi, anası çabuk teselli bulurdu.

Hélène bunları dinler gibi görünüyordu. Artık kımıldamıyor, yalnız sabırsızlıktan titriyordu.

Matmazel Aurélie nihayet:

"Bakın, şimdi daha sakinsiniz," dedi. "Elbette canım! İnsan eninde sonunda makul düşünmeye başlamalı."

Yemek salonunun kapısı Japon evine açılıyordu. Matmazel Aurélie kalkmıştı. O kapıyı itti, boynunu uzattı. Masanın üstü pasta tabaklarıyla doluydu. Hélène hızla bahçeye fırladı. Parmaklıklı kapı açık duruyordu. Cenaze işleri idaresi memurları merdivenleri götürüyorlardı.

Solda, Vineuse Sokağı, Réservoirs Sokağı'na sapar. Passy Mezarlığı oradadır. Azametli bir temel duvarı, Muette Bulvarı'ndan yükselir; mezarlık tepeye, Trocadéro'ya, bütün Paris'e hâkim, koskoca bir set gibidir. Hélène iki adımda, beyaz mezarların ve kara haçların doldurduğu ıssız düzlüğü gözler önüne seren, ardına kadar açık kapının önüne geldi. Girdi. İlk yolun iki başında, iki büyük leylak ağacı tomurcuklanıyordu. Buraya seyrek ölü gömülürdü; arsız otlar sürüyor, birkaç servi yeşillikleri siyah şekilleriyle biçiyordu. Hélène dosdoğru mezarlığa daldı; bir serçe sürüsü ürktü, bir mezarcı bir kürek toprağı savurup attıktan sonra başını kaldırdı. Herhalde cenaze alayı daha gelmemişti, mezarlık boş görünüyordu. Hélène sağa saptı, taraçanın parmaklığına kadar yürüdü; öte tarafa doğru dolaştığı sırada, bir top akasyanın arkasında, beyazlı küçük kızların, içine Jeanne'ın cesedi indirilmiş olan geçici lahdin önünde diz çökmüş bulunduklarını gördü. Rahip Jouve elini uzatmış, son bir takdis duası okuyordu. Hélène, yalnız, örtülen lahit taşının boğuk gürültüsünü işitti. Artık her şey bitmişti.

O sırada, Pauline, Hélène'i görmüş, Madam Deberle'e gösteriyordu. Juliette âdeta kızdı, söylendi:

"Nasıl? Gelmiş mi? Ama olmaz ki bu, çok çirkin şey!"

İlerledi, bu hareketini beğenmediğini yüzünden ona belli etti. Daha başka kadınlar da merakla ilerlediler. Mösyö Rambaud da gelmiş, onun yanında ayakta, sessiz duruyordu. Hélène bütün bu kalabalıktan yorulmuş, bayılacağını hissetmiş, akasya ağaçlarından birine yaslanıyordu. Başsağlığı dileyenlere başını sallayarak karşılık verirken, bir tek düşünceyle yüreği sıkışıyordu. İş işten geçtikten sonra gelmişti. Örtülen kapak taşının gürültüsünü işitmişti. Gözleri, hep bir mezarlık bekçisinin, basamağını süpürmekte olduğu lahde takılıyordu.

Madam Deberle:

"Pauline, çocuklara göz kulak ol," diyordu.

Diz çökmüş olan küçük kızlar bir beyaz serçe sürüsü havalanır gibi kalktılar. Fazla çok küçük olan birkaçı, dizleri eteklerinin altında kaybolmuş, yerde oturuyorlardı; onları kaldırmak gerekti. Jeanne lahde indirilirken, büyük olanlar mezarın dibini görmek için başlarını uzatmışlardı. Çok karanlıktı, bir ürperti yüzlerini soldurmuştu. Sophie çok alçak sesle, insanın orada senelerce kaldığını söylüyordu. Levasseur'lerin kızlarından biri, "Geceleri de mi?" diye soruyordu. "Elbette, geceleri de, her zaman." Aman! Blanche geceleyin orada kalsa, ölürdü. Hepsi, bir hırsız hikâyesi dinlemişler gibi, gözlerini alabildiğine açmışlar, bakışıyorlardı. Fakat ayağa kalkıp da lahdin etrafında başıboş bırakılınca, yüzleri tekrar pembeleşti; bu sözler doğru değildi, şaka olsun diye masallar anlatıyorlardı.

Hava çok iyiydi, bu bahçe iri otlarıyla güzeldi. Bütün bu taşların arkasına gizlenip ne güzel saklambaçlar oynanabilirdi. Ufacık ayaklar kımıldamaya başlamıştı bile, beyaz kıyafetler kanatlar gibi çırpınıyordu. Mezarların sessizliği içinde, ılık ve aheste bir yağmur gibi akan güneş, bu çocuk kalabalığını neşelendiriyordu. Lucien elini Marguerite'in tülünün altına sokmuştu; saçlarına elini sürüyor, onların bu kadar sarı olması için üstüne bir şey mi sürdüğünü anlamak istiyordu. Küçük kız kurumlanıyordu. Sonra Lucien ona, "İkimiz evleniriz," dedi. Marguerite buna ra-

zıydı, ama Lucien saçlarını çeker diye korkuyordu. Lucien onun saçlarına yine elini sürüyor, onları mektup kâğıdı gibi yumuşak buluyordu. Pauline:

"O kadar uzağa gitmeyin!" diye seslendi.

Madam Deberle:

"Eh, artık gidelim," dedi. "Burada bir işimiz kalmadı, çocukların karnı acıkmıştır..."

Teneffüse çıkan okul çocukları gibi etrafa dağılan küçük kızları bir araya toplamak icap etti. Saydılar, küçük Guiraud eksikti; nihayet, onu çok uzakta, mezarlık yollarından birinde, elinde annesinin şemsiyesiyle ciddi ciddi dolaşırken buldular. Bunun üzerine kadınlar, beyaz kıyafet yığınını önlerine katarak kapıya doğru ilerlediler. Madam Berthier, Pauline'i gelecek ay yapılacak olan nikâhından dolayı tebrik ediyordu. Madam Deberle üç güne kadar kocasıyla ve Lucien'le beraber Napoli'ye gideceğini söylüyordu. Kalabalık dağılıyordu, Zéphyrin'le Rosalie en sona kaldılar. Sonra onlar da uzaklaştı. Çok kederli olmalarına rağmen bu gezintiden pek memnun, kol kola girdiler. Adımlarını yavaşlatıyorlardı; sevdalı çiftin sırtları, yolun sonunda, güneş ışığının ortasında bir süre daha kımıldadı.

Mösyö Rambaud:

"Gelin," diye mırıldandı.

Fakat Hélène bir el hareketiyle ondan beklemesini rica etti. Yalnız kalıyordu, hayatından bir sayfa koparılmış gibi hissetti. En sona kalanların da gözden kaybolduklarını görünce, lahdin önüne güçlükle diz çöktü. Rahip Jouve, sırtında beyaz harmanisiyle, henüz doğrulmamıştı. İkisi uzun zaman dua ettiler. Sonra rahip hiçbir şey söylemeden, merhamet ve af dolu güzel bakışı ile, onun ayağa kalkmasına yardım etti.

Mösyö Rambaud'ya sadece:

"Kolunu ona ver," dedi.

Ufukta Paris, parlak ilkbahar sabahı içinde sarı bir renk alıyordu. Mezarlıkta bir ispinoz öttü.

V

ARADAN İKİ SENE GEÇMİŞTİ. Bir aralık ayı sabahı küçük mezarlık şiddetli soğuk altında uyuyordu. Bir gün öncesinden beri kar yağıyor, kuzey rüzgârının önüne katıp sürdüğü ince bir kar dökülüyordu. Donuklaşan gökten, uçuşan tüyler gibi hafif, daha seyrek taneler düşüyordu. Kar sertleşmeye başlamıştı, taraçanın korkuluğunu kabarık bir kuğu tüyü çevreliyordu. Bu beyaz çizginin ötesinde, ufkun bulanık solgunluğu ortasında Paris uzanıp gitmekteydi.

Madam Rambaud, Jeanne'ın mezarı önünde, karların üstüne diz çökmüş, dua ediyordu. Kocası sessizce doğrulmuştu. Kasım ayında Marsilya'da evlenmişlerdi. Mösyö Rambaud, Halles'deki evini satmıştı, bu işi bitirmek için üç gündür Paris'te bulunuyordu; Réservoirs Sokağı'nda bekleyen araba otele uğrayıp bavulları alacak, sonra onları trene götürecekti. Hélène bu seyahati sırf oraya gelip diz çökme düşüncesiyle yapmıştı. Başı eğik, kendinden geçmiş gibi, dizlerini donduran soğuk toprağı hissetmeden, hareketsiz duruyordu.

Rüzgâr diniyordu. Mösyö Rambaud onu hatıralarının sessiz ıstırabıyla başbaşa bırakmak için taraçaya doğru ilerlemişti. Paris'in uzak noktalarından bir sis yükseliyor, uçsuz bucaksız şehir bu sisin belli belirsiz bulanıklığına dalıyordu. Trocadéro'nun eteğinde, ağır ağır dökülen son kar taneleri altında, kurşuni şehir ölmüş gibi duruyordu. Hareketsiz kalan havada, koyu renkli zeminler üzerinde soluk bir benekleniş, belli belirsiz ve sürekli bir sallantı ile akıyordu. Tuğlaları eski bakır rengini alan Manutention bacalarının ötesinde, sonsuz bir süzülüşle dökülen bu beyazlıklar koyulaşıyor, sanki iplik iplik çözülen tüller uçuşuyordu. Havada dolaşan, uyuklayarak beşikte sallanır gibi dökülen bu rüya yağmurundan hiçbir soluk yükselmiyordu. Kar taneleri damlara yaklaştıkça daha ağır uçuşur gibi görünüyorlardı; sonra birer birer, durmadan, milyonlarca, öyle sessiz konuyorlardı ki yaprak yaprak dağılan çiçekler daha fazla gürültü ederdi; gök-

yüzündeki ilerleyişleri işitilmeyen, hareket halindeki bu kalabalıkta, dünyayı ve hayatı bir unutuş, şahane bir huzur vardı. Gök, her taraftan birden, hâlâ dumanların bulandırdığı bir süt rengi alarak, gitgide aydınlanıyordu. Evlerin meydana getirdiği parlak renkli adacıklar yavaş yavaş gözüktü; şehir, hendeklerin ve gölgeli kuytulukların dev yapılı mahallelerin sınırlarını gösterdiği sokakları ve meydanlarıyla biçilmiş, kuşbakışı ortaya çıkıyordu.

Hélène ağır ağır doğrulmuştu. Yerde, karın üstünde dizlerinin bıraktığı izi görüyordu. Kenarı kürklü, koyu renkli, bol bir mantoya bürünmüş, bütün bu beyazlığın ortasında, geniş omuzlarıyla, gayet uzun boylu gözüküyordu. Şapkasının siyah kadife örgüden kenarı, alnına bir taç gölgesi veriyordu. Güzel, sakin yüzü yine yerine gelmişti; gri gözleri, beyaz dişleri, ona ciddi ve metin bir eda veren etlice, yuvarlak çenesi yine eskisinin aynısıydı. Başını çevirdiği zaman, yan duruşu, yine ağırbaşlı bir heykel saflığı alıyordu. Yanakları sakin bir solgunluk sergiliyor, genç kadının mağrur dürüstlüğüne geri döndüğü hissediliyordu. Gözlerinden iki damla yaş süzülüp yuvarlanmıştı, sükûnu eski ıstırabının eseriydi; üzerinde, Jeanne'ın isminden sonra, on iki yaşındaki küçük ölünün kısacık hayat süresini gösteren iki tarih yazılı, sade bir sütundan ibaret mezarın önünde ayakta duruyordu.

Etrafında, mezarlık beyaz örtüsünü seriyor, paslanmış mezar köşeleri, matemli kollara benzeyen demir haçlar, bu beyazlığı delip çıkıyordu. Bu ıssız köşede, yalnız Hélène'le Mösyö Rambaud'nun ayak izleri bir patika açmıştı. Burası, içinde ölülerin uyuduğu lekesiz bir inziva yeriydi. Yollar, ağaçların silik heyulalarıyla içerilere doğru uzayıp gidiyordu. Zaman zaman, fazla yüklü bir daldan bir kar birikintisi gürültüsüzce dökülüyor, sonra yine hiçbir şey kıpırdamıyordu. Mezarlığın öte başından geçenler olmuş, yerde kara izler kalmıştı. Bu kardan kefenin altına ölü gömüyorlardı. Soldan bir başka cenaze alayı geliyordu. Tabutlar ve cemaatler, soluk bir çarşafın üzerine akseden gölgeler gibi, sessizce süzülüp gidiyorlardı.

Hélène dalgınlığından sıyrılırken, yanı başında, ayaklarını sürüyerek yürüyen bir dilenci kadın gördü. Bu, sicimlerle tutturulmuş, patlak, iri erkek kunduralarının gürültüsü karda boğulan Fétu Ana'ydı. Hélène, şimdi daha yağlanmış, alıklaşmış olan Fétu Ana'yı hiç bu kadar pis, paçavralara bürünmüş, bu kadar kara bir sefalet içinde tir tir titrer görmemişti. İhtiyar kadın, şimdi berbat havalarda, şiddetli donlarda, sağanak yağmurlarda, merhametli insanların yufka yüreklerini istismar etmek için cenazelerin peşinden gidiyordu. Mezarlıkta ölüm korkusunun kesenin ağzını açtırdığını biliyordu; mezar mezar dolaşıyor, diz çökmüş gördüğü insanların yanına tam hüngür hüngür ağlarlarken yanaşıyordu, çünkü o zaman sadaka vermemezlik edemezlerdi. Son kafileyle beraber içeri girmiş, bir müddetten beri, uzaktan Hélène'i gözlüyordu. Fakat iyi yürekli hanımı tanımamıştı; elini uzatmış, kesik kesik hıçkırıklarla, evinde açlıktan ölen iki çocuğu bulunduğunu söylüyordu. Hélène bu hayaletin karşısında dili tutulmuş, dinliyordu. Çocukların ısınacak ateşi yokmuş, büyüğü veremden ölüyormuş. Fétu Ana birdenbire sustu; yüzünün binbir buruşuğunda bir kıpırdanma oluyor, ufacık gözlerini kırpıştırıyordu. Nasıl! İyi yürekli hanımefendiciği miydi bu? Demek tanrı dualarını kabul etmişti! Sonra çocuklara dair anlattığı o masalı düzeltmeye lüzum görmeden, sonu gelmez bir laf kalabalığıyla sızlanmaya başladı. Öbür dişleri de dökülmüştü, ne dediği güçlükle anlaşılıyordu. Tanrıdan gelen ne kadar felaket varsa, hepsi onun başına çökmüştü. Efendisi yol vermişti, üç ay yatakta kalmıştı; ya, şimdi artık o hastalık hiç yakasını bırakmıyordu, artık her tarafını kemiriyordu, bir komşu kadın, uyurken mutlaka ağzından bir örümcek girmiştir, diyordu. Bari bir parçacık ateşi olsaydı, karnını ısıtırdı; sancılarını dindirmek için başka çaresi yoktu. Ama hiç mi hiçbir şey yoktu, kibrit çöpü bile yoktu. Acaba, madam seyahate mi gitmişti? Kendi bileceği işti. Her ne hal ise, onu sağlığı pek yerinde, hem taptaze, hem de güzel görmüştü. Tanrı bütün iyiliklerinin mükâfatını verecekti. Hélène para

kesesini çıkarınca, Fétu Ana, Jeanne'ın mezarının parmaklığına dayanarak soluk aldı.

Cenaze getiren kafileler gitmişlerdi. Bir taraftan, civardaki bir mezardan, görünmeyen bir mezarcının vurduğu muntazam kazma sesleri geliyordu. İhtiyar kadın gözlerini keseye dikmiş, tekrar nefes almıştı. Sadakanın miktarını artırmak için gayet yalpak davrandı, öteki hanımdan bahsetti. Doğrusu, ne yalan söylesin, merhametli hanımdı ama halden anlamıyordu; parasından hayır yoktu.

Bunları söylerken, ihtiyatla Hélène'e bakıyordu. Sonra doktorun adını söyleyiverdi. Yoo, doğrusu doktor şeker gibi adamdı. Geçen yaz karısıyla beraber bir seyahat daha yapmıştı. Çocukları büyüyordu, güzel bir çocuktu. Fakat Hélène'in keseyi açan parmakları titreyince, Fétu Ana birdenbire sesini değiştirdi; iyi yürekli hanımefendinin orada kızının mezarı başında bulunduğunu henüz anlayabilmiş, sersemlemiş, telaşa düşmüştü. Kekeledi, göğüs geçirdi. Onu ağlatmaya uğraştı. Jeanne ne cici yavruydu. Mini minicik elleri vardı, kendisine o ellerle çil çil paralar verdiği hâlâ gözünün önüne geliyordu. Ne de uzun saçları vardı, yoksullara, yaşlarla dolu iri gözleriyle nasıl da bakardı. Ah! Ah! Böyle bir meleğin yeri doldurulamazdı; bütün Paris'te aransa, böylesi bulunamazdı. Yazın, her pazar, istihkâmlardaki hendekten bir demet papatya toplayıp getirecekti. Sözünü kesmek için Hélène'in yaptığı el hareketinden endişelenerek sustu. Acaba söylenmesi uygun düşecek sözü bulamıyor muydu? İyi yürekli hanımefendi ağlamıyordu, verdiği para da yirmi metelikten ibaretti.

Bu sırada, Mösyö Rambaud taraçanın korkuluğuna tekrar yaklaşmıştı. Hélène onun yanına gitti. O zaman, beyefendiyi görünce, Fétu Ana'nın gözleri pırıldadı. Bunu tanımıyordu; bu da yeni birisi olsa gerekti. Ayaklarını sürüyerek Hélène'in arkasından yürüdü, cennetin bütün nimetlerini onun ruhu için temenni etmeye başladı. Mösyö Rambaud'nun yanına gelince, yine doktordan bahsetti. Eğer tedavi ettiği yoksullar peşinden gidecek olurlarsa, öldüğü za-

man bu adamın cenaze alayı mükemmel bir şey olacaktı! Bir parça çapkıncaydı, inkâr eden yoktu. Passyli kadınlar onu iyi tanırlardı. Ama bu, yine de karısını çok sevmesine engel değildi; ne şirin kadındı o; kötülük etse ederdi, aklına bile getirmiyordu. Gerçekten bir çift kumru gibiydiler. Madam onlara uğrayıp bir merhaba demiş miydi acaba? Muhakkak ki evdeydiler, Vineuse Sokağı'ndaki panjurları açık gömüştü. Madamı eskiden ne kadar severlerdi, onunla kucaklaşırlarsa çok memnun olacaklardı.

İhtiyar kadın, bu kırık dökük lafları gevelerken, yan gözle de Mösyö Rambaud'ya bakıyordu. Mösyö Rambaud her zamanki babacan sakinliğiyle dinliyordu. Yanında anılan hatıralar, sakin yüzünde bir gölge bile yapmıyordu. Yalnız, bu dilenci kadının sırnaşıklığının Hélène'i rahatsız ettiğini fark eder gibi oldu, cebini karıştırdı, kendisi de bir sadaka verdi, eliyle onu uzaklaştırdı. Fétu Ana, bir çil para daha görünce, hadsiz hesapsız teşekkürlere başladı. Bir parça odun satın alacak, karnındaki derdi ısıtacaktı, sancılarını geçirmek için bundan başka çaresi yoktu. Evet, gerçekten bir çift kumruydular, ispatı da şuydu ki, hanımefendi geçen kış bir çocuk daha doğurmuştu; pembe, tombul tombul, minimini bir güzel kızdı; şimdi on dört aylık olmalıydı. Vaftiz günü, kilisenin kapısında doktor onun avucuna bir frank koymuştu. Ah! İyi kalpli insanlar birbirlerini bulurlardı; madam ona uğur getiriyordu. Tanrım! Sen bu madamı kederden esirge, ona bet bereket ihsan et! Baba, Oğul, ve Kutsal Ruh adına!

Fétu Ana, üç *Pater*, üç *Ave* duasını geveleyerek mezarların ortasından uzaklaşırken, Hélène, Paris'in karşısında dimdik durdu. Kar dinmiş, son taneler damlara yorgun bir yavaşlıkla konmuştu; donuk külrengi engin gökyüzünde, eriyen sislerin gerisinde, güneşin altın rengi, pembe bir aydınlık tutuşturuyordu. Montmartre üzerinde mavi bir şerit ufuk boyunca uzanıyordu; o kadar parlak, o kadar tatlı bir maviydi ki bu, beyaz bir satenin gölgesine benziyordu. Paris, dumanlardan sıyrılıyor, karlı düzlükleriyle yayılıyor, buzların çözülüşü onu bir ölüm hareketsizliği içinde kaskatı bıra-

kıyordu. Şimdi, uçuşan benekler, pas rengi bina cepheleri üzerinde titreşen solgun dalgalarıyla şehre o büyük ürpertiyi vermiyorlardı artık. Evler, içinde uyukladıkları beyazlıktan, asırlarca rutubet içinde kalmış gibi simsiyah çıkıyorlardı. Sokaklar dolusu bina, harap, güherçileyle kemirilmiş, damları çökmek üzere, pencereleri şimdiden oyulmuş gibi görünüyordu. Alçı rengi dört köşe şekliyle gözüken bir meydan bir enkaz yığını ile doluydu. Fakat o mavi çizgi Montmartre tarafında büyüdükçe, pınar suyu gibi duru ve soğuk bir ışık dökülüyor, Paris'i bir cam tabakasının altında gibi gösteriyor, uzak noktalar bile Japon resimleri gibi keskinleşiyordu.

Hélène, sırtında kürklü mantosu, elleri yenlerinin içinde gizli, düşünüyordu. Bir tek düşünce, bir yankı gibi dönüp dolaşıp zihnine giriyordu. Bir çocukları, pembe pembe, tombul tombul bir küçük kızları olmuştu. Çocuğu, Jeanne'ın konuşmaya başladığı o sevimli yaşta görüyordu. Küçük kızlar on dört aylıkken ne tatlıdırlar! Ayları sayıyordu; on dört ay, öteki ayları da hesaba katınca hemen hemen iki sene ediyordu; on beş gün farkla tam aynı tarihti. O zaman, İtalya'nın güneşli hayali gözünün önüne geldi; altın sarısı yemişleriyle bu eşsiz ülkede, sevdalılar güzel kokulu gecelerde birbirinin beline sarılmış geziyorlardı. Henri ile Juliette, önü sıra, bir ay ışığı ortasında yürüyordu. Yeniden sevdalı bir çift haline gelen karıkocalar gibi seviyorlardı birbirlerini. Pembe ve tombul bir küçük kız, annesinin öpücüklerle susturduğu anlaşılmaz kelimeler hecelemeye yeltenirken, çıplak vücudu güneşe gülüyordu. Hélène bu şeyleri öfkesiz, kalbi susarak, asudeliğini kederi ortasında daha fazla yayarak düşünüyordu. Güneş diyarı kaybolmuştu; Hélène aheste bakışlarını, koca cüssesi kışın soğuğuyla katılaşan Paris'in üzerinde gezdirdi. Dev gibi mermer yapılar, uzuvları artık duymadıkları eski bir acı ile yorgun, soğukluklarının şahane durgunluğu içinde yatmış gibi görünüyorlardı. Panthéon'un üstünde mavi bir boşluk açılmıştı.

Zihninde anıları o günlerden bugüne doğru geliyordu. Marsilya'da bir şaşkınlık içinde yaşamıştı Hélène. Bir sabah, Pe-

tites-Maries Sokağı'ndan geçerken çocukluğunu geçirdiği evin önünde hıçkırarak ağlamıştı. O, son ağlayışı olmuştu. Mösyö Rambaud sık sık geliyordu; Hélène onu etrafında bir koruyucu gibi hissediyordu. Adamın hiçbir şey istediği yoktu, hiçbir zaman yüreğini açmıyordu. Sonbahara doğru, bir akşam, Mösyö Rambaud'nun gözleri kızarmış, büyük bir kederle harap bir halde geldiğini görmüştü. Kardeşi Rahip Jouve ölmüştü. Bu sefer de Hélène onu teselli etmişti. Sonrasını iyice hatırlayamıyordu. Rahip, hep onların peşinde gibiydi. Hélène, Rahip Jouve'un kendisini sarmaladığı tevekküle boyun eğiyordu. Mademki o, bu işin olmasını hâlâ istiyordu, Hélène reddetmek için bir sebep bulamıyordu. Bunu gayet doğru görüyordu. Matemi sona ererken, ayrıntıları kendiliğinden Mösyö Rambaud ile birlikte ağır ağır ayarlamıştı. Eski dostunun elleri sevgi ve heyecandan titriyordu. Hélène nasıl isterse öyle olacaktı, aylardan beri onu bekliyordu, bir işaret yeterdi. Matem kıyafetleri içinde evlenmişlerdi. Düğün gecesi, Hélène'in çıplak ayaklarını, tekrar mermerleşen güzel heykel ayaklarını o da öpmüştü. Hayat, yeniden devam ediyordu.

Mavi gök ufukta genişlerken, hafızasının bu uyanışı Hélène için şaşırtıcı bir şeydi. Bir sene süre ile acaba deli mi olmuştu? Bugün, Vineuse Sokağı'ndaki o odada üç seneye yakın yaşamış olan kadını anarken, hareketini hayretle hor gördüğü yabancı bir kimse hakkında hüküm verir gibi hissediyordu kendini. Ne acayip bir delilik nöbeti, yıldırım gibi kör, ne feci dertti o! Halbuki bunu kendisi istemiş değildi. Köşesine gizlenmiş, kendini kızına olan aşkına vermiş, rahat yaşıyordu. Önünde hayat yolu, hiçbir şeyi merak etmeden, hiçbir arzu duymadan uzanıp gidiyordu. Bir rüzgâr esmiş, Hélène yere kapaklanmıştı. Şu anda bile, kendi kendine hiçbir şeyi açıklayamıyordu. Varlığı kendinin olmaktan çıkmıştı, benliğinde öteki şahsiyet hareket eder olmuştu. Mümkün müydü bu? Bu işleri yapan oydu ha! Sonra buz gibi donup kalıyordu; Jeanne, güllerin altında, ölmüş yatıyordu. O zaman, ıstırabının verdiği uyuşukluk içinde, yine çok sakin oluyor, hiç-

bir arzu, hiçbir merak duymadan, dümdüz yolda ağır ağır yürüyüşüne devam ediyordu. Hayatı, ciddiyet dolu durgunluğu, namuslu kadın gururuyla tekrar başlamıştı.

Mösyö Rambaud bir adım attı, onu bu gamlı yerden alıp götürmek istedi. Fakat Hélène bir el hareketiyle ona orada daha kalmak istediğini anlattı. Korkuluğa yaklaşmış, aşağıda, Muette Caddesi'ndeki bir araba durağına bakıyordu; orada, kaldırımın kenarında, köhnelikten paralanmış bir dizi eski araba duruyordu. Ağarmış körüklerle tekerlekler, üstleri kar tutmuş beygirler, orada çok eski zamandan beri çürüyüp duruyor gibiydiler. Arabacılar buz tutmuş kaputlarının altında kaskatı kesilmiş, hareketsiz oturuyorlardı. Karların üzerinde daha başka arabalar teker teker, güçlükle ilerliyordu. Hayvanlar kayıyor, boyunlarını uzatıyor, arabacılar yerlerinden inmiş, sövüp sayarak onları dizginlerinden tutuyorlardı; araba camlarının arkasında, minderlere yaslanmış, on dakikalık yolu üç çeyrek saatte aşmaya razı olmuş, sabırlı yolcuların yüzleri görünüyordu. Pamuk gibi bir kar tabakası gürültüleri boğuyordu. Yalnız, sokaklardaki bu ölüm durgunluğu ortasında, sesler, ayrı bir ürpertiyle, ince ve belirgin yükseliyor, buzda ayakları kayan yolcuların feryatları ve gülüşmeleri, kamçılarını şaklatan yük arabacılarının öfkeleri, ürküp soluyan bir beygirin hırıltısı işitiliyordu. Daha ötede, sağda, rıhtımdaki ağaçlar bir harikaydı. Sanki amatör sanatkârların, uçları çiçekli kollarını büküp kıvırdıkları muazzam Venedik avizeleri, bükülmüş camdan ağaçlardı. Kuzey tarafından esen rüzgâr, ağaç gövdelerini sütun bedenleri haline getirmişti. Tepelerde, tüylenmiş dallar, tüy sorguçlar sarmaş dolaş oluyor, kenarlarına beyaz zıhlar çekilmiş ince siyah dallar latif birer oyma gibi duruyordu. Dona çekiyordu hava, duru gökyüzünden bir esinti bile geçmiyordu.

Hélène bu sırada Henri'yi tanımadığını düşünüyordu. Onu bir sene, hemen her gün görmüş, saatlerce ve saatlerce ona sokulup oturmuş, gözleri onun gözlerinin içinde, konuşmuştu. Onu tanımıyordu. Bir akşam, Hélène vücudunu ona teslim etmiş, o

da ona sahip olmuştu. Hélène onu tanımıyor, büyük bir çaba gösterdiği halde bir şey anlayamıyordu. Bu adam nereden gelmişti? Nasıl oluyordu da kendi yanında bulunmuştu? Birine teslim olmaktansa ölmeyi tercih ettiği halde, Henri nasıl bir adamdı ki Hélène ona teslim olmuştu? Bilmiyordu; bunda öyle baş döndürücü bir şey vardı ki şuurunu sarsıyordu. Henri, ilk gün olduğu gibi, son günde de ona yabancı kalmıştı. Dağınık, ufacık olayları, Henri'nin sözlerini, hareketlerini, onun şahsı hakkında bütün hatırladıklarını boş yere bir araya topluyordu. Henri karısını ve çocuğunu seviyordu, kurnaz bir eda ile gülümsüyordu, iyi yetişmiş bir adam gibi kibar davranıyordu. Hélène sonra onun ateş gibi yanan yüzünü, arzuyla şaşkın şaşkın dolaşan ellerini gözünün önüne getiriyordu. Sonra haftalar geçiyor, Henri kayboluyordu, yok olup gitmişti. Şu dakikada, Hélène onunla son defa nerede konuştuğunu bile bilemiyordu. Geçip gitmişti. Gölgesi, onunla beraber yok olmuştu. Maceralarının başka sonu olmamıştı. Henri'yi tanımıyordu.

Şehrin üzerinde tamamen lekesiz, mavi bir gök açılıyordu. Hélène, hatıralarla yorgun, bu duru manzara karşısında mutlu, başını kaldırdı. Berrak, gayet soluk, güneşin beyazlığı ortasında ancak akisten ibaret bir mavilikti bu. Güneş ufukta alçalmış, gümüş bir lamba aydınlığı veriyordu. Donmuş havanın içinde, karın ışıltıları ortasında, sıcaklık vermeden yanıyordu. Aşağıda, geniş damlar, Manutention'un kiremitleri, rıhtım boyundaki evlerin arduvazları, kenarı siyahla bastırılmış beyaz çarşaflar gibi yayılmaktaydı. Nehrin öte tarafında, Champ-de-Mars'ın dört köşe sahası, bir step halinde uzuyor, içinde kara kara noktalar halinde gözüken tek tük arabalar çıngırak sesleri ortasında kayıp giden Rus kızaklarını hatırlatıyordu; Orsay rıhtımındaki karaağaçlar ise mesafenin uzaklığından dolayı ufalmış, dikenleri sivri sivri, ince kristal çiçekler gibi sıralanıyordu. Bu buz deryasının durgunluğu ortasında, Seine nehri, ermin* kürküyle

* Ermin: Kürkü çok değerli bir sansargil. *-ed.*

kaplı kıyılarının arasında çamurlu sular sürüklüyordu; Invalides Köprüsü'nün ayaklarına çarpıp kemerler altına dalan yığınların ezilişi açıkça görülüyordu. Sonra köprüler gitgide daha zarif danteller gibi Cité'nin parlak kayalarına kadar yer yer uzanıyor, Notre-Dame'ın kuleleri bu kayalara karlı tepeleriyle yukarıdan bakıyordu. Solda daha başka sivrilikler, mahallelerin süregiden düzlüğünü delip yükseliyordu. Saint-Augustin, Opéra, Saint-Jacques Kulesi, karları hiç erimeyen dağlar gibiydi; daha yakında yeni binalarla kavuşan Tuileries ile Louvre'un binaları, tepeleri lekesiz karlarla örtülü sıradağların sırtı gibi duruyordu. Sağda ise Invalides'in, Saint-Sulpice'in, Panthéon'un ağarmış tepeleri gözüküyor, çok uzakta olan Panthéon mavimtırak mermerlerle mavi göğe bir rüya sarayı işliyordu. Çıt çıkmıyordu. Külrengi çatlakların sokaklar olduğu seziliyor, dörtyol ağızları çatırdayarak yarılmış, oyulmuş gibi duruyordu. Evler koskoca diziler halinde kaybolmuştu. Yalnız civardaki bina cepheleri, pencerelerinin binbir çizgisiyle belli oluyordu. Sonra kar yığınları karışıyor, göz kamaştırıcı bir uzaklıkla kayboluyor, mavi gölgeleri, göğün mavisini devam ettiren bir göl haline geliyordu. Paris, bu don havasının canlılığı içinde muazzam ve duru, gümüş ışıklı güneşin altında pırıldıyordu.

O zaman Hélène, kendisine Henri gibi yabancı kalan kayıtsız şehri son defa olarak bir bakışla kucakladı. Onu, bıraktığı gibi, üç sene boyunca her gün gördüğü gibi, kar ortasında sakin ve âdeta ölümsüz, tekrar karşısında bulmuştu. Paris, onun için, mazisi ile doluydu. Kendisi orada sevmişti, Jeanne orada ölmüştü. Fakat bütün günlerinin arkadaşı olan bu şehir, Seine nehrinin bir sel halinde sürükler gibi göründüğü kahkahaların ve gözyaşlarının bu şahidi, dev çehresindeki sükûnu istifini hiç bozmaksızın muhafaza ediyordu. Hélène onu sırasına göre kâh bir canavar gibi yırtıcı kâh bir dev gibi iyi yürekli sanmıştı. Bugün, bu tasasız ve geniş şehri, sonsuza dek tanıyamayacağını hissediyordu. Paris önünde uzanıp gidiyordu, Paris hayattı.

O sırada, Mösyö Rambaud, Hélène'i oradan ayırmak için hafifçe koluna dokundu. İyilik akan yüzü endişeliydi. Yavaş sesle:

"Kendini üzme," dedi.

Her şeyi biliyor, bundan başka söyleyecek söz bulamıyordu. Madam Rambaud ona baktı, sakinleşti. Yüzü soğuktan kızarmış, gözleri parlaktı. Hülyalardan uzaklaşmıştı bile. Hayat tekrar başlıyordu.

"Büyük sandığı iyice kapattım mı, farkında değilim," dedi.

Mösyö Rambaud bakacağına söz verdi. Tren öğleyin hareket ediyordu, vakitleri vardı. Sokaklara kum döküyorlardı, araba bir saate varmaz onları trene yetiştirirdi. Fakat birdenbire sesini yükseltti:

"Olta kamışlarını unutmuşsundur, eminim!"

Hélène, hafızasızlığına canı sıkılarak, hayret içinde:

"Aaa! Tamamen unuttum!" diye haykırdı. "Dün almalıydık."

Bunlar, Marsilya'da satılmayan cinsten, pek kullanışlı kamışlardı. Rambaud'ların denize yakın, küçük bir kır evleri vardı, yazı orada geçireceklerdi. Mösyö Rambaud saatine baktı. Gara giderken, kamışları satın alacak kadar vakitleri vardı. Onları şemsiyelerle bir arada bağlarlardı. Bunun üzerine, mezarların ortasından kestirmeden giderek, karlara bata çıka Hélène'i götürdü. Mezarlık boştu, karların üstünde onların ayak izlerinden başka bir şey kalmamıştı. Jeanne, ölmüş, Paris'in karşısında ebediyen yalnız kalıyordu.

SON

1878 yılında yayımlanan *Bir Aşk Sayfası*, Emile Zola'nın yirmi iki yılda tamamladığı "Rougon ve Macquart Aileleri: İkinci İmparatorluk Döneminde Bir Ailenin Doğal ve Toplumsal Tarihi" adlı yirmi kitaplık dizinin sekizinci kitabıdır. Dizinin en çok gürültü koparan iki romanı *Meyhane* ile *Nana*'nın arasında yayımlanan *Bir Aşk Sayfası*, bu iki fırtınalı romanın ortasında sakin bir durak, bir soluklanma gibidir.

Roman, Paris'in eteğinde bir mahallede hasta kızıyla birlikte yaşayan dul Hélène Grandjean ile komşusu Doktor Deberle arasındaki gizli aşkı anlatır. Tekdüze bir yaşamı delip geçen aşkın bir çocuğun ruhunda yarattığı çalkantılar; yalnızlığı, ihtirası ve anneliği arasında bocalayan bir kadın; farklı toplumsal kesimlerin aşkı farklı yaşayışları...

Romanın başkişisi Hélène pencere kenarında dikişini dikerek düşüncelere dalarken, okurlar da hem tüm bunlara, hem de müthiş bir gözlem gücüyle betimlenen Paris manzaralarına tanık olurlar. Paris bu romanın kahramanlarından biridir âdeta.

Dramatik gücü nedeniyle yazarın diğer birçok romanı gibi sinemaya da aktarılan *Bir Aşk Sayfası*'nı, ülkemizin en yetkin Zola çevirmeni Hamdi Varoğlu'nun akıcı Türkçesiyle okurlarımıza sunuyoruz.

yordam edebiyat
YordamEdebiyat
YordamEdebiyat
YordamKitap

26 TL. KDV'den muaftır

ISBN 978-605-172-387-7